

Origo iuris humani

Incipit processus iudiciari⁹ eximij doctoris iuris canonici Johannis de Urbach.

Rnoie domini amen Rex

pacific⁹ cūctor⁹ causa effectiua et finalis. de sum. tri. c. j. de reliq. et vene. san. glori⁹ osus de⁹ in pn. li. et in. l. j. C.

de sum. tri. boiem ad sui similitudinē forma⁹ tū. xxiiij. q. v. bec imago. de pe. di. ij. pncipiū. Rectū creauit. Eccles. vii. c. in fi. Et disposuit sibi subditos pudicos fore pacificos et bone stos. vt in pbemio cōpilatiōis Gregoriane ad eoz regulationē ius naturale cōcreando v. di. in pn. Que lex naturalis ad regimen creati boīs fm statū pmeue dispositiōis ipsi ius creatoris sufficiēs existebat. Cū ipse creator op⁹ nō nouerit impfectiōis. de bap. maior. v. sed adhuc qrit. qua lege omnia cōmunia erāt. j. di. ius naturale. viij. di. quo iure. Sz qz ipsi subditi tales nō pmanerūt fm dispositionē et voluntatē creatoris. Nā multiplicato genere humano iure gentiū oia sūt bella et distincta rex dominia. ff. de iusti. et iure. lex. vii. c. j. di. ius gentiū. Et homo infinitis se imiscuit qstionib⁹. Ecclesiastes vbi. s. Et ipsi subditi cupidi erāt ad aliena. et ideo lites insurrerūt. Cū Seneca. Boies qntissi me viuerēt in terris si bec duo pnoia non essent vel de medio tollerent. scz meū et tuū. Et alibi dicit. Noltri essem⁹ si nostra nō essent. Nā cupiditas effrena ex humane cōditiōis corruptiōe surgēs. pacē odiens. lites et iurgia nutriēs et inducēs. tor noua litigia generat qz plura sunt negocia qz vocabula. fr. d. p. scrip. ver. l. natura. extra de psti. nā pcupiscētiam. xlvij. di. bonoz. et in pbemio p dicitē cōpilatiōis. Et natura humana ad dissennendū pna. de cōse. di. iij. sicut in sacramētis. de pcel. pben. qz diuersitatē. nouas deproperat edere formas. C. de vere. iu. enu. l. i. j. Sed qā diuie. Hinc est q forma litigādi et placitādi vsus in paradiso videt exorta. Nā cū Adā

redargueret a dño de inobediētia. relationē hui⁹ criminis pueritū cōiugē. imo in cōiugis auctorē. cū dixit. Mulier quā dedisti mihi sociā me decepit et comedi. de pe. di. ij. spēs Itē ex lege veteri ordo iudicioz cōprobatur. Itā Moyses ait. In ore duoz vel trium tē Deut. xx. et de iudi. nouit. de testi. in oī. Itē et in nouo testamēto. Cū apls. Secularia iudicia si habueritis tē. i. Cor. vi. xj. q. i. s. et his Quare fm hmōi statū nature corrupte nō sufficiebat lex nature. sz necessaria erat pmulgatio legis positue. qā nisi lites p iusticias repmerent in mūdo nō esset p cordia. Fuit ergo necessaria humani generis adinuētio ad effectū. vt hmōi appetitū noxiū refrenaret. et boies in trib⁹ iuris pceptis. videlicet honeste viuere. alterz nō ledere. vnicuiqz ius suū tribuere informaret. ff. de iusti. et iure. l. iuris pcepta. Et i pbemio supra allegato. vt sic boiminū coereret audacia. et inter improbos i nocentia tuta redderet. iij. di. facie sūt leges et vt boni qete viuant inter malos. xxiiij. q. v. Non frustra. Et ne qz temeritate ppria sibi sumat vltionē. Ergo si boies i pmeue dispositiōis statu et innocētia pmanissent. latio legis positue necessaria nō fuisset. Ad qd enī indigerem⁹ iuribus de libel. obla. et lit. ptes. et si milib⁹ si lites nō essent. Cū igit ex cupiditate et malicia boīm lites orre sint et ptenones inducte. hmōi et similibus iuribus vt iure positiuo indigem⁹ ad negocia piractāda et lites dirimēdas. Sz licet ius sup⁹ emanauerit positiuū. tñ cū hoc exercitiū et sciētia placitandi maxie sunt necessaria. xlv. di. licet plerūqz. l. di. vt cōstitueret. Et p sciētiā et experiētiā ois acqrit noncia. iuxta illd. Elus et ars docuit qd sapit ois bō. Et iuxta dictū phi. in. j. metap⁹. Experiētia facit arē. Nā oē aruificiū p exercitiū recipit incrementū. In. l. legatū fuis. s. omatricib⁹. ff. de le. iij. Est enī ipsa experiētia efficax rex magistra. de elect. qz sit. li. vi. Cū lex cōmedat iuris peritos ex experiētia rez. vt in psti. ij. s. j. Et expri causarū iudices dari possunt. C. de iudi. certū. Nā in expertus pauca cognoscit et maxie circa formas libelloz et ordinē iudiciariū. circa quē debite pertractādū requit experiētia. Cū dicit Bos. i libro

Verf. b.
Annot. iust. b. c. l. 2
et p. iust. iust. b. c. l. 2
et p. iust. iust. b. c. l. 2
et p. iust. iust. b. c. l. 2
et p. iust. iust. b. c. l. 2

et p. iust. iust. b. c. l. 2
et p. iust. iust. b. c. l. 2

De diffinitione et personis iudicii

iuris ciuili i pñ. q̄ difficile est vt q̄s sciat bñ libellos difficiles cōponere et ordines iudicii praxare. enā si alā bon⁹ sit in legib⁹. intelli- ge in causa criminali vel ciuili. nisi in causariū exercituo puerlet. **Nā** vt dicit **Bul.** in spe. de libel. pcep. in pñ. circa libelloz cōceptionem grāde piculū imminet. Et q̄si tota vis iudici- orum i eis rite cōcipiendis p̄sistit. facit de iu- di. examiata. de symo. licet bely. cū similibus. Et pauci reperiunt in h̄ plene instructi. imo nullus est q̄ plerūq̄ in his vario nō obduca- tur errore. ad hoc de imu. eccle. aduersus. **Id** circo dñoz meoz sup h̄ dicitur instantia li- belloz et alioz actiū iudiciarioz formas tra- dere et declarare in iēdo. et iudicioz debuū or- dinē et frequentatiū p singulos act⁹ et partes iudiciales p media p que ad finē causariū de- uenit cōpetenti et regulato ordine explicare. q̄ntū mibi est possibile. Quia licet reuera ad- bec insufficientē me cognoscā faciā tamē qd̄ possum. xxi. q. ij. faciat bñ. Et sufficit q̄ i pau- cis amici labori p̄sulat. vt dicit lex. tutor. ff. de nego. ges. Et l. tutores. in. §. q̄ se. in fi. ff. de ad- mini. tuto.

Dicit quid sit iudicium cu3 decla- ratione et personis eius

Eo antequā ueni

Iam ad ppositū p euidētia p̄mitto. q̄ iudiciū est act⁹ legitim⁹ trium p- sonaz. iudicis. actoris. et rei. Ita dicit **Hosti** ens diffiniēdo i sum. de iudi. in pñ. Et **Boh.** an. in additōib⁹ speculi. ti. de actore. in pan. et doctores cōmuniter. **In** hoc q̄ d̄ ē actus triū psonaz includunt duo. s. p̄cessus et perso- ne iudicii. Et licet sint aliqua iudicia in q̄b⁹ nō sunt omnes p̄sone ille. vt in iudicio inq̄si- tiōis generalis ubi nō est p̄sona actionis et rei de quo in. c. bone. j. de elec. Et in iudicio inq̄si- tiōis specialis q̄ fit ex officio iudicis. nemie puocante vel instigāte. de accusa. inq̄si. tiōis. Et q̄si epus inq̄rit contra p̄sbyterū fornicariū. et c. q̄liter. ij. ubi deficit p̄sona actionis. et sup crimine notorio ubi nō erigit p̄sona ac- cusatoris. de accusa. euidētia. Tamē ad huc stat vā p̄dicta diffiniētiō. q̄a in inq̄si. tiōe sp̄ali que fit ex officio iudicis fama vel infamia p-

cedere debet. vt in iurib⁹ supra allegatis. **E** illa est loco actionis et ei⁹ typū gerit. vt ibi nō- tat. et inq̄si. tiō generalis ad sp̄ealē ordinatur. Et ita enā finalit̄ erit ibi sicut i speciali repire actorē. **S**ici iudicio qd̄ habet super notorio crimine potest dici q̄ ibi notoriū supplet locuz et vice accusatoris interpretatur. Et licet q̄cūq̄ iudicio ordinatio p̄ inq̄si. tiōis seu extraordi- nario p̄dicte tres p̄sone substantiū habebūt fide vel vere. vt salit̄ rēp̄sentantur. Et ita iste tres p̄sone sunt de esse iudicii et suba. s. iudex. actor. et re⁹. **S**unt tñ enā alie p̄sone q̄ q̄nq̄ in iudicio interueniūt. et illaz alique agūt vt defendūt sicut pcurator. cōiuncta p̄sona. des- fenfor. executor. syndic⁹. yconom⁹. tutor. cu- rator. Et q̄dā alie. de q̄b⁹ **Bul.** in spe. parte. j. in tercia p̄cula p̄totū. **S**ille p̄sone sunt in iudicio agendo vel defendendo noīe alieno. videlicet noīe actionis vt rei vel vtriusq̄. s. ali- que noīe actionis. aliq̄ noīe rei. et sic nō sūt ne- cessarie. **A**lie nec agūt nec defendūt. s. sūt ibi vt p̄stent adminiculū ipsi⁹ cause vt aduoca- ti. de postu. p̄ totū. de iudi. pastoral. vt lit. non p̄test. c. j. **I**te testes. iij. q. iij. c. j. de p̄. sig. forus §. in omni. **L**abellio vel ipsi⁹ loco duo viri idonei q̄ iudici acta cōscribant. de p̄ba. q̄mā cōtra famā. Et nūci⁹ seu executor q̄ citet et re- ferat. de offi. dele. p̄uidētia. j. **B**e. de appell. cu3 parati. Et ille p̄sone enā de necessitate nō ha- bent esse in iudicio. s. ad effectū. s. vt admini- culū. ceu supra dixi. Et de istaz p̄sonaz offi- cijs et eoz exercitio ac formis q̄b⁹ p̄stuant. et alijs circa h̄mōi ad practicā p̄nētib⁹ suo rpe patebit in p̄cessu. Et circa h̄mōi p̄sonas et eoz officia versat p̄m⁹ liber decretaliū. Et tota p̄ma p̄ speculi iudicialis **Bul.** durāt q̄a p̄us p̄sona q̄z rano cōsiderāda seu q̄rēda est. ff. de iure codicil. l. istoz q̄dam referūt. de despon. impu. ad dissolnendū. **M**odo de alia p̄te diffiniētiōis q̄a dictū est q̄ iudiciū est act⁹ et c. **S**ciendū q̄ ad illi⁹ act⁹ iudiciarij de- bitam explicationē et p̄fectionē ambulat per multas partes et actus particulares. et cerio ordine a iure et causariū consuetudine intro- ducto regulate procedendo ad finem. que si nem imponit negocio. de seq̄. pos. et fruct. c. j. puenitur. Et istū ordinē iudicii ac eius p̄es

In quibus causis ordo seruatur

practat liber secundus decretalium. **E**uil. in spe. in pte scda p totu. Et ibi in principio istius secunde ptis enumerat debito ordine partes seu membra pcessus iudicarij. scilicet ista membra que conueniunt et vtriusque plurimum contingere solent. Licet enim aliquando alia occurrant vtriusque dicuntur in principio. et aliqua etiam enumerat decre. quoniam. extra de pba. non in ordine poia obseruando vtriusque notat. Et istarum partium iudicarij sunt de substantia pcessus vel ordinis iudicarij. vt libelli oblatio. de qua i. c. j. de libel. ob. in fi. glo. et i. cle. sepe. de v. sig. in glo. que est super verbo necessario. Item lites pretesta. de lit. pretest. c. vnico. vt lit. non pretest. que si p totu in rubro et nigro. Item conclusio. de qua in alle. cle. sepe. in glo. v. conclusio ne. Item sententia et quod ferat in scriptis. de sen. et re iudi. c. vlt. l. i. v. Item illi que non sunt de substantia vt sunt exceptiones replicaciones etc. Et ordo iste iudicarij non debet permutari confundi vel postponi. alioquin ex omissione confusionem vel postponitionem induceret et surgeret nullitas iudicij et pcessus. ij. q. vi. §. diffinitiuus. et sequenti. de accusa. q. l. i. et in spe. de sen. pla. §. iuxta p. positionem. Nec potest permutari etiam de consensu partium. vt in glo. notabili. in c. de causis. d. of. fi. dele. et est glo. ij. in cle. sepe. palle. in glo. vlti. Et huiusmodi actuum particularium quodam sunt ad iudicij seu lites ordinationem. Quedam ad lites seu cause instructionem et decisionem. Tunc citaciones satisfaciones sunt actus iudicij ordinarij. et his similia. Et professiones attestaciones pbandes et ista que faciunt respiciunt sunt actus cause instructionis et decisionis. de qua p. Hostie. et Inno. in c. causam. extra de testi. et in cle. sepe. de v. sig. in glo. v. defensiones que faciunt ad l. Et huiusmodi pcessus iudicarij ordinarij in causis regulariter obseruandis.

De causis in quibus dictus ordo iudicarij non necessario per omnia seruatur semper

Eo sunt aliqui ca

sus in quibus ex privilegio iuris vel hominis aut ex causarum natura ordo huiusmodi per omnia necessario non obseruatur. vel etiam nullo modo debet obseruari. nec potest per iudicij in eis ambulare Exemplum de causis privilegialis

a iure. vt est causa beneficialis matrimonialis usurarum et decimarum. In quibus cognitio et dispositio iuris iudex tenet ordinem iudicarij obseruare. Et ideo dixi necessario. quia per si vult. vt i. cle. dispendiosam. de iudi. De privilegijs hominis. vt quando princeps causas committit. et in eis procedit mandatum simpliciter et de plano. et sine strepitu iudicij et figura. et tunc iudex non potest per omnia seruare ordinem iudicarij. quia tunc ista que sunt de figura et substantia iudicij non debet obseruare. vt est libelli oblatio. l. i. pretest. Et ista sunt de strepitu iudicij. sicut exceptiones. appellaciones. replicaciones. et que tunc formam quam in alijs amputare debet et repellere. Et dixi quod non debet tunc solennis ordo seruari. si tamen obseruetur partibus non contradicentibus valet. vt in cle. sepe. pluries alle. vbi traditur forma procedendi que in tale mandatum debet obseruari. Item quibus ex natura cause non obseruatur. Exempla vt in notorijs. Nam ordinem iudicarij seruare in eis esset ordinem pertere. vt in decret. ad nostram. ij. diuine iura. de qua etiam in c. vltima. et in c. tua. de coba. cle. et mu. Item in summarijs cognicionibus in quibus etiam non seruatur. nec fit tractatus per partes iudicij. sicut iudex summarie pbandiones recipit et se informat. de qua in spe. de of. om. iudi. §. postremo. Et ideo dixi. vel nullo modo debet obseruari. Item in iudicio extra ordinario videlicet in quibus ordo. quod expedit officio iudicis non ad puocationem alicuius vel instigationem. et licet non seruatur ordo iudicarij. vt in c. quoniam frequenter. vt lit. non pretest. in §. sunt et alij. cum remissionibus. Et sic secundum diuersitatem causarum diuersi insurgunt pcessus. De istis ergo omnibus iudicijs et pcessibus. et de pcessu executionis ad gratias videbimus successiue

De preparatoria iudicij

Primo ergo de iudicio

ordinario antequam ad ipsius expeditionem accedat est aduertendum. quod sunt quedam preparatoria ad ipsum iudicium vt probentur quedam inuestigatio vel premeditatio matura. per quam mente et corpore preparatur iudex et presertim actor ad iudicium subintrandum vel non. Et isto modo intelligendo ponit Euil. in spe. speciale rubricam de preparatorijs iudicijs. in parte secunda. rubrica prima.

Requisita ad iudiciū

videlicet circa pñ. **U**t agere volēs ⁊ accusa-
re. pmo p̄sulat amicos. videat an habeat p̄-
bationē. ⁊ vtr̄ expediat sibi litē mouere. iij. q.
iij. de inducijs. p̄uideat sibi de aduocato ⁊ te-
stib⁹. cū perinonib⁹ p̄ferat. ⁊ se p̄muniat. qz li-
tis enī dubi⁹ est. ff. de pecul. l. qd̄ debet. Et
ex q̄ actor in stāte aduersario cogit litē p̄seq̄.
Hinc est q̄ inducie deliberatores sibi nō p̄ce-
dunt. s. actori. **D**e his ⁊ alijs articulis pmo in-
uestigādis nō spe. vbi primo alle. **I**te circa
iudicē q̄ in causa criminali p̄us d̄z examiare
p̄sonā accusatoris. q̄ intēdō moueat cur⁹ sit
opinionis. iij. q. vii. **S**i q̄ sūt. zc. **I**te in causa i-
uriarū iudex sp̄ labore ⁊ ad p̄tes cōponēdū. in
q̄ actiōe p̄onissime p̄cedit cōpositiō. xc. dis. c. j.
⁊ c. studendū. Et q̄niā enī in civilib⁹ causis
iudex tēdere d̄z ad cōpositiōz. de mu. pe. ca. j.
Et marie p̄cedit cōpositiō actoris vincēte. vt i
addi. spe. no. **F**o. an. in ti. pr. alleg. **E**nī vt ibi
dicit spe. **R**emini expedit vt nimis facilis sit
⁊ prompt⁹ ad ligandū p̄p̄t piculū aie. **E**nī
d̄z in euāgelio. **S**i q̄s voluerit tunicā tuam
tollere ⁊ tecū in iudicio p̄edere zc. **M**atth. v.
xiij. q. j. ⁊ in. §. j. Et apls **S**ecularia iudicia si
habueris p̄ciū est i vob⁹. ⁊ vos p̄ceptibiles
deo facietis. j. **C**or. vj. xi. q. j. §. ex his. Et mari-
me nō expedit clericis. qz nemo deo militās
ip̄licet se negocijs secularib⁹. ij. ad **T**himo. ij.
ne cle. v. mo. c. j. multo min⁹ religiosi. xvi. q. j.
monachia monasterio. qz suos dei nō opor-
tet ligare. de syno. c. vñico. **I**te nō expedit p̄-
pter dubiū lris euentū. vt dixi zc. **E**nā nō. de
cau. pos. ⁊ p̄p̄. c. pastoral' in pñ. **P**riorior er-
go q̄ q̄s sit ad cōponēdū q̄z ad p̄tendēdum.
de irā sac. c. fi. cū similib⁹. **A**lia ⁊ filia dicūt
p̄paratoria. **P**ossunt etiā dici p̄paratoria
oia ista q̄ p̄cedūt litē p̄esta. vt dicit **S**uil. an
gli. **P**ro q̄ facit qd̄ dicit **S**uil. in spe. pte. ij. in
pñ. v. j. vbi dicit q̄ ordo iudiciari⁹ p̄p̄rie d̄z in
istis cōsistere q̄ agunt inter lit. p̄tes. ⁊ in iām.
cū lit. p̄tes. sit exordiū. c. ex pte. ij. de v. sig. **E**um
añ eā q̄s nō dicat agere sed agere velle. quia
ista q̄ p̄cedunt nō sunt p̄p̄rie de ordine sed p̄-
paratoria. Et fin h̄ p̄mus liber decre. ⁊ pñci-
piū secūdi libri vsqz ad ti. de lit. p̄tes. Et istud
qd̄ tractat **S**uil. in spe. in tota pte. i. videlicet.
circa p̄sonas iudiciū. arbitroz. assessoz. actor-

rum. rei. ⁊ aliarū p̄sonarū. suo vel alio nomie
agendo vel defendēdo. aut adminiculū p̄stā-
do in iudicio interuenientiū. **E**t enī in secū-
da pte vsqz ad titulū de lit. p̄tes. **S**ūt ⁊ alia
p̄paratoria. que etiā cōpetunt post lit. p̄tes.
de q̄bus in spe. dedilat. §. j. v. p̄paratoria **D**e
q̄bus suo loco videbim⁹. **I**stis p̄m illis
veniendū est ad p̄positū sc̄z ad declarationē
processus ⁊ ordinis iudiciari⁹ ⁊ ordinari⁹ re-
gulatim totū ipsum p̄cessūz diuidēdo i tres
partes. sicut enī diuisit **S**uil. in spe. parte. ij.
in principio **P**rima pars a p̄ma vocatione
siue citatione incipit. ⁊ durat vsqz ad lit. p̄tes.
exclue **S**ecūda pars incipit a litē cōtesta.
⁊ durat vsqz ad sententiā diffinitiuā exclu-
ue. **T**ertia pars incipit a sentētia ⁊ durat vs-
qz ad eius effectualē executionem si non fue-
rit appellatū. alias si est appellatū suspēditur
executio quousqz causa appellationis fuerit
finita. de iure iuran. venientes. cū p̄cord.

De his que expediuntur in prima
iudicij parte

In prima parte ex-
pediunt omnia ista que occurrunt
circa cōpetentiā vñ cōpetentiā iur-
dicijs ⁊ eius iurisdictionē. videlicet an iurisi-
dictionē h̄eat in reū vñ nō. Et si h̄z an sit re-
cursabilis vel declinabilis. **I**te circa personam
actoris. an legitimā habeat personā ad stan-
dum i iudicio vel nō **D**e habitate ⁊ idos-
neitate persone rei nō querit nec disputatur
quia ex quo reus vocat ad iudiciū qualiscū-
qz sit se defendere potest **E**nde dicit. si diabo-
lus esset in iudicio vt reus non esset defensio
sibi deneganda. cū sit iuris ⁊ equitatis natu-
ralis. de excep. cū inter. **E**nde dicit ibi **I**nno.
q̄ reus non habet firmare vel legitimare per-
sonā suam in iudicio. sed hoc ip̄e firmabit q̄
vocatus est cū necessario habeat respondere
de iudic. intellexim⁹. **E**t iudiciū redditur in-
uitum. ff. de ver. obli. inter stipulantē. ⁊ hoc i-
re necessario. **I**tem querit enī in eadē par-
te de persona p̄curatoris an possit stare i iu-
dicio. de probat. post cessionē. an habeat suf-
ficiens mandatum. de procura. c. j. bec ⁊ filia
expediunt. **I**tem de loco iudicij an sit tutus

*habilitat p̄rio
legatib⁹ p̄sona*

*zant p̄ se qualis
iudiciū in iur
p̄curatoris*

Diuisio iudicum

et idoneo reo. de ap. ex pte. j. Item forma libelli. de iudi. examiata. De his et similibus visum est p̄uē q̄si de p̄ambulis ad iudiciū. In huiusmodi p̄e p̄ma q̄rit de cōpetētia vel incōpetētia fori. de legitimatōe et habilitate vel inhabilitate p̄sonarū in iudicio interueniētiū. de idoneitate vel refutatōe loci. et aptitudine et ineptitudine libelli. sufficiētia vel insufficiētia mādatorū p̄curatoriorū et h̄mōi. et nō tractant illa q̄ sunt negocij p̄ncipalē. Et regulariter h̄ dico iō. q̄ fallit in certis casibus. de q̄b⁹ in. c. j. de lit. p̄tel. li. vi. ut patebit p̄cessu. **I**n secūda p̄e tractat negociū p̄ncipale ut ibi videbim⁹. **I**n tertia iponit finis ipsi negotio p̄ncipalē. ff. de re. iudi. l. j. Et p̄denatū p̄ducit ad effectū executiue. de re iudi. cū aliq̄b⁹. de offi. dele. q̄renti. **E**t adhuc ante q̄ inchoem⁹ p̄cessum. sciendū q̄ actor debet adire iudicē rei. C. de iur. om. iud. l. iuris ordinē. q̄ est regula de h̄ tradita i. c. cū sit generale. de fo. cōpe. cū p̄cord. **E**t fallit i multis casib⁹ in q̄b⁹ re⁹ fori fori nō sui iudicis de q̄b⁹ in. c. vlt. de fo. cōpe. Et maxime de consuetudine clericī trahūt laicos ad eccl̄asticū iudiciū etiā in causa ciuili. ut i. c. cū sit. iā alle. Et nō. Bern. in. c. si cleric⁹. eo. ti. in vlt. glo. et Guil. in spe. de cōpe. iudi. adiōne. §. j. in p̄m. **I**tem potest re⁹ iurisdictionē nō sui iudicis i se progare tacite. de fo. p̄pe. dilecti. scz contra h̄edo vel soluere p̄mittēdo et r̄ndere i certo loco expressio. eo. ti. significasti. Hoc v̄z de iudice ordinario. sec⁹ i delegato. de offi. delega. Cū olim magister p. r. g. xi. q. j. **I**udices **N**o boctū q̄ cleric⁹ valeat nō sui iudicis iurisdictionē in se progare plura requirunt q̄ occurrere debēt in dicto. c. significasti. et ibi nō. **I**n aut q̄s se progādo possit penitere et iudiciū iudicis progan declinare. est recurrēduz ad c. j. de iudi. et q̄ ibi p̄sueuerūt notari. Sed q̄s sit cōpetens iudex alicui⁹ p̄stis est adueriēdū putat Guil. in spe. p̄e. j. ti. j.

Diuisio iudicum

Iudiciū alij delegati. alij ordinarij. alij auditores. alij assessores. alij arbitri. alij arbitratores s̄ p̄t dici distinguēdo duo mēbra tantūz. q̄

ōis iudex aut est delegat⁹. aut ordinari⁹. q̄dam tñ est mixt⁹. sic auditor palacij aplici. q̄ est nec delegat⁹ nec ordinari⁹. s̄ p̄as sua h̄z se ad utrūq̄. q̄ h̄z ordinariā in cognoscēdo. et delegatā in p̄nuciando. ut notat in cle. auditor. de rescrip. Et q̄ Guil. i spe. ponit. auditorē intelligit cui cert⁹ cause arucul⁹ expedie dus cōmittit. si h̄ Guil. intelligit de aruculo habēte cause cognitiōz annexā. tñ talis est delegat⁹. si d̄ nudo aruculo nō h̄nte cause cognitiōē ut examiator testū. tñ nō est iudex tal⁹ auditor. s̄ nud⁹ mister. de q̄i. c. sup. q̄stionū. de of. dele. et i cle. auditor. de rescrip. all. Et iō nō d̄z ponere istud mēbrū. s̄. de assessore. quēz n̄ oportet iter iudices enumerari. q̄ p̄pue iudex nō est. ut suo loco patebit. **S**ili arbitet et arbitrator p̄pue nō est iudex q̄ p̄uata p̄sona p̄r arbitet eligi. si sic ē q̄ p̄ actū p̄uator n̄ dat iurisdictionē alis eā nō habēti. C. de iur. om. iud. l. i. p̄uator. d̄ fo. cō. si diligēti. et c. significasti. **E**t iō speculator enūerat eū in iudices. q̄a arbitraria redacta sūt ad instar iudiciorū. ut in. l. j. ff. de arbi. **I**tem arbitriū est voluntariūz s̄ iudiciū reddit i inuitū. ut s̄ dictū est. **D**elegat⁹ est q̄ ex alteri⁹ cōmissiōe alicui⁹ cause recipit iudicialē cognitiōē. de of. dele. sup. q̄stionū. Et iste si ē a p̄ncipe aliq̄n subdelegat. **U**n subdelegat⁹ est cui cā vel p̄s cause a delegato sc̄do loco cōmittit. ut ibi. Et sic subdelegat⁹ d̄ etiā delegat⁹. **C**ōseruatores et excoutores etiā sunt delegati. de offi. dele. c. j. et vlt. li. vi. **O**rdinari⁹ est q̄ iure suo vel p̄ncipum b̄nficio vniuersaliē iurisdictionē exercere p̄t. ff. de iur. om. iud. l. more maior. i cle. et sequē. **P**apa ē ergo ordinari⁹ singlorū. ix. q. iij. cuncta p̄ mūdū. et c. p̄ncipalē. **I**tem ep̄s in ei⁹ dioc. Et oēs ipales i cui⁹ territorio q̄s domiciliū h̄z. i. l. heres absens. ff. de iudi. de fo. cō. c. vlt. **I**sti sūt ordinarij et p̄petētes iudices. d̄n̄ tñ ipales nō fundāt iurisdictionē suas d̄ iure cōi p̄oēs in territorio suo sic ep̄i in dyoce. suis. **P**ro q̄ nō. in. c. sup. eo. de proch. in. c. j. de religio. do. **I**tem etiā inferiores p̄t esse ordinarij et habere iurisdictionē ordinariā ex p̄uilegio vel p̄suetudine. de of. ordi. cū ab eccl̄iaz. de fo. cōpe. cū p̄tingat. **A**rchiep̄s v̄o nō ē iudex ordinari⁹ subditorū suffraganeorū suorū. sed

fallit q̄z reus
nō p̄tuit p̄t
p̄m d̄re

Dispositio actoris

soli in dyocesi sua. et sup ipsos suffraganeos
habet ordinariā iurisdictionē. ut in. c. pasto-
ral. d. offi. ordina. **¶** Tū nō p̄t adiri p simplice
q̄relā ab ipsis subditiis suffraganeoz. nisi in
casib⁹ ut ibi in. c. gñ. de offi. dele. **¶** Itē legatus
est ordinari⁹ in puincia sibi decreta. ut in. c. j.
de offi. leg. li. vi.

¶ Qualiter actor debet se habere in
adeundo iudicem

Eo qualiter in ad

Euendo actor debeat se habere tractat
Bul. in spe. de cōpe. iudi. adinōe. §.
viso. qz si est ordinari⁹ actor p se vel p cura-
torē suū. ff. de pecu. l. j. accedat ad eū hora con-
grua. ut de offi. dele. p̄suluir. **¶** Et cū seder p tri-
bunali. nō qñ comedit v̄l est in diuinis v̄l in
via. iij. q. iij. §. **¶** Spaciū zc. **¶** Et factū suū coram
eo pponat p se si est discret⁹. **¶** Alioqñ p aliu.
de iudi. pastoral. **¶** Et petat aduersariū citari.
seu vocari ad cām. de iudi. c. j. qz p citatiōz de-
bet inchoari p̄cessus. **¶** Est enī citatio fūda-
mentū p̄ncipiū ordiis iudiciarij. de q̄ i glo.
c. ecclia. de p̄sti. sicut lūis p̄f. est fundamētū
z initū lūis seu iudicij. ut dictū est s. **¶** Quia
dicit notabilē lex insti. de pen. bere. §. vltra. zc.
q̄ oim actionū instituentay p̄ncipiū ab ea
p̄cedit. **¶** P̄stituit q̄ est i ius vocando. **¶** Si iu-
dex est delegat⁹ accedat eū vbi cūqz eū inue-
niat. qz ipse qñqz certo loco et p̄statio caret
In loco tñ honesto z p̄grua hora. de offi. de-
le. p̄suluir. **¶** Pro q̄ notat in de. q̄zuis de appel.
Et lram cōmissiōis sibi p̄net. z tūc icipit ha-
bere iurisdictionē. de appel. ut debet. **¶** Requi-
ras eū humiliter. ut mādātū apli cū exeq̄ndo
aduersariū citet z sine mora decretū citatiōis
obtineat ad effectū iurisdictionis p̄petuā de. de
offi. dele. gñ. **¶** An p subdelegationē p̄petuē
iurisdictione recurrēdū est ad notatā i. c. q̄zuis
de offi. dele. li. vi. **¶** Itē faciat ipsam citatiōz ab
ordinario v̄l delegato decretā cū exeq̄ con-
tra aduersariū. ne p ipz aduersariū corā alio
iudice possit pueniri. ut nō. in alle. c. ut debet.
¶ Ad intelligētiā illi⁹ aduertendū. qz i plu-
rib⁹ ordinarijs qñqz est ḡdualitas. interdū
accumulatio fori. ut nō. in. c. cū ab eccliaz. de
offi. ordi. c. cū p̄tingat. de fo. cōpe. **¶** Ubi ē plu-

ralitas iudiciū p modū accumulatiōis loc⁹
est pueniendi. ut q̄ p̄mo citat sit iudex zc. glā
sec⁹. **¶** Itē idē est i delegato z ordinario. ut in. c.
ut debet. **¶** Et ista p̄uentio fit p citatiōes. ut
ibi. **¶** Possit etiā fieri p̄uentio p domicilij mu-
tationē. de fo. p̄pe. c. p̄posuisti. **¶** Itē ad effectū
lūis pendentiā indicēdi accederet ad pcurāz
dū citatiōē aduersarij iūmari. **¶** Ex q̄b⁹ col-
liget res citatiōnū effect⁹. **¶** Iudex ergo ad pe-
titiōē actoris discernere habet p̄tē reā citati-
dam. **¶** Et b̄mōi citatio p̄t fieri p lras iudicis
vel viva voce. **¶** Elia voce fit multipliciter.
¶ Qñqz p ipm iudicē q̄ ore p̄prio citat. **¶** Qñqz
p tabellionē. **¶** Et p̄t ipse tabellio de tali citati-
ōne p ipm facta testificare z scribere se citas-
se. **¶** Qñqz p partē in vim tātū puocatiōis ad
cām. de ap. cū sit. z. c. bñ. **¶** Qñqz p nūciū. de
offi. dele. prudētiā. de ap. cū parau. de q̄ i spe.
de cita. §. sequit. z notat in. c. q̄mā. de p̄ba. **¶** Et
fit etiā ut dixi p lras. **¶** Et qd debeāt p̄tinere lre
citatiōis patebit inferi⁹. **¶** Et ponit Bul. i spe.
de cita. §. iā de citatiōne. **¶** P̄t etiā additertū
mēbz v̄l tertū mod⁹ citadi ut dicit Jo. an. i
addi. spe. de cita. §. seq̄. **¶** Qd fit etiā citatio ipo-
reo ut cū p̄sona capit z inuite ducit ad iudi-
ciū. **¶** De q̄ scripsit Jo. an. in. c. romana. z. §. cō-
trahētes. de fo. cōpe. li. vi. **¶** Si ergo iudex ē de-
legat⁹ q̄ est auditor. rescriptū seu lras cōmis-
sionis recipiat reuerentē z deuote. qz p salu-
tationē z b̄ndictionē inducunt effect⁹. de q̄
bus i p̄be. vi. **¶** Et q̄lī p̄sentator in p̄sentādo z
iudex in recipiēdo z in inspiciēdo rescriptū
debeāt se habere. tradit Bul. i spe. de rescrip-
ti p̄ntatione. §. j. in p̄n. **¶** Et quō sup p̄ntatiōē z
receptiōē rescripti d̄z fieri ad mādātū iudicis
instrumentū p tabellionē ibi etiā tractat. z q̄
tot⁹ tenor rescripti scribat inter acta. **¶** Et scri-
bat notarius sub hac forma

¶ Forma instrumenti de presentati-
one rescripti

In noīe dñi Amen

Anno nativitatē eiusdē. **¶** M. cccc.
lxx. Induōē tali p̄nticat⁹ sancussī
mi i x̄po p̄is z dñi nrī dñi pauli dīna p̄uide-
na pape. ij. die. x. mēns nouēbris hora tertiā. l.
q̄si i opido Erfordeñ. **¶** Adogū. diocesi curia

Litatio delegati

habitationis venerabilis viri dñi Hunoldi
decani ⁊ corā eodē dño decano in meiqz no-
tarij publici ⁊ testiū infra scriptoz p̄sentia p̄-
sonaliter p̄stitit. **T**alis cleric⁹ vel laic⁹ tal-
dyocesis rescriptū aplicū vel litteras aplicas
cui⁹ vel quarū tenor inferi⁹ describit. **Q**uia
ipsi dñi pape bulla plūbea in cordula cana-
pis pendere. more romane curie bullatas sa-
nas integras ⁊ illesas. ac oī p̄sus vicio ⁊ su-
spitione carētes. p̄dicto dño decano p̄ntavit
Eundēqz dñm decanū humiliter requirit. q̄
tinus i causa seu causis sibi cōmissis aduer-
sus talē ⁊ tales in eodē rescripto vel in eisde
litteris p̄ncipaliter notatos p̄cedere. ⁊ eosdē
citare seu lrās citatorias cōtra ipsos sibi de-
cernere ⁊ cōcedere ⁊ iusticiā facere dignaret.
Quidē rescriptū v̄l quas q̄dē lrās apo-
stolicas idē dñs decan⁹ ad se recepit reuerēt
vidit ⁊ p̄legit. ac ei⁹ vel earū tenorē p̄ mei⁹ act.
causē cōscribi mādauit. ⁊ citatiōis lrās p̄ra
p̄fatos **M.** ⁊ **N.** fieri decreuit. **T**enor autē re-
scripti p̄dicti seu litteraz cōmissionis talē est
Paul⁹ ꝛc. **Q**uā ergo sic tor⁹ tenor rescripti re-
batus est in act. fidē facit etiā si rescriptū p̄-
deret. **D**e quo in. c. cū in iure. de offi. dele. ⁊. c.
cū olim de p̄uile. **I**n his ⁊ similib⁹ est scien-
dum. q̄ tabellio debet p̄dicta scribere. q̄ offi-
cium tabellionis est oīa que occurrūt i iudi-
cio s̄m iudicis p̄ceptū sigillatim ⁊ ordinate
scribere. ⁊ partib⁹ exemplū tradere. ⁊ tradito-
rum exēplar retinere. vt no. p. **Offi. de pba.**
quoniā p̄ra. **S**i aut citatio fiat p̄nuncium
scribat sic notari⁹. **T**alis iudex iniunxit tali
nūcio suo vt talē citaret ad penūonē ⁊ instā-
tiam talis tali die ꝛc. vt no. in. c. q̄mā. de pba.

Forma citationis delegati.

Decan⁹ ecclesie bea-
te **M**arie Erford. **M**agunt. dioce-
sis. **I**udex causē ⁊ p̄m infra scripta
rū. vel iudex ad infra scripta a se. ap. sp̄cialiter
deputat⁹ seu delegat⁹ **U**niversis ⁊ singulis
abbatib⁹. p̄oribus. p̄positis. decanis. diuino
rum rectorib⁹. clericis ⁊ notarijs publicis q̄
buscūqz p̄ curiā ⁊ dyoce. **M**agunt. ac alijs
vbi libet p̄sturis. ⁊ sp̄cialiter tali v̄l tali ple-
bano **S**alutē i dño ⁊ mādans nostris. imo

veri⁹ apostolicis. firmiter obedire. **L**itteras
sanctissimi in xpo patris ⁊ dñi nostri domi-
ni **P**auli diuina pudentia pape. ij. eius vā
bulla plūbea i cordula canapis pendēte mo-
re romane curie bullatas. sanas integras et
illesas. ac omni p̄sus vicio ⁊ suspitione car-
ētes. in mei notarij publici ⁊ testiū infra scri-
ptoz p̄sentia p̄ talē in eisde litteris p̄ncipaliē
nominatū p̄sentatas. **N**os cū ea q̄ decuit re-
uerētia noueritis recepisse **Q**uarū tenor di-
noscit essetalis. **Paul⁹** ep̄s ꝛc. **P**ost quaz
litteraz p̄sentationē ⁊ receptionē fuim⁹ p̄ p̄-
dictū **N.** requisui. vt in causis nobis delega-
tis aduersus talē ex aduerso in eisde litteris
p̄ncipaliter nominatū p̄cedere. citatoriasqz
litteras p̄ra eū decernere. ⁊ iusticiā sibi mini-
strare dignaremur. **N**os igit decan⁹ iudex
p̄dictus volētes mandatū aplicū exēq̄ vt te-
nemur vobis ⁊ vestz cui libet in virtute san-
cte obediētie ⁊ sub pena ex cōicatiōis quā in
vos ⁊ vestrū quēlibet p̄ntis mādau cōrepro-
rem ⁊ neglectorē in his scriptis. triū in dieb⁹
canonica monitiōe p̄missa vel p̄ua ferimus
firmiter ⁊ districte p̄cipiendo mādā. q̄
nus vilis p̄sentibus accedatis q̄ p̄pterea fu-
erit accedendū. p̄fatu **N.** publice citare cu-
ritis quē nos p̄emptorie curiam⁹ p̄ presentes
vt dictali ꝛc. vel die. xij. a p̄sentū insinuatōe ⁊
publicatōe cōputanda. **Q**uoz diez q̄tuor
p̄ primo ⁊ q̄tuor p̄ secūdo ⁊ reliqs p̄ tertio.
⁊ p̄emptorio termino assignam⁹. cōpareat
p̄ se v̄l sufficientē p̄curatorē **E**rfor. i. curia
habitationis nostre hora tertiā. corā nob⁹ ta-
li die de iusticia respōsurus. **C**uātes etiā eū
dem ad oēs act⁹ iudiciales in iure obseruari
cōsuetos. gradatim ⁊ successiue vsqz ad sen-
tentā diffinitiuā inclusiue **C**ū intimationē q̄
siue cōparuerit siue nō. nos nihilomin⁹ qd
iustū fuerit faciem⁹ **D**ic aut nostre citatiōis
⁊ formā ⁊ qd feceritis in p̄missis nobis p̄ ve-
stras patētes lrās baz seriē litteraz p̄nētes
aut instrumētū publicū fideliter rescribatis
Batū ⁊ actū **E**rfor. in p̄dicta curia nostra
Anno dñi ꝛc. nostro sub sigillo. **E**t ista for-
ma frequētā cōmuniter. licet sub alijs v̄bis
ponat sp̄. ti. de cur. s. iam de citatiōe. ⁊. s. viso
d citatiōe. **E**t ista forma sonat d̄ vnico iudice

Litatio delegari

delegato **S**ed qñq; dant plures. scz duo vel tres. et isti qñq; dant simpliciter. de offi. dele. i. c. cū causam. Qñq; cū diuersis clausulis. qā qñq; cū clausula q si nō omnes interesse poterint. duo vestz nihilomin⁹ exequant. d. of. si. dele. prudētia. in pñ. 7. c. cū sup. Qñq; cum clausula q si ambo interesse nō poterint. aliter vestz nihilomin⁹ exequat. Et hoc qñ sūt duo iudices. vt in dicto. c. prudētia. an. §. J. dē quoq; Qñq; cū clausula. quatin⁹ vos vel duo. aut vn⁹ vestz. Prima clausula ponit i rescripto appellatiōis qd pducit in audiētia litteraz pñadictoraz. Qñq; ptes nō cōueniunt in vnū iudicē. quia tūc dant tres cum clausula. q si nō oēs zc. et quilibet pñū eliger vnū. et cancellaria dat tertiū. et tūc omēs tres habēt pcedere. nec duo habēt pcedere nisi tertius se excuset. vt i dicto. c. prudētia. Ultima clausula frequētat in litteris pseruatoris. quādo dant pseruatores ecclesijs vel vniuersitatib⁹ studioz. qz tūc ponit clausula. qñq; vos vel duo aut vn⁹ vestz zc. Et tūc quilibz in solidū pcedere potest a pñcipio. Secūda forma p quā dant duo iudices cū clausula. q si nō ambo. bodie nō est in vsu. Qñ ergo dant plures iudices cū pñdictis clausulis. debet de bñdī clausulis fieri mētio in citatiōe sic dicēdo. **I**n decan⁹ ecclesie beate marie iudex vel cōseruator venerabiliū et circūspectorum viroz dñoz magistrorū doctorū et scolarium alme vniuersitatis studiū Erford. vna cū ceteris nostris in hac pte colleg. Cū clausula. quatin⁹ vos vel duo aut vn⁹ vestrum zc a sede aplica delegat⁹. Q. aut delegat⁹ q ad nomen pñmū debeat et pponi patet. qz representat psonā dñi pape. de offi. deleg. cū olim. cū pñcord. Et qñ sūt plures delegati. tūc maior et dignior debet pponi. de quo in spe. de cita. §. viso de citatiōe. v. porro. Circa qd notat vnū dubiū facti. ponam⁹. causa delegata fu erit olim epō pragensi. nunqd postea cū ecclesia ista fuerit metropolitana. ipse fact⁹ archiep⁹ pcedere poterat in causa pñs coraz eo inchoata. Jo. an. in addi. spe. ti. de delega. to. §. licet. v. restat. videt tenere q sic. si nomē pñmū esset expñsum i cōmissiōe. Ratio. qz p dignitatē archiepālē non desinit esse episcopus.

pus. **I**n papa vocat seipsum ep̄m. fac. l. col. in fi. C. de no. mu. li. x. Istud dubiū mouere potest ppter ludētes ad scacas. vt ibi dicit Jo. bā. an. p eandē legē fuit iudicatū q q in ludo scacoz querit mactare sociū cū pedona facta regina victor erit. Pro q Jo. an. in addi. vbi supra. vbi plures. l. et rōes adducit. Dicit tñ q padue audiuit pñūciare pñrariū. Concor dando distinguit. pñū dicit pcedere. qñ conuentio fuerit facta de certa pedona. secundū qñ de certa nō esset pñmū. Itē in forma mādāt delegat⁹ omnib⁹ sup qñs habet iurisdicciōnē quantū ad B. qz alē sua iurisdicciō non posset bñ explicari. de offi. dele. c. j. 7. c. pñtea. 7. c. sequē. de quo in spe. ti. de cita. §. viso de citatiōe. v. qd si delegatus exēplificat. 7. c. sequēti. An aut tenor rescripti debeat tot⁹ inseri in citatiōe. legi et notat in. c. ij. de dila. et no. Jo. theuunic⁹ i glo. ij. q. ij. si ep̄s. q alias nō valet citatio. de hoc notat in. c. veniēs. de accusa. sup finē vltia glo. Sed ipsum rescriptum bullatū nō tenet mittere citato. vt no. i dicto c. ij. de dila. Aliqui etiā inserūt in citatiōe libellū. de quo in. c. ij. tā alleg. de dila. Itē citat ad respōdendū actori de iusticia. Aliq citantur pñmo ad dicendū cōtra cōmissiōnē qd qd dicere vel opponere voluerint pñaz. et isteter minus seruāt in curi. p substantiali. Item q possit iudex et debeat cōminari. pbat in. c. cū ex litteris. de resti. in integ. in fi. et in spe. d. cita. §. viso de citatiōe. v. Quid si iudex ita dicat. Itē q in forma citatiōis apponit q executor debet rescribere diē et horā. de hoc no. in spec. de cita. §. vlt. v. Si vero mādāt. Iudex delegatus qñq; nō pcedit p se s; causam commissam subdelegat. Et erit forma subdelegatiōis ista vt sequit. **I**n decan⁹ ecclesie beate marie Iudex cause et partiū infrascriptaz a se aplica spēaliter delegat⁹ honorabili viro tali canton vñ scolastico Salutē in dñō Litteras sanctissimi xp̄o patris ac dñi nostri dñi Pauli diuina pñdētia pape secūdi. nos noueritis recepisse sub hac vboz forma. Paulus ep̄s zc. S; qā nos tā nostris qz ecclie nostre negotijs legitime pñpediti cognitiōi et decisioni negocij bñdī ad pñsens vacare et intēdere cōmode nō valem⁹. Idcirco de vestra

Reuocatio subdelegati

legalitate plurimū p̄fisi vobis in hac pte cō-
mutim⁹ vices nostras donec eas ad nos du-
xerimus reuocandas

Forma reuocationis iudicis sub-
delegati

Donū litteris apo-

stolicis h̄mōi nobis p̄ntatis. ac per
nos cum debita reuerētia vt decuit receptis
nos forma ⁊ tenore earū dē diligēter inspectis
attēdētes q̄ p̄ tūc arduis ⁊ legitimis nostre
ecclesie ac alijs p̄pediti negocijs earū executō
ni debite put voluissē intēdere nō potera-
mus. Vobis dñis **A.** ⁊ **A.** supradictis ⁊ ve-
strū cuiuslibet in hac pte cōmisim⁹ vices n̄as
donec eas ad nos ducerem⁹ reuocādas p̄-
ut in nostris litteris desup̄ p̄fectus plen⁹ p̄-
nēt Et q̄a de executōe p̄nū h̄mōi l̄rā applica-
rū p̄sonalit̄ put tenemur intēdere volum⁹
Vocorco p̄p̄t h̄c ⁊ certas alias causas aīm
nost̄r ad h̄mōuētes h̄mōi p̄ nos vob̄ factas
cōmissiones tenore p̄sentū duxim⁹ reuocā-
das. ⁊ p̄sentib⁹ reuocam⁹. ac oēs ⁊ singulas
causas corā vob̄ aut altero vest̄rū in v̄bi-
usmodi p̄ nos vob̄ facte cōmissionis q̄libz
ter quoscūqz ⁊ supra q̄cūqz intēratas i sta-
tu q̄ corā vobis aut altero vest̄rū tpe notifica-
tionis h̄mōi nostr̄ reuocatōis fuerint ⁊ eri-
stāt. ad nos ex certa scia aduocauim⁹ ⁊ ad-
uocam⁹ p̄p̄ntes. Que oīa ⁊ singula vob̄ oī-
bus ⁊ singul̄ supradictis ⁊ alijs q̄n̄ interest
aut sua interesse putāt. tenore p̄sentū iurā-
mus. ⁊ ad vest̄rā ⁊ cuiuslibet vest̄rū noticiā ⁊
Et aliq̄ subiungūt mandatū. s. Mandātes
vobis q̄n̄us i h̄mōi negotio p̄cedatis fm̄
traditā a se. apo. vobis formā. ⁊ al̄s p̄ut d̄ iu-
re fuerit p̄cedēdū. In cui⁹ rei testimoniū lit-
teras p̄sentes fecim⁹ nostri sigilli appensioe
cōmuniri. Datū ⁊c. Et licet ponat̄ in forma
sed q̄ nos tā nostris ⁊c. Licet ista dicat̄. tū p̄-
fieri subdelegatio p̄ sola volūtate. dato q̄ nō
fuerit aliq̄ legitimo impedimēto p̄pedit⁹ de-
legat⁹. de offi. dele. pastoral. post p̄ncipiū. vt
ibi p̄ Innoc. S̄ si maliciōse velit se exonerā-
re. tūc subdelegatū cōpelle re neq̄ ad causam
recipiendā si de malicia p̄stat. vt ibi. Et p̄fieri
ri partib⁹ etiā in iur. eo. ti. sup̄ q̄stionū. §. cū vō

Et subdelegat⁹ delegati habētis iurisdictio-
nem habet etiā cōbertionē. al̄s delusoria vt
deret sua iurisdictio. eo. ti. ex litteris. Delega-
tus aut̄ subdelegatū college nō tenet admiss-
tere. de q̄ in. c. corā. §. nūcius vō. eo. ti. Bicit̄ i
forma cōmittimus plenariā ⁊c. vel donec ⁊c.
In isto est magna diuersitas. Quia si subde-
legat⁹ est simpliciter. tūc censet̄ delegat⁹ i to-
tum. Si ipse subdelegat⁹ vti cepit iurisdictio-
ne. nō poterit a delegato reuocari. Itē si a sub-
delegato fuerit appellandū. tūc si est dat⁹ nō
in toto appellat̄ ad delegatū. datū cū cla. appe-
re. nō ad papā. vt in. c. cū te. ⁊c. sup̄ q̄stionū. §.
pono. eo. ti. Et idē si solā executionē sine sibi
reseruant. vt in. c. si subdelegat⁹. in fi. de offi.
dele. li. vi. S̄ fallit i duob⁹ casib⁹ in q̄b⁹ ap-
pellat̄ nō ad delegatū s̄ ad papā. de q̄b⁹ in. c.
lis cui. ⁊c. si a subdelegato. eo. ti. li. vi. Et q̄n̄
est p̄mic⁹ delegat⁹ potest plurib⁹ subdelegas-
re. vt notat̄ in. c. cū te. alle. Bicit̄ etiā i forma.
Mandam⁹ ⁊c. q̄ delegat⁹ b̄n̄ potest cōpelle-
re subdelegatū ad causam suscipiendā. nisi
cōstet q̄ maliciōse velit se exonerare. vt iam
dixi. Item dicit̄. in cui⁹ testimoniū. Nā sub-
delegatio probat̄ plures delegari solo sigil-
lo suo sigillatas.

Forma citationis ordinarii et de-
claratio eiusdem

Officialis curie epi-
scopalis. Proponunt. vel al̄s plebas
no vel rectori tal̄ ecclesie. Saluēi do-
mino Vobis in v̄tute sc̄te obediētie firmiter
⁊ districte p̄cipiēdo mandam⁹. q̄n̄ acceda-
tis q̄ p̄pterea fuerit accedēdū. talē ad nostrā
p̄sentā citare curetis quē nos citam⁹ p̄m-
ptorie p̄sentes. vt tali die cōpareat i iudicio
legitime corā nob̄ q̄relis talis finalit̄ r̄nsur⁹
Datū ⁊c. Talis forma est breuis. q̄ ipsi⁹ iu-
risdictio iā est fundata ⁊ radicata a iure. ex q̄
est iudex ordinari⁹ p̄p̄t⁹ ⁊ natural̄ ipsius ci-
tandi. Q̄n̄ nō oportet i citatōe exp̄mere cau-
sam ex q̄ cōpetat sibi iurisdictio. seu q̄re habe-
at iurisdictionē sup̄ eū. sicut facit delegatus
dūmodo recipit rescriptū ap̄licū ⁊c. vt in for-
ma. Itē tal̄ citatio dirigit̄ plebano in cuius
prochia deget ipse citand⁹ ⁊ habet domiciliū.

Litatio ordinarij

et committit sibi citatio faciēda. Posset tñ ipsi citatio dirigi et ad eū mitti si est clericus. **S**ed qz tñ est citatio p aliu fieri q de testificet. qā p citatu posset occultari. de q in spe. d. citatio. §. iā de citatōe. v. j. Et no. de do. et pu. ca. vlt. Comittit ergo alijs vt cūct. vt p eoz relatione pster de citatōe. vt ibi no. Itē in citatio nis forma ponit verbū pempt. Dicit pempt. eo q disceptatōz pmit. ita vult. l. iij. ff. d. iudi. et perimit disceptationē. i. vltra nō pāt ad uersariū tergiuersari. de q p Jo. an. in addi. spe. de cita. §. vlt. **A**d uertēdū est q in pma citatōe nō est mittēdū pempt. vt in l. plenta neu. C. quō et qñ iudex. et in aut. q semel. nisi fieret ex causa. vt in l. ptumacia. ff. de re iudi. Debet ergo citari reus tribus edictis. et tñ tertium edictū est pempt. etiā si nō expmā. vt notat. v. q. ij. in sum. **S**ed qz ex causa p vocari reus vnico edicto pempt. videlicet p pē distātū am viay. **V**el si res celeritatē desiderat. vt i. c. cū ex lris. de resti. in inte. Et sic venit in vsu q cōter mittit iudices vnicā citatōz pempt. et valet. **N**ec ob h solū p appellari. vt dicit Jo. in palle. c. j. de dilat. **U**bi dicit q sola pempt. assignatio pma vicefacta nō est sufficiens cā ad appellandū. **S**ed tñ pnnere istud pempt. cōpetētia intersticia et iterualla tēpoz. vt. xliij. q. iij. de illicita. et no. in. c. j. d. dila. Et qnta tpa et iterualla pnnere debeat h est arbitrarium et arbitrabile a iudice ex distātia viay negocij et psonaz ac tps qūitate. vt in. c. cū ex lūteris. de resti. in integ. no. in. c. j. de dila. §. alle. **D**e q etiā in spe. de cita. §. nūc de tēpoz. **S**i tñ fieret tres citatōes. tñ si reus in pmo citatōis termini nō venit reputat pūmar q ad h vt teneatur actori cōpareri ad expēlas. vt no. de pū. querelā. et in spe. ti. de expēlis. §. iuxta. v. l. qñt **S**ed p ptumacia bmoī nō inferunt reo alie pene ptumacie. qz nō pstituit cōtumar q ad hoc vt posset p iūto excōicari vlt missio p euz fieri. vt in. c. vlt. de do. et pu. nisi in pma citati onerēderet se nō ventur. qz tñ ptumacia esset notoria. **S**i ergo i citatōe nō est vbiū pempto. citatō nō cōpareas excōicari nō p. nec pānet missione saltē si citatō nō est añ iudiciuz. **Q**uid aut de citatioibz iudicialibz q occurrunt in pcellu iudicij faciēdi postea patebit.

Sed qñ citatio est vnica et pempt. licet tres terminos pūneat. sufficit vno termino cōparere et solū post vltimū loc⁹ est pene. de h in spe. d. cita. §. vlt. et p Jo. an. in addi. spe. sicut i pcellibz executorijs etc. **I**tē dicit in forma vt tali die cōpareat. si ponit in citatōe cōpareas feria sexta vel die mercurij. intelligit de pma feria sexta vel die mercurij. p. leu. q. ff. de v. obli. no. in. c. exposuit. d. dila. **S**i aut dies illa sit feriata in quā vocat⁹ est reus. an artet citati ad cōparendū. **U**n h p pūgere dupliciter. **V**el qz expmā in citatōe compareas tali die dnico. vlt nō expmā. sed dicit cōpareas decimo die. et in ista die incidit dies feriata. **I**nno. in. c. vlt. de ferijs p recitationē opinionū videt placere finalit. q licet in citatōe expmā error dicēdo cōpareas die dnico vt ex tñ i causa pcedam⁹. siue error tacite insit. vtpūta dicit citatio cōpareas die decimo. et illa in die dominici incidat q sp citat⁹ pparere teneat. **R**ō qz in citatōe duo vident mādata. videlicet q tali die cōpareat. et si illa die nō dicit vel nō pōt nihilomin⁹ videt sibi mādatū q compareat qnto cui⁹ facere p. **H**ostie. tenet p trariuz. et cū eo videt tenere **R**ichard. de senis. **J**oh. caldrini videt ibi dicere. q si error tacite insit tñc teneat citatio. qz tenuit a pncipio. **U**nde licet tñc casus supueniēs mādatū suspēdat. non tñ ex toto relaxat. et ita sequēti die tenet cōparere. **S**ec⁹ si error est exps⁹. qz tñc negat citationē tenere. **A**d h euitandū hodie iudices sunt cauti dicēdo in citatio. decimo die cōpareas si iuridica fuerit. **A**lioqñ prima die iuridica sequēte. **U**n p sultit Jo. an. in alle. c. vlt. de ferijs. q hāc cautelā iudices teneant maxime qā posset esse q apud iudicē nō esset dies feriat⁹. et apud citatū esset. vti patet p textū. qz singuli epi suare debet. et ita seruant curiales. et etiā qñqz alij iudices maxime delegati. **A**n aut teneat citatio et arter i casu cōuerso. scz si citatio decernit die feriata vt cūct reus ad diē nō feriatū. ibi etiā no. p doc. **E**t finaliter tenet ibi Jo. an. in nouella. q teneat tal citatio. **E**t distinguit ibi triplicē actū in citatione. **P**rim⁹ act⁹ est pceptū de die citando. **S**ecund⁹ est illi⁹ pcepti executio. s. ipsi⁹ citans act⁹. **T**ert⁹ est pcellus ex tali citatōe

Litatio ordinarij

inchoat. **Primus** actus ut dicitur non requirit causam cognoscitur ideo potest fieri die feriato. ut in l. fi. C. de feriis. **Secundus** actus ex eadem ratione sicut potest fieri die feriato. **Tertius** actus est qui est inchoatus processus. iste cum habeat causam cognoscitur nem tali die non potest expediri. et remittit ad specificationem. de citatione. §. i. v. **Item** quod citatio. **Jo. cald.** etiam tenet per arrium. Et inter alias rationes mouet. quia citationis est de processu etiam per se et principaliter. ut in de cre. quoniam. de pba. **Pro** hac facit. quod per talem actum peruenit iurisdictioni eo quod est actus iudicialis. ut no. de offi. dele. licet. **Ex** quo ergo est iudicialis non debet fieri die feriato. et est forte tutius. et ita seruatur. **Quoniam** autem sit citatio ut. x. die compareat. an tunc dies receptis seu insinuationis litterarum citationis computet in numero dierum expressorum. no. **Suul.** in spe. de cita. §. viso. v. pnt. et de dila. §. i. v. s. pone. Et tenet quod non computetur. ar. c. sup. eo. extra d. ap. in fi. **Item** in forma citationis non posuit de certa hora. sed compareas die tali hora tali tertiarum vel vespere etc. **Ex** quo ergo non est prefixa certa hora debet iudex expectare reum ad finem diei sed usque ad illam horam quam potest in causam. quod incipit ante noctis tenebras expedire. de off. dele. s. luit. **De** gratia tamen potest eum expectare usque ad diem sequentem. ut ibi. **Item** nec de loco fit mentio. quia ordinarius certum habet locum siue per historiam. ut supra dixi. **Secundus** in delegato. **Utrum** ipse debet certum locum assignare. de rescript. olim. et c. fi. **Dicitur** in forma compareas legitime. **Utrum** potest compere per se vel per procuratorem. ut postea dicam. **Et** delegatus regulariter non potest quem citare ut personaliter coram eo compareat. **Fallit** in casibus. **De** quibus in. c. j. de iudi. li. vj. **Item** debet quodrimonis talis rursus. et non exprimitur causa propter quam citatur. **Sed** per talis citationem non inducitur litis pendencia. ut in cle. ij. ut lit. pendens. **Ad** hoc ergo quod citatio faciat litis pendere ad effectum quod nihil possit inouari. requiritur quod citatio sit instructa. videlicet quod per eam constet super quo debeat respondere. **Item** quod a competenti iudice sit facta et quod peruenit ad nuncios citati. ut in cle. j. ut lit. pen. **De** his in an in citatione sit causa exprimentanda et quare fiat no. p. **Jo. an.** in addi. spe. §. j. sup. ver. **Item** quod in ea nulla causa. **Ibi** videtur tenere. quod exprimentanda sit causa pro rationibus plures quas ibi adducit. sed communiter non seruatur. **Item** citatio citatur

solum ut respondeat quodrimonis actoris in causis in quibus posset pcedi lit. non potest. ut sunt inquisitiones. accusationes etc. de quibus feci mentionem. **Possit** respondere a principio citari ad totam causam. sed ad pcedendum et ad pcedi videndum in tali causa ad omnes et singulos actus incurrentes. seruans terminis debitis et seruans usque ad diffinitiuam sententiam inclusive cum omnibus et singulis actibus actiatis. scripturis lris et munimentis quibus in negotio hominum uti intendit. et seruare cum inmatore quod siue comparuerit ut pcedat siue non. nos nihilominus in causa predicta putamus iustum fuerit ipsius citati perumacia seu absentia non obstat pcedem. et eo ulterius non nisi per valuas ecclesie predictae citato. **Et** quoniam talis est causa privilegiata. ut electio postulationis etc. et eodem modo citatur. non oportet eum propterea postea ad singulos actus de nouo citari. **Alis** si non est causa privilegiata in processu. vel si est talis citatio quod isto modo non est citatus. sed solum quodrimonis rursus etc. tunc oportet ipsum ad singulos actus vocari. ut videtur dicere **Suul.** in spe. de cita. §. viso. **Dicitur** tamen ibi **Jo. an.** in addi. quod hoc pcedit ubi iudicium non est in loco remoto a dyoc. citati. puta in curia. **Item** tunc quia esset difficillimum citationes per singulos actus muti. potest pcedi ad examinandum causas et diffinitionem si per non venit. **Si** autem parum venit vel procurator citabit ad singulos actus. etiam si in uno fuerit perumax. de quo plenius per **Jo. an.** in addi. spe. de cita. §. viso. sup. ver. dñs ait me. **De** combinatione quod debeat fieri dixi et remisi super forma citationis delegati. **Non** tamen combinatio talis facienda est de necessitate. nec habet vim pemptorie. nisi alis pemptorie exprimat. de quo in spe. de citati. §. viso. ver. sed querit. **In** fine citationis ponitur **Baru** etc. nec subscribuntur testes etc. quia sufficit littera citationis esse sigillata sigillo iudicis. siue sit antequam iudicialis. siue de iudicialibus. ut no. in. c. quoniam. de probat. **Citationes** tamen que emanant de curia rediguntur per tabellionem in publicam formam. et hoc est tutius in arduis maxime coram delegato. **Et** tantum de decreto citationis et eius forma. que tamen extendi potest sicut visum fuit expedire

Actus citationis

De actu citationis

Nunc uideam⁹ de

actu ipsi⁹ citationis qualiter iste se debeat habere cui committit citatio facienda per litteras vel voce uiua. q² debet accedere reipm citandū. et citare p^m q² sibi est iniunctus si citand⁹ copia sui facit. Si nō potest eū habere psonaliter. de h² ptestet⁹ et de diligētia circa hoc facta. Et sp² citand⁹ est q² si inuenit⁹ eo q² mir. in pos. cau. re. ser. c. vlt. Si nō inuenit⁹ citet⁹ pcuratore⁹ si quē dimisit quem dimittere tenet⁹ q² se absentat. maxime si semel ē citat⁹. de pcur. dilect⁹. de eo q² mir. in poss. c. fi. Si pcuratore⁹ nō dimisit faciat citationē ad domū et requirent⁹ amici. de q² in. c. causam q² de do. et p^m. et ibi in glo. et in. c. vlt. eo. ti. et in. c. vlt. de eo q² mir. in pos. Itē in ecclesia in cuius prochia deget⁹ et morat⁹ cū ipsius pueniret ad diuina. Et tradit⁹ certa forma in citatione. videlicet in tali vel tali loco publice. Et ista forma est seruanda in. l. diligēter. ff. mādati. in. c. cū dilectus. de rescrip. ut in citationibus que emanāt a curi. in qbus scribit⁹. si eius copiaz habere poteritis. Alioq² in domo habitatiōis sue et in ecclesia cathedrali etc. Nō tamen debet citas intrare domū citandi eo inuito. quia faceret ei iniuriā. ff. de in ius vo. l. plerūq². de quo in spe. de cita. §. sequit⁹. v. sed an reo et in cle. causam. de elec. Et d² absens q² est extra puincia. ut ibi nō. Quādiu ergo q² copiā sui facit nō est citand⁹ ad domū. q² ad citationē ad domū recurrit q² ad vltimū refugium. ut nō. Hosti. de do. et p^m. causam que nisi in casib⁹ in qbus etiā sufficit p^ma vice. et q² habet locū citatio ad domū. plene nō. p^m Inno. et alios in. c. vlt. de eo q² mir. in pos. imo nō sufficeret denūciari pcuratori si ipse est p^ms. Ita tenet⁹ Clin. in. c. vlt. de do. et p^m. Et q² loc⁹ citandi nō potest tute adiri. papa mādat citationē fieri per dictū. de q² de iudi. c. j. in cle. Et potest iste cui committit citatio faciēda palū citare. ut tenet⁹ Hof. et Hosti. in. c. vlt. de eo q² mir. in pos. Licet ipse Petr⁹ et abbas tenet⁹ pcurariū. Et debet fieri citatio clavis verbis. An autē credat⁹ nūcio referēti se citasse tractat⁹ Guil. in spe. de cita. §. sequit⁹. v. sed nunq²

credet⁹. et sequēti. et cōsultat⁹ ibi q² iudex quilibet maxime delegat⁹ p^msente actore et tabellione iungat nūcio q² ipse talē reū ex pte sua citet sub tali forma. Sic q² tali die et loco pempto. cōpareat in tali causa corā eo rñsur⁹. Et tūc notari⁹ id pceptū iudicis et mādatū nūcio factū redigat in act. Quia dato q² nūcio credat⁹ sup actu citatiōis p eū facto. nō tñ credit⁹ sibi sup cōmissione facta sibi. ut ibi dicit⁹ Jo. an. in addi. Nā Hof. tractādo de edicto. li. q² in ius vocat⁹ etc. Dicit⁹ q² ad hoc q² loc⁹ sit huic edicto lex esse necessaria. quoz secundū ponit⁹ q² de mādato iudicis facta sit citatiō Et p^m ponit⁹ ppter malos nūcios qui sine mādato vocāt interdū. Et ppter h² q² dicit⁹ Jo. an. in addi. spe. in loco statim alle. Et reprobat⁹ q² in multis foris seruāt⁹. q² pceptū nūcio factū decitādo nō scribit⁹. Sed q² scribit⁹ relatio citationis d² sic. Retulit talis nūcius se de mādato iudicis citasse talē etc. Cū tñ ipsi⁹ officiū nō sit circa mandatū. s² circa executionē mādati. Scribat ergo notari⁹ in act. quōd talis iudex pstituit talē nūciū suū ad citatiōes in tali causa faciēdas. q² nūcius iurauit corā p^moralit⁹ tacto euāgelio sancto omnes ambas iuratas et citatiōes in ea causa sibi p iudicē impositas et p ipm iudicē imponēdas fideliter facere et referre. Et ibi etiā ipse Jo. an. i addi. in isto dubio. An credat⁹ nūcio etiā publico et iurato sup citatiōib⁹. Vel an pot⁹ standū sit iuramēto p^mis volētis iurare senō citataz recitat⁹ diuersas opiniones q² sentiant circa hoc doctores et practici. Hosti. in sum. rubri. de p^mima. §. ij. v. q² si absens. tenet finaliter q² h² est relinquendū arbitrio iudicis q² psona; rñ et negocij q² litate p^melatis vel credat⁹ nūcio vel negāt⁹ se citatū iuramentū deferat ad sui innocētiā oñdendā. Et h² placet⁹ Jo. an. i addi. vbi s². ppter g²ue piculū q² imineret p^mbo viro nō citato ex dicto vilis ribaldi. nō tñ est h² sic arbitrarium sicut illud. de q² in. c. p^msultat⁹. d² offi. dele. de q² nō licet q² relari. Cū si iudex h² casu male arbitrarē. p^mpt⁹ grauamē p^m appel⁹ lari. q² videm⁹ q² nq² pessimos iudices sicut et nūcios. Q² vō citatio fit p^m lras pbat⁹ scā citatio Bispo q² citator remittit lram citatiōis seu pmissionis sibi facit apponēdo ibi sigillū

suum. et si habet generalis consuetudo. ita no.
p. Hosti. in. c. qmā. de pba. **T**amē meli⁹ est q
p litteras suas rescribat die et formā sue cita
tionis facite. maxime qm sit citatio vt die. r. v.
xij. cōpareat. **Q**ualit aut debeat citari ca
pitulū no. in. c. bone. j. de elec. qz ipsum caplm
capitularit aggrauatū citari d3 si pōt repiri.
Si nō potest repiri puocari. vel si nolūt ag
gregari. nūc faciat homo qd potest. **U**n citet
publice in ecclia. vt ibi d3 in glo. q incipit. **E**t
sic citet ei singli n tāq3 singli. s3 tāq3 illi ex qb3
pstituit caplm et q vna cū alijs faciūt caplm
als citatio nō valeret. qz causa capituli nō
est causa singulor. vel ecōuer3o. xij. q. ij. q ma
numittit. **E**t no. in. c. bone. tam alleg. **F**acta
igit citatio si sit p nunciū redeat nūci⁹ ad
iudicē. referēdo sibi in pñtia tabellionis q
liter vbi et qm et ad qd reu citauit. **E**t ista nū
cij relatio est in act. scribēda. **E**t potest sic scri
beretabellio. **A**nno dñi. zc. die tali coram ta
li iudice mei notarij pñtia talis nūcius re
tulit se citasse talē inuentū et psonalit apprehē
sum. vel si nō fuit apprehēsus retulit se dixisse
pcuratori tali v3 familie sue qd dietali. tali bo
ra cōpareret corā pñcto dño iudice ad pce
dendū et ad pcedi videndū in tali causa q ver
tutur inter ipm et talē sup tali re. vel ad iuran
dū vel ad iurare videndū de calūnia. vel ad
videndū iurare testes. **A**lle vō cui cōmitti
tur citatio faciēda p lras solet in cedula affi
ra citatione vel in ipsa citatōis carta a tergo
scribere sub hac forma. **E**go H. plebanus
vel rector talis ecclie talē fm formā pñtis
mādati vel citatōis citauit tali die vt tali die
cōpareat corā tali iudice in cā tali p se v3 per
pcuratorē. iuxta pñtiū lraz pñtentiā et te
norē. vel recognosco me lras pñtes tali die
vel tali publicasse et intimasse et esse fidelit cre
cutū ipsum citādo. put recepi in mandatis.
In cui⁹ testimonij sigillū meū pñtibz est
appēsū. **U**trū aut ordinari⁹ possit citare s3
dñi suū extra iurisdictionē suā p nunciū vel
lras. le. et no. q sic in. c. romana. in. s. pñabē
tes. de fo. cōpe. li. vi. **Q**uia igit citat⁹ sic p iu
dicē et de ipsi⁹ mādato debet in termino corā
ipso iudice cōparere. **E**t si est iudex ordina
rius su⁹ iste q citat seu citare mādat vel dele

gatus. et si expmūt in citatiōe. vt s dictum est.
Nel si etiā nō est su⁹ ppu⁹ iudex ordinari⁹
habet tñ als iurisdictionē ordinariā. et i cita
tione expmūt talis causa. q si vā esset deberet
corā eo rñdere. s3 qz dicit eū pñtrisse vel deli
quisse in terra q est s3 de iurisdictionē ciuāis.
de quo plene p doc. in. c. ij. de dila. **A**ls si non
cōpareret pñmar reputaret. **S**i vō citatio
esset talis q nō artaret ad veniendū. et p cōse
quens nō inferret pñmaciā. sicut est citatio
temeraria q citatū nō artat. vt in. c. bone. ij. d
elec. p cord. cle. pastoral. de re iudi. v. notorū
qpe. **E**t nōnulli sunt casus in qbus citatus
venire nō tenet. de qb3 in glo. notabili. i. c. ve
niens. de accu. et ibi p Jo. an. sup ea. **E**t solet
de pñradi vna general regula in. c. ij. de dila.
videlicet q vbiq3 in citatiōe ponit aliquid
iniustū v3 in bonestū. vel tale q certū est cita
to cōpetere exceptionē declamatoriā iudicij.
Ut si citat spoliāt⁹ q rñdeat spoliatori i cau
sa ciuili. v3 aliter i causa criminali. vel militi al
terius negocia pcurati. ex q talis error expu
mit in citatiōe ire nō tenet citat⁹. **E**t idē si als
est notoriū fm aliq3. de q dicendū vt ibi. **A**li
qui tñ distinguunt. qz aut ipso iure deficit iu
risdictio citantis. vt si laicus clericū citaret. et
tunc citat⁹ si istud est notoriū venire non te
netur. nec valet pcessus cōtra eū. aut ope ex
ceptionis potest citat⁹ se subtrahere a iurisdic
tione citantis. et tñ tenet se subtrahere et com
parere et excipe. als tenebit pcessus pñtra eū.
de quo p Jo. an. in addi. spe. de cit. s. j. **C**on
tumar est q trinis edictis v3 vno pemptorio
citat⁹ nō venit. vel venit sed nō obedit. vel il
licētiat⁹ recedit. extra de excels. pla. c. et litteris.
Ita diffiniit Guil. in spe. de pñ. s. j. **H**osti. in
sum. diffiniit sic. **C**ōtumacia est erga iudicē
vel platū cōmissa inobediētia. **E**t dicit cōmis
sa qz sp obediendū est. de quo de tem. ordi. ad
aures. in glo. et sup ea. **E**t diuersi sunt modi
pñmacie. de q in. c. ij. de do. et pñ. in glo. et su
per ea. in. c. quoniā frequēt. vt lit. nō pñesta.
in. s. j. **Q**uia si lauat v3 impedit necitatio ad
eū pueniat. vel min⁹ instruit⁹ comparet. **E**t
de quo etiā in spe. de pñ. s. j. **I**te pñmacia
est multiplex. **A**liqua est pñmacia vā et v3.
que als d3 euidentis vel notoria. vt qñ citatus

citationis

respondet se non venturum. nec quod transponet per
dem. ij. q. vi. §. sunt etiam quorum. Et an sufficiat
hoc dicere extra iudicium. quia si in iudicio di
ceret etiam indubitatum. Et alias septem dubia cir
ca hoc pulchre tractat Jo. an. in addit. spe. de
prima. §. i. **S**ecunda contumacia est vera per
sumpta. ut quia apprehensus est citatus personaliter.
sed non venit in termino. l. ex sensu. §. si. ff.
de ap. **I**ta dicitur vera eo respectu. quod apprehen
sus personaliter. Presumptum tamen dicitur. quod in
non veniendo potest forte excusari. propter aliquod
impedimentum. **T**ertia contumacia est ficta ut
quia non est apprehensus personaliter. sed citatus
ad domum. de quo etiam in cle. unica de do. et con
tuma. in glo. magna. **E**t valet ista scire propter
sequentia maxime ad istud. quia per contumacia
obligat primum ad restitutionem expensis.
C. de iudi. l. sancimus. **S**ed qualitas predicta
videlicet si est primum evidens siue notori
aggravat ex tali qualifikatione in duobus. **P**ri
mo in expensis. non dico restituendis. sed prius re
stituendis antequam absolvetur. de sen. excō. venera
bilibus. §. secus. l. i. vi. **S**ecundo in eo quod non ha
bet beneficium vel etiam redditus vel puenius co
ram iudice. de quo per Jo. an. in addit. spe. ubi
supra. **S**i ergo actor est contumax punietur.
ut in. c. actor. de do. et pri. l. i. vi. quod soluit expen
sas. et cum hoc non admittetur ad aliam citationem.
nisi cautionem faciat quod velit de cetero fideliter co
parere. ut ibi. **P**otest tunc citari reo instare et
docere volente de iure suo pcedi ad diffinitionem
lit. non prestat. de quo in. ca. causam. q. de do. et
pri. et qualiter tunc sit pcedendum et in quibus cita
tionibus vocandus sit actor contumax. plene per
Inno. et alios in. c. j. ut lit. non contest. **S**i si re
us est contumax penas habet. quod potest excō
cari. **N**el si talis est causa in qua potest fieri
missio. et in qua pcedi non potest lit. non prestat.
Sed si est causa in qua pcedi potest lit. non
contest. ex privilegio iuris vel boi. ut dicitur su
pra in clemen. dispēdiōsam. de iudi. et in cle.
sepe de ver. sig. **T**unc procedi potest in pnci
pali ad receptionem testium et ad diffinitionem sen
tentiam in penam contumacie rei. **I**ta tamen
quod reus citeatur ad singulos actus. de quo etiam
supra dixi. **E**t sic conservatores dati uni
versitatibus studioz etc. procedere possunt in

principali contra contumacem cum de specialiter man
dato principis pcedere debeant summarie et de pla
no etc. **P**ossunt tamen si volunt contra reum
contumacem pcedere ad excommunicationem vel
missionem sicut alius iudex. **T**ermino igitur ci
tationis adveniente actor compareat per se vel
per procuratorem eius. si talis est causa in qua
constitui potest procurator cum litteris citato
rijs et faciat fidem iudici. de executione seu insi
nuatione citationis facit reo per modum quem
predixi. accusando contumaciam et absentiam
ipsius citati. petendo pronunciari eum et repu
tari contumacem. et contra eum tanquam contuma
cem pcedi. ut. C. de iudi. properandum. §. et si q
dem. **E**t notat per Guil. in spe. de contuma.
§. sequitur. et de comparatione. §. i. **E**t facit singu
la redigi et conscribi in actis. de probat. quo
nam contra. **E**t iudex pronuntiabit seu repu
tabit eum contumacem. dicendo. **T**ale per nos et o
mandato nostro citatum in die hodiernum ad
instantiam talis super re vel causa tali et suffi
cienter expectatum. nec per se nec per responsalem
comparere curantem ad petitionem et requisitionem
ipsius actoris vel sui procuratoris com
parentis. et eiusdem absentis contumaciaz ac
cusantis et petentis eundem per nos contuma
cem reputari. reputamus prout est merito
contumacem

Et iuxta istam formam scribet etiam tabellio
scilicet Anno domini etc. die tali. hora tali. coram
tali iudice comparuit talis actor vel talis ipsi
us procurator. qui per curatorem mandatum procuratoris
um cuius tenor inferius inferius produxit una cum
litteris citatorijs et alijs litteris sigillo tali sig
gillatis. vel instrumentis super executionem cita
tionis eiusdem confectis. quare tenor similiter
infra continetur. **E**t talis citatum et non comparentis
contumaciam accusavit. petens eum per ipsius
iudicem pronunciari et reputari contumacem.
et sibi decerni contra eum litteras oportunas.
quem diutius expectatum ipse iudex contuma
cem reputavit. et litteras contra ipsum decre
vit oportunas. nec est vis an sic scribat tabel
lio in persona sua vel in persona iudicis. **I**sto
modo tale non comparentem diutius expectatum
reputamus contumacem etc. de quo de puer. con
iuga. dudum. de do. et pri. c. j. et ij. **E**t ita debet

Actus citationis

actor cōparere i termino corā iudice et p̄tuma
ciā rei accusare. Si ergo etiā actor nō cōpet.
tū fiet cōpēsatio p̄tumacie actoris cū contu
macia rei. ut nō. de do. et p̄tū. actor. lib. vj. Si
autē re⁹ nō cōpet. et etiā iudex est absens vel i
pedit⁹. ita q̄ si cōparuisset nō fuisset p̄cessus
in cā. an reputet⁹ p̄tumar et p̄denari debeat i
expēsīs est glo. notabil. in. c. vlt. de do. et p̄tū. et
est glo. vlt. Et potest iudex a q̄ vult pena inci
pere. videlicet vlt. ab excoīcatōe. vel i missiōe. ut
in. c. iue. vlt. lit. nō p̄ref. vlt. ibi nō. Et d̄ altera a
p̄ncipio esse cōtent⁹ que magis iūmet. ut e. ti.
c. q̄nā. §. vlt. in fi. Hōnestū tū esset ut a missi
one inciperet. q̄ p̄us est recurrendū ad res q̄s
ad p̄sonas. vlt. ibi nō. Iudex ergo p̄cedendo
ad missiōē p̄tumarē in actōne reali. puta
sup̄ eā vlt. fundo. Decernit actorē mittēdū tūc
in possessionem rei penite cā custodie. Et fiat
missiō p̄b̄ yba. Decernim⁹ p̄stitutum⁹ i m̄i
tūm⁹ vlt. iubem⁹ te eē possessorē talis rei cā cu
stodie. Et volum⁹ q̄ tal̄ m̄ister noster ponat
te actualit̄ in possessionē. et talē m̄ist̄ d̄ dare
iudex ut h̄ impleat et ei referat q̄n factum sit.
Ita dicit In. in. c. j. de eo q̄ m̄it. in pos. Et licet
In. ponit etiā ibi aliā missiōis formā. illa
tū ibi placet Hosti. et Jo. an. i. nouella. Et ex
tali missiōe ex p̄mo decreto actor erit posses
sor rei. s̄ cōmutabil. sic q̄ si re⁹ venerit corā
iudice infra annū. et cautionē p̄stet de stādo
iuri et restituat expēsās actori. ipe possessionē
recupabit. vlt. i. c. q̄nā frēq̄nt. §. in alijs. vlt. lit.
nō p̄ref. Et dato q̄ actor missus pp̄t̄ potētā
rei vlt. cā doli nō possit possessionē corpali. er
adipisci. adhuc iuris dispositōe intelligit̄ pos
sidere ad effectū p̄scriptōis annual. vlt. i. c. cō
tingit de do. et p̄tū. Si v̄o re⁹ nō venerit infra
annū p̄stādo cautionē. ut dictū ē restituēdo
expēsās. Actor etiā citra scdm̄ decretū p̄ āni
discursum ver⁹ erit possessor fm̄ cōem opini
onē. vlt. in alle. §. in alijs. et ibi nō. de do. et cōtū.
p̄tingit. et re⁹ nō audit nisi sup̄ p̄prietate illi⁹
rei. Si autē est actio p̄sonal. puta q̄ agit certi
p̄ditiōe ex mutuo. et re⁹ ē p̄tumar. mittet ac
tor i possessionē rez mobilū p̄tumaris sita
lia h̄. Alioq̄n i possessionē imobilū p̄mō et
mēsurā debiti declarati i libello actoris. qd̄
etiā h̄ declarare iuramēto. Et an h̄ sufficiat

vel requiratur p̄batio p̄ testes vlt. instrumēta. tra
ciat Buil. in spe. de p̄tū. §. seq̄t. v. Jtē qd̄ dicit
de offi. iudi. §. vlt. ibi p̄ Jo. an. in addi. spe. su
per v. iij. dicendū. et v. vj. q̄rendū. Et vsq̄ ad
q̄ntū tps tūc audit re⁹ sup̄ illis reb⁹ i quas
missiō facta est. le. et nō. vlt. lit. nō p̄ref. q̄nā. §.
vlt. in fi. et in glo. fi. et sup̄ ea. q̄ audit donec i
terueniat scdm̄ decretū. Post scdm̄ vero de
cretū an et q̄n audiat. refert an p̄ secundū de
cretū sit adiudicata possessiō actori. an res sit
adiudicata in solidū. Si est adiudicata possi
sessiō audit. s̄ actor habebit cōmodū posses
sionis donec p̄ncipale sit finitū. Si res ē ad
iudicata in solidū p̄clusa est via reo. q̄ tunc
nō audit. Et ista habet locū in p̄tumarē an
lit. p̄ref. Quid autē sit in p̄tū. post lit. p̄ref. cō
tracta. et q̄lter p̄cedetur. patebit loco suo. Et
iste est vn⁹ modus fm̄ quē p̄cedet p̄tuma
cem. nō tū multū festinabit iudex ad faciēdā
missiōē. de do. et p̄tū. p̄tingit. in glo. j. Puni
tur etiā p̄tumarā p̄ p̄ignoz captiōē. extra
de do. et p̄tū. c. ij. In sti. de execu. tu. §. fi. p̄ mul
ctam. et modis alijs. de q̄ in spe. de p̄tū. §. vlt.
v. s̄ nū qd̄ facta. et v. iij. p̄ mulctā. Et q̄ iudex
etiā ecclesiastic⁹ potest imponere mulctam.
habet de pe. licet nō. de do. et p̄tū. c. j. Et d̄ mul
cta ponit Hosti. sp̄ealē rubricā in sū. de sen. et
re iudi. Et de ea traciatur spe. de sen. pla. §. ij. v. ē
et q̄rta. Si autē iudex vult infligere cōtumaci
penā excoīcatōis sic p̄cedat p̄tū. q̄ habet eū
monere ut adhuc obediat cōparēdo infra cer
tū terminū cōpetentē. et p̄tumarā suā expur
get. Et si iudex ē delegat⁹ pōt scribere s̄b ista
forma. **C**A. decan⁹ vel scolastic⁹ etc. tal̄ ec
clesie. iudex cāuse. et a partū infrascriptay. a
sede ap. sp̄ealiter delegat⁹. **U**niversis et singu
lis p̄positis. decanis. custodib⁹. hebdomada
rijs. plebanis. et diuinor̄ rectorib⁹. curatis. i
curatis. clericis. et notarijs publicis. q̄buscū
q̄ p̄ ciuitatē et dyoc. talē. ac alib⁹ vbi libet cōsti
tutus q̄ p̄sentibus fuerint req̄siti. Salutem i
dño et mādatis nostris. imo ver⁹ apostoli
cis firmiter obedire. **R**up̄ auctoritate aplica
nobis in hac parte cōmissa. citauim⁹ et cita
ri fecimus talē. ut tali die sibi p̄ termino pers
emp̄t. assignato cōperet in tali loco legitime
corā nobis q̄relis tal̄ r̄nsurus. **S**z quia ibez

Actus citationis

citat⁹ in termino hmoi sufficienter expectatus compere p^{re}sens. **U**n p^{re}dicto. **I**n. a. actor est p^{ro}curatore coram nobis i termino p^{re}dicto cōpar^{et} rēu z p^{re}dicti citati nō cōparētis p^{ro}maciam accusante petēte ipm p^{ro} nos p^{ro}maciē reputari. z p^{ro} p^{ro}macia hmoi p^{re}u p^{re}cedi. ipm reputauim⁹ puterat merito p^{ro}maciē. z p^{re}u du^o xim⁹ put iustū fuerit p^{re}cedendū. **I**ndcirco vobis oib⁹ z singul⁹ p^{ro}uinciam z diuisim in v^{ir}te sancte obediēte z sub pena exco^{mmu}nicationis quā in vos z in quēlibet vest^{ro}z si mādaturum nostrū hmoi neglexeritis vel p^{re}feritis adimplere. canonica tū trū diez monitione p^{re}missa in his scriptis ferim⁹ firmē z districte p^{re}ciēdo mādā⁹. q^unt⁹ accedatis vbi p^{ro}pterea fuerit accedendū z memoratū. **I**n. p^{ro}maciē publice z diligenter moneatis. quē nos p^{re}u^o p^{re}empt. a monem⁹ ut aū. xij. dies p^{re}u^o n^ouos a monitōe hmoi cōputādos. p^{re}dictaz suā purgādo p^{ro}maciā iuri pareat corā nobis. aut cū p^{re}fato. **I**n. a. actor amice vel in iure se cōponat. **A**lioq^u ipm p^{ro} p^{ro}macia hmoi exco^{mmu}nicam⁹ in dei noie i his scriptis. quē sic exco^{mmu}nicatū publice infra missaz solēnia corā p^{re}u^o multitudi^{ne} de ambonib⁹ denūciens diē executōis zc. ut s^{ic} in forma citationis. **I**n ista forma ponit narratio quō rē fuit citatus z nō cōparuit. z fuit ei⁹ p^{ro}macia accusata. **S**i ista v^{er}ba narratiua h^{ab}ent p^{ro}bāt. ut in cle. lris. de p^{ro}ba. **O**p^oneret ergo q^u de h^{ab} p^{ro}stet p^{ro} regist^{ro} cause seu pacta p^{re}scripta p^{ro} tabellione zc. **E**t ideo dixi. debet redigi i act⁹ z actutatis. **I**tem mone^{re} a^{nt} exco^{mmu}nicationē. q^u sp^{iritu} sniam exco^{mmu}nicationis z enā alias snias cēsure p^{re}cedere d^{icitur} monitio. al^{ia} ip^{sa} snia exco^{mmu}nicatōis est iusta ex ordine. z eā p^{re}ferēs habebit penas. de q^u b⁹ in. c. sacro. in p^{re}u. de sen. exco^{mmu}. **E**t q^u sic fertur snia exco^{mmu}nicatōis nō p^{re}missa monitōe. vel al^{ia} sub p^{re}dictōe si monit⁹ putauerit sniam iniustā vel p^{re}ceptū seu monitionē. debet appellare infra t^{er}ps monitōis v^{el} a^{nt} p^{re}dictō nem. ad h^{ab} ut appellatio suspēdat sniam exco^{mmu}nicatōis. de q^u in. ca. p^{re}terea. ij. de appel. **E**t debet monitio habere cōpetētia t^{er}pis i^{ter}ual^{is} la. **U**n aliq^u ponit in monitorio ut infra. xij. dies. q^uz quattuor p^{ro} p^{ri}mo. q^untuor p^{ro} secūdo. et reliq^uz q^untuor p^{ro} tercio z p^{re}empt. termino ac mo

nitione canonica assignam⁹ zc. de q^u in. c. p^{ro}st^{itu}tionē. de sen. ex. li. vj. nisi facti necessitas aliē sua^{nt} moderāda. ut q^u p^{re}s sunt ad rixas z arma pate. eo. ti. z. ca. **S**ufficit tū sine illius clausule ex^{pre}ssione si al^{ia} sit cōpetēs terminus si p^{ro}tra collegiū vel vniuersitatē est p^{re}cedendū. q^ua vniuersitas vel collegiū non p^{ro} exco^{mmu}nicari ut in. c. romana. §. in vniuersitate. de sen. ex. li. vj. tūc debet collegiū vel vniuersitas i^{nter}dicti. **U**nde d^{icitur} tūc in forma. in singulares p^{er}sonas exco^{mmu}nicatōis. in capitulū vel p^{ro}uentūz suspensionis. z in eccliam v^{el} monasteriū i^{nter}dicti snias ferim⁹ zc. vel vniuersitatē ipsam i^{nter}dicim⁹ zc. **S**i autē est ep^{iscopu}s vel sup^{er}ior archi ep^{iscopu}s p^{ri}mo debet suspēdi. scz ab ingressu ecclesie. nisi nimia p^{er}uicias p^{ro}maciē exigat. de inde crescēte p^{ro}macia i^{nter}dicti. tercio exco^{mmu}nicari. ut in. c. ij. de offi. dele. li. vj. **S**ubiungit in mādato ex tūc p^{ro}ut ex nūc. ex nūc p^{ro}ut ex tunc. sed h^{ab} nō op^oneret. ut nō. in. c. p^{re}terea. ij. de appel. p^{ro} **I**n. host. z **E**lb. s. v. exco^{mmu}nicatū. z in cle. vni. ca. de cōcel. p^{ro}ben. sup^{er} v^{er}bo ex nūc. **I**tem d^{icitur} i his scriptis exco^{mmu}nicam⁹ zc. q^u snia exco^{mmu}nicatōis ferri d^{icitur} in scriptis. de sen. ex. c. j. li. vj. §. q^ul q^us igit⁹. **S**i q^u dicat de snia in his scriptis. credit **S**uil. in lpe. ti. de sen. pla. §. **U**t autē. v. z nota. q^u exco^{mmu}. sen. q^u nō sit necessariū. **C**onsuluit tamen q^u dicat deinde si exco^{mmu}nicat⁹ perseueret in contumacia iudex procedat ad ag^{ra}uationē sentētie. **U**nde crescēte corū macia crescere debet z pena. ut li. non contesta. quoniā frequēter. in fi. **E**t tunc solet scribi s^{ic} ista forma.

Talis iudex delegatus vel ordinari⁹ tali rectori zc. **S**alutē in domino zc. **B**udu au^{tem} croitate apo. nobis in hac p^{ar}te cōmissa si est delegat⁹ talē citam⁹ z citari fecimus i terminum talē ad instantiā talis. **E**t q^u in termino huiusmodi cōparere cōtumaciter non curauit. nos p^{ro} contumacia huiusmodi tulimus sniam exco^{mmu}nicationis in eundē. z ipm mādauim⁹ exco^{mmu}nicatū publice denūciari. **S**i quia idē in hmoi sua p^{ro}macia p^{ro}durādo p^{re}dictaz exco^{mmu}nicationis sniam temere p^{re}emptit z damnabiliter in ea p^{ro}fordescit. **Q**uare cum crescente p^{ro}macia merito crescere debeat et pena. vobis mandam⁹ q^untus p^{re}dictū. **I**li.

*Reg^{is} ab
g^{er}manico*

Actus citationis

excōicatu singulis dieb⁹ dñicis et festiuis ac
censib⁹ cādelis et demū extinctis in terrā pie-
cia. sonātib⁹ q³ cāpanis publice de ābone
corā iplo nūciens. et faciat tanq³ excōicatu
eū ab omnib⁹ artib⁹ euitari

Ordinarij breuius sic scribunt

**Talis pposit⁹ vel offic⁹ tali rectori seu ple-
bano Salutē in dño. Quia tal⁹ citat⁹ a nob⁹
in certū terminū ad instātiā talis non cōpa-
ruit. q³re vob⁹ mādā⁹. q³tin⁹ eū pempt. mo-
neatis vt adhuc infra. x. dies pnuos a rece-
ptōe p⁹sentū cōputādos se cum p⁹dicto. **A.**
amice vel i iure cōponat. **Alioq³ ipm excōi-**
catū publice de ambomb⁹ nūciens. Datū
Anno dñi zc.**

Aggrauationē sic scribunt officiales.

Offic⁹ vel iudex general⁹ plebano tal⁹ ecclesie
Salutē in dño. Quia tal⁹ excōicat⁹ a nobis
p⁹ptumacia ad instātiā talis bñi sñiam nō
formidat. q³re vobis mādā⁹. q³tin⁹ ipm ex-
cōicatu singul⁹ dieb⁹ dñicis accēsis cādel⁹ et
pullans cāpanis publice de ambomb⁹ nun-
ciens. Datū zc. **¶ Alter⁹ si adhuc nō cu-**
rat pere iuri et petere absolutōz dirigē aliud
mandatū sub ista forma vt sequitur.

Offic⁹ talis zc. Salutē in dño. Licet talē du-
dū excōicauim⁹ p⁹ptumacia aggrauatiōis
sñia subsecuta ad instātiā tal⁹. Ipse tñ bñi
sñias temere sustinet aio indurato. q³re vob⁹
mandā⁹. q³tin⁹ eū excōicatu et aggrauatū
sicut p⁹us publice nūciens. inhibētes oib⁹ et
singulis vestris proclianis ne eidē sic excōi-
cato emēdo vendēdo sal. aquā. ignē. cibū vel
potū ministrādo. vel al⁹ quib⁹ genere cōmu-
nionis phibite picipēt. quib⁹ modo p⁹ facies
zc. vel sic. si canonicā et nostrā fugere volue-
runt vltionē minoris excōicatiōis sñia quaz
p⁹ incurrūt foreligatos publice nūciens. v⁹
lic. alioq³ p⁹ ipos p⁹ executōis sñiam v⁹ alias
penas p⁹ iustū fuerit pcedem⁹. **¶ Et scien-**
dū q³ p⁹icipātes excōicato regulariter incur-
rūt minorē sñiam cū sit veniale. de q³ in. c. cūz
sacris. q³ me. cau. et ibi plene p⁹ Jo. an. in cō-
mēto. et c. cū desideres. de sen. ex. p⁹ p⁹n. Sunt
tñ aliq³ plone p⁹uilegiatē vt p⁹icipent excōica-
to. de q³ in. c. q³niā mltos. xj. q. iij. Et i certis

casib⁹ enā eis licite p⁹ alias p⁹sonas cōicat. v⁹
q³b⁹ in. c. si v⁹ de sen. excō. cū p⁹cor⁹. Et licet
p⁹icipātes enā aī inhibitionē iudicis incur-
rūt minorē. tñ ista inhibitiō fit eo q³ pl⁹ tūe-
ri solet q³ spēaliter iniūgit q³ q³ generaliter
impat. Itē ex hoc maior⁹ p⁹urgit p⁹emptus
q³ p⁹tra p⁹hibitionē iudicis fit vel facit. vt nō.
in. c. allega. sacris. **¶** Participātes tñ excōica-
to nō possunt p⁹pter p⁹ excōicari maior⁹ excō-
municatiōe. nisi p⁹us noiatiū et in specie nō-
minent. vt iuxta formā et dispositiōnē capli
p⁹stitutionē. de sen. ex. li. iij. Et p⁹icipātes in cri-
mine eadē sñia inuoluit. de quo in. c. si cōcu-
bine. de sen. ex. com. **¶** Postea si nec sic p⁹ cō-
tumax a sua p⁹umacia reuocari. solet indici
cessatio a diuinis q³ diu p⁹us fuerit excōica-
tus. et enā ista p⁹cedere debet monitio. q³ om-
nē vindiā p⁹cedere d³ monitio. xij. q. iij. indi-
gne. Et scribūt p⁹ordinariū sub hac forma
¶ **Offic⁹ talis tali plebano Salutē in dño.**
Quāuis talis dudū a nobis excōicatiōis
sñia p⁹ptumacia ad instātiā tal⁹ innobatus
diuers⁹ aggrauatiōib⁹ subsecutus. idē tñ. **A.**
sñias bñi et penas p⁹emnes eas temere su-
stinet. et in eis sordescit aio obstinato. Unde
sua exigēte p⁹umacia ipm magis agguare
cōpellimur. vel p⁹ ipm rigidius p⁹cedere nos
oportet. **¶ Vobis mādā⁹. q³tin⁹ p⁹cosulef**
p⁹sules et maiores ip⁹ opidi tal⁹ vel iuratos
et potētes tal⁹ v⁹lle publice moneatis vt infra
dies. viij. vel. xv. p⁹dictū excōicatu ab eoz con-
sortio p⁹icipatione et cōmunionē eijciant. ex-
cludant. vel quantū in eis est ipm inducant.
vt ad sancte matris eccleie gremiū redeat. iuri
pareat corā nobis. et bñficiū absolutiōis cu-
ret obinere. **¶ Alioq³ q³ diu et q³tiēs idē excōi-**
cat⁹ in ecclesia vestra v⁹ ei⁹ termis p⁹us fuerit
vel morā traxerit. domiciliū v⁹ māsiones bas-
buerit. cessatis et cessare faciant ab officio di-
uinoz. quē sic suspēdim⁹ dei noiē in his scri-
ptis. Datū zc. **¶ Aduertēdū tñ q³ p⁹ pecuni-**
ario debito nō potest fieri interdictū genera-
le. vt i extrauagā. p⁹inde Bonifacij. viij. Et
an dicta cessatio censēat generalis vel specia-
lis tractat Jo. cald. n. de cita. in tractatu d³ cē-
sura ecclesiastica iuxta finē. Et in p⁹dicta for-
ma monent maiores loci. q³ sñia bñi per

Actus citationis

quā inducit cessatio etiā ipsi puniunt. Sed
qā pncipaliē ferē snia p cōtumacē. Etā ipse
deberet pū moneri. vt s allegatū est. **Tñ** p;
dicta forma i formis ordinariōz frequēat.
sed iste forme nō sunt ita pncise qñ mutāt fm
diuersitatē foroz. **Cōueniūt** tñ in effectu ⁊ fa
cile est stilū ⁊ p̄suetudinē cuiuslibet fori pra
cicū seq. **Solēt** etiā isti pcellus aggrauatio
num dilatarī diuersis modis scribendi sic.

Uñ ptra ipsum sua p̄umacia expolcēte
ad penas grauiōres nos pducere oportet vt
qñ timor dei a malo nō reuocat. coerceat sal
tez seueritas eccliaſtice discipline. de vi. ⁊ bo.
cle. vt clericoz. **Uel** sic. **Uñ** nos dudū talē
p p̄umacia ad instātia talis duxerim⁹ vin
culo excoicationis innodandū. **Ipsēq;** con
tempnis ecclie clauib⁹ tāq; inobediēte filiū
adhuc i graue saluti aie sue p̄iudiciū ⁊ scā
dalū fidelū p̄tinaciē in sua p̄umacia pseuer
ret. **Nō** ne de lua p̄umacia possit gloriari. et
ne facti sui puerſitas alijs trāseat p̄sumptori
bus i exemplū. s; pon⁹ pena ipsi⁹ sit met⁹ al
teri⁹ zc. **Et** maxime qñ ordinari⁹ pcedit ad
correctionē excessuū solent scribere. videlicet.
Idcirco ne facilitas venie alijs incennuum
tribuat delinqndi. in alle. c. vt clericoz. **I**tem
qā si ea habet q̄ male vsurpant vñ p̄peratur
omniū⁹ excessus viā alijs apim⁹. vt. xxxv.
q. ix. loci. **Uel** sic. **Q**uia abscondēda sunt vul
nera q̄ fomentoz nō sentiūt disciplinā. lxxij
dis. plurimos. **I**te vñ alij⁹ exēplo a siliis
arceant. de vi. ⁊ bo. cle. clericos. **I**te pena vni
us sit met⁹ alteri⁹. vt in l. capitoliū. §. famosi
or. ff. de penis. **I**te nefacti puerſitas alijs trā
seat in exēplū. in. c. tāta. de excel. pla. circa me
diū. **I**te qā vbi maior est culpa. maior debet
exerceri vindicta. d̄beret. excoicam⁹. §. credē
tes. **I**te q; vbi magis excedit est seueri⁹ iudi
candū seu vindicandū. in. c. tāta. s. alle. **P**ōt
etiā pcedi p cōtumacē ad suspēsiōnē ab offi
cio ⁊ bñficio. **E**t q̄lis ordo seruād⁹ sit in infl
ctione penaz. nō. in. c. cū nō ab hoīe. de iudi.
qā ali⁹ est ordo qñ pene sunt infligēde p p̄u
macia. ⁊ ali⁹ p̄umie. vt nō. in glo. vñ. et sup
ea. **E**t de iāto maior est p̄umacia de q̄nto a
re minor inſurgit. vt nō. Jo. an. xcvj. di. duo
in glo. s; male. ⁊ notat eodē. in. c. cū non ab

hoīe. **I**te si cōparet corā iudice. nō tñ p̄ulere
spōdere nulla iusta cā eū excusante. vel illicē
natus recedit reputabi⁹ p̄umax. vt dñs in
descriptiōe p̄umaci⁹. **I**te d; citat⁹ tēpestiue
arripe iter. q; si tarde arripiat ex impedimen
to sibi i via p̄ingere nō excusabit. **I**ta colli
git ab ar. in. c. cū in veteri. de elec. **E**t ibi p Jo.
an. s. pñ. glo. facit. c. venerabilib⁹. de sen. exc.
§. idē est in glo. **E**t si citat⁹ munit pcuratores.
s; istenō cōparet ⁊ cōtumax efficit. pp̄ tales
p̄umaciā pcuratores nō debz excoicari dñs
s; tūc qñ dñs eū scit ⁊ nō purgat. vt in. ca. j. vt
lit. nō p̄est. **E**t vt snia excoicationis p p̄uma
cia pcuratores iuste ferat p dñm dat ibi **P**o
stien. p̄siliū. q; iudex añq; hanc sniam feret. si
gnificet dñs p̄umaciā pcuratores. assignan
do sibi terminū ad eū purgandū ne possit p̄
tendere ignorātiā. **E**t licet nō possit dñs exco
municari pp̄ cōtumaciā pcuratores. vt di
ctum est. pōt tñ p̄ipm missio fieri. dānabiliē
etiā puni in expēsis. vt dicit **H**ost. ⁊ **J**n. in
alle. c. i. vt lit. nō p̄est. **S**; dñs bz actionē p p̄
curatores. de q̄ ibi plene zc. **D**einde si cōtu
max excoicat⁹ veniat corā iudice ⁊ velit sta
re iuri ⁊ petat absolutiōez. d; absolui recepta
cautiōe q̄ iuri pareat. vt in. c. q̄ fronte. de app.
Et ad hēst p̄s citāda p q̄lata fuerit snia ex
cōmunicatiōis. dato tñ q̄ non vocet tenet ab
soluio. de q̄ ibi nō. ⁊ de iudi. c. j. ⁊ i spe. de p̄u
macia. §. si. v. s; pone. **D**icit tñ **D**e. **A**lv. ⁊ egi
dius q̄ p̄s ex h̄ grauat ⁊ poterit appellare. ⁊ h̄
p̄cipue qñ excoicat⁹ erat p̄ manifesta culpa.
qā tūc debuiss; p̄cedere satisfactio. ⁊ recurrat
in hac materia ad glo. antepen. in. c. ex lris. d̄
offi. dele. ⁊ de symo. ad aurel. vbi d; **S**i iudex
vel p̄s fecit expēsas propter illa⁹ p̄umaciā
quille añ sunt soluēde q̄ absoluat. de v. sig. ex
pte. j. vt lit. nō p̄est. quoniā. §. in alijs. cū con
cord. **S**ciendū est q̄ si excoimunicatus sta
ret p annū p̄tinaciter in excoimunicatiōe. ex
hoc surgeret p̄ra eū suspicio q̄ male sentiret
de articulis fidei. **E**t istā p̄tinacia annuālis
pseueranti inducit suspitiōnē heresis. et p̄ta
li suspitiōne que est probabilis possit excom
municari. **E**t si tūc iuez in tali excoicationē la
ta p̄o suspitiōe huiusmodi pseuerauerit per
annū. iudicabit heretic⁹. de quo de purga. c.

Handwritten marginal note in red ink:
Hic agit de p̄u
macia p̄s citāda
p q̄lata fuerit snia
excoimunicatiōis

Comparitio rei

inter. rj. q. iij. c. rursus. 7. c. q. cumq. Si autē ci-
tatus ppter infirmitatē vel aliā iustā causā
impedit q̄ venire nō potest ad mandatū iu-
dicis 7 causa est ardua in qua nō tenet p̄sti-
tuere pcuratorē. debet mittere excusationē si
impedimentū est tpale. 7 ipse est talis q̄ in iu-
dicio p se stare potest. de quo in. c. querelā. de
pcura. ibi plene de h. Et si causa est modica.
debet mittere pcuratorē. Si autē ipse citatus
iuit seu misit. 7 detētus fuit ipse vel pcurator
in via seu alis impedit. si ex facto alicuius h
cōtingit habet actionē ptra dolose detinentē
seu impediētē si est soluēdo. si nō est soluē-
do restituit ex clausula generali. ff. ex q̄. cau.
ma. in inte. resti. l. sed 7 si. §. plē. De quo i. c. ex
luteris. de resti. in inte. 7 in. c. cū Bertold. de
re iudi. 7 p In. de cōparitionib.

**Qualiter reus cōparendo coram
iudice per quem est citatus se debe-
at habere**

Reus ergo si cōpa-
retur licet supbus humiliter. 7 licet
melancolic. bilariter debet se iudi-
ci p̄sentare ne iudicē exasperet. 7 debz cōparere
in loco ad quē citat. est. vel vbi p iudicē ius
reddi p̄suevit. Et si est iudex delegat. v̄l alis
nō est p̄p̄ius ordinari. ipsi. nō statim i eū
vel iurisdictionē suā p̄sentiat. s. p̄mittat p̄-
stationē qd p talē cōparitionē vel actū faci-
dum corā eo nō velit in ipsum tanqz i suū iu-
dicē cōpetentē aut in ipsi. iurisdictionē con-
sentire. nisi inquantū tenet de iure. de quo in
spe. de cōparitōe. v̄l. hoc qz. Et aduertat ille q̄
p̄stationē facit q̄ iustā clausulā vel adiectio-
nē videlicet. Nisi inq̄ntū de iure teneor non
omittat. Vñ dicit notabiliter Inno. in. c. cu-
mana. de elec. q̄ fati. est q̄ comparēs corā
iudice ordinario vel delegato 7 non p̄stāt
q̄ nō p̄sentit in eius iurisdictionē. q̄a potest
iudex eū ex hoc p̄nunciare p̄sumacē. d. iudi.
c. j. de ver. sig. ex pte. j. eo q̄ noluit stare iuri. et
sic poterit excōicari. Secus si addit in p̄sta-
tione nisi inq̄ntū de iure debeo fm eum Et si
reus cōparet p pcuratorē petat actor q̄ doce-
at pcurator de mādato pcuratorio. qd ostē-
dere debz pcurator rei nō occultare. de apel.

sepe. in p̄n. Et si pcurator pducit mādātum
petat copiā eius actor. 7 etiā inducias delibe-
randi sup ea. Et idē si actor p pcuratorē com-
pareret. reus vel pcurator ei. petat copiā ei.
7 terminū ad impugnandū si videbit sibi ex-
pedire. Re. etiā vel pcurator ipsi. si iudex ē
delegat. petat copiā sibi fieri sive iurisdic-
tis. de offi. dele. cū in iure. Petat q̄ origi-
nerescriptū sibi exhiberi. vt ibi nō. Et sili dari
terminū ad dicendū 7 opponendū si voluerit
p̄ra rescriptū. Et iudex habet illa decernere.
alis esset loc. appellādi. p̄ut spe. aradit de hoc
formas in tractatu de li. cōcep. in u. de appell.
§. an omnia. in sexta forma. Et ista oīa sic p
ptes vel eoz pcuratores petita ac p iudicem
decreta 7 admissa debent p notariū cause in
act. p̄scribi. Et potest sic scriberetabellio.
Anno dñi zc. dietali. hora tali zc. comparuit
corā tali iudice talis cleric. vel laic. v̄l talis
ipsi. pcurator q̄ mandatū pcuratorū infra-
scripti tenoris pduxit. Et talis ad sui instan-
tiam 7 diē 7 horā h̄mōi citati q̄rimonijs ipsi
us respōsurus p̄sumaciā accusauit. petens
eū reputari p̄sumacē. Et aduerso cōparuit
iudice adhuc p tribunali sedēte talis p̄ncipa-
lis vel talis ei. pcurator noīe pcuratorio. et
rescriptū aplicū originale sibi exhiberi a ei.
7 pcurator. n̄ p̄dicti copiā a decerni actradī.
7 cōpetentē terminū ad dicendū 7 rescriptū
ac mandatū h̄mōi si sibi cōpetuerit assignan-
do. Cui iudex ipse rescriptum originale exhi-
buit. ipsi. qz mādātū p̄dicti copiā sibi fieri de-
creuit. actalē diē ad impugnandū p̄dicta p
termino pempt. assignauit. Vel in p̄sona iu-
dicis potest sic formari. Anno dñi zc. cōpa-
ruit talis corā nobis. 7 petiuit zc. cui exhibui-
mus. decreuim. terminū assignauim. vt i
forma zc. In termino ergo ad p̄missa assigna-
to. si actor pcuratorū rei. vel si re. pcurato-
rū actoris vel rescriptū vel iurisdictionē iu-
dicis ipugnare poterit ex aliqua causa ipu-
gnet. Et q̄ possunt opponi cōtra rescriptū. p-
curatorē. vel pcuratoris mandatū. s. pcuras-
torū. tractat Guil. in spe. de rescripti p̄ntati-
one. 7 de pcuratore. 7 de cōpe. iudi. aduione.
si nō cōpetat sibi exceptio. petat sibi edi libels-
lum. Et istū regulariter auctor edere tenet.

*Presenting impedire
p̄ imp̄dimentū tpale
7 iudice p̄sentare*

*Qui dandus est
notis sed iuri p̄
iudice p̄sentare*

Comparitio rei

vi. iij. q. iij. offerat. de li. obla. c. j. Et dico regu-
lariter. q. fallit in casib⁹ q. ibi no. Et p. Breus
nō p. sentit in iudicē. vt no. in. c. iter monaste-
riū. de re iudi. nisi p. aliquē aliū actū talis cō-
sensus p. sumat. **U**n vult est sp. de p. testari
vt supra dixi. Et erit forma p. curatorij ista si
sit in p. nua notarij publici.

In noie dñi amē. zc. **I**nditōe. zc. pont. zc.
talis die tali. mēse tali. hora tali. loco tali. **I**n
meiqz notarij publici subscptū z testiu infra-
scptoz p. nua p. sonaliter p. stituit⁹. discret⁹ vir
A. cleric⁹ p. ncialis vel laic⁹ talis dioce. mo-
do via iure causa z forma qb⁹ melioribus z
efficacioribus fieri potuit z debuit. fecit crea-
uit et p. stituit z solenniter ordinauit suos ve-
ros certos z legitimos z indubitatos procu-
ratores. actores. factores. negocioz gestores
et nūcios speciales z generales. ita q. genera-
litas specialitati non deroget. vel econuerso.
talē et tales p. ntes z onus p. curatōis bñmōi
in se sponte suscipiētes. talē z tales absentes
tāqz p. ntes et quēlibet eoz in solidū. ita q. nō
sit p. dicio melior occupāis. **S**z qd vn⁹ eozū
incepit alter eoz libere p. seq. valeat mediare
pariter et finire ad agendū z defendendum.
posz addi p. sequendū p. tractandū in causa
seu causis q. vertunt et eē sperāt. q. vertit seu
verti z esse sperāt inter ipm p. stituētē ex vna
parte. z talē talis dioce. parte ex altera. oēs qz
alios z singulos sua interesse putātes vt cre-
dentes corā iudice tali ordinario l. delegato
necnō corā quibuscūqz alijs iudicib⁹ ordi. si
ue extra ordi. delega. vel subdeleg. datis l. dā-
dis. deputatis vel deputandis. vel i. cā quas
ipe p. stituēs mouet seu mouere intēdit. libel-
lum seu libellos quascūqz sūmarias petitō-
nes petendū dandū recipiendū. dari vel reci-
pi videndū. litē seu lites p. testandū. **D**e calū-
nia et veritate iurādīs. ac cuiuslibz alterius
generis sacramētū licitū z honestū i. ipi⁹ cō-
stituētis aīaz p. standū z p. stari videndū. **E**t
ex aduerso p. fieri petendū z videndū. ponen-
dū articulandū. posuendū z articulis respō-
dendū. poniqz z articulari. z p. eos exapien-
dū. ac suis rñderi petendū z obtinēdū. **T**e-
stes lrās z instrumēta iura z munimenta p.
ducēdū. z alteri⁹ p. ntes testes iurare z p. bano

nes vidēdū. z testes ac p. batōes ipi⁹ ex aduer-
sa p. te reprobandū z ipugnandū. z crimia z de-
fect⁹ opponēdū. z p. bandū declarandū ac de-
clarari videndū. **D**e declarationē ac partium
aduersarioz seu aduersē p. ntes dicēdū bñfici-
um absoluiōis simplr. vel ad cautelā ac re-
sti. in integ. p. ncialiter vel incidentē petendū
et obtinēdū cautōnes. dandū petendū reci-
piendū supplicandū z allegandū renūciandū
p. cludēdū z p. cludi petendū. et videndū iter
locutorias et diffinitivas sñias ferri petēdū
ab eis. vel eaz qualibet ac q. cūqz alio guam i
ne illato vel cōminato semel vel pluries pro-
uocandū z appellandū. appellatōes intiman-
dū et p. seq. ndū. ap. los damna iteresse et expē-
sas petendū et recipiendū. ac ipas expensas
declarandū et taxari petendū et videndū. et
sup. ipis iurandū. de locis iudicib⁹ z nota-
rijs p. cordandū z p. ueniendū. suspectos z su-
specta recusandū. lrās q. scūqz tam scribēdas
qz legēdas grām seu iusticiā in se p. ntes
ipetrandū. et impetratis seu ipetrādīs ex ad-
uerso p. radicandū aliū vt alios p. curatores
substituendū. et eūdē vel eodē reuocandū.
ac bñmōi p. curatōis onus i. se reallumēdum
q. et q. uens fuerit oportunū. **E**t generaliter
oīa et singula alia faciendū. gerendū. exercē-
dū. et p. curandū. q. merita causaz erigūt. z le-
gumis p. curatoib⁹ a lege vel a canone sūt
p. cessā. q. ipe constituēs p. se faceret vel facere
posset si p. sonaliter p. ntes eēt. **E**t si mandatū
exigāt mag. spēale. **P**romisitqz ipe p. stituēs
mibi notario publico solēniter stipulanti. z
recipiēti vice z noie oīm et singuloz qz iter
est vel iteresse poterit se gratū ratū ac firmū
habitu z p. petuo q. cūqz p. p. dictos p. curatores
vel eoz substitutos aut quēlibet ipoz actuz
dictū gestum factū z p. curatū fuerit in p. mis-
sis et quolibet p. missoz. ac volēdo eos ab oī-
satisfactōis onere releuare. **P**romisitqz ipe
p. stituēs mibi vt supra. iudicio listi. iudica-
tum solui. cū omnib⁹ singulis suis clausulis
oportunis sub omniū bonoz suoz p. nium
et futuroz ypoteca vel obligatōne p. testans
iplos p. curatores non velle tacite reuocare.
Sup. quib⁹ omnib⁹ z singulis p. stituēs me-
morat⁹ me notariū publicum requisitū vt

Iustitiam p. nte

Forma procuratorij

sibi unū vel plura p̄ficere instrumēta. Acta sūt h̄ anno Indinōe pontificat⁹. mense die hora ⁊ loco quib⁹ supra. p̄sentibus discretis viris. a. b. c. ¶ Potest etiā mandatū p̄curatorij p̄bati pl̄as p̄stituētis sigillo suo sigillatas. de p̄curat. ex insinuatōe. d̄ cēsi. fopite. ff. de p̄cura. l. si p̄curatorē. Et nō. in cl. j. d̄ p̄cura. Et iste est casus specialis in q̄ sigillum p̄fati facit fides. i. all. cl. in glo. j. Et quādo in lris suis p̄stituens dat p̄curatorē. debet iste lre dirigi iudici vel aduersario. de q̄ in spe. d̄ p̄cura. §. ratione autē forme. v. ij. §. ut autem. v. si autem. et in all. l. si p̄curatorem. Et erit ista forma.

¶ Forma procuratorij quo constituitur procurator per lras ipsi⁹ constituentis.

Honozabili uiro
b dño officiali vel iudici tali. talis. Quicqd poterit seruij reuerēne et bonoris in causa seu causis que vertē siue vertet esse sperat inter me ex vna et talē parte ex altera in iudicio corā vobis modoz forma meliorib⁹ et efficaciorib⁹ quib⁹ possū et debeo. facio creō cōstituo. et ordino meos veros ⁊ legitimos procuratores. vt supra in alia forma. Et cōstituit etiā procurator apd̄ acta. Et potest constitui procurator cleric⁹ vel laicus. cum edictū b̄mōi sit p̄bitorio. vt in. c. j. de p̄cura. j. B̄n̄so. li. vj. Et procura- tor p̄stitut⁹ potest antelit. contest. liberere uo cāri. postea non nisi in certis casib⁹. de quo in. c. ij. d̄ p̄cura. li. vj. Et in qua etate potest constitui habet in. c. qui generaliter. e. ti. li. vj. Item et absens et p̄ns potest constitui pro- curator. e. ti. li. vj. in. c. licet. Et ibi in glo. ij. In forma b̄mōi mādan p̄mo ponitur clausula in solidū. vnde sine tali clausula plurib⁹ pro- curatorib⁹ p̄stituens vn⁹ sine altero n̄ eēt ad- mitted⁹. nisi in causis electionū ⁊ alijs spū; alib⁹ ubi potest iudex idoneū magis eligere vt in. c. si duo. §. sana de p̄cura. li. vj. Subdiē clausula ista. ita qd nō sit melior conditio. zc. Quis sit isti⁹ clausule effect⁹ b̄t in. c. si duo. iam alleg. ibi de B̄. Et vt b̄t in forma consti-

tuit ad agendū et defendendū. Un̄ si ē actor et cōstituit p̄curatorē solū ad agendū et nō ad defendendū. p̄curator talis defendere cogit vel satisfacere de defendēdo. vt nō. de pro- cura. q̄ ad agendū. li. vj. i. glo. j. Et i. spe. e. ti. §. j. v. Item excipit. Valer tñ si dicat ad agēdū et excipiendū. cū excipere sit defendere. vt nō. in. c. impator. d̄ iura. ca. Item si reus consti- tueret ad agendū tantū cōdemnād⁹ esset ac- tori ad expensas. de procura. cōstitutis. Item d̄ in forma ad dandū et recipiendū libelluz lit. contest. Et ista et similia q̄ sunt de substā- tia ordinis iudiciarij potissime exprimuntur. Si tñ aliquoz talū nō eēt facta specificatio p̄ hoc nō viciaret. ex quo d̄ p̄mo ad agēdū et defendendū. Cautum tamē est illa exp̄mi et ita seruat. Item d̄ ad p̄standum iuramē- tum de calūnia. zc. Et nisi hoc exp̄meretur i mandato nō admitteret ad b̄mōi mādan p̄standum. de iura. calum. c. vlt. li. vj. Sunt ergo aliqui actus pro quoz exercitio p̄pro- curatorem fiendo requirit speciale manda- tum. q̄ quidē actus enumerant. in. c. qui ad agendū. de procura. li. vj. in glo. mag. Item d̄ in forma procuratorij ab interlocutoria l̄ sententia diffinitiva appellandū. hoc posset. immo teneret procurator etiā si non esset ex- pressum. q̄ tenet appellare vel significare do- mio q̄ appellet si velit. nō tñ tenet nec p̄ ple- qui appellationē. nisi p̄ineat in mandato B̄. Item d̄ aliū vel alios procuratores substi- tuendū. zc. hoc nō potest procurator antelit. contest. nisi habeat specialiter in mandatis. Postea potest etiā si nō cōtineat in manda- to. vt in. c. j. de procura. li. vj. de quo ibi. Dicitur etiā i forma mandati potestas substi- tutum reuocandi. alias sine tali clausula v̄ potestate sibi tradita nō posset substitutum reuocare. vt in. c. ij. de procura. li. vj. Item sub- ditur clausula. Et generaliter oīa. zc. Ex ista clausula q̄uis generales ex verbo generali- tatis b̄mōi non potest illa que requirūt spe- ciale mandatū. de quo in. c. qui ad agendū. de procura. li. vj. Item subiungit. promissit/ q̄ ipe constituēs ratū. zc. et hoc debet cōtine- re in mandato actoris qui constituit procu- ratore. sed clausula que sequit. i. iudicio sisti.

Oblatio libelli

et iudicium solui. et pertinet ad rem que habet cauere
re p suo procuratore de iudicio soluendo et iur
dicio sistendo. de quo d. procura. mandato. Sed
vtrūq. ponat in mandato. q. vterq. pstitui
tur ad agendum et defendendum. Et qd dicitur.
qd qd p ipso procuratore factum fuerit. Et si di
ceretur. qd quid p eos legitime factum fuerit et
non valeret q. ena. qd dolose facit procurator
valet et nocet dno. De quo p Jo. an. in fi. c. j.
de dila. in nouella. Et no. in de. j. de procura.
Et sciendum quille qui sciēter et sine ptestatiōe
recipit instrumentū. vel literas sue pcurati
onis in quibus pstituentis cauere p ipso super i
clusis in mandato cogit pstituentē defendere
p in de. j. de pcur. Et aliquādo pstituit quis
procurator generaliter ad omnes causas et co
ram quibuscūq. iudicib. de pcura. petino. et e.
ti. q. generaliter. li. vi. Aliqñ ad certā causam.
et corā certo iudice. Aliqñ mandatū limitat
ad certos actus tantū sicut placet pstituenti
Itē pstituit procurator ad iudicia vtrāq. visus
est. Enā quandoq. ad negocia et ad iudicia
quādoq. simpliciter. quādoq. ad rē ppiā. Pro
test enā procurator pstitui simpliciter. vel sub
forma quonē pstituentē abesse ptingat. Et
si simpliciter est constitutus. si tūc dñs postea
p se in eadē causa cōpareat vt causas tractet
censeat procuratōe reuocare. nisi ptestet. de q.
ca. pñl. de pcura. li. vi. Interueniūt etiā qñq.
alie psonae in iudicio nomine alieno. videlicet
nomine actoris vel rei Et quādoq. sine man
dato cū cautione tñ de rato vt p iuncta perso
na. vel p sors eiusdē litis. Et que censeat pñ
cta psona no. de rescrip. nōnulli. in fi. cum re
missionib. Aliquādo sine cautione. vt tutor.
curator et. Et quādo quis pcurat causā col
legij b. syndicus vel yconomus. vt causas vni
uersitatis b. actor. qui etiā aliqñ ab vno con
stituitur. Et qd sit yconomus et qd defensor.
orphanotrophus. castaldus et. ponit Buil. in
spe. pte. j. in rubrica. de his q. alieno nomie in
iudicio interueniūt. et in rubrica sequenti. Et
non est vis in nomie. s. an. vocet q. pcurator
vel syndicus et. vt in. c. petino. de pcura. Sed
bñ est vis in modo pstituenti. q. a quantum ad
hoc bene curat. de quo p Inno. in. c. impera
tor. et in. c. cū causam. de iura. calum. Et d. p.

curator esse instructus. vt dicā ipe suo et. et q.
vtrū est si nō impugnatur p reū iurisdicatio
iudic. vel procuratorū actoris. nec aliquid op
ponit reus vel opponere poterit ptra citationē
vel aliā positionē. sed videt se destitutum ex
ceptionib. que possent opponi an libelli ob
lationē. Vel si cōpetant sibi aliquae exceptio
nes. vult tñ eas reseruare an possit vt tutus
sit. dicā suo loco circa materiā exceptionū di
latoriarum et.

De libelli oblatione

Est autem nunc

Reddicere de libello quē actor reo peten
te tenet offerre. de li. ob. c. j. imo ena.
si a reo non peteret. iudex ex officio suo faciet
eum dari. vt ibi no. Et iste est casus in q. sup
plere potest defectū iuxta ea que habent i. c.
bone. de postu. pla. Bñ est ne sibi illudat. q.
aliter iudiciū nō valeret. Prodest tñ iudex an
dationē libelli facere et iubere factū pponi v
bo p actorē vel suū procuratōe. de iudi. pasto
ralis. Et eo audito statim reū interrogare su
per eo. et si reus cōfiteat iudex pciat ei q. sa
tisfaciat. et p tale p fessionē non sit lic. ptes. ex q.
datio libelli non pcessit Ita dicit notabiliter
Bern. in. c. dudū. ij. de elec. in glo. que incipit
Sed pone q. reus. Nec enī fert tñc snia diffini
tina. sed fit pceptū reo vt soluat debitū infra
certū tps. Secus si libellus esset oblat. et sup il
lo sequeretur cōfessio. tñc deberet ferri snia. et ita
seruatur. Et istā consuetudinem cōmendat
Buil. in. spe. de libel. ob. v. Licet. quia per eas
lites possunt minui qd fieri debet. de do. et cō
tuma. finem. Et offert libellus ppter actores
ppter reū et ppter iudicem. Propter actores
vt ius suū declaret. Propter reū an cedere l
contendere velit Propter iudicē vt sciat q. li
ter formare debeat sententiā. que fm petitiōis
formā est ferenda. de symo. licet bel. Jo. de no.
in alleg. c. j. de libel. obla. Et debet cōnere li
bellus nomē actoris. rei. iudicis. et causas im
plicante factū et inferentē pclusiuā petitionē
Unde dicit Jo. de lig. q. libellus ē silogism.
iuristar. Et dicit Hosti. q. licet libellus multa
debeat cōnere. sufficit tamē de cōsuetudine
approbata q. appareat in libello quis perat. a

Quid ferenda est
et pntis for

Oblatio libelli

quo. et qd. et qualis. et coram quo. **B**at versus. **Q**uis qd coram quo. quo iure petat. **E**ra q re
cre copositus quisqz libellus bz. **E**t debz libellus
ista continere clare. qd debet esse sine obscurita
te. **U**n caueat aduocat formam libelli de
nimia generalitate. **I**te q non ponat ibi vl. d
quo de sen. et re iudi. c. abbate sane. in glo. lon
ga. **I**te non ponat dictionem si. cu sit pditional
icerta. ite caueat a vbo duplici pgnant apbi
boloico. et ab oi dubio et obscuro. **I**te libellus
bz ee breuis. **E**st ei libellus bz scripta breuis inte
tioz actoris pntes paduersariu. necessario i
ferens et pcludens. vt no. l. amplior. c. de app. i
§. i. **C**auent libelloz dictatores verbosis aser
tionibz vt. sed ea sola scribere q compediola
narratioe possint causas explanare. **U**n bz
libellus diminutiuus a libro ppter sui breuitate
vt dicit **B**uil. in spe. de libel. pcept. §. i. in pnci.
Sicut codicillus a codice. **P**otest ena dici li
bellus a libra in q poderat iusticia. fm **B**of.
Qaut bz q in quibusda causis non sit neces
sarius libellus. petio tñ in actis debet pscribi
vt in cle. sepe. de ver. sig. **I**n quo tñ differant
libellus et petio posset dubitari. cu ena peti
tio continere debet actoris intentionem. et ee cla
ra et certa. et talis q pcludat necessario actoris
intentionem ad bz vt fm eam posset certa snia
ferri. alia non esset apta. **D**icendum est q in hoc
differunt. quia in libello componendo seruanda
est forma. sed illa que formam respiciunt obmi
tunt in petitione. **U**nde debz esse simplex ad
modum memorialis. **E**t in hoc alleuat actor.
Ita dicit **P**au. deliza. in alle. cle. sepe. **E**t in
omni causa civili et criminali libellus est offe
rendus. siue causa civilis sit realis siue pso
nalis siue mixta. **I**te et i officio iudicis qd lo
co actoris pponit **I**n omni igitur causa da
bitur. nisi ius dicat vel disponat ipsum ee dñ
dum. de quo in. c. i. de li. ob. **A**duertendum
ergo q omnium actionum de mudo que int ali
que vel aliquos intentant sunt duo membra
quia alie sunt reales. alie psonales. vt insti.
de act. in §. omnium. **E**t vt lit. non prest. c. quoz
niam. §. in alijs. **Q**uidam tamen his duobus
membris volut addere tertiu. scz q actionuz
alie sunt in rem. alie in personam. alie mixte. vt
sunt familie hereticu de. comuni diuidundo

finium regundoz. vt insti. de acti. §. quedam
Sed dicendum est q sunt duo membra tantum.
Et istud tertiu continet sub primo. scz in rem.
Et hoc quando agit ad reales prestationes
vel sub secundo. scz quando agit ad persona
les. vt no. in iuribus alleg. statim. **I**nqntuz
ergo actiones mixte dant ad res sequunt na
turam realium. **I**nquantum ad personales pre
stationes sequuntur naturam personalium. **R**e
ales actiones sunt que re concomitant. **U**n
de sciendum q rerum alie sunt corporales. alie i
corporales. **R**es corporales sunt in triplici
differentia vel specie. **Q**uia alie sunt immo
biles. vt fundus vel prediu. alie mobiles vt li
ber. alie se mouentes que tamen nomie mo
bilium continentur vt equus. **P**ro istis rebz
corporalibus competit actio realis. scilicet rei
vendicatio. vt quando ago contra eum qui
non est mihi aliquo modo obligatus. neqz
ex contractu. neqz ex quasi contractu. neqz ex
delicto. neqz ex quasi delicto. **S**ed quia pos
sidet rem meam mobile vel immobilem vel
se mouente. **I**deo ad illam rem competit mi
hi actio contra eum. **P**ro incorporealis co
petit etiam actio realis. non tamen rei vendi
catio. quia incorporealia non possidentur sed
quasi possidentur. **U**nde competit p eis con
fessoria. de quo de iudi. examinata. de ver. sig
nifi. abbate. **Q**uid sit confessoria et quid nega
toria. no. in. ca. cum ecclesia. de cau. possess. et
proprie. **P**ersonales sunt actiones q conco
mitant personam obligatam. **E**t ita obligatio sur
git et inducit quattuor modis. **C**ausat eni ex
contractu vel quasi contractu. aut ex delicto vel
qsi delicto. vt insti. de obli. cu rubri. sequen. et
no. de rescrip. dispendia. li. vi. **E**xemplum d ob
ligatione que nascit ex contractu. sicut est con
tractus mutui. venditionis. locatōis. et in ver
boz et litteraz obligatioe. **D**e quasi contractu
exemplum vt in actione negotioz gestoz. tute
le. et similibz. **E**xemplum de delicto. vt in actioe
furti. damni. dan. rapine. et iniuriarum. **E**xem
plum de quasi delicto. vt in iudice male iudi
cante. et in piciente de cenaculo qd nocuit. ex
istis nascit obligatio. et ex obligatione actio.
Un ptractus vel ena qsi delictum est mater obli
gatiois. obligatio vltima est mater actionis. et

*Libellus dicitur
libellus a peti*

Forma libelli

ficatio est filia obligatiois. et neptis ad con-
tractu. Sic ergo tractus est auus. obliga-
tio filia. actio neptis. Et obligatio est ius ppe
qd. et actio est ius p qd fit persecutio litis. De
quo insti. d. ac. in pn. Actio alie sunt uni-
uersales. alie generales. alie pnculares seu sin-
gulares. Actio vniuersalis est qn ius dedu-
citur ad iudiciu. cui subiiciunt pncularia sup-
posita. Un quattuor sunt vniuersales actio-
nes que copetunt p hereditate. q. noie here-
ditatis coplectit vniuersum ius defuncti. vt
in l. hereditas. ff. de ver. sig. Ita dicit In. in. c.
coquerente. de offi. ordi. Et sunt ille. petitio he-
reditatis. familie heriscunde. Actio ex testa-
mento copetes p hereditate ex trebellia. se. co.
rescindenda. Et actio ex emptio copetes qn to-
ta hereditas emitt. Actio generalis est qn ge-
neraliter p plurib⁹ suppositis agit. vt e actio
tutele. nego. gest. et similes. Actio singularis
est qn p aliqua re vel aliquibus reb⁹ singulari-
bus actio dirigir. de quo ena de li. ob. c. ij. Et
in spe. de acti. et peti. §. ij. Scdm natura et qua-
litate bmoi actionu debet formari libellus. et
aliter specificatio fit in vna qz in alia. Qual-
tergo specificatio in qualibet illaz erigat pa-
tebit in sequentibus

Forma libelli in actione reali

Libellus in actione
reali sic componit. Cora vobis ho-
norabili viro dno. A. decano ecclie
sanctemarie Erforden. Adogunt. dyoc. Ju-
dice cause et pnu infra scriptaz a se. apo. dele-
gato. Vel si est ordinari. Cora vobis ho-
norabili viro dno epo vel archidiacono vl'
officiali pponit pcurator pcuratorio nomi-
ne viri discreti A. clerici vel laici talis dyoce.
coquerendo in iure aduersus tale clericum
vel laicu talis dyoc. et quecuqz aliu p eo legi-
time in iudicio interueniente. Et dicit qlicz
fund⁹ talis in campo talis opidi vel ville si-
tus. cui⁹ cofines inferi⁹ describunt ad memo-
ratu A. pnuerit et ptimeat. Tamen pdictus
reus eundem fundu p tot annos detinuit et oc-
cupauit put tenet et occupat fructusqz qui ex
eo p temp⁹ bmoi puenerunt pcepit et sibi in-
bursauit. ac puenietes pcepit ac inbursat Et

talis modi fundu deoccupare. et pdicto Ali-
beru et vacuu dimittere et assignare et restitui-
ere cu fructibus vt pmitit in pceptis contra-
deu in periculu aie sue. Quare agit et petit
pcurator pdictus pfato noie quatin⁹ cogni-
to quantu sufficit de pmissis denuncietis de-
cernatis et declaretis supradictu fundu ad
A. antedictu pnuisse ac ptimeze. pdictum
A. eu indebite et illicite occupasse ac occupa-
re. A. ipsum fundu eidem A. adiudicandu fo-
re ac adiudicent. pdictuqz. A. vt fundu bu-
iusmodi A. libez et vacuu dimittat restituat
et assignet. ac fruct⁹ vt pferit pceptos vel eoru
valore que ad tot libras denarioz p singulis
annis estimat. Vltra tamen ac alioz quoru
interest estimatioe salua tradat seu persoluat
pdemnandu et copellendu esse. et pdemnetis
et compellatis p vestrā diffinitiuā sniam cen-
surā ecclesiasticaz et alia remedia oportuna.
Hec petit coniunctim et diuisim vna cu expes-
lit. ac fructib⁹ inde pceptis et q picipi possunt
et tpe lins papiendis. Ad pbatione necessa-
riam et nō vltra se astringēs. saluo nihilomi-
nus iure addedi mutandi minuēdi corrigē-
di. vt est moris. Cofines vero sunt tales et
Circa materiā hui⁹ libelli et eius formas
multa subtilia et difficilia a doctoribus solēt
tractari. Et magna est questio legistarū a q-
bus pncipis censet rei vendicatio. Sed dicitur
comuniter q a dño actoris et possessioe
rei Et an dño possideti et detinēti omni gene-
re detentioni copetat rei vendicatio. tangit
Jo. an. in addi. spe. de cessi. actio. §. i. No. ena
p modernos in. c. examiata. diuidi. Item an
rei vendicatio etiā sit formata q ex possessio-
ne rei reduci potest ad actū et supponat reus
obligati. de quo in spe. de acti. et peti. §. ij. v. sed
quā vocas. Et no. plene p. Ci. de ma. c. d. alie-
na. iudi. mu. cau. fac. l. vnica. in vna questio-
ne. Ego dicā aliqua q. p declaratione ipsi⁹ li-
bri occurrūt. Primo sciendū q in actione rea-
li expmenda est res q petit in li. de libel. ob. c.
ij. Et etiā ei⁹ q. lras. vt cū petit terra debet ex-
pmi an sit aratoria vel vineata. Si petat ma-
teria infecia. puta massa. dicat qualitates. vi-
delicet an sit aurū vel argentū. vel etiā expri-
mat pond⁹. Si est signata expmat numez.

Forma libelli

de quibus **Jo. an.** et **Hosti.** **De** quod etiam vide quod
debeat fieri specificatio in spe. de li. pcep. §. iu
ria. v. **I**tem non valet in actio reali. **Q**uia si fu
dus vel p[ro]p[ri]u[m] habere p[ro]p[ri]u[m] nomen exprimitur. et
duo fundi primi seu vicini. **B**z eni res delig
ri p[ro]p[ri]a. et si necesse fuerit subiciat oculi iu
dicis p[ro]p[ri]i aduersarii. ut ibi no. **I**tem dicitur in li. q. li.
cet fund[us] ad. **A**l. p[ro]p[ri]u[m] erit et p[ro]p[ri]u[m] eat. si dice
ret p[ro]p[ri]u[m] erit non addedo p[ro]p[ri]u[m] eat. an sufficiat
no. de cau. pos. cu[m] eccl[esi]a. in glo. de resti. spo. cu[m]
ad sedē. in glo. **I**tem posset addi i libello. s. p[ro]p[ri]u[m]
nuerit iure d[omi]ni vel q[ui]si. ut in. c. abbate sane. d[omi]n[us]
re iudi. li. vj. **E**t q[uo]d dicitur libellu[m] al[ia] non e[st] ad
mittendu[m]. cu[m] v[er]bu[m] p[ro]p[ri]u[m] habere latissimā si
gnificatio[n]em. ut in. l. p[ro]p[ri]u[m]. ff. de v[er]b. sig. no. in. ca.
cu[m] eccl[esi]a. de cau. pos. §. **S**u[m]m[in]istrat in spe. de cau.
pos. et p[ro]p[ri]u[m]. in. §. sequit[ur] videre. v[er]o alie sunt rea
les. admittit talē libellu[m]. p. c. in d[omi]n[us] dilectos. de fi.
instru. cu[m] filiis. **E**t dicit ibi **Jo. an.** in addit.
spe. q[uo]d cōter libellarij eū admittunt. et videt[ur] q[uo]d i
libello nō exprimit[ur] cā petēdi. q[uia] nō oportet in
reali actio[n]e. **P**otest t[ame]n actor si vult cā[m] exp[re]s
mere. de re iudi. abbate. li. vj. **E**t an tunc sit ex
p[re]mere causam. an nō. no. deli. obl. c. ij. de or.
cog. c. fi. **E**t p[er] **Jo. an.** **N**ā tunc est vno respec
ctu exp[re]mere cā[m]. q[uia] si ex ista causa agēs suc
cumbit. p[ot]e[st] eandē rē postea petere ex alia cā.
Nec obstat sibi exceptio rei iudicate q[uia] r[ati]o de
domini fiat p[ro]p[ri]u[m] natio. nō t[ame]n generalit[er] sup[er]ni.
sed ad cā[m] exp[re]ssam licet remota q[uod] ad dona
tionē limitati. de cau. pos. c. fi. ut dicit **Jo. cal.**
contra **L.** et **P.** de in. c. ij. deli. obl. **S**ec[un]d[u]m h[uius]modi
lam causā exp[re]ssit. q[uia] tunc videt[ur] omne ius su
um i iudiciu[m] deduxisse. **U**n succumbēs po
stea nō audit. s[ed] alio respectu tunc est nō ex
p[re]mere certā causam. de q[uo] in. c. abbate sane. d[omi]n[us]
re iudi. li. vj. ibi de h[uius]modi iuris. **S**i cause q[ue] erāt a
p[ri]ncipio deserunt pendēte lite. v[er]o nō erāt a p[ri]n
cipio. s[ed] sup[er]uenerunt. an ex causis b[ea]t[is] fieri
debeat p[ro]p[ri]u[m] natio vel absolutio. **E**t licet multi
sunt modi acq[ui]rendi dominiu[m]. ut in st. d[omi]n[us] rez
diu. §. singl[or]um. ff. de acq[ui]rez. domi. p[ro]p[ri]o. **T**u[m]
multu[m] difficilis est ei[us] p[ro]p[ri]u[m] natio. ut in. l. cu[m] res.
C. de p[ro]p[ri]u[m]. **U**nde dato q[uo]d nullā causam exp[re]s
mar actor in libel. in actio[n]e reali. adhuc tamē
ut debeat obtinere. oportet p[ro]stare p[ro]fessionē
vel p[ro]bationē de aliquo modo vel causa suf

ficienti ad dominiu[m] rei acq[ui]rendu[m] vel trans
ferendu[m]. pro tanto est consiliu[m] legis. q[uo]d q[ui]d iu
pote[st] quis in causa intentare possessorium
non agat de proprietate. ut in. l. is qui. ff. d[omi]n[us] rei
vendi. **E**t no. **B**er[tholdus]. in. c. cum eccl[esi]a. de cau
sa possel. et p[ro]p[ri]e. **E**t etiam in spe. de acti. et pe
tit. §. sequit[ur]. in. ver. si autē velis. **V**ideam[us] ex
emplu[m] quomodo difficilis est p[ro]batio domi
ni. quia si ex causa emptio[n]is q[uod] dicatur do
minus alicui[us] rei oportet quatuor occurre
re. **P**rimo q[uo]d contract[us] p[re]cessit. **S**ecundo q[uo]d
p[re]ciu[m] numeret[ur] vel de eo fides habeatur. seu
al[ia] satisfaciatur. **T**ertiu[m] q[uo]d traditio rei sequat[ur].
Quartu[m] q[uo]d venditor fuerat dominus **I**sta
ergo omnia p[ro]bari debent quod difficile est.
De quo in spe. in loco p[re]alleg[ato]. **P**otest tamē
quis int[er]tare publicianā in qua leuior[es] p[ro]b
ationes sufficiunt. quia nō est necesse p[ro]b
are venditorē fuisse dominiu[m]. quia publici
ana competit ei qui ex causa emptio[n]is vel
cuiuslibet alterius iusti tituli rem bona fide
de aliquo accepit. credens eū dominiu[m] fuisse.
licet in veritate non esset. **D**e quo in specu. d[omi]n[us]
cau. possel. et p[ro]p[ri]e. in rubrica de p[ro]p[ri]etate.
§. nunc dicendu[m] restat. et in. ca. abbate sane. de
re iudi. li. vj. **I**tem dicit[ur] in libello q[uo]d reus deti
net res et occupat si hoc in libello non esset ex
p[re]ssum. an in filiis. reus esset absoluendus.
Ross. tenet q[uo]d non. et reprehendit iudices qui
hoc faciunt et distinguunt **Q**uia aut possidet aut
non. **S**i possidet est cōdemnand[us]. **S**i non.
adhuc ex quo lit[is] se obtulit cōdemnand[us] est
ac si possideret. **I**stud dicit[ur] **R**oss. ponit **Jo**
ban. an. in addit. spe. de cau. possel. in rubrica
de p[ro]p[ri]etate. §. i. **Q**uo ad conclusionē seu ad
petitionē lib[er]i ut p[ri]mo petit per iudicem des
clarari rē ad **A.** pertinere. **I**tem sibi adiudi
cari. et **A.** ut restituat et vacuū tradat seu de
mutat cōdemnari. **V**erbu[m] adiudicari expo
nunt **Jo.** **I**mo. et **A**rchidya. in. c. abbate sa
ne. de re iudi. li. vj. id est. iudicare ad se specta
re. **E**t dicunt q[uo]d adiudicatio fit p[ro]p[ri]e in acti
onibus que mixtā habent causam. s[ed] res ali
cuius que ab aliquo alio detinet petitur resti
tui. sed iure civili petit quis declarare rez ad
se pertinere. **C**onclusio ergo libelli omnia ista
comprehēdit. et ita solet fieri. **E**t ita per bu[er]e

Libell' actionis personalis

Ritum non peruenit solū ad possessorium sed etiam ad penitentiū. ut in o. de do. et contuma. c. ij. et in spe. de acti. et penit. §. sequitur. Et ibi p. Jo. han. an. in addi. deli. concep. §. si. v. hoc autem notandū. et in c. inter dilectos. de fide instru. in prin. Quia aliud est restituere rem. aliud possessionē rei. Item penit. res cum fructibus a tempore occupationis preceptis. Nam bone fidei possessor lucratur fructus ante lit. contest. preceptos. Unde ista penitio est intelligenda secundum distinctionē iuris communis. De quo in spe. de fructibus et interesse. §. j. De hoc p. Jo. an. in addi. de cau. posses. in rubrica de proprietate. Quomodo autem procedit penitio expensarū lit. et super hoc ferri debeat sententia cum sit generalis incerta et de futuro. no. de pcura. audite de libel. obla. c. ij. de sequel. poss. c. j. cum si. In fine libelli ponit protestatio. quod ad probationem necessaria tantum se astringit. de iudi. exhibita. de proba. licet. per. ibidem quoque. no. in spe. de excepti. §. viso. v. porro. de libel. concep. §. ultimo. v. Item consueverunt fieri. Item illa clausula. salvo iure addendi etc. de fi. instru. inter dilectos. in principio. Et principaliter aduocatus circa libellos concipiendos debet aduertere tria. Primum quod pauca et non superflua elfundat. si tamen ponuntur ibi aliqua superflua dummodo libellus aliter sit aptus non viciatur. no. de iudi. examinata. Secundum. quod ponat necessaria et utilia. que probata sunt adiuvant intentionem. Tertium quod ponat generalia et non se arret. ut in processu plures vias et diuerticula plura habeat ad fulciendam suam intentionem. De qua et de quibusdam aliis cautelis in spe. de libel. concep. §. ultimo. De cautelis vero circa profectionem et receptionem libelli habendis. in specu. deli. concep. §. sequitur. Item in li. non exprimitur nomen actionis videlicet ut sic dicatur. et ad hoc propono rei vendicationem. Nam hoc non est necesse marime secundum canones. ut in c. dilecti. de iudi. §. sufficit proponi factum. Et debet tamen exprimi tale quid per quod actionis natura cognoscatur. ut ibi no. et in specu. de acti. et penit. §. primo. Item non est necesse quod pars subscribat dies profectionis li. ut per tale subscriptionem ostendat de die dari libelli etc. Sed hoc fit per tabellum

nem qui subscribat diem profectionis li. et dilationem datam reo. et ita servatur. De quo etiam in specu. de libel. concep. §. j. ver. nec pre dicta ratio. In personali actione format sic libellus.

De libello in actione personali

Quam uobis. ^{zc. q. li. cet poi.} **Q**uam uobis prefato Lino in decem libris denariorum talis monere vel pascuam. vel denariorum currentium. et communem datuorum in tali loco teneat ex causa mutui et obligatus existat. Vel sic. quod licet idem Seyus Lino memorato teneat in tot libris denariorum. quos idem Lino eidem Seyo mutuando numeravit vel quos bona fide deposuit apud eum. Tamen huiusmodi debitu vel propositu huiusmodi bireddere potest debitor suo creditor ante dicto soluere contradicit. Quare agit et petit procurator potestis quatinus precognito quantum sufficit de premissis. pronuncietis decernatis et declaretis supradictu Seyu Lino prefato in prepressa pecuniarum summa ex causa predicta teneri. eumque eidem Lino in huiusmodi debito condemnandū. et ad ipsi solutionem compellendū fore. ac condemnatis et compellatis per vestra sententiam diffinitiuam et censuram ecclesiasticam. Nec penit vna cum expensis lit. Ad superflua probationem se non astringens sed ad eam solū que sue sufficiunt intentioni. de iure addendi mutandi minuendi corrigendi et alius ut est moris protestat. In isto libello in actione personali exprimitur causa petendi mutuus vel depositus vel huiusmodi. et hoc est necessesse. ut in c. vlt. deli. obla. Et quia ponit in fine libello salvo iure addendi etc. ut in forma. **S**ciendū quod aliud est mutare et aliud emendare li. Et communiter dicitur quod mutare est cum sublata veteri actione proponit noua. quasi diceret. quod proprie mutare sit substantia remota in locum eius alium subrogare. Emendare est addere vel detrabere quantum penite. ut in specu. de libel. concep. §. nunc ostendamus. In alijs dicunt quod emendare est defectum in forma supplere. Quia ergo vel usque ad quod tempus litis possit mutari vel emendari libellus. potest dici quod si actor vult mutare hodie non potest. quod necesse

Libellus spoliacionis

habet persistere oblato libello. Si vult emenda re eo modo. quia petit plus. modo vult petere minus potest usque ad finem. Si vero alio modo ut quia petit minus. modo vult petere maius. potest usque ad lit. pres. postea non sine nouo libello. De quo tamen plenius non debet. ob. c. ij. Et in spe. de lit. pres. §. nunc ostendamus. Et ibi per Jo. an. in addi. Et quia libellus primus in actione reali conceptus est in petitorio. Unde quia aliud est iudicium possessorium seu possess. et iudicium proprietatis seu petitorium. ut de ca. pos. et p. p. p. p. totus. Et intentat quicquid solū possess. forium. quicquid vtriusque simul. quicquid solū petitorium. Etiam in eodem libro et ab eadem parte. et quādo possibilis sit recursus petitorij et possess. rij in eo. li. no. in. c. pastoral. et c. cum dilectus de cau. pos. et p. Possessorium est triplex seu possessionis sunt tres species. scilicet adipsam de. re. in. de. et recuperāde. de quo plene de cau. possess. pastoralis. in glo. longa. No. ad intelligentiam et super eo in spe. de cau. poss. Unde in interdicto recuperāde quod competat spoliato et spoliatozem sic format libellus.

¶ Libellus quando agitur in causa spoliacionis.

¶ Corā vobis etc. quod licet tempore spoliacionis infrascripte et plura ipsa ante memoratus. Titius fuit in possessione talis domus et predij in tali loco sit. cuius confines etc. Prefatus tamen Seyus eum de possessione huiusmodi anno tali. mense tali violenter expulit et eiecit. et temere possessionem domus vel predij eiusdem spoliavit. Quāquidē domū idē Seyus ab eo spoliatois tempore detinuit et occupavit. et detinet occupatam. Vel sic. Licet etc. Tamen idē Seyus Titium eundem possessione domus vel predij huiusmodi per tale spoliari fecit. et eum de possessione ipsa deici mandauit et expelli. Vel sic. Quod licet talis Sempromius nomine et prelatio ne Seyus supradicti predij Titium possessione ipsius domus etc. spoliavit. Ipse quoque Seyus eandem eodem modo et nomine suo facta rata et gratā habuit. et habet se de domus vel predij supradicti possessione inromittendo. Vel sic. quod licet etc. Tamen cum idē Titius esset possessor domus predice per Sempromium violentē spoliatus et de ipsa possessione eiecit. memorat se

yus domū huiusmodi ab eodem detectore recepit. sciens predictum Titium possessione ipsius per eundem Sempromium ut permittit spoliatum. Quare agit et petit procurator predictus nomine quod supra quatinus cognito quantum sufficit de premissis pronuncians decernans et declarans possessio nem domus predictae seu predij etc. mihi violenter ablata fuisse et esse restituendam cum fructibus. exinde a tempore spoliacionis predictae citra preceptis et qui peti potuerunt ac damnis et interesse. quod fructus singulis annis ad tot malorum frumētum Erfordensis mēsure. Damna vero et interese ad tot libras vel marchas etc. estimat spoliatus supradictus. vestra iudiciali salua estimatione. Predictum quoque Seyum ad premissa eidem Titio condemnandum ac compellendum fore. ac condemnans et compellens per vestras finiam diffinitiuā etc. ut in alijs formis. In isto libello primo narrat quod Titius spoliatus est per Seyum possessione domus vel predij. Et ita competit spoliato Titio contra Seyum spoliatozem interdictum unde vi. de resti. spo. in literis. cum ad sedem. c. grauis. cum li. Secundo quatinus spoliatus fuit de mandato Seyus per alium. Tertio quod fuit spoliatus nomine et prelatio ne Seyus. et ipse se yus spoliacionem ratā habuit. Unde isti omnes tenerent interdicto. ut in. c. cum ad sedem. alleg. Vel quarto quod Titius fuit spoliatus per Sempromium licet non nomine Seyus vel mandato eius. tamen Seyus re huiusmodi a Sempromio detectore scienter recepit. Unde tenet interdicto per decre. unde vi. p. c. sepe. de resti. spo. secundum vnum intellectum eiusdem. c. Vel secundum alium conditione ex eadem de cre. etiam sic conclusio li. est communis ad quodlibet istorum. Ad quālibet narrationem huiusmodi apta est petitio conclusiua predicta. Et in huiusmodi interdicto est necessaria allegatio et probatio duorum. scilicet possessionis et deiectionis. de offi. dele. consultationibus. et si quā intentat interdictum contra ipsum spoliatozem. Si quā contra eum quod mandauit ibi cum hoc probari oportet mandatum. Vel quādo contra eum quod ratā habuit etc. tunc oportet etiam probari ratificationem quod spoliatio ipsius nomine vel prelatio ne fuit facta. quod ratū habere quod non potest quod nomine suo non est gestū. de re. iur. li. vi. Vel si contra eum quod non spoliavit nec mandauit nec ratū habuit. sed scienter recepit etc.

Libellus spoliationis

Ibi oportet etiam pbari scientiam. Unde dicit Hosti. notabiliter in dicta decre. sepe. q. q. sci. entia allegat ea pbari debz. Et cu. que sit ista pbari. p. tanto laudat ipe q. pponat coditio ex canone reintegranda. iij. q. i. p. qd. auxilium subuenit ei q. possessione qualitercuq. amissit. Sunt in diuersis eiusde. canonis intellectus ut ibi no. et in. c. cu. ad sed. et in. c. sepe. allegat. Item in l. pen. possessio restitui. q. meli. p. nu. ciat iudex inter p. dicta possessione restituenda. q. re. restituenda. De q. in spe. de restit. spoli. §. i. v. et no. p. Jo. an. in. c. cu. ad sed. sepi. us alleg. Item pen. res cu. fructu. pceptis. et q. p. capi potuerit. no. in. c. grauis de resti. spo. Item cu. damnis et interesse. ut ibi. Et etiam d. in iuristi tenet. ut ibi plene no. Et debent. B. casu fructu. a ipe. de rectoris. ut ibi no. Si autem q. s. spoliatur rebus mobilibus potest sic forma ri libellus.

Cora vobis etc. q. Anno tali. mese tali. predicti. cius. Sey. Linu. p. fari in tali loco p. itinere p. stitui in uasit. eiusq. reb. suis. l. libris. vestimentis. pecunijs. et alijs q. s. deferbat temere dep. d. aut. res huiusmodi ab eo rapiendo et si bi auferendo violenter. quas ad tot libras d. n. a. rior tal. monete estimat. vestra iudiciali salua tarando. Quare petit et agit pcurator p. dicti. q. n. p. cognita etc. p. nu. ciens decernatis et declaratis p. dicti. Sey. spoliatorem temerariu. ad restitutionem rez p. dictay seu estimationem eay p. paratas teneri. Linu. supra dicto. et ad hoc libi codemmandu. et copellendu. fore. necno. p. denens et copellatis p. vestram diffinituam etc. In tali l. et simili no. oportet specificatione fieri et exp. sione singulariu. rez. q. a p. b. a. violenter p. testes. res p. b. a. t. u. r. i. a. m. e. n. t. u. m. violentiā passi. De q. qd. me. causa. c. pl. de or. cog. c. ij. cu. si. Item exp. m. i. loc. et temp. q. tale interdictu. informat et includit iniuriā. Un. posset etiam spoliat. petere satisfacione et emenda p. iniuriā. ut s. dixi. Ergo illoz exp. sio in libello est faciēda licet civiliter agat. de p. cura. tue. Item q. a in libello ponunt vba gerundia. videlicet rapiendo. auferendo etc. sciendu. q. quida. aduocati reoz excipiunt tale libellu. no. pcedere. Ratio fm. eos. q. gerundiu. nihil ponit sed potius determinat

sed hoc non est rez. quia gerundia etiam ali. quid ponunt. et resoluunt in verbu. indicatu. uum. ut no. ff. et. C. de eden. super rubri. Item enim est dicere dep. d. aut. rapiendo. ac si diceretur dep. d. aut. et rapuit. Item quia in sententijs ponitur gerundia. ut par. de re iudi. ad apostolice. §. auctoritate apo. firmiter inhibendo etc. Quare ergo non poneretur in libellis cu. sententia debeat esse cōformis libello. B. sy. mo. licet hely. cu. si. De quo p. Jo. an. i. addi. spe. de li. concep. §. nunc aut. etc. Jam autem libello oblato et p. necto iudici per actores vel eius procuratores. reus vel ei. procurator petat eius copia inherendo p. restationi de noni consensu in iudicem etc. Si talis est iudex cui. iurisdic. no. est fundata. et sibi dari seu concedi inducias. et vocant. h. m. o. i. inducie de liberatore. Et de inducijs citatorijs. delib. beratorijs. et preparatorijs et iudicatorijs notat. iij. q. ij. in summa. De istis et alijs viginti speciebus induciay in spe. de dil. a. §. i. Et inducie deliberatione de q. bus ad plens. xx. sūt dies a iure tarate. iij. q. iij. offerat. non tamē sic sunt statute in tali numero diez quin iudex eas abbreviare possit. autentis circumstantijs negocij et distantia locoru. vel plon. gare. notat de p. cura. dilectus. de appella. cu. sit roma. na. ut in glo. iij. et in regula indultus. de re. iu. li. vj. Utrum autē iste inducie sint de substantia sicut libellus. no. p. Johan. xvij. q. iij. p. x. per Innoc. et Hosti. de libel. obla. ca. j. Et dicunt cōmuniter doctores q. sint de substantia si petatur. Quia licet iudex possit illas trare ex causa. non tamen potest eas reo inuito penitus denegare. ut in. c. j. de dil. a. et in clem. sepe. de ver. sig. in glo. cum penno. Iudex ergo habet decernere et dare seu fieri m. a. dare copiam libelli reo expensis actoris. de q. in specu. de libel. obla. Et potest concedere inducias reo ut dixi. statuendo ipsi reo terminu. ad omnes dilatorias exceptiones proponendas. Postea non audiat reum super dilatoria exceptione. nisi in tribus casibus. ut in. c. pastoralis. de excep. Et ista omnia sunt per tabellionem scribenda in actis sub hac forma vel consimili.

Libellus spoliationis

¶ Deinde Anno quo supra die tali. tali hora comparuit in iudicio coram iudice predicto talis principalis. vel talis eius procurator. et libellum eius in scriptis obtulit infra scriptum tenoris. Et aduerso talis principalis vel talis eius procurator coram predicto domino iudice eo adhuc sedente per tribunali petens predicti libelli copiam decerni. et terminum competentem ad deliberandum sibi postulauit ipsum dominum iudicem assignari. cui ipse iudex copiam libelli fieri et dari. per me notarium decreuit. et inducias petitas sibi concedendo. et tale die etc. ad proponendum omnes dilatorias exceptiones sibi forsitan competentes. Alioquin dicto libello respondendo per terminum ipsarum perit vel earum procuratorum per consensum pempti assignauit. Acta sunt hec etc.

¶ Coram ordinario tabellio breuiter sic solet subscribere die porrectionis libelli et dilatoris reo datam isto modo

¶ Exhibito hoc libello per tale actorem vel tales eius procuratores in presentia talis rei vel ipsius procuratoris. Anno tali. die tali respondebit per parte ipsius rei. vel proponent omnes dilatorie vel declinatorie exceptiones die vel feria tali etc.

¶ Reus accepto libello et obtentis inducijs coluatur aduocatus super eo. Et quomodo in deliberando debeat sere habere. tradit Guil. in spe. de act. et pet. §. in anterioribus. Et si reus conuenit in actione reali. sed ipsam re petita ab eo non possidet nec detinet veniat in termino statuto coram iudice dicendo se non possidere nec detinere re petita in libello. et res est expedita. quia tunc dimittit. ff. de rei vendi. l. in rem. de appel. ex pre. de quo de excep. ca. vlti. et de re iudi. abbat. fane. li. vi. Si autem possidet. s. nomine alieno habet paratum auxilium. in. c. quoniam frequenter. §. q. si sup. ut licet. non prestat. quia habet facultatem nominandi dominum in iudicio et se eronerandi. ut ibi. Sed si possidet nomine proprio. tunc offerendo se defensionem videat si habeat aliquas exceptiones contra iudicem. contra actorem. vel contra eius procuratorem. vel contra libellum et eius formam. istas in termino sibi assignato omnes proponat. ut no. in alle. c. pastoral. **¶** Pro quo sciendum quod exceptionum diuerse sunt species. quia alie sunt pemptorie. alie dilatorie. alie anormale. alie mixte. ut no. de except. excepti-

onum in glo. et per Hosti. in summa. eo. ti. §. ij.

¶ Pleni in spe. eo. t. §. ij. et iii. et ibi in addi. tangunt etiam alie diuisiones. quia alie sunt pemptorie. alie pemptales. alie personales. alie reales. de quibus ibi. De pemptorijs videbimus suo tempore.

¶ De dilatorijs ad presens videndum. **¶** An dicuntur dilatorie quia causam differunt. in. st. eo. t. §. appellat. Et dilatoriay alia est dilatoria iudicij. alia solutiois. Dilatoria iudicij est multiplex. quia alia petitur de iudicis. alia ratione actoris. alia ratione ipsius rei excipientis. ut quod est privilegiatus vel alibi habet ius reuocandi domum ut de fo. co. pe. c. vlt. Alia ratione procuratoris. alia ratione rescripti. alia ratione loci. alia ratione tempus. s. feriarum. alia ratione loci quod extra dyoc. alia ratione cause. alia ratione libelli. alia ratione fori. **¶** De quo in spe. de excep. §. ij. v. dilatorie pro. Et ista regulariter proponende sunt ante litteras prestatas. postea vero non. nisi in certis casibus. de offic. dele. in sinuante. Et quando plures competunt que illarum debeat primo proponi. no. in. c. alle. pastoral. de excepti. et c. inter monasterium. de re iudi. Et magna est diuersitas inter doctores de exceptione recusationis an illa debeat esse prior. **¶** Item Jo. an. ibi in nouella dicit conclusiue quod omnis exceptio per quam negatur iurisdicchio iudicis precedit exceptionem recusationis. **¶** Iulius tamen est prestatum de tali exceptione recusationis. sed non necessaria.

¶ Alias tamen exceptiones que non afficiunt iurisdictionem precedat recusatio. Et hoc dicit tenendum post factum. ante factum consulit cum Lan. cuius opinio ibi habet in glo. quicquid. c. inter monasterium. Si ergo reus habet exceptionem inducentem nullitatem iurisdictionis. puta per quam redditur rescriptum nullum. vel persona iudicis inabilis. ut si dicatur rescriptum impetratum ab excommunicato propter quod est nullum regulariter. de rescriptis. c. ipso iure. li. vi. Vel iudice excommunicatum fuisse ipse impetratum rescriptum in quo non cadit iurisdicchio. vel simile exceptionem istam primo proponat. quod prius est in iureda securis ad radices scilicet ad iurisdictionem. ut. ii. q. vi. §. exceptio. si non habet tale. habet tamen aliam contra personam iudicis actoris et procuratoris. Tunc primo proponat exceptionem recusationis contra iudicem. ut no. in. c. pastoralis. et c. inter. s. alle. **¶** Vel melius proponat eas simul disiunctum seu subalternati-

Forma exceptionis

Et ista suspitione pmo pponat seu prosequat. ut in dicto. c. pastoralis no. Quo aut recusetur ordinari et coram q sit pbanda exceptio. le. et no. de fo. cope. si qs p clericu. r. c. licet. de appel. cu speciali. Quo aut delegatus recusetur coram q sit pbanda recusatio. bet de offi. deleg. sup questioe. r. eo. n. si p vnu. li. vi. cu co. cor. d. Et est recusatio a iudice vel iurisdictione declinatio p exceptionem suspitionis pposita. Et licet ex vna sola causa iudex recuset. puta qa suspectus. iij. q. v. q. suspecti. ut lit. no prest. ac cedens. j. r. ij. de appel. cu speciali. Illi in suspitionis sunt multe cause. et. xvij. enumerant i ca. legitima. de appel. li. vi. Et potest sic formari exceptio recusationis q in scriptis est pponenda. de q in in. c. qm. az. de pba. r. ibi in glo. sup vbo exceptiones. r. c.

Forma exceptionis recusationis.
Coram vobis dno iudice tali. r. c. propositus procurator procuratorio noie. r. c. talis r. dicit pira psona vestra excipiendo q cu talis aduersarius suus vester sit consanguineus domesticus vel familiaris. r. c. vos ex causa hmoi sibi estis veheementer suspecti. Et q piculosu e coram suspecto iudice litigare. id r. dicitur ut vos et iudiciu vestru recuset. Idcirco vosta qs sibi iuste suspecti ex causa pdicta recusat. et causam suspitionis hmoi se pbaturu offert coram arbitris. qs comuniter elige vna cu aduersario est parat. Et si in comuni puenire no pnt. tale noiat r. eligit p pre sua. et hqn iudex recusat est ordinari vel delegatus vnicus. Si vo est delegatus habes collega. et dan sunt cu clausula q si ambo. tunc coram collega e probanda exceptio recusationis. Unde tunc dicat excipiens et causam suspitionis hmoi se offert coram collega vestro legitime probaturum. Si simplr recurrit ad arbitros. ut in. c. si contra vnu. de offi. dele. li. vi. Et ibi qn delegatus vel officialis epi recusat. Vel si e subdelegatus tunc debet fieri pbatio coram delegato. ut in ca. sup questionu. de offi. dele. eum vero. r. s. fi. De quo plene no. in. c. cu speciali. de appel. Et ordinari recusat potest causam alteri committere. de fo. cope. si qs p clericu. r. c. cum speciali. de app. Et an possit delegatus et qn habet in. c. iudex. de offi. deleg. li. vi. Et qd dicitur

in forma exceptionis q recusans offert pbationes cause recusationis. et petit electione arbitrorum. Dicit Inno. in. c. cu speciali. supra alle. q hoc non est necesse. sed hoc iudex habet ab eo requirere. de quo ibi. et hoc qn reus recusat. Potest ena actor recusare iudicem. non tamen delegatu quem impetrauit ex veteri causa sed ex superuenienti. de offi. delega. insinuante. r. c. super questionu. Ordinariu potest recusare. ut in. c. alle. si quis contra clericu. dfo. compe. r. tunc actor debet et potest sic formare sua recusationem.

Forma recusationis ordinarij.

Domine episcope ego velle conuenire aduersariu meu talem subduu vestru. s. quia iste est consanguineus vel amicus vester specialis. et vos tanq nimis fauens eidem michi estis ex hmoi causa suspectus. Ideo supplico quatin causam hmoi alteri committatis. seu mibi deus delegatu. r. c. Quo aut pcedat in articulo recusationis. id est. suspitionis. le. et no. in. c. suspitionis. de offi. dele. de appella. cu speciali. e. n. legitima. li. vi. cum remis. suis Et de arbitris super hoc eligendis. q arbitere iure appellet in. c. de arbi. de offi. delega. li. vi. Si vero reus no habet exceptionem contra psonam iudicis. videat an sibi competant alie exceptiones. videlicet contra psona actoris. an sit minor vel excommunicatus. r. c. Et exceptiones q possunt fieri contra actore ponit spe. ii. de actore. s. j. vel contra foru vel locum. r. c. ut supra dixi.

Exceptio contra actorem.

Potest ergo sic excipere contra actorem. Procurator noie procuratorio discreti viri. Sed pro parte Titij in iudiciu et causaz vocati. coram vobis dno episcopo vel officio. r. c. pponit et dicit excipiendo q pfatus Titius est in pupillari etate constitutus. quare in iudicio ee r. agere no potest. nec debet admitti. ut p se stando in iudicio psequat. Idcirco competit p vos pronuciari. decerni. r. declarari predictum Titium psonam standi in iudicio non habere. Nec cu ad agendu esse admittendu. condemnando eum predicto Seyo in expensis. Vel contra libellu potest sic exciperereus.

Forma exceptionis

Exceptio contra libellum.

Excipiendo pponit pcurator nomine. & contra p̄sensu libellu sibi corā vobis honorabili dño decano iudi. vel offi. pro parte talis oblatu. Et dicit q̄ b̄mōi p̄sensu libellus obscurus est. generalis. incertus. dubius. confusus et ineptus. & alias. &c. et ad eum p parte p̄dicti. **I**ta minime respondendu. &c. maxime ex eo q̄a in eo nō exprimitur causa petendi cū tamē datus sit in actione psonali. vel ex eo q̄a res petita minime specificat p cōfinia vel alias. sic q̄ reus valeat deliberare. v̄l q̄ manifestā p̄tinet p̄tinetatē & ineptitudinē. Ideo p iudicem ex officio repellendū & reijciendū est et limitandū. Quare petit pcurator p̄dicto nomine quo supra. quatenus p̄nuncietis. decernatis. & declaretis. p̄serto libello tāq̄ obscuro. incerto. & inepto. pro parte p̄dicti. **I**ta. nō fuisse nec esse respondendu. **I**psūmq̄ libellū p̄sensu reijciendū & repellendū. ac p̄dictū reum a vestra instantia iudicij absolvendū reijciatis & absoluatis. **I**psū actorez sibi in expensis p̄pterea facis p̄demnando salvo iure addendi. &c. **Q**uā causa petendi in psonali actione est expr̄menda patet de li. ob. c. vlti. Et in reali est res expr̄menda & p̄ p̄finia specificanda. vt de li. ob. c. ij. vt supra dictū ē. **E**t sciendū q̄ cautū est sic petere. vnde nō debet petere reus q̄ actor declarat libellū obscurū. vel ineptū emendet. quia sic instrueret ipsū actore. sed petat. vt supra. Et tūc postea p̄m formā b̄mōi p̄tensionū. habet interloq̄ iudex. vt no. de li. ob. c. vlti. & in spe. de li. p̄cep. §. sequit̄ videre. v̄. Item p̄cepto. & §. ad huius. v̄. caut̄ etia. Et qualiter vel ex quib⁹ causis impugnari possit libell⁹. ponit **G**uit. in spe. de li. p̄cep. §. iuxta. **U**el si reus vult declinare for̄ iudicis. vt q̄a est laic⁹. et est causa p̄phana et coram ecclesiastico iudice puenit. pōt sic excipere pcurator nomine pcuratorio. talis. s. rei. pponit & dicit excipiendo q̄ cū causa in p̄sensu li. p̄dicto reo pro parte actoris. **C**oram vobis honorabili dño offic. iudic. &c. oblata p̄posita causa sit civilis & p̄phana ipseq̄ reus laic⁹ existat et parat⁹ coram suo laico iudice seculari respondere cui⁹ forum actor seq̄ debz. **N**otarco libello p̄dicto & supra

causa b̄mōi p̄tensa coram vobis respondere nō tenet. sed ad iudicē suū for̄ secularis. v̄l delictetalem. est remittend⁹. Quare petit p vos p̄nunciari decerni et declarari p̄dictum reum ad respondendu. li. p̄serto. vel alias sup̄ causa p̄dicta litigandū corā vobis nō tenet. sed ipsū ad p̄dictū suū iudicē cōpetētē secularē remittendū fore & remittatis p̄demnando sibi actorem in expensis. &c. **I**sta exceptio p̄bat p. c. nouit. de iudi. & c. cum sit. de fo. compe. & c. licet. & c. ex parte. eo. ti. Si ergo in termino dato ad deliberandū reus opponit exceptionē dilatoriā aliquam d̄ p̄missis. vel aliam actor vel ei⁹ pcurator petat ei⁹ copiam sibi decerni p iudicem & terminū competentē ad replicandū assignari. quod habz facere iudex. Et bec scribunt per tabellionē sub hac forma.

Forma actū in actibus signandorum.

In termino p̄dicto adueniente videlicet tali die cōparuit corā p̄dicto dño iudice sedēti pro tribunali ad ius reddendū. talis reus vel talis ei⁹ procurator & exceptōes in scriptis obtulit. quarum tenor inferi⁹ p̄tinet petens istas admitti. Talis vero actor vel ipsi⁹ procurator cōparuit ex aduerso. et earundez exceptionū copiam sibi decerni & dari petiuit. acterminū competentē ad replicandū et dicendū p̄tra exceptiones b̄mōi sibi cōpenerit p̄tra eas ei assignari. Cui iudex p̄fat⁹ copiaz petitam decreuit. et talem diem ad replicandū & dicendū p̄tra exceptōes b̄mōi si voluerit pro termino pemptorio sibi assignauit.

Corā ordinario scribere solet tabellio breuiter in fine exceptōis isto modo. Exhibitis his exceptōib⁹ per talem reum vel eius procuratorem in p̄sentia talis actoris vel sui procuratoris. Anno tali. die tali respondebit p̄tra eas replicabit p parte actoris tali die. quem terminū de viriūq̄ p̄sensu ad h̄ duximus p̄figendū. Actor ergo in termino sibi ad dicendū p̄tra exceptōes statuto potest replicando exceptionē elidere. videlicet exceptionis replicatōe. ad ē. resolutione illo modo. **C**ontra exceptiones p̄tensas & oppositas p parte talis rei. &c.

Dilatoria solutio

Forma replicatōis cōtra excepti-
onem recusatōis iudicis.

Coraz vobis honorabili dño iudice vos
ex tali causa vt suspectus recusando pponit
procurator pcuratorio noie talis actoris. et
dicit replicando q̄ exceptōes hmoi frivolez
frustratione nō sunt admittende. nec ipe re⁹
vos ⁊ vestra psonaz poterit taliter recusare.

Cum et si p̄dict⁹ actor sit p sanguine⁹ vester.
tñ q̄a etiā ipse reus est cōsanguineus vester
idcirco par affectōis causa suspitōez tollit

Uel sic. Licet ipe actor vester dicat amicus
q̄ tñ si aliqua inter vos ⁊ eum est amicitia.
ista est levis et modica. et talis nō est propter
quā merito debeatis vt suspect⁹ recusari. cū

nō omis amicitia sufficiens sit causa ad iudi-
cem recusandū. Quare p̄dictus petit procu-
rator quatin⁹ p̄asseris exceptōib⁹ non ob-
stātib⁹ pronūciens decernatis et declaratis.
li. p̄dicti actoris fuisse ⁊ esse respondendū et
in causa hmoi pcedendū ad vltiora. Ip̄-

sumq; reum ad h̄ cogendū fore atq; cogatis.
et eū p̄dicto actori in expēsis legitime p̄dēn-
tis. **H**ec replicatio colligitur ex nota. in. c.
accedens. v. lit. non cōtest. et ex nota. in. c. po-
stremo. de appel. in glo. v. sed vsq; ad quē gra-
dum. c. de offi. delega. insinuante. glo. j.

Contra exceptionē declinatoriā fori pōt
actor sic replicare.

Replicando p̄ra exceptōnes p̄tensas ta-
lis rei procurator pcuratorio noie tal' actori
ris pponit ⁊ dicit. q̄ exceptōes hmoi p̄tense
nō pcedūt nec sunt admittende. s; tanq; fru-
stratione ⁊ frivole repellende. Nam licet con-
ueniens sit laic⁹ ⁊ causa p̄phana. locus tamē

domicilij rei est d̄ vestra iurisdicōe tempali
Uel sic. de cōsuetudine tñ longeva et p̄sc̄pta
legitime vobis iurisdicōe competet ⁊ cogni-
tio i hac parte. **U**el sic. Ip̄se tamē secularis
iudex rei est sepius sup hoc p parte actoris
instanter et humiliter requisit⁹. q̄ tñ ip̄i actori
iusticiā mīstrare neglexit vel recusavit. c.

Quare petit vt supra dixi in prima replica-
tione. Ista replicatio fundat sup. c. licet. d̄ fo-
ro compe. et. c. si duob⁹. de appel. cū similib⁹.

Et post istam replicatōis oblatōem aliqui
reus petit copiam et terminū ad duplicandū

Uel si renūciat duplicationi ⁊ petit interlo-
cutoriā. totum debet scribi p tabellionē i act.

Et pōtest colligi forma scribendi ex p̄ceden-
tib⁹. **Q**ue autē sit replicatō et quō debeat eē
talit⁹ q̄ afficiat tollat seu elidat vel viciet ip̄-
sam exceptionē sicut exceptio actionē l' actū
viciat cui opponit. plene nō. p. Jo. an. in. c. a
nobis. de excep. ⁊ in. c. vlt. et de ordi. cogni. **E**t
d̄ q̄ replicatio est allegatio actoris p quam
resolvit exceptio. insti. de repli. in p̄n. **U**el la-
tius sumendo omittat verbū actoris. **U**ndē
replicatio est etiā exceptio. **E**t d̄ q̄ si exceptio
nis exclusio. ff. e. l. penul. **E**t tantū de exceptio-
nibus dilatorijs iudicij. c.

Exceptio dilatoria solutionis.

De dilatorijs solu-

tionis q̄ debent ante lit. p̄test. pro-
poni. et si de ea p̄stet videlicet q̄ dis-

ferenda est solutio. tunc impedit procesu⁹ et
inducie duplicabunt. q̄a penit plus tempus
re. de plus peni. c. vnico. **S**i non p̄stat p̄babi-
tur post lit. p̄test. p. Inno. et alios in. c. pasto-
ralis. de excep. **E**t in spe. de excep. s. nūc vidē-
dum restat. in p̄n. **E**t formā postea videbis

Est etiam exceptio anormala. vt est exceptio
excōmunicatōis in vim dilatorie opposita
Et d̄ anormala quasi sine regula. quia nō
sequit normā aliarū exceptionū. q̄a in qualibet
parte lit. et post lit. p̄test. vel etiam añ sen-
tentiā potest opponi. vt in cle. vnica. d̄ excep.
et. c. pia. eo. ti. li. vj. **S**i tamen reus omittat eā
opponere maliciose et dolose vt actor fatigēt
talit⁹ p̄demnabit actori in expensis. vt in ca.
exceptionē. de excep. **E**t potest eadē exceptio
bis opponi. s; vltra duas vices nō opponitur
vt in. c. pia. et. ti. li. vj. **N**otest ergo sic opponi ⁊
formari talis exceptio.

Procurator talis rei pponit excipiendo
et dicit q̄ vos dñs iudex ad instantiaz talis
actoris in causa quā mouet seu mouere in-
tendit p̄dicto reo coram vobis procedere nō
potestis. nec eū ad agendū seu causam ince-
pram psequendā debetis admittere seu au-
dire. nec ipse potest i iudicio stare tāq; actor
p eo q̄a p talem iudicē ordinariū vel delega-

Forma duplican. actoris

tum. vel auctoritate talis canonis est maioris excommunicationis sententia innodatus. **Q**uare petit predictus procurator per vos pronuciari decerni et declarari predictam excommunicationem repellendam esse ab agendo que et repellatur. Et in ista exceptione excommunicationis debet exprimi nomen excommunicatoris. et species excommunicationis debet exprimi. alias non est admittenda. Et talis debet probari infra octo dies aperissimis documentis. Alioquin debet excipiens condemnari in expensis. quia frequenter maliciose persequitur opponi. ut i. c. pia. de excep. l. vi. ubi de ista exceptione plene. Et quia tam ille quam alie exceptiones consueverunt maliciose opponi ad litem protractionem.

Unde iudex potest cogere excipientem ut presteret iuramentum de malicia quod eas maliciose non opponat. de quo in spe. de excep. §. ij. v. Potest etiam iudex. Nam hoc iuramentum de malicia potest in quacunque parte litis exigere iudex quoniam sibi videbitur expedire. ut de iur. ra. calu. c. ij. vlt. B. n. l. vi. Et contra aduocatos maliciose exceptiones tales per reos confingentes. vide in spe. de excep. §. viso. v. Item nota sunt. Ober. circa finem. Contra predictam vero exceptionem excommunicationis potest replicare actor isto modo.

Qualiter actor replicare debet contra exceptionem anormalam.

Coram vobis honorabili domino iudice talis procurator talis actoris contra exceptionem per parte talis rei sibi oppositam replicando proponit. et dicit quod predicta exceptio in facto non est vera et non admittenda. quia licet predictus actor alias per tale iudicem fuerat excommunicatus. ipse tamen ab eadem sententia est per ipsum iudicem absolutus. Ad quod probandum litteras absolutionis producit. et petit per vos pronuciari predicta exceptionem non obstantem esse in causa procedendum et procedi videndum ad ulteriora. Vel potest sic replicare.

Coram vobis. etc. usque ibi. Et dicit quod prefata exceptio non procedit. sed frivola est et frustratoria. nec eius preterit debet actor ab agendo excludi cum ipsa excommunicationis sententia pretenso quod allegat nulla sit et irrita ipso iure per eo quod intolerabile continet errorem. vel pro

eo quod ante sententiam eandem assertam ipse actor ab ea et predicto iudice etiam proferente ex causa legitima appellauit. vel quod ipsa sententia est per non suum iudicem lata. Iste exceptio per ban de arbitris. c. innotuit. de sen. exc. p. tuas. de psue. ad nostram. cum si. de iudi. at si clerici. cum si. et concord.

Forma duplican. actoris.

Reus autem potest sic duplicare. dicendo contra replicationem. Pro parte talis actoris contra exceptionem talis rei oblatam. etc. proponit per procurator ipsius rei duplicando. Et dicit quod ipsa replicatio pretenso est inuulsa et inualida. nec exceptionem ipsius rei veram et legitimam inficere potuit et viciare. cum ille a quo actor se absolutus assertit absolutionis ipse minime habuit absoluendi potestatem. Quare petit procurator ipsius rei predictis suis exceptionibus inherere per vos pronuciari et fieri per ipsas exceptiones est petitum. et actori sibi in expensis condempnari. pro finis sic exceptionibus. replicationibus. duplicationibus. et aliquam triplicationibus quaduplicationibus. tandem pres ultionibus super Baltricianonibus renuncians. petant interloqu super exceptione vel replicatione sua. Iudex per suam interlocutoriam pronuciabit super exceptione an obstat vel non. vel si super ea inducte sint probationes an sit probata vel non. Quia tales exceptiones dicuntur emergentes. et super illis est pronuciandum. licet super incidenti non sit necesse pronuciare. De quo plene de ordi. cogni. c. j. Et an sit pronuciandum super exceptione rei vel replicatione actoris. non. plene in. c. a nob. de excep. p. doct. Quia si exceptio est emergens tunc quoniam quicquid sequatur replicatio. duplicatio. triplicatio. etc. satis erit super exceptione pronuciari. ut ibi not. Est etiam ut dicitur exceptio mixta. ut si res dicat se debui petiti promississe sub potestate scilicet si litius ascenderit capitulum. Ista vocatur mixta ideo quod dubium est an sit dilatoria an peremptoria. Nam si extabit conditio erit dilatoria. si nunquam extabit conditio peremptoria. quoniam ergo sit opponenda antelitis contest. vel post tangit. Bui. in spe. de excep. §. j. in fi.

De exceptionibus peremptoriis. Exceptiones autem peremptorie antelitis prestat. regulariter locum non habent sed post. Excipiuntur

Exceptio peremptoria

tres casus. videlicet qñ excipit de re iudi. trāf
acta. vel finita. **I**ste tres pempt. sūt pūilegia
te q̄ ante lit. p̄test. opponi possunt. et ipam lit.
p̄test. impediūt. vt in. c. j. de lit. contest. li. vj. sic
habēt naturā p̄iudicialiū q̄a p̄cessui p̄iudi
cant. Et quō quattuor modis d̄r posito vel
exceptio p̄iudicialis. no. de or. cog. c. tuaz. ibi
de hoc p̄ Hen. insti. de acci. Et in spe. de acti.
et peti. §. p̄iudiciales. et in. c. exceptōis. de lit.
p̄test. li. vj. **N**ouertendū ergo q̄ sūt exceptio
nes pemptorie que pponi possunt et pbari
ante lit. p̄test. et post vsqz ad p̄clusionē cau
se. vt sūt p̄dicte tres pūilegiare. Alique tamē
sunt que nō possunt ante lit. p̄test. opponi. sic
vt lit. p̄testatōem impediāt. sed solū post li
tis p̄test. vsqz ad sententiā seu p̄clusionē cau
se. et istud est regulare. **I**tez sunt alique que
etiam post sententiā possunt opponi et pba
ri etiam si a sententiā nō fuerit appellatūz. sic
est exceptio cōpensationis. de quo d̄ or. cog.
ca. vlti. de fi. instru. cum Jo. Et in spe. de ap
pel. §. penul. v. sed nunq̄ in causa. **U**nde ex
ceptionū pempt. alique sunt que non stant
per se. sed stant inq̄ntum cōcernunt p̄ncipa
les actiones. vt exceptio pacti de non agen
do et consimiles. que nō opponunt post sen
tentiā. nisi in causa appellatōis. quia vis
seu effect⁹ illaz tollitur p̄ sententiā. **A**lie sunt
q̄ stant p̄ se sic q̄ de sui natura nō cōcernunt
p̄ncipales actōnes. et sic vis istarū non tolli
tur p̄ sententiā. sic exceptio cōpensatōis. Et
ideo opponunt etiam post sententiā. de quo
tamen dicendū vt no. de or. cog. c. vl. Et cas⁹
i quib⁹ opponitur exceptio pemptoria post
sententiā ponit **S**mil. in spe. de excep. §. di
cto. v. **P**ost sententiā aut. et seq̄nti. Et **O**sti
enē. in sum. c. ii. §. et qñ. v. in casib⁹ non. d̄ sen.
et re iudi. sub rubr. de re iudicata. §. quāta. v.
nec exceptione pempto. **I**tem quō aliq̄ per
emptoriarū dicunt pprie exceptōes. Alique
defensiones. **E**xceptiones vocant que ipso
iure tollūt obligationē naturalem. cui lē nō
sed istam ope exceptionis elidūt. **U**nde me
lius exceptiones elisione q̄z pempt. vocaren
tur. q̄a nō perimūt actionē. sed elidunt. vt ex
ceptionē pacti de non petendo in perpetuūz
et iusiurandū. et similes defensiones que ipso

iure tollūt et perimūt omnē actionē. vt solu
tio. acceptulatō. de quo in spe. de excep. in pñ.
iste licet defendāt reum. non tñ elidūt vel
elidunt actionē. cum nulla sit actio. q̄ subla
ta. **A**liqui tñ vt **F**rancisc⁹ vcell. volunt dice
re q̄ differentia vborū bñōi respiciat solum
vsum et modū duplicē alloquendi q̄ rei vñ
tur. dicendo. excipiendo. ppono. vel ad iuris
mei defensionē ppono. **U**el vt dicit ip̄e defe
sio potest dici que reum psonaliter d̄fendat.
exceptio que realiter elidit. de quo p̄ Jo. an.
in dicto. c. exceptionis. de lit. p̄test. li. vj. in no
uella. **S**i ergo reo deficiūt dilatorie si habet
aliquā de pempto. pūilegiatis lit. cōtest. im
pedientib⁹. p̄t se ad illam puertere et opponere
eam ante lit. p̄test. Et erit tñ forma exceptō
nis ista.

Forma exceptōis p̄iudicialis.
Coram vobis honorabili viro dñō offi
ciali vel iudice. zc. procurator noīe pcurato
rio talis rei pponit et dicit excipiendo q̄ illa
vice inter p̄dictum reum et actorē p̄fatu corā
tali iudice ip̄i⁹ rei cōpetenti. de et sup̄ p̄tēso
debito p̄ ip̄m actorē ab eodem reo etia⁹ ex ea
dem causa. etiam petita vel de et sup̄ re in pre
tenso ip̄i⁹ actoris libello petita quā actor ad
se generaliter vel ex causa tali tñ et asseruit
punere exitit litigati. et ip̄e actor ab eodem iu
dice p̄riam sniam diffinitiuā reportauit per
quā reus ip̄e ab ei⁹ impetītōe fuit absolut⁹.
q̄ snia appellatōe nō suspensa in rem transi
uit iudicatam. **U**el sic.

Coram vobis. zc. vsqz ibi. exitit litigati⁹
Et tandem partes ip̄e sponte et libere sup̄ bu
iusmodi questione et litetrālierūt. sic q̄ ipsa
causa p̄ transactionem sopita est et extincta.
Unde ip̄e actor nūc sopitam eo modo que
stionē resuscitare et refricare p̄sumēs. sup̄ b̄
obstante sibi re iudicata vel transactionē p̄di
cta audiend⁹ nō existit. **Q**uare p̄dictus pro
curator rei petit p̄ vos pronūciari decerni et
declarari p̄ p̄fatum actorem sup̄ petītōe sua
et causa bñōi non esse vlti⁹ audiendum.
nec ad agendum fore admittendū p̄dicto
reo in expensis legitimis condemnētis. **I**ta
debet petere quādo iste exceptōes opponūt
ante lit. p̄test. Et tñ etiā fm istam petītōis

Exceptio preiudicialis

formā habz iudicis pñiciatio fieri. vt no. in ca. j. de lit. pñest. li. vi. Propter qd essz tun⁹ exceptiones tales differri post lit. pñest. qz tunc absolueret re⁹ sup pñcipali. vt ibi no. de q in spe. de excep. §. dicto i vlt. carta. **A**d Bañt vt obstat exceptio rei iudicate plura hñt concurrere. vñz q idē sit corp⁹ seu qñtitas. idē mod⁹ petendi. eadē pñino pñonaz. Et qre⁹ possedit tpe snie rem penitā ab eo. vt no. in c. penul. de exceptiōib⁹. z in alle. c. j. de lit. cōtest. Item ad validitatē z efficaciaz exceptionis transactiōis requirit q transactio tenuerit. Unde potest actor pñra pñdictas exceptiōes replicare. sic dicēdo. **P**rocurator talis actoris replicādo pñtēntas exceptiōes talis rei pponit et dicit. qz alis inter partes sup eadē re vel eodē debito fuerit corā tali litigatum. et snia lata diffinitiuā nec p appellandem suspensa. Quia tñ ille corāz q ptes litigabant nullā habuit iurisdicōnē. ergo snia diffinitiuā q p eū lata fuit est nulla. Et tali cā actor tñc vel rem vel debuiū petebat. ex alia causa l' agendi mod⁹ est variat⁹. qz tñc ad b agebat nūc agit ad illd. zc. Vel nāfactio pñsseria dolo se est inita z nulla ex tali cā. zc. De quibus replicatiōib⁹ no. in alle. c. j. de excep. li. vi. et in spe. de excep. §. dicto. vñ. hoc quoqz notādum. **I**n iste exceptiones pñuilegiatē opponi possint post terminum dilatoriū. late tractat Jo. an. in addi. spe. de dila. §. j. Et sibi placet q sic per ratōnes quas ibi ad hoc adducit. **S**i vñ nec pñdicte exceptiōes pempto. recōpēnit. sed bz aliquā actionē pñ actorē pñt eū corā eodē iudice recōuenire. siue iudex sit ordinari⁹. siue delegat⁹. de mut. pñ. c. j. d. rescp. dispendia. li. vi. Offerat ergo re⁹ tñc actori li. recōuentiōnālē añ lit. pñest. qz recōuentio bz fieri añ lit. pñest. postea nō bz locū recōueniō scilz post lit. pñest. nisi pñmissa añ lit. pñest. pñtestatōe de recōuentiōe faciēda q fiat post lit. pñest. in cōtinenti sñm cōmunē opinionē doctoꝝ. l. j. Bern. et Inno. videant dicere eā fieri posse et post lit. pñest. z ante pñclusionē cause. que opinio cōmuniter reprobat. vt no. i alle. c. j. de mut. pñ. Quia recōuentio vt dic Jo. de lig. est vñū respectiū pñernēs pñuentiōē. z respectiua sūt simul tēpe. Enaz pbat

Bordo rubricarū. zc. Et tñc oblato libello recōuentiōnālē bñmōi cause sicut re pñuentiōis et recōuentiōis illa a te vicissim scilz mutuis vicib⁹ tractande sunt z simul vna snia terminande. de or. cog. c. ij. vñ. nos añt. z in c. j. iñ all. ita q lit. pñest. sup libello actoris pñreū. Actor et statim pñtestabit litē sup libello rei. Et pñmo iurabit sup pñuentiōē. scdō iurabit sup reconuentiōē. z sic de alijs terminis z acub⁹ i cau/sis bñmōi obseruādis z fiendis. vt ibi no. Si tñ iudex aliter qz p reconuentiōē essz iudex circa obseruatōē talis vicissitudinis sibi lator est habena. de q p Jo. an. in addi. spe. de reconuentiōe. §. videndū. Si añt reus neglexerit actorē recōuenire añ lit. pñest. vel in cōtinenti post lit. pñest. pñtestatōe pñs facta. vt dictū est. tñc si cā pendet corā delegato z re⁹ vult actori mouere actionē. qz bñ non pñt via reconuentiōis. oportet eū rescriptū ad eū dē iudicē impetrare. vt in dicto. c. dispendia. §. resus qz. Sed si cā est corā ordinario. tñc reus potest actorē corā eo recōuenire qñcūqz est ordinari⁹ pñs viriusqz. sñ tñc cessabit vicissitudo pñcess⁹. qz qñbz lis tñc currit in arte sua. **I**n certis tamen casib⁹ non admittit reconuentio. vt si actor conuenit reum possessorie scz interdicto vñde vi. non poterit actor p reum recōueniri nisi de alia spoliatōe. vt i. c. vñ. de or. cog. Et ibi enā de spoliatōe in modū exceptionis opposita. et in c. ij. de or. cog. z in ca. frequens. de resti. spo. li. vi. Hoc vñ actor inuito. sed eo pñsentiente procedit reconuentio. vt de resti. spo. c. j. Et casus in quib⁹ locū non habet reconuentio. no. d. arbi. cū dilectis. et in glo. sup ea. **I**n autē actor debeat habere inducias deliberatoriās sup libello rei cōuentiōnālē. no. de mut. pñ. ca. j. Et dicit q sic si voluerit. Unde maliciosi aduocati reorū adueniente termino quo debet respondere libello actoris si deficiūt eis exceptiones ad protelandū et differendū lit. pñest. porrigunt libellum recōuentiōnālē. vt sic nō respōdeat libello actoris donec actor eorū libello se paratum offerat respondere. et sic si actor velit statim respondere renunciando deliberatorijs pñdicta malicia nō iuuabit.

Reconuentio hñ pñ
ad l' sup cōtēst.

Inchoatio iudicii

¶ Sequitur secunda pars processus iudicarij.

Exposito isto modo prima parte principali processus seu ordinis iudicarij. veniamus nunc ad secundam partem vicem ad inchoationem iudicii seu lites. quod habet fieri per lit. preest. cum ipsa sit iudicii seu lites fundamentum. de lit. preest. c. unico. Si ergo reo deficiente exceptioes dilatorie vel pemptorie privilegiate. nec potest nec vult actor recouenire. debet in termino statuto libello respondere. et ad hoc ut lit. preest. debite fiat. actor vel eius procurator habet proponere petita in libello suo. Et iudex eis propositis vel etiam ipse actor debet interrogare reus virum proposita in libello credat esse vera et petita fieri debere. et sic reo respondente fit lit. contest. Et hoc est quod tex. in c. unico. de lit. preest. dicit quod per petitionem in iure propositam et responsionem secutam fit lit. preest. Unde non sufficit libellum esse oblatum et responsionem per reus factam ad hoc ut inducatur lit. contest. quia libellus non loquitur per l. unicam. C. de lit. preest. Requiritur ergo quod actor contenta in libello suo proponat. si tamen inuenitur in actis oblatum libellum et scriptura sufficiens et responsio presumit propositionem et interrogationem interuenisse. ut no. in alle. c. unico. de lit. preest. Et quod interueniat propositio et interrogatio raro servatur in practica. de quo etiam in spe. de lit. contest. §. i. v. sic igitur in lit. preest. procedat. Et est lites preest. fundamentum iudicii per petitionem in iure propositam et congruam responsionem secutam a iudice. contest. factam. Quo omissa si in figura iudicii procedat. verant in anibus laboribus et sumptibus litigantes. Et istam definitionem quod est Ostin. ipse per singula membra declarat. Et ponit post eum Joban. an. in ca. unico. de lit. contest. Et fit communiter preus sub ista forma.

¶ Talis procurator. A. rei respondendo petens libello actoris narrata prout narratur negat esse vera. et dicit petita in ipso fieri non debere animo lit. contestandi. Et tunc scribet tabellio lit. contest. esse factam hoc modo. An. no tali die tali. Et coram domino decano iudice

predicto eo sedente pro tribunali comparuit talis actor vel talis eius procurator. et causas ac petitionem suam in ipso libello petentem verbo proposuit. predictusque dominus iudex vel actor seu ipse procurator talem reum vel talem eius procuratorem super sic propositis ac petitis an ea crederet fore vera. et petita fieri debere interrogavit. Qui ad interrogationem huiusmodi respondens narrata et proposita eo modo negavit esse vera. et dixit petita fieri non debere a iudice. Et sic responsionem suam fecit et in scriptis obtulit iudici verba. **¶** Talis procurator. Litesque preestantione sic facta. iudex ipse per litteras procuratorum partium ad prestandum et prestanti videndum huiusmodi calumnie iuramentum diem talem per termino assignavit. **¶** Tabellio ordinarij sic solet scribere. Talis reus vel eius procurator respondendo libello actoris negavit narrata in ipso prout narratur esse vera. Et dixit animo lit. preest. petita fieri non debere. Et iurabitur de calumnia tali die. **¶** Per istam rei responsionem respondetur ad narrata et ad petita in libello. et exprimat animus. scilicet quod animo lit. preest. ut per litteras in forma. Si tamen fit responsio ad solam narrationem vel etiam ad solam causam ex qua petit. dicuntur Idem. et Alibi. et Ostin. et Jo. an. quod facta est lit. contest. quod per negationem cause sequitur negatio effectus. et negatis narratis negat conclusio que sequitur ex narratis. Quod autem non sit necessaria declaratio vel expressio animi. videlicet quod dicat reus a iudice lit. preest. est decisum in rota. ut patet in conclusione. xviii. quod incipit. Item si pars rea. Et determinat Guil. in spe. de lit. contest. §. nunc dicam. v. quod ergo si proponit. quod presumit animus ex quibus verba sunt apta. Unde si reus diceret aliqua verba apta ad lit. contest. non tamen vellet per ea lit. contestari. sed diceret ea ad iudicis intentionem debere de hoc protestari. de quo de foro. compe. si clericus. Et in alle. ca. unico. de lit. preest. Et per predictam responsionem formaliter et communiter fit lit. contest. An autem per responsionem iuris si dicat reus. nolo vel vololigare. vel petendum puto vel non credo me debere. sed si debeo parat sum solvere. vel dicit ad actorem tu mentiris per gulam. vel respondet de crudelitate. et an. lites

Iuramentum calumnie

lit p^r cōtest. no. in. c. vnico. de lit. cōtesta. 7 in spe. e. ti. §. i. Et si reus confitetur si libellus processit per talem confessionem est facta lit. cōtest. de quo de elec. dudum. ij. Et dicitur als circa materiam libellorū. qd̄ tamen quidam legiste impugnant. de quo plene per Johan. an. in addi. spe. de lit. cōtest. §. i. super. v. qd̄ si reus dicat. Et qz vt dictum est supra facta litis cōtest. iudex assignet terminū partibus ad iurandū de calumnia. quia id ex ordine statim succedit. cum in ipso litis exordio sit prestandū. de calumnie iuramento. ca. j. Et exponitur ibi post p̄mum litis exordium. scz immediate post litis cōtest. vt eo. ti. cū causam. Si tamen non fuerit iurātū in exordio poterit postea in quacūqz parte litis p̄stari. vt eo. ti. c. j. li. vj. Etiam si in tota causa omisum fuerit tacite. per hoc processus nō viciatur. vt ibi in. ij. **R**esponso. Et quando dicitur prestari iuramentū de calumnia. debet intelligi scz vitanda. sicut dicitur habeat vnusquisqz proxem suam propriā ppter fornicatiōes scz vitandam nō cōmittendam. xxx. distinc. verum. Et est calumnia quando quis scienter iniuste agit vt resistit. vt in. l. j. ff. ad turpil. lia. §. calumnia. iij. q. iij. §. notandum. Et habet hoc iuramentum quinqz ca. que ponit Bern. de iuramen. calum. c. j. 7 in. iij. glo. Et de hoc ponit etia ibi versus. Iudex ergo faciat iurare actorem p̄mo vel ei⁹ procuratorem habentem tamē ad hoc mandatum speciale sub hac forma.

Forma iuramēti de calūnia

Tu iurabis vel iuras qd̄ calumniose nō petis. sed qz credis 7 estimas te iuste petere. **U**el fm̄ alios dicit. Tu iurabis te litem istam animo calumniandi non mouisse. nec mouere. nec moturum. Item qd̄ veritatem superbis de quibus interrogaberis respondabis. et eam nō negabis. Item qd̄ non vteris scienter falsa probatione. Item qd̄ nō corrupisti nec corrupes iudicem vel tabelionem. nec dedisti nec dabis. nec promissisti nec promittes. aliquid per te vel interpositā psonam pro hac causa vt sententia pro te feratur. nisi illis personis quib⁹ iura dare permittunt. Item qd̄ dilationem non petes gra-

tia litis differende. Et concludendo dicat iudex. Et ita iuras qd̄ sicut ego dixi verū esse. et ita seruabis sic te deus adiuuet et bec sancta dei euangelia. Consultuit tamen Guilb. in spe. eo. ti. §. nūc dicamus. in prin. qd̄ plurimū puta de dilatione ad euocationem periurij multoz euitetur 7 omittatur. Deinde iudex conuertendo se ad reum vel eius procuratorem dicat sibi. Et tu iurabis qd̄ putas te petitioni actoris iuste contradicere. et ita verū esse. et te obseruaturum in defendendo sicut iste iurauit in agendo. sic te deus adiuuet. **I**n cōmunibus autem iudicijs vbi vterqz gerit personam vtriusqz. scilicet actoris 7 rei vt p̄ probati. ex literis. vterqz prestat iuramentū actoris 7 rei. partes tamen vel procuratores eorum se breuiter expediendo dicant 7 quilibet eorum. Ego iuro iuramentum de calumnia cūz omnibus ca. 7 clausulis suis. sic me deus adiuuet. **E**t. omissa expressiōe capitulorū. et iurant procuratores in animas dominorū suorū et non proprias. **E**t quia procurator calumniari potest sicut domin⁹ vnde procurator etiam in animā propriam iurare tenetur. de iuramen. calum. capitulo ij. p̄mo responso. libro. vj. **U**nde domin⁹ nō incurrit periuriū ex facto procuratoris. nisi ipse domin⁹ sit in culpa. de quo in. ca. vltio. de iureiurā. li. vj. 7 in de. j. de procu. in pluma glo. Et iuramentū istud de calumnia est inuentum vt veritas eliciatur. Item vt timor iuramenti litigantiū temeritas cōpelcat. Item vt iuramenti timore iurans imemor sue salutis quo ad alia ca. non efficiatur. Et ita nō. de iura. calum. c. ceterum. in glosa. ij. 7 super ea. Et aduertendū qd̄ habemus quatuor genera iuramentorum que prestantur a partibus in iudicio. Iuramentū de malicia. quod potest deferre iudex parti quādo cūqz sibi videbitur expedire. vt etiā tactum est supra circa exceptiones. Item iuramentum de calumnia. et istud prestari debet statim post lit. cōtesta. vt dictum est supra. et prestatur hodie tam in spiritualibus qz in civilibus. vt de iuramen. calum. c. j. **R**espo. ij. li. vj. **A**lcenā in criminalibus. de quo tamen sunt opiniones. vt nō. eodem ti. c. j. in glo. an

Positiões et articuli

tepenul. Item iuramentū de veritate dicen-
da. quod in spiritualibus prestat. Item iu-
ramentū decisoriū. qd̄ defert iudex actori in
supplementū probationū. vel reo ad suā in-
nocentiā ostendendā. vel etiam pars parti.
iuxta formā. c. vl. de iure iuran. Formā autē
iuramenti qd̄ iuramentū prestat a iudice. po-
nit Guil. in spe. e. ii. §. restat. v. sed pone iude?
Et si aliqua partū recuset p̄stare hoc iu-
ramentū habebit penam. de qua in. c. vlt. de
iura. calum. §. penam. Et tabellio p̄dicta scri-
bat in actis in hac forma.

Bietali. anno quo supra cōparuerūt in
iudicio coram dño iudice supradicto. ip̄o in
loco suo consueto pro tribunali sedēte talis
actor vel talis ip̄i⁹ procurator ex vna parte.
et talis reus vel ei⁹ procurator parte ex alte-
ra. Et ibidē partes huiusmodi vel earū pro-
curatores. p̄mo actor vel suus procurator.
deinde reus vel procurator eius calumnie
iuramentū cum capitulis et clausulis suis
prestiterunt. Quo prebito predictus domi-
nus iudex scilicet actori prefato vel suo pro-
curatori diem talem ad ponendum et articu-
landum. ac parti ree ad hoc fieri videndum
in causa huiusmodi pro termino assignauit.

Notarij ordinarioꝝ breuiter sic scribūt.
Bietali. anno tali. iurato per partes vel ea-
rum pcuratores d̄ calumnia articulabitur
tali die.

De positionib⁹ et articulis.

Termino ergo p̄dicto adueniente actor
habebit offerre positiões et articulos. et istos
p̄sus longeuus in causis admisit. in de. sepe.
de ver. sig. Sunt ergo ab usu inducte positi-
ones. et postea per ius canonicū approbate.
sc̄z a tempore Greg. ix. Quia ante eū de po-
sitionibus nō habuimus expressum ius. sed
per ipsum. vt in. c. dudum. de elec. et in. c. vni-
co. de lit. contest. Et quomodo vocabuntur
aliquando articuli. aliquando positiones.
aliquando ca. no. de cau. poss. et p̄p. cum ec.
de testi. presentium. li. vi. et in de. sepe. de ver.
sig. Et fiunt positiones ad faciliorem litem
expeditionē propter partium confessiones
et articuli ad clariorem probationē. vt dicit
tex. in de. sepe. de ver. sig. Et positiōis plures

dantur diffinitiones. quarū aliquas ponit
Guil. in spe. de positionib⁹. §. i. et alie no. d̄ cō-
fess. c. j. li. vi. in glo. j. et sup. ea. Et quomodo di-
citur positiō. eo quia positionib⁹ lis ponit
velut super fundamento. quia eis confessas
tis vel negatis lis procedit vlti⁹ vel nō pro-
cedit. Item etiam no. p̄ Jo. an. in nouella.

Articulus autē dicitur vt quia artat. id ē.
arte componit et artat ad respondendū. no. i
ca. presentium. p̄ius alle. et super glo. articulis
Et est nomen diminutiuum. designans ali-
quod particulare a genere suo per debitas
circumstantias decisum. ad hoc de offi. dele-
ga. ca. super questionū. de articulis. no. Jo.
an. in addi. spe. de positionibus. §. j. Et dicit
ibi Jo. an. in addi. spe. de testi. §. nunc viden-
dum. in prin. q̄ ars articulandi inter causidi-
cos summum tenet gradum in curia roma-
na. et maxime in beneficialibus deuolutis.
Unde consulit q̄ curiam intrantes caueāt
quantūcūq̄ sint magni iuriste ne suo capi-
te hanc artem in prin. sumant. sed aniquis
aduocatis assistant. vel secū habeant procu-
ratores expertos. Et ibi Jo. an. circa eundē.
§. instat et pulchram materiam tractat ibi.
Et licet positiões et articuli iustolius seu iu-
dicij ordine seu loco fiunt. scilicet post lit. cō-
test. et iuramentū calum. super p̄ncipali ta-
men quando cūq̄ faciente sunt p̄bationes
fieri possunt. de quo in spe. de positionib⁹. §.
iij. in pn. Quia si reus habet probare excep-
tionē vel actor replicationem suā rediger ex-
ceptiones vel replicationes in positiones et
articulos. Ad formandas igitur positiões
hac via peruenitur. Nam formans eas ha-
beat libellū p̄ oculis. et ex ei⁹ tenore sumat
et formet positiões et diligenter p̄sideret quid
habeat necesse probare et sup omnib⁹ q̄ debz
probare positiones faciat. nec valet positiō
nec etiam confessio. nisi fiat super re de qua
agitur. de quo in spe. de posi. §. v. v. regularit̄
autem. de quo etiam de confess. c. j. et ij. li. vi.
In acione ergo reali sicut visum est supra
in p̄ma forma libelli. sic ordinet positiões su-
as actor. Positiones et articulos infra scri-
ptos ac contenta et descripta in eis omnia et
singula dat facit et exhibet

Positiones et articuli

Corā vobis honorabili dño. **A.** iudice. zc. pcurator noie pcuratorio talis actoris medio suo iuramento in tali cā. zc. Quib⁹ oib⁹ petit sigillatim p talē reum rñderi p iuramētū suū sufficiēter. z clare p verbū credit vñ nō credit offerēs se ad pbandū negata. ad supflūā tñ pbatōnē se nō astringēs. In p̄mis ponit et pbare intēdit q anno tali tpe pcurator de q infra talis **Sempromi⁹** in cāpo talis loci talē fundū cui⁹ p̄fines infra specificāt habuit ad eū pueniēte. Itē q idē **Sempromi⁹** anno p̄dicto die z mēse tali fundū bñdī **Litio** actori p̄dicto emēti vēdidit p p̄cio tot librarū denarioz. Itē q ipse **Litio** p̄ciū p̄p̄s latū p̄dicto suo venditori numeravit realitē z p̄soluit. Vel ponat si nō est facta solutio q venditor de p̄cio fidē habuit. zc. vt in forma libelli. Itē q **Sempromi⁹** vēditor memoratus fundū p̄dictū z ei⁹ possessionem realiter tradidit **Litio** emptori antedicto. Item q **Sey⁹** reus p̄dict⁹ eundem fundū a tali tēpe detinuit z occupauit detinet z occupat. fructusq; ex eo pueniētes pcepit z p̄cipit. z eum **Litio** actori restituere librum et vacuū dimittere seu assignare cū fructib⁹ pceptis refragatur in periculū anime sue. Itē q de p̄missis oib⁹ z singulis fuit z est publica vox z fama **Dat enī libellū** p parte sua oblatū p positonib⁹ z articulis. ac pducta ac pducēda in bñdī causa in qñtū faciūt p parte sua et nō vltra. nec non de notorijs signis z sigillis saluo iure addendi. minuendi. supplendi. declarandi. vt moris est. Et positōes sic sūt formā de. q fundēt intencionem ponēis p̄siderata natura p̄posite actōis. Si ergo actor agit de dominio rei petite. bz p̄siderare q necessaria sūt in pbatōne domini. Et q sūt ista ta cū est supra circa p̄mū libellū. z no. **Sunt** in spe. d locato. s. nūc aliqua. v. lvi. Si ugit agit publicana. p̄sideret q sunt necessaria in ea. et sic de alijs. de q in spe. de posit. s. v. ad fi. Et debēt fieri positōes de p̄tēis in libello vel ad ea p̄tinētib⁹. **Et iudex d̄z examinare eas an faciant ad cām vel nō. zc. vt postea patebit. vt no. in. c. j. de p̄f. li. vi. Et debēt dari positōes p iuramētū. z q dat p̄trarias incurrit p̄iurium. de q de iure iur. c. plē. li. vi.**

Labellio sic scribit.

Anno tali. die tali. talis actor vel ei⁹ pcurator cōparuit corā iudice p̄dicto. ac posuiones z articulos obtulit infra scriptos. quib⁹ per partem aduersam responderi et eam ad hoc compelli z cogi postulauit. **Ex aduerso** p̄dicto dño iudice adhuc sedēte p tribunali talis reus vel talis ei⁹ pcurator corā eo comparuit. ac positionū et articuloz p̄dictozū cōpiā sibi decerni. ac terminū ad dicendū p̄tracas vel rñdendū eis dē cōpetentiē petijt assignari. **P̄dicti⁹** ergo dñs iudex cōpiā bñdī reo vel ei⁹ procuratori fieri decreuit. et diē talem ad dicendū contra positiones et articulos huiusmodi vel eis respondendū pro termino assignauit.

Vel coram ordinario scribit talis bellio.

Exhibitis his positōnib⁹ z articulis p̄talem actorē vel ei⁹ pcuratores in p̄ntia talis rei vel pcuratoris sui. Anno tali. die tali eis respondebit. vel ipsi impugnabunt p̄p̄um reum vel ei⁹ procuratorem die tali. Et in huiusmodi assignatōne terminoz aliquando non exprimit peremporie. q̄ isti termini p̄emptorij intelligunt licet non exprimanē. vt no. in. c. pastoralis. de excep. **Nisi** fieret citatio vel assignatio ad sniaz audiendā. vt suo loco patebit.

Forma positionū et articuloz in actione personali.

Positiones et articulos. zc. vt supra in forma precedenti. In primis igitur ponit et probare intendit q **Litius** actor p̄dictus p̄fato **Seyo** reo mutuauit vel mutui causa numeravit decem libras denarioz talis monete. Item q idē **Seyus** debitor huiusmodi mutuam sibi pecuniaz p̄dicto **Litio** creditori suo soluere promisit in tali termino z loco bona fide. Item q huiusmodi debitiū ipse **Sey⁹** debitor antedict⁹ suo creditori **Litio** in p̄p̄ressato termino dudūz elapso soluere neglexit. et hodie ministrare z de eo satisfacere indebite cōtradicit. Item q de p̄missis omnib⁹ z singulis fuit et ē publica vox et fama. **Insup dat libellū** vt in precedenti forma.

Positōes et articuli

In actōe depositi sic accipiant. zc.

Positōes. zc. In p̄mis ponit z pbare in tēdit q̄ **L**it⁹ actor p̄fat⁹ penes **S**eyum reū p̄dictū d̄posuit decretales. Itē q̄ b̄mōi depo sit⁹ liber decretaliū sc̄pt⁹ fuit i cartis bedinis seu i pergameno. Itē q̄ glo. b̄uit ordinariāz seu apparatū. Ver. p̄positi papiēsis. Item q̄ habuit desup coreū rubeū a' b̄ū vel nigrum. Itē q̄ sc̄dus sc̄tern⁹ sic incipiebat. Item q̄ p̄mi q̄terni p̄ncipiū fuit tale. Itē q̄ memora tius **S**ey⁹ p̄dictū libru decretaliū ex cā depo sitū ad se recepit. Itē q̄ ip̄m libru m̄ p̄dicto d̄ positori idē depositari⁹ reddē z restituere cō tradicit. Itē q̄ de p̄missis oib⁹ z singulis. zc. Enā insup dat libellū in p̄ma forma.

In possessorio recuperāde seu in terdicto vnde vi fiant sic positōes et arti.

Positōes. zc. ut p̄⁹. In p̄mis ponit z pro bare intēdit q̄ āno tali die tali **L**it⁹ actor p̄ dict⁹ talē fundū v' domū cui⁹ p̄fines i'fra de scribunt possedit. Itē q̄ **S**ey⁹ p̄dict⁹ p̄dicto anno z die eū dē **L**itū sic i possessione reali z corpali existentē de domo seu fundo b̄mōi **S**ey⁹ z possessorē violēter expulit z eiecit. Itē q̄ domū seu fundū b̄mōi seu ei⁹ possessionē a tpe deiectionis z spoliatiois p̄dictē detinuit z occupauit. detinetqz z occupat. z possessionē eandē cū fructib⁹ inde pceptis z q̄ p̄cipi po tuerūt p̄dicto **L**itū spoliato restituere p̄di cit. Itē q̄ damna p̄p̄t **S**ey⁹ p̄dict⁹ sustinuit spo liat⁹ ex tali cā. zc. z ip̄i⁹ i'terest spoliatoz b̄mōi z deiectionis factā nō fuisse. Itē q̄ fruct⁹ p̄cep tos z q̄ p̄cipi potuerūt a p̄dicto tpe verisimi lier put z p̄cipi annuatim cōsueuerūt. videlz tot maldra frumēti talis mensure. Damna vō z i'teresse ad tot libras denarioz ip̄se spo liat⁹ estimat. v'ā tñ iudiciali salua taxatōne. Itē de p̄missis oib⁹ z singulis fuit z ē publi ca vox z fama. dat nihilomin⁹ libellum. zc. Sic fiūt positōes z articuli mēbrarum et di stincte. qz articul⁹ est pars intentōis. ut no. d̄ testi. p̄ntiū. in glo. v. articulis. li. vi. Vel si agi tur p̄ eū q̄ nō spoliavit. s; spoliari mādauit. vel spoliatio nē ratam habuit vel rem spolia tā recepit scienter a deiectione. sic accipiant po sitiones ut p̄us.

Forma cōtra detentorem mādā torem vel detrahentem.

In p̄mis ponit z pbare intēdit pcurator p̄dict⁹ q̄ tali tpe **L**it⁹ rem talē possedit. Itē q̄ talis semp̄oni⁹ eodē tpe. vicz tali die veni ens eundē **L**itū possessorem de possessione eiusdē rei expulit violēter z eiecit. Itē q̄ **S**ey⁹ spoliatioem z deiectionē eandē p̄ eundē sem proniū fieri fecit z mādauit. Vel si nō man dauit. s; ratū habuit ponat sic. Itē q̄ spolia tionē et deiectionē b̄mōi idē semp̄oni⁹ fecit noie z p̄templatōe **S**ey⁹ rei supradicti. Itē q̄ tpe **S**ey⁹ eandē spoliatioem sic suo noie et ei⁹ cōtemplatōne factā gratā z ratā habuit. Item q̄ rem b̄mōi tpe **S**ey⁹ ad se recepit. et eam a tpe deiectionis et spoliatiois p̄dictē hucusqz detinuit z occupauit. detinetqz hos die occupatā. Vel sic qñ puenit re⁹ q̄ scienter rem recepit a deiectione p̄missa. p̄missis duo bus p̄mis articulis. puta de possessione **L**itij et spoliatioe **S**emp̄onij de cetero ponat sic. Item q̄ p̄dict⁹ **S**eyus p̄fatam rem spo liatam a p̄dicto semp̄onio deiectione et spo liatore recepit. Item q̄ tpe **S**ey⁹ sc̄uit **L**itū p̄dictū rem b̄mōi a **S**emp̄onio fuisse et esse spoliatum. **P**ro formis positionū i diuersis materijs babeat recursus ad spe. ti. de testi. §. nūc videndū. Et in tractatu libel lorū. ibi quasi per singulos titulos in mate rijs formantur positiones super libellū. Et etiam aliquē positōes formant de cōfess. c. j. li. vi. in glo. magna. ibi de materia positionū et c. sequenti.

De mō respōdēdi ad articulos.

Factus aut z oblati positionibus reus si sunt punentes clare z certe debet ad eas re spondere. de testi. p̄ntiū. li. vi. immo si inter rogat⁹ sup positionib⁹ z iussus respondere hoc facere recusat. habentur positiones p̄co fessariis. nisi rationabilis causa recusantē ex cuset. ut in. c. ij. de confes. li. vi. Et que sit cau sa rationabilis ibi no. in glo. puta si positio est superflua que nō facit ad causam. v' ob scura incerta captiosa de facto alieno i'p̄erti nens. vel indiffinita iuris. ut ibi. Ponens enim debet ponere certū. et sic respōdens cer tū potest dare responsū. ut no. in iurib⁹ all.

Forma exceptionum

Et ista singula declarant. c. ij. de p̄fess. li. vi. in p̄dicta glo. Et q̄d d̄r ponit et p̄bare intēdit h̄bodie est in vsu. alia positōnes dabant sic dicendo. p̄mo ponit talis. **Et** si negabāt iste positōes postea dabant articuli sic dicendo. **Talis** intēdit p̄bare. **Hodie** ergo sit fiunt ita q̄ positōes negare succedūt locū articuloz et intentionū p̄badi. de q̄ et in spe. d̄ testi. §. nūc videndū in p̄n. cū remiss̄.

Exceptōes p̄tra arti. et posi.

In termino igit̄ p̄dicto puta ad dicēdūz p̄positōnes et articulos vel eis r̄ndendū sta tuto solēt q̄nq; dari exceptōes p̄positōes et articulos sub hac forma.

Forma exceptionum contra po sitiones.

Contra positōnes et articulos p̄tensores oblatos p̄ talē actorē vel talē ip̄i p̄curatorē in causa tali. **Et** p̄curator noīe p̄curatorio talis rei p̄ponit et dicit excipiendo. q̄ b̄mōi p̄tense positōes et articuli sūt generales nimis obscuri incerti informes indeterminati du bi multiplices indiffiniti iure capiosi de fa cto alieno et imp̄nentes ac tales q̄ minime releuaret actorē probati vel p̄fessari. et eis in q̄ntum pro positōib; dant nō est p̄pt̄ rei respondēdū. In q̄ntū v̄o offerunt vt articuli nullaten; sunt admittendi. vt ex eoz p̄z in spectione euidenter et lat; si fuerit opus de ducet. **Quare** predict; p̄curator rei petit per vos p̄nūciari decerni et declarari positōes. et articulos passitros nō esse admittēdos. s; eos reiiciendos et repellendos fore. ac reiici et repelli parē ream ab instantia iudicij vestri inde absolui. et actores sibi in expensis legiti mis p̄demnare saluo iure addendi diminuendi. **Et** quando t̄n positōnes et articuli sūt obscuri imp̄nētes vel inadmissibiles. sic q̄ p̄bati nō releuaret ponentem. dicit Jo. an. i. ca. dudū. ij. de elec. q̄ incaute facit aduocat; p̄is alterius si petit declarari articulū. **Vel** a p̄ncipio dicit eum nō esse admittendū. vel etiā si format interrogatoria talia q̄ p̄testes hoc habeant declarare. **Iudex** tamē potest examinare positiones et articulos et imper tinētes repellere. quando d̄ impertinētia cō stat. **In** dubio pon; habet admittere. vt no.

de testi. p̄uas. et de p̄fess. c. ij. li. vi. de appel. cu; speciali. §. porro. v̄. excessu q̄s. **Uñ** p̄sueuerūt fieri r̄nsiones ad positōes et articulos saluo iure imp̄nentiū et nō admittendoz. de q̄ et in spe. de positōib; §. vi. v̄. si v̄o certuz est. **Et** possunt ergo fieri responsiones ad positō nes formatas sup libello in actione reali sub hac forma.

Responsiones ad positiones in actione reali.

Procurator nomie p̄curatorio Seij rei saluo iure imp̄nentiū et nō admittendozū positōnū. et articuloz p̄fessoz. **T**in actoris sic q̄ responsiones q̄s forsitan ad imp̄nētes et inadmissibiles positōes b̄mōi fieri cōtingit. p̄ nō factis habeant. dat facit et exhibz medio iuramēto responsiones infrascriptas. **Et** p̄mā positōnē p̄tensam q̄ sic inci pit. **In** p̄mis. **Et** p̄curator; Seij predicti re spodendo ad eam nō credit. **Ad** secundā. **Et** non credit. **T**ercia dependet a secunda nega ta. similiter et quarta. **Ad** q̄ntam credit se sū dū possidere. et ei; restitutionē Seij et assig; tionē iuste p̄radicere. **Ad** finalem credit de confessatis. et negat de negatis. **Et** licet predi cre positiones sint pro maiori parte de facto alieno. tamē q̄ faciūt ad causam. adeo est ad eas respondendūz. q̄a siue sint de facto p̄po siue de facto aduersarij. siue etiam de facto tertij. debet eis responderi. **I**ta dicit Jo. an. in addi. spe. de posi. §. vij. **I**tem supra dicitur in responsionib; ad tertiam et quartam po sitiones q̄ dependeant a secunda negata nō oportet aliter ad eam responsionē fieri. **Uñ** ex quo negatur contraci; emptiois seu ven ditionis. negant alia inclusa vel necessario concurrentia ad talem contraciū. vt p̄cij nu meratio rei traditio ex tali causa facta. **Et** p̄do sitio t̄n dependet a negata que n̄ depēderet aliquando a p̄fessata. vt no. de confes. c. ij. li. vi. super glo. v̄. rationabili. **Et** q̄ sit respōsio per verbum credit vel non credit. hoc proce dit ex vi iuramenti calūmetalis. **Sed** iura mentū de veritate artat p̄ verbū scio vel ne scio. **T**amen iurans de veritate est interro gand; et etiā responderetene; de credulitate vt no. p̄ **O**stien. in. c. literas. de iura. calum.

Forma actuum in actis

Et confessio de credulitate enā pūdicat sic cōfessio de veritate. vt no. de iure iurā. ex lris. in glo. fi. 2. de iura. calū. cū causam. **De** stilo tñ curie iurat q̄s dicere veritatē quā scit vel credit. Si rñdet p verbū dubito an sufficiat no. in alle. c. cū causam. in glo. j. 2. sup ea. **Quid** enā iuris sit cū actor petit centus. reus rñdet se sub p̄ditione p̄misisse. an videat pure p̄fessus no. p archidi. 2. Jobā. an. de p̄fess. c. j. li. vi. **Ista** respōsio est in pre. p̄tra respōdentes. scz in q̄ntum p̄fiteat se p̄misisse. et in pre. p̄ eo scilz in q̄ntum dicit q̄ sub p̄ditione p̄misit. scz p̄fessionis itatē p̄tra cōfitemē nō p̄ eo. **Ergo** videt fundata intentio actoris p̄ talē p̄fessionē nisi reus probet cōditionē. **Sed** in cōtrariū facit. q̄ ista respōsio est vnica 2. vnū cōstru. cū. ergo actor aut totā approbet. aut totā refutet vel recuset. **Et** q̄ si vult approbare p̄ se. debz enā p̄ se approbare. **Finaliter** credit Jo. an. q̄ reus iuste peteret declarari p̄ actorem an ponat ipm p̄misisse pure vel sub p̄dōe. 2. sic cessaret illa p̄plexitas. **Archidia.** an dicit q̄ reus posset negare se pure p̄misisse. **Istuz** aut actū respōsionū factarū scribat tabellio hoc modo.

Forma actuum in actis

Bietali. Anno quo supra. talis reus vel talis ei⁹ procurator corā p̄fato dño. **A.** iudice in solito suo loco ad reddendū iura p̄ tribunali sedēte cōparēs respōsiones ad p̄ositiones 2. articulos talis actoris sibi ibidē cōparēs infra sc̄ptū tenoris obtulit. et rñsiones h̄mōi facit medio iura. quib⁹ respōsionibus sic factis 2. receptis actor p̄dicit⁹ vel procurator ei⁹ sibi dilationē cōpetentē ad p̄ducēduz testes p̄ sua intentione fundanda assignari postulauit. **Cui** ip̄e dñs iudex p̄dictus tales diem vel vnū mensem pro termino 2. dilātōne ad testes producēdos assignauit. **Uel** sic scribit notarius ordinarij. **Factis** vel exhibitis respōsionib⁹ p̄dictis p̄ talem reum v̄t talem ipsius procuratorē anno tali. die tali. in p̄ntia actoris vel sui p̄curatoris p̄babit. vel p̄ducēt testes p̄ actorem pro p̄ma dilātione die tali. 2c. **De** istis aut dilati. producēdis an dentur tres dilati. vel vna tantū. v̄t ita spaciola q̄ infra illā possunt fieri. tres p̄du-

ctiones. no. de dila. c. ij. in glo. ij. 2. super ea. vt postea videbim⁹. **Dars** cōtra quā sit p̄ductio testiū dat interrogatoria. 2. dant sup articulis volētis p̄ducere testes. 2. formant fm circūstantias cause et p̄sonaz testiū. 2. p̄ba. licet. §. post B. de testi. cū causam. 2. c. p̄uas. vbi hoc. 2. de testib⁹ p̄ntiuz. li. vi. **Et** ibi ponit forma eoz. **Batis** ergo articulis p̄alterā partū. pars p̄ quam dant petit terminum ad dandū interrogatoria. 2. iste termin⁹ dat vt p̄bat iura alle. et enā vt generalis h̄z p̄suetudo dand⁹ est. **Fuit** ergo isto modo sup articulis in reali actione. 2c.

Forma interrogatorior.

Interrogatoria infra scripta dat. facit. et exhibet procurator procuratorio noie talis fm que omia 2. singula petit singulos testes parus aduersē interrogari. 2. interrogatōes h̄mōi cum respōsionib⁹ testiū ad eas in actis redigi et conscribi. **Alioquin** de inualitudine depositionū. 2. q̄ sibi nō p̄iudicet ac alijs protestat prout est moris. **Diligēt** ergo et nō p̄functione testes ibi examinentur. 2. ab eis prudenter sup quolibet articulo queratur de singulis circūstantijs. **Quera** enā a quolibet teste de ip̄i⁹ etate. fide. fama. statu 2. p̄ditione. an sit nobilis vel plebeius. **Item** q̄ntum habeat in bonis. **Item** an prece vel precio gratia odio timore vel fauore testificetur. **Item** an ei datū sit aliquid vel promissum. vel aliquā habeat spem q̄ sibi detur vt sic testificetur. **Ite** an sit ex cōmunicat⁹ maior ex cōmunicatione. **Item** an sit amic⁹ socius vel familiaris. consanguineus. affinis vel subdit⁹. vel de iurisdictione producentis vel eius contra quem producit⁹ inimicus. **Item** an sit instruct⁹ contra quē et quid depondere debeat. **Item** an sup hoc concordauerit cum testibus suis. **Item** virum sit sub ordinatus. **Item** quam partem mallet in causa huiusmodi obinere. et cui pl⁹ faueat. 2c. **Et** specialiter si dixerit testis esse verū qd in primo articulo cōtineatur interrogetur de causa scientie. videlicet vnde sciat testis fundum ad sempromiuz peruenisse. et quomodo hoc. vel quando sempromiuz dominiuz acquisiuit. **Item** de cōfinib⁹ eiusdem fundi

Forma interrogatoriorum

Item circa scdm articulum querat si testis dixerit eum verum esse de causa scientie. an testis fuerit presens in piractu. et cum eo fuerunt presentes. quorum numero et ad quod ibi fuerunt. Item de loco piracti in qua domo an domus sit terrea lignea vel lapidea. in qua parte domus Item de ipse. scilicet de anno mense die hora Item de forma ipsius piracti. an fuit purus vel conditionalis vel modalis. et per que verba celebratus. Et si conditionalis vel modalis. querat an conditio postea existerit et fuerit purificata vel modus seruatus. Item an testis nouerit personas pirahentium. Item an precium interuenierit. et an predictum solutum fuerit. in qua moneta per quem. cui. quo loco tempore die hora. quibus presentibus. et semper de causa scientie de auditu fama certitudine et credulitate et singulis circumstantiis alijs que ad veritatem faciunt eliciendam et detegendam falsitatem. de testi cum causam. **P**lenissime de testi. scilicet iam de interrogatorijs. in spe. Et cautum est quod huiusmodi interrogaciones distincte formentur ponendo ante quolibet. Item vel consimile ut tradit doctrina **G**uil. in spe. de testibus. §. nunc de interrogatorijs. Et fiunt interrogatoria circa personas testium et circa dicta. **S**ed dicit **G**uil. in spe. de testi. §. iam de interrogatorijs. v. in summa. quod duo sunt genera questionum seu interrogatoriarum. Unum genus fit ad destruendum dicta testium. Aliud ad fundandum exceptiones. id est. intentionem et per quam testes producantur. quia testis deponere debet pro utraque parte. **V**icit tamen **I**o. an. ibi addi. quod interrogatorium non debet pertinere noui capituli pro aduersario. **E**xemplum. Titius producit testes contra Seyum ad probandum mutuum. Seyus dat interrogatorium petendo interrogari testes super solutione mutui. scilicet an soluerit. hoc faciendum non est. quia Seyus de hoc habet facere capitulum et Titius interrogatoria. **P**rimum genus interrogatoriarum fit dupliciter. videlicet vel ratione persone testis ut quia est excommunicatus. instructus. subordinatus. iudeus. suspectus. vel alias minus ydoneus ad testificandum. vel ratione dicti. ut quia deponit contraria. vel vacillat. vel non reddit aptam dicti sui causam. **D**e diuersis autem in-

terrogatorijs et formis interrogatoriarum per **G**uil. in spe. de testi. §. iam de interrogatorijs. **D**e hoc etiam in c. presentium. de testi. li. vi. Et ibi textus loquitur de interrogatorijs. et in glo. ponit forma. et ante non habuimus textum de eis **D**e materia etiam ista non in c. proutas. et in ca. cum causaz. de testi. Et ibi. non. quod si aliquo necessaria interrogatio fuerit omissa post publicationem attestacionum. penitus a iudice ut iterum interroget. ut quod omissum est recuperetur. **I**dem **G**uil. in spe. §. nunc videndum. in fine. **E**t ista interrogatoria vel copia de ipsis non debent dari parti aduersus producentem testes propter subordinacionis timorem. quia eis habitis posset instruere testes ut concorditer ad interrogata responderent. ne posset falsitas deprehendi. et sic per hoc tolleretur efficacia interrogatoriorum quod ad hoc sunt inuenta ut falsitas facilius deprehendatur. sed dantur iudici quod debet illas moderare. superflua et inuilia resecare. **S**i autem non facit. nec pars dat interrogatoria. tunc iudex faciet ista quod habent in c. cum causaz. de testi. Et consilium **O**sti. quod ponantur fiant superflua quod aliquo necessarium omittatur ex duabus causis. **P**rima quia si factum est interrogatorium et omittitur negligenter necessarium. seu dolose supplebitur seu repente non obstante publicatione. ut supra dictum est. **S**ecunda causa quia forte iudex ex officio plura resecabit l' resecaret quod expediret. **I**ta non in c. presentium. de testi. li. vi. super glo. interrogatoria.

De testibus recipiendis et examinandis.

Factus responsionibus ad positiones si per eas reus confitetur positiones. releuatur per talem confessionem actor a probatione. et tunc non restat aliud nisi confessum condemnare. quia non sunt partes iudicis ad poscentem nisi ut pronunciet. de transac. preterea. **A**duertat tamen diligenter actor an omnes suas positiones sit reus confessus. **S**i ergo aliquas positiones est confessus videat an per confessas eius intentio fundata sit vel probata. et tunc sententiam pronuntiat ipse actor. **E**t promptiores sunt negationes in iudicijs per quas oportet ponentes onus probandi subire. **U**nde si reus omnes vel aliquas positiones negauerit. tunc habet

De testib' recipiendis

actor suam intentionē pbare. ff. de proba. l. ei q. vi. q. vlti. accusator. **A**ctor ergo incipiat si bi terminū dari ad pbandū. et iudex statuet sibi terminū cōpetentē p pma dilatoe. qz dare iubet tres dilationes. de testi. vltra tertiaz. no. de dila. c. j. **U**el fm alios statuatur terminū vnū p omnib' dilatoib'. vtz pro pma. scda et tertia dilatoe. pmiū tñ seruati. **D**e quo in spe. de proba. in pn. **E**t no. in alle. c. j. de dila. pleni' in. ca. in causis. de testi. in glo. **F**inita tñ pma dilatoe iudex nō dabit scdam nisi ex iusta causa. **U**nde vt ibi dicit Inno. scda et tertia dilatio dabit qñ petens illam ostendit se impediri in pma. **Q**uantū aut ad tempus spaciū pūnere debeant iste dilationes habet in. s. spaciū. iij. q. iij. no. plene p Jo. an. in. c. vltra tertiaz. de testi. in cōmento. **A**ctor ergo q vult pducere testes. faciat eos p iudicem vocari. qz testis sine vocatoe se ingerēs ex b' qdāmodo se suspiciū reddit. vt. **C** de testi. autē. rogan. et faciat citari aduersariū vt videat eos iuuare. alias receptio testiū pira absentem nō vocatū facta nō valet. vt in. c. ij. de testi. **J**udices aut raro p se recipiūt testes. vel eos examināt sed alijs committunt **D**e hoc pquerit **O**stien. vt scribit Jo. an. in ca. pntiū. de testi. li. vi. sup glo. interrogatorio. **D**e q enā in spe. de testi. s. nūc tractādū. v. licet aut dixerim. **N**am in probationibus pendet totū ius cause. **U**nde deberent iudices pon' cōmittere alia qz testium examinationē. facit. **U**lt. q. i. q. i. c. am. **S** qz ex quo est onerosum eis. idō de facili p eos cōmittunt. qd tñ fieri nū deberet. **S**i tñ vnqz cōmittere vellēt. deberent nō notarijs vel alijs simplicib'. sed ydoneis discretis et honestis delegare. de testi. si q testiū. de testi. cogen. c. j. de p'ang. et affi. c. j. **Q**uia tñ qñqz testes sunt q nō possunt vel nō tenent ad inuicē venire p testimonio ferendo. sed iudex ad eos ire vel mittere debet ppter pūlegiū vel impotentiā ipsoz testium. videlicet si testes sunt egregie persone vel mulieres. aut senes seu remoti. **U**el q producit est paup. **U**nde de quo in. c. si q testiū. de testi. et ibi de hoc danē versus. **U**nde de iusticia iusta causa cōmittendi alijs receptioe testium et examinationē. vt ibi no. de te

sti. cum causam. **P**rius tamen qz scribat iudex seu cōmittat examinationē testium. recipit cautionē ab eo pira quem producuntur testes. vel cōmittat vt vadat infra terminū cōpetentem ad videndū iuuare testes. vt dicit **S**uif. in spe. de testi. s. qualiter. v. sunt aut testes. **D**e hoc tamen est dicendū vt no. in. c. constitutus. de fidei iussio. in glo. antepenul. et super ea. et in. c. statutū. de rescript. in glo. penul. li. vi. **E**t fit cōmissio sub hac forma.

Forma commissionis recipiendi testes.

In. decan' **U**nde. **J**udex cause et partiu' infra scriptarū a sede apostolica delegatus vel archidiacon' vt official'. **T**ali notario publico vel alteri cui cōmittit **S**alutē in domio **Q**uia talis actor in causa quā tali reo mouet in iudicio coram nobis ad intentionem eius fundandā nōnullos intendit pducere testes. quoz receptioni et examinationi psonaliter interesse nō valem'. **I**dcirco de vā legalitate et discretione plurimū cōfisi vobis cōmittim' et mandam'. q. testes quos idē actor vel ei' procurator vobis duxerit nominandos ad vestram pntiam conuocetis. receptoqz fm formā iuris et iudicij morem ab eis pmitus iuramento sup intentione et articulis pntibus inclusis. vel vobis p parte actoris exhibendis. et fm interrogatoria partiu' alteri' si vobis dabunt cogatis eosdem veritati testimoniu' pbibere attestatiōes in publicā formā redactas sigillo vō clausas fideliter et secrete inclusas pntiū fidelem et idoneū nob in talē diē remittatis. **U**el sic.

Talis iudex. **S**alutē in dño. **N**oueritis q in causa q inter talem ex vna. et talē parte ex altera veniūt in iudicio corā nobis partes hinc inde nōnullos volētes producere testes p fundanda sua intentōe. quos coram nobis difficile foret pducere et parib' onerosum. **I**dcirco discretioni vestre cōmittim'. ac firmiter ac discrete picipiendo mandam' quaten' testes quos pars viraqz producere curauerit coram vobis infra spaciū vni' mensis. vel talem diē legaliter recipere. ac eos sup articulis a partib' hinc inde in causa hmoi datis. et fm interrogatoria partiu' q

Iuramentum testium

vobis una cū pñib⁹ iransmittim⁹ fm datā a deo vobis prudentiā diligenter examina-
re curetis seruata forma debita et consueta.

I Depositorib⁹ ipoz testiu cum articulis et interrogatorijs predictis ac toto pcessu quē sup hoc corā vobis habere cōtingit sub sigil-
lo vestro fideliter inclusis nobis qñtoti⁹ po-
teritis remittere studeatis. **A**liqñ cōpo-
nit etiā forma cōmissionis decipiendis testi-
b⁹ reprobatorib⁹ clausa sub ista forma. **Q**uod
si forte altera partiu testes alteri⁹ reprobare
voluerit testes sup reprobationē hmoi pdu-
cendos infra .xv. dies post dictū menses im-
mediate seqñtes fideliter admittere et exami-
nare sollicite studeatis. **A**liqñ etiam addit
clausula. **T**estēs vō si se gratia odio l' amo-
re precio vel timore subtraxerint p censuras
ecclesiasticā ad pbibendū testimoniū veri-
tatis auctoritate nostra. imo veri⁹ apostoli-
ca cōpellatis. **A**liqñ etiaz addit clausula
videlicet significantes nobis qñta fides pos-
sit ipis testib⁹ adhiberi. **I**sta clausula habet
de fidei iur. pñtuit. in fi. ibi de hoc. de qñ etiaz
no. in. c. quoniam pñra. de pñat. de ista cōmis-
sione seu remissione et ei⁹ forma vide in. c. pñ-
sennū. de testi. li. vi. vbi papa facit remissionē
ad partes prestib⁹ pducendis. **D**e receptori-
bus testiu an possit vlti⁹ cōmittere habet
de re iudi. c. u. berronius. et in de iudices. de
offi. deleg. **P**otest etiā iudex hoc officiū cō-
mittere tabellioni seu notario cause. et sic ex-
ercebit virūqz officiū. scz receptoris testium.
et scriptoris. et ita tenet **I**nno. in. c. quoniam
contra. de proba. **E**t hoc etiam habz genera-
lis pñsuetudo. et dicit ibi **P**ñt. qñ sanū est cō-
siliū qñ de cōmissione iudicis tabellioni fa-
cta fides fiat non p ipm tabellionē cui facta
est cōmissio. qñ ei in hoc non credit. s. per in-
strumentū alteri⁹ tabellionis vel lras auten-
tico sigillo sigillatas. **E**uz ergo pars pducit
testes suos corā iudice vel eo cui best cōmis-
sum. debent testes iurare dicere veritatē. qñ
sine iuramento dictis eorum non creditur
quantūcūqz sint religiosi. nisi iuramentum
eis a partibus remittatur. vt in. c. nuper. et in
cap. de testi. de quo etiam in spe. de testi. §. se-
quitur.

Forma iuramenti testium.

Forma aut iuramenti testiu habetur d
testi. fraternitatis. in vlt. glo. qñ iurabunt qñ
dicant totam veritatem iudici vel cui cōmise-
rit quam nouerint de ista causa seu re super
qua iurant. **I**tem qñ nullā interserāt falsita-
tem. **I**tem qñ pro vtraqz parte dicant iudici
veritatē quam sciunt. **I**tem qñ dicant omnē
veritatē siue sint interrogati siue nō. **I**tem qñ
nec pñcio nec amore vel odio. seu pro aliquo
cōmodo testimoniū dicāt. **E**t de facto addi-
tur sextū. scz qñ secretū teneant dictū suū vsqz
ad publicationē. de quo etiam in spe. d. teste.
§. sequit. **E**t debent iurare tacis euangelij.
vt in. iij. q. ix. hortamur. **I**n vero si non appa-
ret testem tetigisse illud euangelium presumat
tractat **I**o. an. in addi. spe. in. §. proximo all.
super. v. et nota. **Q**uando aut debet probari
cōsanguinitas ad dirimendū matrimoniū
est specialis forma iurandi vel iuramenti te-
stiu. de quo i. c. licet ex quadā de testi. **P**ars
aut pñra quā testes pducunt sit pñsens in p-
ductione testiu. et videat pñsonas testiu qua-
les sint. an sint tales qñ non possunt testifica-
ri et faciat pñstationem qñ dicere velit in pñ-
sonas testiu. alias post publicationē ac testati-
onem nō potest nisi in duob⁹ casib⁹. scilicet
nisi iuret qñ hoc ex malicia nō pñcedat. vel nō
ostendat se post publicationem ea didicisse
qñ obicit in pñsonas. vt in. c. pñnum. de testi.
Et debet fieri ista pñstatio tempore pducti-
onis testiu. vt in. c. ex parte. eo. ti. **T**amen ista
pñstatione facta si testes aliqd dixerint pro
pñstante. eis de facili nō credit. vt in alle. ca.
pñsens. in fi. **Q**ualiter tñ hoc intelligat ibi
no. **E**t ista omia puta testiu receptionē eoz
iuramenta et pñstatiōē tabellio scri-
bat in actis. de proba. quoniam pñra. **E**t erit
ista forma.

Forma actuum in actib⁹ signan- dorum.

Inno tali. die tali. talis actor vltalis ipi⁹
pcurator corā tali iudice vel tali cōmissario
cōparuit. et **A. B. C.** testes ibidem cōparen-
tes pduxit. petens eos pñdictū dñm iudicē
seu cōmissariū recipi et admitti. **E**x aduerso
talis reus vel talis ipi⁹ procurator ibidem

Forma actuum in actibus ignorantium

comparēs pteſtat expſſe q̄ in pſonas teſtū
bñōi dicere vellet ⁊ obijcere ſeu poſt depōſi
tionis aperturā reprobare. **P**redicūſ ergo
dñs iudex vel cōmiſſari⁹ teſtes pñōiatos re
cepit. q̄ omēs et ſinguli tactis euāgelijſ ſolu
tū pſtiterūt iuramētum. **zē.** Tandē iudex
vel cōmiſſari⁹ pcedendo ad examinatiōem
teſtium vocabit ad ſe teſtes. ⁊ ſingulos ſecre
te ⁊ ſigillatim examinabit. exemplo **B**aniel
q̄ falſos ſacerdotes pira **S**uſannā iducos
ſecrete examiauit. vt habet **Bañ. xij.** **E**t no.
de teſti. c. ij. in glo. non eſt ita. ibi de hoc. **E**t di
cet ei. amice falſi dic⁹ teſtis trib⁹ pſonis ē ob;
non⁹. **ſc3 do. cui⁹ plentiā cū ſit ubiq; cōtēnit**
Item iudici quem mentiēdo fallit **I**repar
ti innocentī quam falſo teſtimonio ledit. de
crimine falſi. c. j. **E**t quoniā teſtis q̄ veritates
occultat ⁊ q̄ mendaciū dicit eſt reus. q̄a pri
mus pdeſſe nō vult. ſecūdo nocere deſiderat.
xj. q. iij. quiſq; **U**nde cum iuraueris dicere
veritatem. p id iuramentū obſecro te vt ani
mā tuam ſalues. ⁊ qd ſcis dīali negotio ple
nē dicas. **B**einde pponas ſibi qualiter iter
tales ⁊ talē cauſa vernē ſup tali rel⁹ debito. **zē**
Beinde legat et exponat ſibi p̄mum articu
lum. ⁊ ſup illo teſtem interroget an ſciat euz
eſſe verū. **E**t ſi teſtis dicit eū eſſe verū. querat
abeo de cauſa ſcientie. ex qua cauſa ſciat eū
eſſe verū. ⁊ ſim alia interrogatiōia q̄ data ſūt
circa iſtū articulū euz diligenter interroget
et ſigillatim. **B**einde facta interrogatiōe de
his q̄ in p̄mo articulo p̄ueniūt. et de interro
gatorijs circa eum datis. et factis depōſitio
nib⁹ ⁊ reſponſionib⁹ p teſtem ad ea tunc de
ſcendat examinatoz ad ſecundū articulum.
tandem ad tertium. et ſic de alijs. **A**dbibeat
tamē cautelam ſi viſum fuerit expedire q̄ p
mo queret a teſte in genere qd ſciat dīali cā
q̄ vernit inter tales. **zē.** ante qz aliquē articulū
ſibi plegat. **U**el qñqz p̄mo interroget de plu
mo vel de medijs articulis. **I**ſtam p̄poſte
rationē ſeruando vt p hoc facili⁹ apprehēde
re valeat an teſtis ſit ſubordinat⁹ ſeu inſtru
ctus vel non. nec ſuadeat ei neqz ipm iducat
vt aliqd certum dicat. ſed querat in genere.
nec etiā inducat eū ad dicendū ſe ſcire qd
credit. vel econuerſo. de quo in ſpe. de teſte. **ſ.**

nunc tractandū. **H**anc tñ cautelā et sequētia
notari⁹ scribat isto modo.

Forma depositionum in actis si-
gnandor.

Vlno. mense. die. talibus talis testis iuratus. **S**up pmo articulo q sic incipit. **I**tem ponit. **z**. sibi lecto diligenter et exposito examinator dixit se articulum ignorare. vel dixit vā esse q in ipso continentur. **I**nterrogatus de causa scientie seu quō sciret. respondit q interfuit. et ita fieri vidit et audiuit. **I**nterrogatus de tpe. **z**. fm q interrogatoria data fuerūt. respondit q anno tali. die tali. **z**. **I**tem super secūdo articulo q sic incipit. **I**tem. **z**. sibi lecto et clare exposito dixit. et sic de alijs articulis. **E**t queratur de causis et circūstantijs fm formā interrogatoriū circa quēlibet articulum datorum et responsiones ipsius testis qualescūq fuerint redigant in scptis vt in forma supra sicut a teste pferunt. nihil mutando vl' detrahendo. et diligenter vulgare interpretet in latinū. nec scribat testem dixisse credo vbi dixit scio. vel e contra. Nam taliter posset dictum testis redigere in scriptis q auferret ius habenti. et sic se sibi ad restitutionem seu satisfactionem obligabit. **C**aveat etiam ne scribat talis testis dixit p omia sicut talis pm' vl' secūdus. sed cuiuslibet testis dictū p se in scptis i integrum redigat. vt no. de ver. sig. nichil obstat. de quo ibi plene. **E**t aduertendū q vbi sup articulo pncipali testis deposuit. examinator seu tabellio nō debet vti his verbis vt **delicet talis testis requisitus vel interrogatus super articulo tali respondit. zc.** **S**ed dicat seu scribat. **T**alis iratus q sup articulo tali sic dixit. **S**ed vbi de causa scientie vel de circūstantijs extra articulum pncipalem queritur. tunc his verbis tabellio vtitur scribendo. **T**alis interrogatus vel requisitus quō sciret vel de tempore seu loco. **zc.** respondit. **zc.** de quo in spe. de testi. §. nunc tractandum. n. et aduerte diligenter. **Q**uomodo enī in testium examinatione quedam considerāda sunt circa examinatorem testium. videlicet q sit prudens. expertus. diligens. et attentus. fidelis. et cautus. prudenter et discrete attendēdo verba qualitatem et vultum ipsius testis

Forma cōmissionis

Quedā circa ip̄os testes. vīz an sint inimi-
ci vel infames. Et quedam circa dicta testiū
vīz an de positionis causam reddāt. **zē.** Do-
nū Guil. in spe. in ii. de testi. §. nūc tractādū.
in v. vīz aut̄ h̄ pleni. **Debet** ergo examinātor
iudex vel cōmissari⁹ attendere an testis vacil-
lat vel titubat. seu cū trepidatōe vel incōstā-
tia loquat̄. Et si vacillat debet hoc scribi in
actib⁹ p tabellione. **Sed** an tabellio debeat
hoc scribere ad p̄ceptum iudicis examinan-
tis. etiā si tabellio nihil de titubatione vel va-
cillatione perpendat. nō. de pba. quoniam
contra. et in spe. de testi. §. nūc tractandum.
v. considerare debz. et sequenti. Et dicit̄ ibi q̄
sic tripliciter ratione. **Prima** q̄a iudex habz au-
ctoritatem in recipiēdo et examinādo testes.
sed tabellio solum in scribendo. **Secūda** q̄a
iudex superior est vnde sibi magis est credē-
dum. **Tertia** q̄a tabellio int̄r⁹ circa scripturā
nō potest ita attendere circa variatōez testi-
um. et titubationē pallorem vel mutatōnem
faciei ip̄i⁹ testis sicut iudex. q̄ semp pōt ocu-
los ad testem habere. ideo sibi magis est cre-
dendū. **Potest** tamen tabellio saluando cō-
scientiam sic scribere hoc casu. Et iudex mibi
tabellioni sic dixit vt scriberem q̄ testis vacil-
labat. sed scriptura esset efficaci⁹ si adderet
tabellio. et sic michi videbat q̄ vacillaret dū-
modo rei veritas sic se habebat. **Debēt** etiā
q̄ntum possunt euz veritate exp̄mere. scilicet
vacillatōis modū. scilicet testis vacillādo siue
tremendo l̄ trepidando l̄ sudādo p̄ nimio ti-
more loquebat̄. vel pallidus efficiebat̄. vlt̄ bu-
iusmodi. **Et** debet hoc scribere teste recedēte
vel ignorante in cōtinenti. **Tamen** ex quo te-
stis audiuit. nisi iudex vellet posset testem ex
hoc punire. d̄ q̄ nō. in alle. c. quoniam p̄ra.
de pba. p̄ Inno. et Ostien. et in spe. v. p̄prio
alle. supra. **Postq̄** aut̄ testes recepti sunt et
examinati. si hoc factum est per alium ex cō-
missione iudicis. ip̄s redactis attestatiōi-
bus in scriptis ip̄sas attestatiōes cum arti-
culis et interrogatorijs ac alijs corāz eo sup̄
factis iudici remittat sic scribendo.

**Forma cōmissionis examinatio-
nis testiū.**

Honorabili viro domino. R. iudici vel

officiali. **zē.** Salutem in domino. et manda-
tum vestrum iniunctuz prono suscipiendo
et exequendo affectu. testes quos talis i can-
sa tali corā me pducere voluit. vel testes mi-
hi p talē noiātos citavi. et ab eis p talē actorē
l̄ ei⁹ p̄cu. in presentia talis rei vel talis ipsius
procuratoris. vel in penam contumacie rei
per me ad hoc citati et nō comparenis pro-
ductis. iuramentū iuxta morem quod ip̄s
omēs et singuli tactis sanctis euangelijs pre-
stiterunt recepi. **Ip̄s** q̄ super articulis ac-
toris et v̄m interrogatorijs ip̄s rei mibi trās-
missa cum diligentia qua potui examināre
curavi. **Quoz** depositiones per tales nota-
rium publicū in scriptis redactis sub sigilli
mei impressione inclusas. vna cum articu-
lis. interrogatorijs. citationib⁹. protestatio-
nibus. testium iuramentis. et alijs corā me
in negotio h̄mōi actis. factis. et productis. p
latozem presentū quem ad hoc de v̄riusq̄
partis consensu tanq̄ idoneū et fidelez duri-
aliumendū vobis remitto. **Et** liquādo addit̄
ista clausula. **Et** partibus talem terminum
in quo se coram vobis representare per se vt
procuratores teneant assignavi. **Et** in forma
dicit̄ de testiū iuramentis. ideo posui. q̄a iu-
ramenta h̄mōi sunt in acti. scribenda. vt ra-
cum est supra. **Unde** non sufficeret poni in
attestatiōib⁹ sic. talis testis iurat⁹ dixit. **zē.**
q̄a assertio ista seu narratio est de p̄terito. nō
p̄eam apparet de p̄sentia iudicis vel partis
contra quam nec dies p̄stini iuramenti. de
quib⁹ omnib⁹ constare debet. de testi. c. ij. de
pba. quoniam p̄ra. **Ira** dicit̄ Jo. an. i addi.
spe. de testi. §. sequit̄. **Si** in scriptū inuenitur
in actis testiū coram iudice iurasse partibus
presentib⁹. bene p̄sumit iurasse vt debuit. scz
cum tactura euangelioz. vt et q̄z dixi supra.
Et plene p̄ Jo. an. in loco alle. **Et** debet testis
recipi et venire expensis producentis. vt in. c.
statutum. §. penul. de rescrip. l. vi. **Nec** pars
alia pro eo q̄dat interrogatorijs tencē aliqd
ad expensas testium ministrare anteq̄z iter
arripiat pro eundo. **zē.** **Et** quō non habetur
ratio illarū expensarū quas testis domi fa-
cturus erat. et quō soluet etiam exp̄sas pro
vecura equoz si conditio p̄sone testis hoc

De publicatione attestatorum

Requirat etiam si testis proprium equum duceret. tractat Jo. an. in addi. spe. de teste. in. §. q. luer. **U**trum aut valeat depositio testis facta post terminum datum ad producendum et ad recipiendum testes seu probandum no. in spe. §. proxi. alle. v. **I**s quoque cui. **E**ribi late p. Jo. an. in addi. cui finaliter placet distinctio. **B**uius ibi posita in primo et secundo membro. saluo eo quod not. in spe. de dila. §. j. v. illud quoque in fine.

De publicatione attestatorum post dilationes habitas.

Postquam hic producti et examinati sunt testes si hoc factum est in prima dilatione. et sufficiens est facta productio. procedet ad publicationem attestatorum. **S**i non est sufficiens productio petat secundam vel tertiam dilationem. **S**i iuxta causam subest. dabitur cum causae cognitione et secunda vel tertia. ut supra dictum est. **E**t no. de dila. c. ij. de testi. in causis. cum filiis. **Q**uarta dilatio non dabitur nisi cum quadam solennitate legali. **D**e quorum qualis sit illa solennitas habetur in. c. ultra tertiam. de testi. et ibi plene. **T**estibus sic productis et examinatis partes renunciant testium productioni et postulanti attestaciones publicari. vel saltem partes producens id petit. **I**udex ergo volens attestaciones publicare vocabit partes. quia eis absentibus et non vocatis non debet aperire. de re iudi. cum filiis. et maxime vocare debet illorum pro quem sunt producti. ut si velit possit aliquid in apertione prestari partibus sic vocatis et presentibus. **U**t altera per contumaciam absentem procedit iudex ad publicationem isto modo. quia precepit notario quod legat coram se et partibus publice in iudicio dicta testium vel ipse met legat. et si sunt multe vel plures. sufficit lege unam pro omnibus. **Q**uo facto iudex dicit. **I**ste sunt attestaciones in tali causa habentis eas per publicatis. vel eas per publicato. de qua in spe. de teste. §. satis vtiliter. in pn. **D**icit autem ibi Jo. an. in addi. de facto servari quod legitur aliquid de una attestacione in pn. et de una in pgressu. et de una in fi. **S**atis tamen est iudice pronuntiare istas per publicatis haberi. et ita communiter istis partibus servari. **E**t omnia ista per tabelliones redigunt in actis hoc modo.

Forma actuum in actis signandorum.

Inno. die. mense. etc. **T**alis actor vel talis ipsius procurator ex una. et talis reus vel talis ipsius procurator parte ex altera ad publicandum et publicari videndum et ad audiendum dicta testium pro parte dicti actoris productis citati comparuerunt coram predicto domino iudice sedente per tribunali et testibus productis renunciarunt. ac dicta testium prebitores publicari consenserunt et expresse postularunt ac ipsarum copiam sibi fieri et decerni attestaciones huiusmodi petierunt. **P**redictus autem reus terminum ad dicendum contra personas et dicta testium competentem sibi petijt assignari. **P**redictus ergo dominus iudex attestaciones huiusmodi per partem talem ipsarum attestacionum publice coram se legere fecit. **Q**uo facto ipsas attestaciones voluit et fecit pronuntiare. et pro apertis et publicatis haberi. et copias de ipsis partibus vel earum procuratoribus hoc petentibus fieri et dari decrevit. **E**t tali reo vel eius procuratori tale diem ad dicendum et obijciendum in personas vel ad dicta testium pro termino assignavit. **E**t sic breviter.

Consimilis forma.

Lecte et publicate sunt he attestaciones in presentia partium vel earum procuratorum presentium et publicationem fieri petentium. vel in presentia talis actoris seu sui procuratoris publicationem fieri postulantis in penam contumacie talis rei ad hoc citati et minime comparuerunt. **A**nno tali. die tali. etc. **E**xciptur contra dicta et personas testium. etc. **I**n renunciatione tamen habeat cautela. scilicet quod si renunciatio solus productioni testium non probationi in genere. quia tunc non possent produci instrumenta. quod alias produci possunt usque ad conclusionem cause. de fi. instru. cum dilectus filius. **I**tem quod una partium non renunciet. nisi et alia renunciet. de qua in spe. de teste. §. vlti. v. **I**tem notandum. et v. fi. p. abbatem. de testi. in. c. de testi. quia alia pars quod non renunciasset posset producere testes ante publicationem. **E**t talis renunciatio adimit facultatem producendi testes alteri parti super eodem articulo. de quo plene in. c. cum venisset. de testi.

Reprobatio testium

Quid agendum sit pro reprobatione testium post publicationem attestatorum.

Attestationibus publicatis solet super eis disputari. ut est in ca. in causis. de testi. Testes etiam quicquid consueverunt reprobari. et an liceat vel an post publicationem habeat in c. pñtū. de testi. li. vi. Impugnāt autem ut etiam alii dicitur per rationes facit per testes ratione personarum. et etiam ratione dictorum ipsorum testium. Videam⁹ de pma. ratione personarum repellunt testes seu reprobanē aliqui propter crimē. aliqui propter suspicionem. quicquid propter defectum. Propter crimē. ut quod est laico. fur. raptor. puer⁹. infamis. vel alii criminosi. de testi. testimonium. et c. sic nob. cum similibus. Et si propter suspicionem. ut quod est pater. sanguine⁹. vel soci⁹. vel familiaris. affinis. cōiunx. vasall⁹. libert⁹. veditor. fideiussores et quod est pducit. De q. iiii. q. ii. §. Item testium. de testi. in sup. et c. cum nūci⁹. et c. in literis. Et plene in spe. de teste. §. i. Propter defectum potest poni exemplum de impubere. de q. in spe. de teste. §. i. v. Item excipit. quod est impubes vel furiosus vel iudeus de testi. iudei. et c. licet. Et generaliter requiruntur in testibus septē. q. his vñb⁹ pñt. Conditio. sexus. etas. discretio. fama. Et fortuna. si des. in testibus ista requirunt. Illos vñb⁹ ponit glo. in ca. ii. de testi. in glo. ii. et ibi super glo. Ad singula ista dantur concordantie. Iudex ergo scia publicatione assignabit terminum infra quem recipiant copiam attestatorum. quod copia facere tenet iudex. de pba. quoniam ptra. Et originalia dicitur iudex vel tabellio apud se retinere. ut ibi no. Beinde habita copia attestatorum per partes iudex dabit alium terminum reo infra quem testes si potest repellat. Et post istum terminum non audiet. de pba. licet. de q. etiam in spe. de teste. §. penul. Quicquid tñ ante publicationem attestatorum testes reprobanē et repellunt. de q. vñz an exceptio ptra testes pponi debeat et probari ante publicationem attestatorum. vel an post fieri possit magna est diuersitas inter doctores. et diuerse sunt opiniones. Tenet tñ communiter quod exceptio legitima quod opponit ptra testes spā principio sit recipienda siue faciēda. Et iudex non recipiendo grauaret partē. et sic loc⁹ esset appellatio. Et recipere statim probatio

nes suprali exceptione. vel hoc differre post publicationem est in arbitrio iudicis. Ab isto excipiunt tres casus. de quibus in c. ex parte ade. de testi. in glo. bñmōi. et super ea. Et iudex in talibus arbitrariis debet aduerte ad plura. ut delictum an illud de q. excipit habeat eandem equitatem cum pñctis casibus exceptis. ut sic ex eadem equitate probationes prius recipiat. Item an sit publicum quod excipitur. Item an habeat probationes. Item an sit presumptio contra accipientem quod faciat hoc causa differendi et fm huiusmodi. et alias diuersas circūstantias facti videbit iudex an expediat prius recipere testes reprobatores vel non. In dubio tamen differatur reprobatio. de quo plene in ca. ex parte. supra alle. et ibi per Johan. an. super predicta glo. Et ita est in arbitrio rei opponere exceptionem contra testes a principio. vel illam differre in tempus disputationum diuimodo de hoc ante protestetur iuxta dispositionem. c. presentium. de testi. Sed in arbitrio iudicis regulariter est probationes super bñmōi exceptiones statim recipere. et ipsas discuti aut in tempus predictum differre diuimodo attentis facti circūstantiis bene arbitrat. ut dictum est. Et de regulariter. quod in tribus casibus probationes statim admittuntur ut supra patet. Et si ad probationes testium probatorum inducuntur testes reprobatarii. et isti testes probatorii possunt per alios testes reprobari. sed ulterius non admittat reprobatio. ut est casus in ca. licet. ii. de testi. De hoc dantur versus. In testem testis et ibi hunc sed non datur ultro. Et in exceptione contra testes quando reprobanē preterit criminis. debet fieri specificatio criminis contra personam cuiuslibet testis. ut in c. presentium. de testi. li. vi. Exceptio tamen bene recipitur sine tali specificatione. et tunc debet fieri specificatio ante testium receptionem. ut ibi no. super glo. notabili. De qua autem specificatione intelligat. no. ibidem in glo. non esse. et supra.

Forma vero exceptionis contra testes et personas testium erit ista. excipiendo contra testes per talem productos.

Forma exceptionis

Coram vobis honorabili dño iudice. zc.
In causa q̄ inter eundē actorē ex vna et talē
reum parte ex altera sup tali re vlt debito ver
tis. pcurator pcuratorio noie predicti. **A**. rei
pponit. z dicit q̄ testes bñmōi ad testimoniū
contra ipm reum nō sunt admittēdi. s; a testi
ficandi officio seu actu excludendi z repellē
di. vel dicit q̄ testes tales. **A. B. C.** Intra ordi
nem vel numerū testiu; admittendi nō sunt
vel cōputandi nec eis nec eorū dictis dari de
bet fides vel adhiberi. nec dicta eorū in aliq̄
sunt sequēda. sed tanq̄ morbosa z infecta re
probanda z relinquēda. ex eo z p eo q̄ talis
testis fuerit tempe depositōis piur⁹. **A**. m
als in causa tali corā tali iudice induci⁹ in
teste peieravit vel de piurio est puit⁹. **I**tem
q̄ talis testis erat tempe depositōis adulter.
et de hoc p̄fessus vel p̄demnat⁹ vel adhuc p̄
pbari. vt de testi. sup eo. i. **I**tem talis testis p̄
cio corrupe⁹ falsum testimoniū dixit i huius
modi causa. **A**. m cum deposuerit me tali
die p̄traxisse. **E** rford. ego fui eodem die. **A**. do
gunt. **I**tem talis et talis sunt levis opinio.
nis et suspecte vite. et tales q̄ eorū dictis dari
vel fides adhiberi in iudicio vel extra nō cō
suevit. **Q**uare peti bñmōi exceptiones admit
ti et p̄bationes sup eis recipi. ac ipis p̄bationis
legitime pro parte sua sententiā absolutōiā
ferri. **U**trum autem sufficiat obijcere et
probare q̄ testes corrupti fuerint. vel an cuz
hoc exigatur probatio falsitatis dicti ipsius
testis. nō. in. c. licz. de proba. §. post hoc. z in. c.
sicut nobis. de testi. **A**. m si excipit ante sen
tentiā. sufficit p̄bare corruptionē cū p hoc
p̄bent criminosi. **E**t idem post sententiā
in causa appellatōis. vel als in casu vbi sen
tentiā non habet effectus rei iudicate. vt nō.
in dicto. c. sicut nobis. §. si vero. **S**z vbi sentē
tia trāsivit in rem iudicatā tūc oportet addi
de falsitate. z etiā p̄bati. imo tūc etiā addi d; q̄
iudex in sentētiando fuit dicta testium cor
ruptorū secur⁹ p iura q̄ alle. in dicto. c. licet di
lect⁹. de testi. in. ij. glo. **E**t ibi ex ter. **A**. b. colle
git sex exceptiones p̄ testes. **P**rima de p̄tradi
cione. **S**ecunda de singularitate. **T**ertia dō ma
la fama. **Q**uarta de leui opinione. **Q**uinta
de falsitate. **S**exta de corruptione. **I**tem ex

ceptiones non oēs directe sunt p̄tra p̄sonas
testiu;. s; aliquē respiciūt dicta testiū. **U**trum
autē testis puniat p̄pter crimen sic in modū
exceptionis vt a testimonio repellat p̄bationis
p̄tra eū legit et vt nō. de or. cog. c. ij. **E**t ita ha
bem⁹ quō p̄bationes p̄ testes reproban⁹ ratio
ne p̄sonarum.

Qualiter dicta testium impug
nentur.

Unde am⁹ ergo nūc quō dicta testium re
proban⁹ z impugnant. q̄ nisi excipiant at
testationes q̄ etiā als nō valeret. possent per
p̄sensum partiū etiā tacitū ratificari. de quo
nō. de testi. cū causam. sup glo. ij. **U**nde ad
uertendum q̄ habita copia attestationū ad
uocant partiū in aliquib⁹ locorū partib⁹ faci
unt membravt ipi vel iudex meli⁹ z facili⁹
ad indaginē veritatis possunt puenire. **D**e
istis rubricis qualiter sunt faciende. tractat
Suil. in spe. de testi. in. §. publicatis. in prin.
Uidebit enī causidic⁹ vtriusq; partis depo
sitiones testiū. z aduertit an articuli sint ple
ne probati vel nō. **U**nde aduocat⁹ isti⁹ qui
pduxit testes signet articulū per crucē lrām
vel aliud signū. **E**t vbi per dicta testiu; alic⁹
p̄batur idem articul⁹ ibi ponat idem signū
vel lrām eandē in margine circa eadē dicta.
Et vbi alij testes cū eo cōcordant. faciat idē
ita videlicet q̄ p̄m pluralitatem z diuersitatē
articulorum diuersificet etiā literas vel si
gna. vt per signorū vlt literarū diuersitatē appa
reant qui articuli per que dicta sunt proba
ti. z vbi ac in quib⁹ testes concordant. **P**os
set enim poni circa p̄mum articulum. **A**. cir
ca secundum. **B**. circa tertiu. **E**t sic de alijs
Et vbi per dicta alicuius testis probatus
est p̄mus articul⁹ ibi etiā in margine pona
tur. **A**. vbi rō p̄bat⁹ est secund⁹ ponatur **B**
vbi tertiu. **E**t sic de alijs. **E** contra aduoca
tus rei p̄tra que testes p̄ducti sūt studere bz
designare p̄bmōi vel cōsimilia signa discor
dantias z p̄trarietates dictorū testium q̄ ba
beat eas in parato. z vt facili⁹ et clari⁹ possit
eas acipere dicta impugnare. d quo plene in
spe. de testi. in dicto. §. publicatis. **I**ste tñ ru
brice seu talia signa rubro raro fiunt hic in
partibus.

Forma exceptionum

Forma exceptionū contra dicta
testium.

Possunt tamen sic formari exceptiones
contra dicta testium. **P**rocurator procurato
rio nomine talis rei exceptiones contra dicta tes
tium p̄tensōrū productōrū pro parte talis
actoris in causa quam mouet tali reo p̄dicti
cto scz **S**eyo vel **L**ino. zc. **C**oram vobis ho
norabili viro domino iudice. zc. proponit z
dicit q̄ ipsa testium dicta seu testimonia p̄ten
sa sunt singularia. obscura. dubia. incerta. et
testes ipsi varij sunt. et in dictis suis vacillāt
et negatiuam asseruere et probare intendūt.
nec causas dictōrū suōrū seu scientie sue red
dunt requisit. vel reddunt malas insufficiē
tes et ineptas vel alias non probant ad qd̄
probandū sunt inducti. sibi q̄ in dictis suis
euidētissime contradicunt. **I**tem dicta ip
sorum nulla sūt et inualida. ex eo q̄ minime
iurauerunt vel deposuerunt non iurati. vel
parte non presente nec citati iurati. vel de
posuerūt super nō iuratis. vel quia deposu
erūt de scientia in tempore quo nondū cita
tus erat testis. **Q**uare reiectis et minime at
tentis testium huiusmodi dictis nullis et in
ualidis. petit procurator p̄dictus i causa cō
cludi. z se ab actoris impetitione absolui. ac
ipm̄ actorē in litis expensis cōdemnari sibi.
Istariū exceptionū aliquę puta tres habent
in. c. cū ecclesia sutrina. de cau. pos. aliqui. ex
c. licet. de p̄ba. **I**tem ex. c. ij. et. c. tuis. et. c. nup.
de testi. **I**tem aliquę istariū nō indigent pro
batione. sed veritas vel falsitas earū patet ex
ipsis dictis. **S**ufficit ergo in his sola allega
tio z ostensio dictōrū vt veniat p̄batio facti.
vt in exceptione de singularitate. variatōne
nō redditione cause. p̄trarietate. et h̄mōi. **I**n
quib⁹ aut̄ debeāt concordare nō. de testi. c. ij.
Erdant de hoc verius per **I**nno. **R**es. p̄so
na. gradus. locus. hec sunt consona temp⁹.
In his variando impediūt fidem suā. **A**li
quę requirūt probatōnem. puta cū opponit
de nullitate. et aliquando incūbit probatio
producēt testes ex causis antedictis. vt q̄ iu
rati deposuerūt. vel q̄ pars fuit citata. **A**liqñ
vero parti opponenti seu excipienti incūbit
probatio. vt si dicat testis corrupt⁹ vel falsus

diuisse de quo etiam per **J**o. an. in addi. spe.
de testi. in. §. sepe. **A**dvertendū q̄ aliquando
opponitur de falsitate cum corruptōe. aliqñ
de sola corruptione. **I**tem de falsitate aliqñ
directe. aliquando indirecte. **F**alsitas direc
ta raro procedit post publicationem. nisi ex
culpa iudicis nō facientis fieri debitam spe
cificationē. de quo per **J**o. an. in addi. spec.
in loco p̄ori. alle. **F**alsitas indirecta potest
post aperturam per testes probari. vt in ca.
ex tenore. de testi. vbi de hoc. **S**icut autē fal
sitas directa admittitur post aperturā pro
pter omissionem debite specificationis articu
lorum. vt supra dictum est. et sic indirecta p
batio falsitatis excluditur post publicatōem
p̄pter specificationē factā. vt ibi post **I**nno.
sc̄psit **J**o. an. **N**am si in articulis nō decla
ratur locus et temp⁹. sed testes hoc bñ exp̄f
serunt. admittitur post publicatōem proba
tio falsitatis dictōrū testium indirecta. secus
si in articulis tempus et locus fuissent decla
rata. q̄a tunc post aperturā volens etiam in
directe probare p̄trariū nō audietur. p̄ de. ij.
de testi. **S**uper ista ergo probatōe indirecta
falsitatis dictōrū testium posset sic formari ex
ceptio.

Forma exceptōis indirecte falsi
tatis p̄bationis.

Excipiēdo pponit z dicit p̄curator talis
rei p̄tra dicta testium talis actoris q̄ testes hu
iusmodi falsum tulerūt testimonium. vñd ad
h̄mōi eorū dictū falsum ip̄ere nō est cōdemi
nand⁹. **D**ixerūt ei ipm̄ reum tali die i opido.
Erfor. cū actor talē p̄tractū celebrasse. z ip
se reus eadē die fuit in ciuitate. **A**hogunin.
Unde ipm̄ tunc **E**rfor. p̄sonaliter vt testes
exp̄mūt contraxisse non est possibile q̄ per
testes idoneos est probare paratus. **Q**uare
petit. zc. **Q**uod autem supra dicitur excipie
do de contrarietate testium obstat quando
dicta testium que videntur cōtraria nō pos
sunt reduci ad concordiam. alias si fieri po
test semp dicta testium sunt p̄cordanda p̄pter
odiu periuurij. **E**t p̄ quem modū hoc fieri
posset vel debeat. habet z nō. in. c. cum iur. z. c.
in nostra. de testi. et ibi in glo. **E**t quod exci
piunt q̄ non reddant aptam causam sciētie.

Forma exceptionis

Sciendū q̄ si testis interrogat⁹ est de sciētie causa et eam non reddit. nō valet dictū eius. Et idem si reddit malam et ineptam de testi. cū causam. Si nō est testis interrogatus de causa. tūc si data sūt p̄ partes alia interrogatoria. idem q̄ supra. vbi nō. et in c. p̄sentūz. de testi. li. vi. Si nō sūt data interrogatoria tūc dicūt aliq̄ q̄ bñ valet dictū testis. de quo in dicto. c. cū causam. de testi. Dicūt tñ q̄daz q̄ iudex nō querēs de causa sciētie tenetur parti ad interesse. p. l. si qñ. C. de testi. in fi. qd̄ restringūt aliq̄ vbi est notabilis negligentia. Quod putat Johan. an. verum in foro penitentiali. si causa expressa parti nō nocuissz. Sed in iudiciali petitiō nō hz effectū. nisi ipse reus p̄fiteret. de quo p̄cum in addi. spe. de teste. §. i. Et intelligit de causa sciētie. scilicet quō sciatur illud quod dicit. nō de causa act⁹ isti⁹ de q̄ deponit. q̄ de illa non tenet dicere q̄uis de ea possz interrogari. de renūc. c. sup̄ hoc. Et istas exceptiones cōtra personas et dicta testium.

Tabellio scribat in actis hoc modo.

Inno tali. die tali. comparētib⁹ coram tali iudice. tali actore vel tali eius procuratore ree p̄na. et tali reo vel ei⁹ procuratore parte ex altera. p̄dictus reus vel procurator eiusz exceptiones contra p̄sonas et dicta testium actoris exhibuit. infrascriptas. Et aduerso ipse actor vel eiusz procurator copiam ipsarum per iudicem sibi decerni ac fieri. et terminūz competentem ad respondendū seu publicandū cōtra eas si sibi competierit ei assignari postulauit. P̄dictus igit iudex copiam petitam actori dandam decreuit. et diem talem ad dicendū cōtra exceptiones predictas sibi p̄o termino p̄fixit. zc. Istis exceptionibus per talem exhibitis anno tali. die tali. in p̄ntia talis rei vel sui procuratoris dicet. seu republicabitur contra eas die tali. zc. Quo modo autem actor contra istas exceptiones rei factas contra personas vel dicta testium possit replicare. videlicet dicere testem criminolum fuisse de crimine emendatum. ergo in civili admiutendum. de testi. testimoniu. infamem restitutum fame. de re iudic. cum

Et H. Vel dico absentem citatū ad videndum iurare et cōtumacem. zc. Et replicatio. num forma patet ex superiorib⁹. Et plures sunt modi probandi seu species p̄bationūz. de quib⁹ nō. in. c. cum ad sedem. de testi. spo. in glo. et nō. quattuor. et sup̄ ea. in spe. de proba. §. videndum aut. scz p̄ testes. p̄ instrumenta. p̄ euidentiam facti. p̄ p̄sumptionem. p̄ famam. p̄ delationē iuramēti. Si ergo actoris intentio nō est p̄bata p̄ testes. potest recurrere ad instrumenta si habet. et ista producere ante conclusionē cause etiam post publicationem. de fi. instru. cum dilectus. nisi datus esset termin⁹ et lapsus a iudice ad instrumenta. sicut fit dando terminūz ad p̄ducendum omnia. post quem sup̄ p̄ductione non audiretur in ista instantia. de q̄ ibi nō. in spe. d. dila. §. videndū. v. quid si datus. plen⁹ in cle. sepe. d. v. sig. v. eo salvo. in glo. vbi ergo. Quid autem sit instrumentū. et quorū sint species instrumentorū. et in quib⁹ instrumentis adhibeatur fides. et qualiter et que scripture p̄ducte in iudicio impugnentur. et d. alijs circa hoc plenē in spe. de instru. edi. per totum. Et videat pars contra quam producit instrumentū q̄ copiam eius petat. et terminū ad impugnadū illud. et in termino si potuerit id impugnet. quia alio coipso q̄ p̄o publico instrumento fuerit p̄ductus. et aduersari⁹ qui nil opponens tacuit. Videt illud approbasse de offi. deleg. gratum. Ho. Ostendit. in. c. quoniam p̄ra falsam. de proba. Et ibi etiaz plenē. quō instrumentū debeat redigi in actis. scz p̄ncipiū et finis. Ponendo tamē cautio. nē de tenore q̄ cessz equiuocatio zc. vbi plenē. Si ergo actor probauit intentionem suā p̄ testes vel instrumenta. reus si hz p̄emptio. exceptionē opponat eam. videat tamē vt eaz probet. quia si fundata actoris intentione reus opponit p̄emptoriū. et si in eius deficit p̄batione condemnabitur actori in expensis quas fecit postq̄ reus accepit inducias. Et si soluendo nō est ad arbitriū iudicis punietur. Ista est p̄uisio decre. finem. de do. et cōtu. Si tamē vult eam in incontinenti p̄bare licet deficiat sibi probatio. nō est locus pene. vbi nō. Debent ergo duo concurrere ad

De renunciatiōe et et conclusione

hoc q̄ excipiens patiet̄ banc penā. scz q̄ fūda-
ta sit actoris intentio. et q̄ nō incōtinēti reus
assumat onus p̄badi. ut ibi nō. **P**otest ergo
reus opponere exceptiōez rei iudicate vel trās-
actoris. et formas istaz habuim⁹ supra. **U**el
potest excipere de pacto de non petendo. vel
de p̄scrip. vel solutione debiti facta. zc. sub
hac forma.

Forma exceptiōis ad puniendam
seu elidendā intentiōem actoris.

Coram vobis honorabili dño iudice. zc.
p̄ponit p̄curator p̄curatori nōie talis rei.
excipiendo ad intentionē talis actoris peri-
mēdā seu elidendā. et dicit q̄ ip̄e reus domū
talē quā actor ab eo vendicat possedit pacifi-
ce annis. xxx. et ultra p̄tinue eam p̄sc̄psit bōa
fide. **Q**uare petit ip̄um reum ab actoris im-
petrōe absolui p̄ vram sententiā diffinitivā
et eundē actorē sibi in expensis lit. p̄demnari.

Uel sic. **I**n exceptiōe solutiōis ad elidendā
et efficaciter perimendā talis actoris intētiō
nē p̄curator talis rei p̄ponit et dicit excipien-
do q̄ etiā si debitū p̄tensū p̄ipm actorē a p̄e-
dicto reo petitiū esset legitime et sufficiēter p̄-
batū. **I**ple tñ reus de eodē debito p̄tensio il-
lud sibi numerando realiter et in parata pe-
cunia p̄soluēdo satisfecit. **C**um autē solutio-
ni eius qd̄ debet omīs obligatio sit sublata.
Idcirco p̄dic⁹ p̄curator nōie q̄ supra petit
zc. ut in p̄cedenti forma. et sic de alijs exceptiō-
nib⁹.

Et reus exceptiōem p̄empt. p̄ eū opposi-
tam probare debet. q̄ in excipiendo reus sit
actor. et uia in eum transfer̄ onus probandi.
ff. de excep. l. i. et in l. exceptio. saltem regulari-
ter. quia in casib⁹ non probabit excipiens. s; actor.
ut in exceptione nō numerate pecunie
vel dotis. de quo etiā in spe. de excep. §. viso.
Si tñ eam non probat reus ex eo solo nō ob-
tinebit actor nisi probet intentionē suā. de ex-
cep. cum venerabilis. de quo etiā in spe. de
excep. §. viso. v. illud quoq; **E**t diligenter ad-
uertat aduocat⁹ rei quibus verbis utatur i
concipienda exceptiōe. de quo etiā in spe. in
§. proxi. alle. **E**t tabellio b̄mōi actū exceptiō-
nis p̄emptio. opposite scribit hoc modo.

Comparuit in iudicio coram tali iudice
anno tali. die tali. talis reus vel talis su⁹ pro

curator. et infra scriptam obtulit p̄empt. ex-
ceptionem. **E**t aduerso iudice adhuc p̄ tri-
bunali sedente talis actor vel talis eius pro-
curator comparens. eiusdem exceptiōis co-
piam sibi per ipsum dominū iudicem decer-
ni et fieri petijt. ac competentē terminū ad di-
cendum contra eandem seu replicandū as-
signari. **C**ui p̄dict⁹ domin⁹ iudex copiam
exceptionis huiusmodi decreuit. et tales diē
ei statuit ad dicendū contra eam seu replicā-
dum si voluerit. **A**cta. zc. **U**el sic. **E**xhibitis
his exceptionib⁹ p̄ talem reum vel talem ei⁹
procuratorem in p̄sencia talis actoris v̄l sui
procura. anno tali. die tali replicabitur die
tali. zc. **S**i autem in termino sic dato actori
ad replicandū. actor nullam p̄ponit replica-
tionem. quia forte non habet tunc admittē
exceptio rei ad probandū. et dabit reus arti.
de materia huiusmodi sue exceptionis. et il-
las probabit si poterit p̄ testes vel instrumē-
ta. zc.

De renunciatiōe et conclusione.

Postq̄z ut p̄missū est p̄cessum est in cau-
sa. ut q̄lis est p̄testata. iuratum est d̄calum-
nia. date sūt positiōes et arti. et ad positiōes
et responsiones facte sunt p̄bationes testiu;
vel instrumentoz. inducte exceptiōes. oppo-
site replicatiōes. forte et duplicatiōes sub-
secute. cum partes nō habent quid vltius
in causa p̄ponant vltioribus p̄ponendis
renunciant et postulant in causa concludi.

Et ista omnia sunt redigenda in scriptis et
in actis. de proba. quoniam. **E**t si vna parti-
um renunciet seu renunciare velit. et alia di-
cit q̄ adhuc habeat aliqua p̄ponere. quare
dicit q̄ nō vult renunciare. **T**unc iudex assig-
nat ei terminū competentē infra quem p̄po-
nat quicquid velit. de quo in spe. de renunc.
in p̄n. **E**t videt aliquib⁹ q̄ idē sit renunciare
et cōcludere. et h̄ tenet **H**off. ut nō. d̄ cau. pos.
pastoralis. cum ter. ibi. **E**t in. c. quoniā p̄tra.
de proba. ponit ista ut diuersa. et q̄ eoz q̄d̄li-
bet sit actus p̄se. **E**t tenet **B**. in spe. de renūci.
et conclusione. in v̄. et nota. **E**t sic potest dici
q̄ p̄renunciatiōem renunciat probatōib⁹
et allegationib⁹ facti. **P**er conclusionem in-
ducit renūciatio allegationū iuris. **D**icit tñ

Interlocutoria sententia

Io. an. in abbi. spe. in loco supra alleg. q. i re
nūciationib⁹ hmoi sūt ponderāda verba et
stat⁹ cause et p̄suetudo fori. q. si sit renūcia
tio allegatōib⁹ et omnib⁹ p̄batōib⁹. certū est
q̄ ista renūciatio est p̄clusio. vt no. in. c. cū di
lect⁹. de fi. instrumē. in glo. ij. Et idem putat
ipse si sit renūciatio allegatiōnū iuris et facti.
et hūc stat⁹ cause p̄tē p̄cludi. Itē si habet
p̄suetudo fori verbū allegatiōis cōprehēdere
ius et factū. Et p̄ illud solū p̄cludi. vt tūc re
nūciatis allegatiōib⁹ p̄ hoc etiam intelligat⁹
p̄clusū. de q̄ etia p̄modernos in de. sepe. de
ver. sig. Potest ergo sic registrari i actis re
nūciatio et p̄clusio p̄ tabellionem.

Annotali. die tali. Cōstitutis coram tali
iudice partib⁹ p̄dictis. puta tali actore et tali
reo vel eorū p̄curatorib⁹. ipse partes in causa
hmoi allegatiōib⁹ p̄teriorib⁹ mutuo renū
ciarunt. petentes concludi causa in eadem.
In qua etiā q̄ntum in eis erat cōcluserunt
Unde iudex p̄dict⁹ hmoi renūciationem
admittendo in ip̄a causa cum eisdem parti
bus seu eorū p̄curatorib⁹ vt p̄fertur conclu
dentib⁹ et cōcludi volentib⁹ et petentib⁹ p̄clu
sit. et habere voluit p̄ cōcluso. Acta. zc. Facta
cōclusionē in causa ampli⁹ p̄bationi nō est
locus etiā p̄ instrumēta vt in dicto. c. cū dile
ctus. de fi. instru. Iudex tū ex officio interro
gare potest post cōclusionē de facto si aliqd
dubitatiōis occurrit. vt in. c. cū Ioh. eodezti.
Sed hū iudex nō faciat ad petitiōem partis
vt ibi no. et in. c. in p̄ntia. de p̄ba. in fi. glo. iij.
et in. c. p̄ tuas. de testi. Quō aut fiant allega
tiones iuris tractat Guil. in spe. de dispu. et
alle. per totū. Et sic sumus expediti de secun
da parte p̄ncipali ordinis iudiciarij.

Interlocutorie sententie

Et antequam ue

Sciamus ad tertiā partē. scz de sentē
tia et illis q̄ eam sequunt⁹. q̄a aliqñ
aliqua emergūt in lite seu causa sup quibus
iudex habet interloqui. Nam licz sup incidē
ti nō sit necesse p̄nūciare. tñ sup emergeti est
p̄nūciandum. vt no. de ordi. cog. c. j. Et qd sit
incidēs vel emergēs ibi no. et ideo de interlo

cutorijs videam⁹. Et q̄ sit sentētia interlocu
toria no. in de. vnica. de sequest. poss. i glo. v.
diffinitiva. et vide no. i. c. j. de ap. li. vi. Super
exceptiōe ergo dilatoria vtz an libell⁹ sit offe
rend⁹ vel nō. vel an sit ei respondendum. vel
an causa sit corā ip̄o iudice tractāda vel nō.
vel virū excōmunicatiōis exceptiō p̄ actores
opposita sit p̄bata vel nō. vel vtrū dilatio pe
tita sit p̄cedenda vel non. et de similib⁹ excep
tionib⁹ iudex pronūciat interloquendo sub
hac forma.

Forma sentētie interlocutorie su
per exceptiōe dilatoria.

In. decan⁹ zc. Cum in causa tali q̄ inē tal
lem actore ex vna. et talem reum parte ex al
tera de et sup re vel debito tali in iudicio co
ram nobis vertitur p̄ parte dicti rei oblata
fuit exceptiō talis vel talis dilatio petita. vel
fuit p̄positū excipiēdo libello sibi p̄ actorem
oblato nō esse respondendū vel actorem ab
agendo repellendū. pro eo q̄ maioris eēt vin
culo excōmunicatiōis innodat⁹. vel nobis
in hac causa iurisdictiones non competere.
p̄ eo q̄ tempore impetratiōis rescripti ip̄e actor
impetrans fuerit maioris excōmunicatiōis
sententia ligat⁹ zc. Nos visis et diligētē con
sideratis sup hoc p̄ testes hincinde corā noi
bis productis p̄positis et allegatis. Habito
etiā consilio cum peritis. pronūciam⁹ decer
nimus et declaram⁹ p̄dictā exceptiōem ad
mittendā non esse. seu ea nō obstante in cau
sa huiusmodi ad p̄teriora procedendū fore
et per nos ac coram nobis procedi debere.

Vel sic si est legitima exceptiō. Decerni
mus et pronūciamus ip̄am exceptiōem esse
admittendā. et admittim⁹ actorem p̄pter ex
cōmunicatiōis vinculū ab agendo repellē
dū excludendū fore. et excludimus seu repelli
mus seu nobis obstante exceptiōe p̄dicta
iurisdictionē et cognitiōē in negotio hmoi
nō cōpetisse. neqz cōpetere seu libello p̄dicto
p̄ ip̄m reum respondendū nō esse. s̄ eun
dem reum ab instantia iudicij fore absolue
dum et absolui⁹. Et ip̄m actorem sibi in ex
pensis legitimis p̄demnam⁹. eaz taxatōem
nobis in posterū reseruātes. Et tunc in fine
interlocutorie tabellio subscribet isto modo.

De sententia interlocutoria

Lecta et lata est ista interlocutoria anno tali die tali. in prima ipaz partium vel procuratoribus partibus talibus etc. Et de istis et de alijs interlocutoriaz formis non in spe. de excep. §. viso. Et est interlocutoria que fertur inter principium cause et finem non super principali. sed super incidentibus questionibus vel emergentibus. de ap. significatibus. de testi. significauerunt. Et transit interlocutoria in rem iudicariam que ad partem. si ab ea infra decem dies non fuerit appellata. ut in. c. cumque dilecta. in fi. de elec. sed non que ad iudicem quando possit eam reuocare etiam post. x. dies. de que tamen dicendum est ut plene non in. c. cum cessante. de appel. i. glo. i. Ubi distinguunt tres species interlocutoriarum. Quia quando interlocutorie preparent seu ordinantur lite. Quodam emergentia seu incidentia in lite decidunt. Quodam aliquid restitui vel dari vel non dari. fieri vel non fieri. vel aliquid equum polens iubet. pcludendo tamen ibi tenet doc. quod omnis interlocutoria mutari et reuocari potest ex causa sine causa non maxime post. x. dies sine voluntate partis per quam est lata. Unde si iudex sine causa ista interlocutoria reuocet poterit appellari.

Formas autem diuersas reuocationis interlocutorie ponit Bui. in spe. de excep. §. viso. Quia potest sic dicere iudex.

Nos talis iudex. etc. quia in tali causa. etc. primum super tali exceptione per talem reum opposita. pronunciamus interloquendo eandem exceptionem non esse admittendam. vel quia contra talem sic processimus etc. Habito postmodum consilio peritiorum inuenimus nos ipsum grauasse. vel indebite propter eum processisse. Idcirco vltimo consilio saniori interlocutoriam ipsam vel processum huiusmodi expressis reuocamus. Quidam tamen iudices erubescunt factum suum reuocare sic dicunt.

Nos talis iudex. etc. Si te tale in aliquo grauauimus. illud reuocamus etc. Sed talis reuocatio dubia est. conditionalis. et incerta. et ideo non admittenda. Unde appellans non obstante tali reuocatione nihilominus insistere potest per se cutioni sue appellatōis. si pure non fiat reuocatio. Quidam etiam iudices sic dicunt. **F**ra-ter si te grauauimus in aliquo parauimus illud reuocare de consilio sapientium. Et perfigimus tibi tale terminum ad comparandum infra quem volumus plene deliberare. Et dicit Bui. ubi

supra. quod forma habet in. c. aplice. de iudi. li. vi. eratque parat. Glo. in. c. cum cessante. de ap. dat aliam reuocationem huiusmodi interlocutorie vel grauaminis formam. videlicet ut sic dicat iudex. Non credo te grauasse. sed si grauauit te in aliquo illud reuoco. Sed ista forma que duo membra continet. que ad vtrumque non est sana. quia in primo docet metiri. Non potest esse que iudex pirarum credit. Et pro tales cautelas vel doctrinas videndum est quod non. Bui. in spe. de excep. §. penul. et in vlt. colu. Quo ad secundum membrum est conditionalis incerta. ut dixi supra. Unde isti. dat talem formam. videlicet ut si dicat iudex ad eum propter que est lata interlocutoria. Tu diciste grauatum per tale interlocutoriam quod non confiteor. Ego tamen reuoco tue satisfaciens voluntati. ne de me saltem de facto queri posses Et similis forma tradit in. c. nisi specialis. de vlt. pallii. Et quod dicit iudex in reuocatione quod non confiteor caute dicit. quia per hoc non sequitur quod negat se grauasse. Et aliqui iudices consueuerunt statuere terminum appellanti ad docendum de grauamine. sed ad hoc ipse appellans non tenetur. de quo in. c. si a iudice. de app. li. vi.

Sequitur tertia pars ordinis iudicarij.

Nunc ergo uideamus de tertia parte ordinis iudicarij. scilicet de sententia et que illam sequuntur Et Bui. in spe. de sen. prola. in prin. diffinitio sic dicit. Sententia est iudicialis diffinitio per trouerlie finem imponens. pdenauoem vel absolutionem prines. Dicit enim sententia iudicialis diffinitio controuerlie finem imponens ut in. l. i. ff. de re iudi. Et debet continere absolutionem vel condemnationem. de accu. illa prepositorum. Et ibi de hoc in vlt. glo. Vel aliquid quod tantum valeat. de ver. sig. in his Utrum autem sententia diffinitiva sit de actis cause ita ut prius inter acta. trahat Joba. an. in addi. spe. de senten. prola. in prin. Et ibi post ar. p. et contra videtur tenere quod sic. maxime per ca. cum eterni. de re iudi. li. vi. ubi sententie ferende et concipiende ponunt in actis cause.

De sententia diffinitiva

Et debet ferri snia diffinitiva partib⁹ pñib⁹ vel altera absente p contumacia. ita ut citet⁹ ad sniam audiendā. de testi. cu. olim in fine. alia si ferat⁹ contra absentē non citatū nō tenz⁹ ut no. de sen. et re iudi. tenoz. in glo. pñt. et sup⁹ ea. Et necesse est hoc casu q⁹ exprimat⁹ pemp. ubi unica sit citatio. de hoc. rxiij. q. iij. de illicita in fi. magne glo. Et in spe. de citationib⁹. §. viso de tempoz. Et p⁹ Jo. an. in. c. cū Bertol⁹ dus. de re iudi. in v. remississent. Et de accusa. ad petitionē. nisi in causis in q⁹ sine strep⁹ tu et figura iudicii pcedetur. ut in clemē. sepe. de ver. sig. circa fi. ibi etiā de hoc in glo. ar. iij.

Si autē in sentētia continet eum cōtra quez lata est fuisse citatū an stet⁹ snie. ita q⁹ nō sit necessaria alia probatio citatōis. tractat guilbel. in spe. de sen. pla. §. ut autē. v. et nota. Sed plenius p⁹ Jo. and. ibi in addi. quia de iuris subtilitate necesse est pbare pemp⁹. Et si quis vellet tenere q⁹ victor hoc non habeat pbare victus tamē potest pbare se citatū non fuisse pducendo acta. Et si inter ista non apparet bñdō citatio habebit⁹ p non citato. nisi pbe⁹ contrariū. Utrū autē presumat⁹ p⁹demnat⁹ fuisse pñtem in sentētia si aliud nō dicat⁹ v⁹ exprimat⁹ in ea. no. Guil. in spe. in loco pr. al. Et sentētia diffinitiva debz generaliter ser⁹ continere. Item nomen iudicis et ei⁹ qualitatē. puta an sit delegat⁹ vel ordinari⁹. Secundū nomina lingaroz. Tertū tenorē petitionis in iudicio pōnere. Quartū subamp⁹ cessus cause. puta lit. prest. iuramēti pñtand⁹ et similia Quintū q⁹ fiet mentio in sentētia pñtes fuisse pñtes vel ad cōtumaciā absentes de quo supra dixi. Sexto q⁹ cōtineat cōdemnationē vel absoluonē vel aliq⁹ de quivalēs de quo etiā tactū est supra. et ista etiā enumerat⁹ Guil. in spe. de sen. pla. §. qualiter autē. iur. et finem zc.

In actione ergo reali potest sic dictari et formari snia

In nomine dñi Amen. Official⁹ v⁹ iudex talis. orta inter Al. actorē ex vna. et B. reū de et sup⁹ tali fundo area vel domo p⁹ ex altera. materia questionis. Idem Al. libellū dedit⁹ obtulit in hac forma. et ponat⁹ tot⁹ tenor libelli in snia. Luce igit⁹ corā nobis leguime prest.

et pñtio a partib⁹ vel eaz⁹ pcuratorib⁹ bñe inde calumnie iuramento. factisq⁹ et oblatis positionib⁹ et articulis. ad ipsas positiones re⁹ sponsonib⁹ subsecutis testib⁹ et instrumētis pducis et attestationib⁹ publicans. oppositisq⁹ contra dicta testū nōnullis exceptionib⁹ et replicationib⁹ factis. tandē renunciatis p⁹ pcuratores partiū hinc inde positionib⁹ cū ipsis procuratorib⁹ partiū cōcludentibus et concludi petentib⁹ in ipsa causa pclusimus et habuim⁹ pro cōcluso. Nos igit⁹ visis et auditis diligēter iurib⁹ rationib⁹ probatōib⁹ et allegatōib⁹ partiū. cognitisq⁹ et inuestigatis ad plenū ipsi⁹ cause meritis deliberandōe pñbata. diligenti et cōmunicato pñlio iuris peritor⁹ xpi noie inuocato. partib⁹ ppter B i nostra pñtia cōstitutis et sniam ferri postulantib⁹. vel tali actore vel reo pñte et sniam ferri petēte. Et tali reo vel actore ad B pemp. citato cōtumaciter se absentāte. cui⁹ absentia dei pñtia repleatur p tribunali sedetel. et habentes p oculis deū solum sentētiando. In his scriptis pñciam⁹. decernim⁹. et declaram⁹ fundū predictū ad prefatū Al. actores pñuisse de iure et pñnere. prefatūq⁹. Al. reū fundū bñdō occupasse et detinuisse. ac occupare et illicite detinere. et ipsum fundū memorato actori adiudicādū. ac Al. reū antedictū ad restituendū et libere dimittendū fundum eundē eidē actori pñdemnandū et repellendū fore. adiudicamusq⁹ et cōdemnam⁹ ipm reū supradicto actori in fructib⁹ a tpe more litis. vel a tpe occupatōis et detentōis valet i tot modis seu malozis frumētū zc. ratōe fructuū perceptoz⁹ ex fundo bñdō p eū perceptis. Et in expēsis litis nihilomin⁹ pñdemnātes. quaz⁹ expensaz⁹ taxationē nobis in posterrum referuam⁹. Vel si debeat fieri snia pro reo absolutoria. forte q⁹ actor nō pbavit. v⁹ re⁹ pbavit de iure suo. tūc ita formet⁹

In noie dñi Amen zc. vsq⁹ ibi. pñciam⁹. mus. decernim⁹ et declaram⁹ pñdictū. Al. reū a pñti Al. actoris impetitōe absoluendū. ac eidē actori sup⁹ petitione sua et fundo pñdicto silentiū ppetuū imponendū fore. ac absolutum⁹ et imponim⁹ ac nostra snia diffinitiva mediāte pñdemnātes eundē actorē eidē reo i

De snia diffinitiva

expensis litis. quare taxatone ꝛc. **I**n cui rei testimoniu ꝛc. ista snia incipit. **I**n noie dñi. ꝛc. vi. xlii. di. **I**n nomine. de testi. **I**n nomi ne. **Q**uod ad propositu. in. c. veritatis. de do. ꝛc. cotu. Et nō scribit seu dirigit alicui. videli cet parib⁹ vel alijs vel vniuersis. **Q**uia si iudex sic scriberet. vniuersis ꝛc. noneritis q̄i cā tali pñciamus ꝛc. tales littere seu scripture nō facerent fidez. quia essent potius testimo niales seu recitatione preteritoꝝ q̄s asserione pñtium. vt no. **S**uil. in spe. de sen. pla. §. iur. ta. v. ꝛc. no. q̄ quidā iudices. **N**o. etiā in. c. apo stolice. de re iudi. li. vi. **I**te in snia fit narratō pcessus ad quē affectu hoc fiat. no. i. spe. de sen. ten. pla. §. restat. v. in summa. **N**o. ꝛc. **I**nno. et **O**sti. in. c. cum in iure. de of. dele. vbi etiā no. quid fieri debeat si palu tabellionem scriba tur sentētia. ꝛc. acta palu fuerint scripta. **I**te in snia dicit. nos visis ꝛc. auditis diligenter iu ribus. pbatōib⁹ ꝛc. allegatōib⁹ paritū ꝛc. **Q**uia iudex fm allegata ꝛc. pbatā corā eo de bet iudicare nō fm pñciam quā habet vt pua tus. sed fm pñcientiā ex actis pbatōib⁹ ꝛc. allegatōib⁹ informatā. vt. iij. q. vii. **I**udice tis. de quo de offi. dele. pastoralis. in glor. pira. ꝛc. de offi. ordi. c. i. in glo. canonu. ꝛc. in spe. de dispu. ꝛc. alle. §. vlt. v. licet autē. **E**t ibi de h p **I**o. an. in appo. vbi ponit rōes quorundam theologoz qui tenēt contrariū. ꝛc. illas soluit. **E**t quale remediū tūc habeat iudex ibi nota. quia deponet si potest cōscientiā. si non pōt deleget causam alicui. vel ad superiōrē remit tat ꝛc. vt plen⁹ no. vbi supra. **I**tem sequit in snia cognitis ꝛc. inuestigatis ad plenū cause meritis ꝛc. **N**am ferri nō debz snia nisi lique at de meritis cause. de quo in. c. put. de do. et cotu. cum si. **S**entētia enī nō est pñcipienda. vt in. l. iij. C. de sen. ex. peri. reci. hac lege. ꝛc. in cle. pastoral. de re iudi. imo cū peritis super fe renda cōsiliū habere debet. de do. ꝛc. cotu. cum olim. de pñue. ad nostram. **D**e quo ꝛc. qualē iudex deliberare debeat ꝛc. cōsiliū iurisperito rum requirere. ꝛc. diligēter cū peritis super ne gocio cōferre. inspiciēdo petitiōes iuxta quā snia est formāda. d. accu. qualiter. ij. de symo. licet hely. **D**ositiōes ꝛc. articulos pbatōes ꝛc. alia acta cause ꝛc. vt tradit **S**uil. in spe. de re

quisitiōe cōsiliij. **E**t ideo dicit in snia delibe ratione pñbura ꝛc. habito cōsilio cum peritis **I**tem subdit in snia parib⁹ propter hoc in nostra pñtia cōstitutis ꝛc. sniam ferri postu lanibus ꝛc. **D**e isto ponit **S**uil. in spe. rubri cam specialem. scz de petitiōe sentēne et eius cautela. ibi deboc. **I**tem quādo altera parti um est absens p cōrumaciā solet dici in snia. **E**tius absentia dei pñtia repleatur. de quo i. c. de manifesta. ij. q. i. in. c. veritatis. de do. ꝛc. cotu. **I**tem in forma sentēne ponitur pro tribu nali sedē. ꝛc. habētes pre oculis solū deum. d. hoc in. c. cum eterni. de re iudi. li. vi. **U**n sedē do debet iudex sniam proferre nō stādo. alis nō valeret. vt. c. vlt. de re iudi. li. vi. **E**t que sit ratio ibi nō. nec debet p grātiā vel fortē iudi care cōtra iusticiā ꝛc. cōtra cōscientiā. alis su stinebit penas. de qbus in. c. cū eterni. al. **I**te illis verbis vtatur iudex in sentētia vel pari bus pronūciamus decernim⁹. nō tamen re fert an sic dicat iudex. an dicat pñpio vel sta tuo vel ordino. vt in. c. in bis. de ver. sig. **N**az q̄uis lex dicat nō valere sniam que cōdem nationē vel absolutionē nō cōtinet. vt in. l. p ses. C. de sen. ꝛc. interlo. om. iu. ꝛc. actū est etiam supra. **S**ufficit tamē si cōtineat pñdemnatio nem seu absolutionē vel equipollēs. de q̄ et i am in spe. de sen. pla. §. vt autē. v. ꝛc. nota. **E**t nō est vis nec refert etiā an snia ferat sub ver bis prime vel tercie pñone. de quo etiā in spe. eo. tit. §. iuxta. v. non valet. de quo etiā dicēdū est vt ibi. **I**tem dicit in snia sentētiando ꝛc. sen tentialiter in bis scriptis ꝛc. hoc ideo. q̄a snia diffinitiva debet ferri i scriptis. **D**ebet etiam i scriptis recitari ꝛc. proferri. ꝛc. pñsum iudices nō per aliū legi. alis est nulla. de quo in. c. vlt. de re iudi. li. vi. **N**ō tamē est necessariū expm i in snia i bis scriptis dūmō alis i scriptis ferat licet sit cautū. de q̄ in spe. §. iuxta. i. v. nō valz et superi⁹ alleg. ꝛc. in dictio. c. vlt. de re iudi. li. vi. **E**t q̄ sequit in sentētia scz fundū pñdictū ad p fatum. **N**a actorē pñnuisse ꝛc. hoc patet de cla ratū circa petitiōē in libello pñtā fm quā vt dictū est sentētia ferri debet. **I**te pñdemne iudex pñctū in expēsis ipsi victori qd fieri de bet. vt in. l. euz quē temere. ff. de iudi. ꝛc. in. c. calumniam. de pen. nisi ipse victus habuiss⁹ pro

*no
iudex fm allegata
a palu tabellionem
scriba tur sentētia
ad no b⁹ y fñat*

De sententia in actione personali

habilem causam ligandi que eum excusaret
ut no. in dicto. c. calumnia. et in dicto. c. finem
de do. et p. in glo. magna. et sup. ea. Et tunc
quando omittit iudex condemnationem expensis
rum. debet causam exprimere in sententia propter
quam victum in expensis victori non condemnat. ut
ibi no. et p. b. in aut. de iudi. §. oportet. coll. vj.
Et iste est vnus casus qui in finia debet exprimi
scilicet causa illa. vij. alij casus no. in. c. sicut nob.
de sen. et re iudi. alij regulariter in sententijs non
debet exprimi causa. ut ibi. Immo fatuum esset ex
primere. quia faciliter posset mala causa exprimi
et bona subuceri. et ita non valeret sententia.
De quo in. c. ex pte. de coes. pben. de resti. i. in
te. cii. ex litteris. h. nos igit. et hoc etiam obtinet in
interlocutorijs. Si tamen iudex exprimit aliquas
causas tunc post specialia submittat clausu
lam generale. videlicet ex his et alijs nos mo
uentibus etc. Et sic subtili generalitate comprehen
dit finiam seu decisionem cause iustificante. ut
no. de re iudi. abbate. li. vj.

Sententia in actione personali potest sic formari

In nomine domini Amen etc. ut in precedenti
forma usque ibi pronuntiando. pronunciamus. decer
nimus. et declaramus predictum. Item reum memorat
to. Item actionem tenentem et obligatum fore in. x. libris
etc. Et ipsum eundem actorem in debito huiusmodi con
demnandum. et ad eius solutionem compellendum. ac
in eiusdem. x. libris. necnon in lit. expensis legitimis
eundem reum prefato actori condemnandum taxati
onem expensarum nobis in posterum reservantes.
An autem sententia sit concipienda in persona pro
curatoris vel domini. no. de elect. querela. in glo.
h. yconomus. et sup. ea. Sed licet in hoc multum
instent doctores et maxime legiste. tamen Jo.
an. ibi non placet legalis subtilitas in hoc casu.
quia si procurator fuit in causa nomine domini sui qui
le peccatum est si dominus condemnatur. Unde gra
ue esset dicere finiam propter hoc in procura. ferre
daz. quod tamen videtur velle. l. i. c. de sen. et interlo.
om. iudi. Ostendit tamen in dicto. c. querelam.
motus ista subtilitate legali. ponit formam finie
in causa matrimoniali. presulendo quod iudex pro
nunciet isto modo. Pronunciamus decernimus
et declaramus. Tuum fore maritum Geye. et pro
curatorem ipsius nomine ad matrimonium de quo

actum est condemnationem. precipientes ut dictum
Lytius deinceps Geye adbereat ut vxori.
et iam in lecto quod extra lectum eam maritali affec
tione ptrahet. Item qua forma allegat. c. ex
parte. et c. veniens. de sponsa. Alii sententiarum
forme de facili possunt haberi. quia libellus be
ne formatus in quacunque actione dat formam
sententie concipiende. que ex forma petitionis libel
li precedere debet. ut allegatum est supra. Et ut
supra patet in sententia absolutoria. reus absol
uitur ab impetitione actoris. et actori silentium
imponitur. Quod vtrumque illoz ponendum sit sen
tentia et quare habet in. c. cum ecclesia sutrina.
de cau. pos. et p. in fi. in. c. dudum in fi. de con
uer. p. u. g. cum similibus. et no. in spe. de senten.
pla. §. ut aut. h. quod autem vtrumque. Electa senten
tia notarius subscribet finie annum et die acten
tes etc. hoc modo.

Lata et lata est hec finia diffinitiva ut sus
pra tali die in subscriptione interlocutorie la
ta est hec sententia interlocutoria. Vel si redi
gitur sententia in formam publici instrumenti
scribitur in hac forma. In quorum omnium et sin
gulorum testimonium presentes litteras seu presens
publicum instrumentum prefate notarii publici
cum in causa huiusmodi coram nobis scribenda fieri et
publicari mandamus. nostrique fecimus sigilli
appensione muniri. Datum et actum in loco tali
quo nos consueuimus sedere ad reddendum iu
ra tribunali. Anno tali. indictione tali ponti
ficatus sanctissimi in xpo patris et domini nostri
domini pauli divina providencia pape secundi. anno
sexto. die iouis. ii. mensis decembris. hora tertia.
rum. vel quasi presentibus discretis viris. Al.
steinbozn. et stephano religiosi. et pluribus
alijs fidedignis testibus ad premissa specialiter
vocatis et rogatis etc.

De appellationibus

Lata finia diffinitiva. si ab ea non appellat
ur contra quam est lata infra decem dies. transit in
re iudicatum. ut in. c. quod ad consultationem. de re iu
di. Et idem de interlocutorijs quo ab parte.
ut in. c. cum dilectus. in fi. de elec. et etiam tacitum
est supra. Unde aduertendum quod aliter appel
latur ab interlocutoria. et aliter a diffinitiva.
Quando appellatio interponitur ab interlocu
toria vel alio grauamine. oportet quod in scriptis

De appellationibus

fiet. et cum expressione cause iniuste seu iniq-
tatis interlocutorie vel grauaminis. **I**sta duo
substantifice requirunt etiam si causa sit no-
toria. **D**e quo p. **J**ob. an. in. c. cordi. de appel.
li. vi. in nouella. nisi quando in maioribus et
in reuerentis interponit appellatio. de quo i.
c. ut debuit. in fi. eo. ti. **E**t. xij. que requirunt
seu debet recurrere in appellando ante sen-
tentiam ad ipsam appellationem validandam
colligunt et enumerant in. c. dilecto. de appel-
la. ibi p. **O**stien. super verbo. firmato. **E**t pri-
mum est q. causa in appellatione expressa sit
vera. **S**ecundum q. exceptio opponat. **T**erti-
um q. coram iudice proponat. nisi excuset ius-
ta causa. **Q**uartum q. appellet. **Q**uintum q.
coram iudice. nisi ex causa. **S**extum q. exceptio
non admittat scz q. expectetur repulsa excep-
tione. **S**epimum q. propter iniustas repulsi-
onem appellet. **O**ctauum q. exceptio opposita
sit legitima. **N**onum q. grauamen illatum sit ut
cominatum. **D**ecimum q. in scriptis fiat appel-
latio. ut supra. **U**ndecimum q. petant aposto-
li infra. xxx. dies. **D**uodecimum q. si petierit ap-
pellatus veniat appellans instructus iuxta ca-
lum. c. cordi. de appel. li. vi. **T**redecimum q. ap-
pellatio interponat infra decem dies. de **B**en-
in. c. cordi. de appel. li. vi. et in spe. parte. ij. eo. ti.
§. qualiter. v. in sum. no. et hoc in appellatione
iudiciali. sed in extraiudiciali ista omnia non
requirunt. quia ibi non exigitur veritas cause
sed sufficit ipsius veri similitudo. **I**tem non
requirit ibi grauaminis illatio seu comina-
tio. sed sufficit q. timeatur inferri in futurum.
De istis et alijs differentiis scz in qbus differunt
appellatio iudicialis et extraiudicialis. vlti-
am in qbus conueniunt. solet notari in. c. bone
de appel. vbi notant duodecim differentie et
tres conuenientie. **Q**uando autem appellatur
a diffinitiva tunc clare scia iste contra quem
ferit si vult potest appellare verbo apud acta
vniuerso hoc faciat i. conueniunt iudice adhuc
per tribunali sedere. ante q. se diuertat ad alios
actus. ut in. l. iungatorib. c. eo. ti. **C**anoniza-
ta. ij. q. vi. c. fi. v. iungatorib. no. de appel. c. i. li.
vi. in fi. **S**ed si ex interuallo. videlicet dum iu-
dex diuertat se. scz post lata sententiam ad prandi-
um vel alios extraneos actus velit appellare.

tunc necesse est etiam appellare in scriptis sicut
ab interlocutoria. ut in. l. ij. ff. eo. ti. et. **C**e. ti. l. eos
§. si. aut. **E**t ista est vera opinio seu exceptio
licet quidam exponit illico. qd ponit in. l. predi-
cta. i. eadem die. ut no. in dicto. c. cordi. **I**tem
a diffinitiva appellat sine expressione cause.
ut ibi. et in iuribus pri. alleg. **U**nde sufficiat
appellanti dicere. appello a tali sententia diffinitiva
tanq. iniusta et iniusta. de quo etiam in spe-
cu. de appel. §. qualiter. in pn. **E**t tamen diffi-
niendo appellationem dicit q. appellatio est sen-
tentie vel grauaminis relatio propter clamorem
nem a minori ad maiorem iudicem facta preterit
iniuri iudicis grauaminis vel iniuste senten-
tie. **I**o. reu. ponit vna diffinitionem. ij. q. vij. in
sum. **O**stien. plures ponit in sum. eo. ti. §. i.
Potest ergo sic formari appellatio a grauame-
nate vel interlocutoria sententia iudicis
Coram vobis dno iudice tali puta ordina-
rio vel delegato. et te notario publico ac testi-
bus hic pnibus **E**go talis principalis vltra-
lis eius procurator nomine. procurator. o. talis
actionis vel rei ppono animo appellandi. **E**t
dico q. licet in causa que inter tales actores ex
vna. et p. dictum. **R**eum de et sup. re vel debito
tali parte ex altera veni in iudicio coram dno
iudice p. dicto exceptionem talem opposuerim.
Et ponat tenor vel salt. mens et effectus ipsius
exceptionis in appellatione exprimat. **E**t tunc
subiungat si velit ea p. vos admitti vel scdm
contenta et petita in ipsa pronunciari postulaue-
rim. **N**os tamen dñe iudex hmoi exceptione ele-
gitima spreta et neglecta ipsam saltem tacite
repellendo in ipsa causa ad talem exceptionem
vel ad alium actum exceptioni mee contrarium p-
cessistis. vel eandem exceptionem p. vestram quas
tulistis interlocutoria pronunciando sic vel sic
minus iuste repulistis. vel aliter in causa huius
modi p. tale vestram cominationem siue actum
seu pceptum tale me indebite grauastis **U**nde
ad interlocutoria hmoi iniusta et iniusta seu
ex predicta exceptione non admissa vel salt. ta-
cita repulsionem. vel a tali vestra cominando
seu pcepto tali tanq. iniusto grauamini bis
scriptis ad reuerendum in xpo patre et dñm
episcopum tale. vel ad sanctam sedem apostolicam
et sanctissimum in xpo patre et dominum nostrum

Forma appellationū

dominū **P**aulū diuina puidencia papā se-
cundū paoco ⁊ appello. ⁊ apostolos primo.
secūdo. tertio. ⁊ cū debita instātia mibi dari
peto. subijciēs predictū **A**. reum cū adberen-
tibus suis ptectioni dñi episcopi vel domini
pape ⁊ sedis apostolice speciali. **E**t protestor
q̄ appellationē bñdī possim corrigere. emen-
dare ⁊ innouare. ac eam intumare verbo ⁊ p
sequi put mibi videbit expedire.

Vbiat primo in forma. **C**orā vobis ꝛc. q̄a
coram iudice et ei⁹ p̄sēntia est appellā dum.
v. ij. q. vi. bñdū. §. dies aut. de appel. suggestū
si eius p̄sēntia potest haberi. vel nisi iust⁹ me-
tus excuset. tunc debet p̄stari in p̄sēntia bo-
norum viroz volens appellare iuxta formaz
ca. vl. eo. ii. **E**t si sunt plures iudices quoz p̄-
sēntia simul haberi non potest. tūc fiat s̄m q̄
habet in clemen. j. e. ii. quia tūc potest coram
ipsis vel corā maiori p̄te eoz appellari. ⁊ apo-
stoli possunt peti sepatim. v. ibi. **A**liq̄ in ap-
pellationibus solēt p̄mittere cū appellatio-
nis remediū ad releuamen oppressoz a iure
lit inuentū. de appel. c. cū speciali. §. pono. ⁊ in
l. p̄fecti p̄torio. ff. de minor. cum similibus
Sed de hoc non est curandū. quia ista sunt
verba iuris quoz nō est necessaria p̄positio
sed verba facti sunt p̄ponenda. de quo in. c. si
quis iusto. d. elec. li. vi. **I**tem dicit ordinario
vel delegato. quia debet exp̄m iudicis quali-
tas que cōsideranda est. maxime quādo sup
appel. man. aper. impetrat. de excep. dilecte. de
appel. ex insinuatione. **P**ostea fit mēto i ap-
pellatione de p̄cessu cause ⁊ de grauamie seu
interlocutoria. ⁊ causa iniq̄ritatis grauamie
seu interlocutorie exprimat. q̄ hoc est necesse
q̄n ante sniam appellat. v. dicitū est s̄. **N**ā nō
sufficit dicere appello a tali interlocutoria tā-
q̄z iniqua ⁊ iniusta. q̄ tamen sufficeret a diffi-
nitua. de quo no. in. c. p̄nlt. de no. ope. nunc.
Ite dicit in forma appellationis q̄ iudex non
admisit exceptionē. sed ea sp̄reta p̄cessit. vel q̄
ipsam interlocutoria repulerit. **N**ā duobus
modis iudex repellit exceptionē. videlicet ta-
cite ⁊ exp̄sse **T**acite q̄n exceptione neglecta
iudex p̄cedit ad ea que se non compatiuntur
cū exceptione p̄posita. de appel. ex p̄te. ⁊ no. eo
dē. dilecto. **E**t in spe. de excep. §. ij. v. ⁊ no. s̄m

uertiū. **N**ā. no. etia p̄ Jo. mo. in. c. j. de appel.
li. vi. **E**t tunc poterit appellari hoc exp̄resso in
appellatione q̄ p̄cessit iudex exceptioe non ad-
missa. **E**xp̄sse repellit. puta quādo p̄ inter-
locutoria pronūciat p̄tra exceptionē. **Q**uid
autē faciendū sit quando iudex nō repellit ex-
p̄sse nec etiā tacite. puta p̄cedendo v. dicitū
est. nec etiā admittit. sed semper est in deliberā-
do forte vt excipiens fangat⁹ ⁊ veratus labo-
ribus et expensis ex diuersis terminis quos
iudex ad audiendā deliberationē assignat ce-
dere lit. vel ab exceptione recedere cogat. no.
in dicto. ca. dilecti. de appel. quia vt recitat ibi
Distē. si iudex tertio requisit⁹ humiliter ex-
pectato r̄sōlōpe congruo nō respōderit. **E**x-
p̄resso tali grauamine poterit appellari. de q̄
plenius ibi. **I**te dicit in forma appellationis
q̄ a tali interlocutoria vel tali grauamine ꝛc
appello. **P**ossunt etiā plura grauamina ex-
primi in appellatione. sed caueat appellās q̄
sint legitima ⁊ vera. **N**ā cancellaria vnus so-
lum respicit grauamen. vel vnā appellatōis
causam. de quo in. c. cū causam. de appel. su-
per alle. glo. **U**nde posset cancellari⁹ eligere
causam forte falsam. sup quolibet tñ grauā-
mine dat vnū singulare vlt speciale rescriptū
a deosdē iudices. v. ibi no. **E**t ex sola causa i
appellatione exp̄pressa ⁊ nō ex alia p̄cedēti vel
supuenienti appellatio iustificari poterit vlt
impugnari. v. in cle. appellanti. eo. ii. **I**te d̄
in appellatione ad talē c̄pm superiorē vel ad
papā appello ꝛc. **E**t si simpliciter dicerz appel-
lo. non exp̄resso an ad c̄pm vel ad archiep̄m
seu ad papā ad quē videat appellasse. vlt si di-
cat appello ad maiore. no. in. c. vt debet⁹. d̄ ap-
pel. **E**t dicit ibi q̄ intelligit ad primū appel-
lasse. **D**e quo etiā in spe. eo. ii. §. nūc tractem⁹
v. sed qd si q̄s. ⁊ sequen. **T**erū aut valeat ap-
pellatio alternatua videlicet sub hac forma.
Appello ad archiep̄m vlt papā q̄n ab episco-
po appellat. vel appello ad ep̄m vel archiep̄-
scopū cū appellat ab inferiori iudice. no. d̄ of-
fi. dele. si is cui. li. vi. in glo. penlt. ⁊ sup ea. **E**t
melius in questione posita sup regula in al-
ternatiuis. de regu. iur. li. vi. **E**t dicit ibi p̄clu-
dendo q̄ in p̄mo casu. scz quādo appellatur
ab ep̄o ad archiep̄m vel ad papā tenet appel-

Forma

latio. dummodo appellans eligat infra tem-
pus quo debuit appellare. videlicet infra de-
cendium. In secundo casu etiam appellatio
valet. scz quando appellatur ad episcopum l'
archiepiscopum. quia tunc inquantuz exprimit
de archiepiscopo est inutile. quia eo casu nō
potest ad archiepiscopum appellare episcopo
medio omisso. de appel. dilecti. vlti. Inquan-
tum aut interponit ad episcopum est vtilis. sz
vile per inutile non viciatur. vt i regula. vti-
le. de reg. i. l. i. vj. igitur zc. Et quomodo gra-
datum siue seriatim est appellandū. si tamen
omittitur medius z non opponitur exceptio
an teneat appellatio. vel an in hoc valet p-
fuitudo zc. etiam nō. in dicto. c. dilecti. Et si vn-
lingantiū appellat ad archiepiscopum alius
ad papam. quid iuris sit habetur in. c. si duo-
bus. de appel. zc. Item subiungit in appellatō-
ne z apostolos primo secundo z tertio. z cū
debita instantia peto zc. De hoc. l. i. q. vj. post
appellationē. §. vlt. ad finē. z in. l. i. iudicibus. C.
eo. ii. Sufficit tamen qd ista petitio fiat vnico
cōtextu. vt in clemen. qz ius rigor. de ap. Et d'
istis apostolis i patebit. z non est de substan-
tia appellationis qd in ipa appellatione petan-
tur dūmodo petant postea infra. xxx. dies. vt
in. l. i. ff. de ap. in glo. De quo in spe. iij. pte. ii.
de appel. §. sequit. in fi. z nō. in alle. clemē. qz ius
eo. ii. in glo. lex. Bicit postea in forma. sequit
adherentibz. quomodo appellās se adberen-
tesqz suos submitit ptectioni ei ad quē ap-
pellatur. De istis adherentibz tangit in. c. vt
circa. de elec. l. i. vj. Diuersas appellationū for-
mas iudicialiū ante sniam a grauamine vel
interlocutoria ponit Guil. in spe. iij. parte. §.
j. vt supra tactū est. Causa debet exprimi i ap-
pellatione ante sententiā interpositam. z illa
debet esse rationalis z vera Unde appellās q
libet habet pbare duo. scz causam appellatio-
nis esse legitimā. sz ad hoc pbandū nō requi-
runt testes vel instrumēta. sed est in arbitrio
boni viri scz iudicis. videlicet an causa sit tal'
que pbata debeat legitima reputari. vt in. c.
vt debita. de ap. Itē pbare debet appellans
causam appellationis esse verā. z ad hoc requi-
ritur pbatio. vt notat in. c. cū spēali. eo. ii. nū-
si appellans obtulisset se pbaturuz veritatem

causē corā iudice a quo non fuisset admissus
ac p tanto appellasset. de quo dicendū est vt i
c. interposita. eo. ii. in pnci. Debet ergo causa
appellationis esse vera. alio appellatio est fru-
stratoria. vt in. c. v. debet. §. alle.

Appellatio a diffinitiva poterit sic
formari quādo in scriptis ex iterual
lo appellatur

Corā vobis tali iudice zc. Ego talis pnci-
palis vel talis pcurator. vt supra in pcedenti
forma. Dico z ppono animo appelladi qd x.
diebus nondū elapsis in causa tali q int me
ex vna. z talē. B. aduersariū meū pte ex alte-
ra de z sup re vel debito tali asserio vertebat
in iudicio. Corā vobis sniam pira me z pro
aduersario meo tulistis diffinitiuaz. Si nō
men sentētie mereret habere me peandē sen-
tentiam ptenfaz vestrā eidē meo aduersario
in penus pēū minus iuste cōdemnando. vel
eundē aduersariū meū a mea impetitiōe ab-
soluendo z mihi sup penus ppetuū silētiū
perperā imponēdo. Idcirco ab eadē senten-
tia ptenfa tanqz iniqua z iniusta ipius nulli-
tate semp salua in his scriptis ad talē appello
zc. vt supra i alia forma zc. Vel breuiter pos-
set sic dictari ista appellatio

A tali snia ptenfa diffinitiva p vos dñm iu-
dicē i causa tali pira me z paduersario meo
tali lata tanqz iniqua z iniusta i his scriptis
appello ad sedē talē zc. In aut dies late snie sit
interenda in appellatōe. vel psona aduersarii
in ea expmenda. z qd si plures habeat qd ad-
uersarios. z vnū exprimit z aliū subicer. z d q
busdā alijs traciatur. Guil. in spe. iij. pte. de ap.
§. j. n. si vero appellat. Nec de istis est curādū
multū. quia notari qui de appellatōe cōficiat
instrumentū talia debet declarare. Et de die
sententiae late ptabit p instrumentū sentētie
de die interpositae appellatōis p instrumentū
appellationis ptabit. Quādo vō appellatur
ilico a snia vna voce apud acta. nō est neces-
se dari pma. qz p sniam q immediate lata ē
za q in cōtinenti appellat. satis p stare pōt qd
contra quē a qua snia. z a quo iudice vel ad
quē iudicē appellat. licet ista in appellatōe nō
exprimant. Bicit ergo ille cōtra quē est lata
snia. Ego talis a tali snia tanqz iniqua z ius-

appellationum

ita ad talem superiorem appello. Et aliquando sententia continet plura capitula. et in uno fertur per una parte. et in alio per alia parte. et sic utraqz qz per appellat ab eadez. de quo in. c. Baynucius. et in. c. Baynaldus. de testa. Notarij aut appellatois sic perficiet instrumentu super appellatione.

In nomine domini Amen. Anno a nativitate eiusdem domini. M. cccc. lxx. indictione. xij. pontificatus sanctissimi in christo patris ac domini. domini nostri Innocentii. divina providentia pape secundi. anno primo. die secunda. mensis decembris. hora tertia. vel quasi in opido Erfordensi. Magistri. dyocesi. in domo vllor. co tali coram tali iudice. in meiqz notarij publici subscripti. et testiu infra scriptoru prelenia personaliter constitut. discretus vir talis principalis vel talis ipsius procurator. nomine procuratorio habens in manibus suis quandam papiri cedula. infra scripta appellationez in se continente. que appellatione ibidem interposuit et legit alta intelligibili et sonora voce. put in ipsa cedula continebat. seu fm eiusde cedule appellationis forma et tenore appellationis. apostolos petiit. pretestabat. et alia fecit si cut exprimit in eadem. Cuius appellationis tenore verbo ad verbum fuit et est talis

Coram te. Quia appellatione sic interposita. a apostolis petiis a iudice supradicto. idem iudex appellatione eandem plectam et interposita habuit copia eiusde appellationis ab appellante petijt. et eam sibi petunde appellante vel eius procuratore traditam recepit. actalem die vel terminu iuris ad dandu sibi apostolos. et perinde ad recipiendu eosde ei per termino assignavit. et infra terminu iuris se apostolos datur eidem promisit. Super quibus omnibus et singulis idem appellans vel ipsius procurator me notariu publicu ut sibi unus vel plura conficerem instrumenta requisivit. Acta sunt hec anno. indictione. mense. die. hora et loco quibus supra presentibus te. Et appellatio semper potest interponi siue dies facta sit siue non. Et peti possunt apostoli etia extra locu iudicii. In loco tamen congruo et honesto. et hora congrua. non quando iudex est in balneo vel in mensa te. ut no. in clemen.

quis rigor. de appel. Et sufficit appellationez coram iudice interponi et iudici scriptam offerri. licet ipsius appellationis tenor non legatur in. c. appellatio. eo. n. li. vi. Et qd dicitur in instrumento q iudex assignat certu die addandum et recipiendu apostolos appellanti. ut dicitur se daturu infra terminu iuris vel in termino iuris qui est infra. xxx. dies qui currunt a tempe interposite appellationis. non a die sententie vel gravaminis. ut tenet ibi Benzeler. et cum eo tenet Bona. propter motiva et rationes quas inducit. licet Jo. an. in dicitur clem. quis teneat q a die late sententie et nisi appellans petat apostolos infra. xxx. dies. vel in termino sibi per iudicem ad hoc assignato appellanti renunciat. ut in alleg. clem. quis. Et iudex tenet illos dare appellanti et petenti. alio ipsius processus non valebit. ut in. c. j. et in. c. ab eo. § illud. eo. n. li. vi. si non dedit eos expresse vel tacite. Et appellans nihilominus potest persequi appellatione sua. ut in cle. quis. eo. ti. in fi. et ibi etiam no. in glo. sepe alle. In gratis dari debent apostoli vel expensis ipsius appellantis. Et sunt apostoli quedam litterarum brevis forma. vel verborum quia scriptura non est de substantia. iudices ad quem appellat instruens. motu iudicis a quo et totius appellationis circustantias brevit concipiebant. ut probat. ij. q. vi. post appellacionem. et c. forma. Et dicunt apostoli ab epi. quod est supra. et stolon missio quasi littera missa ad superiorem. Et debent continere quis appellavit. a quo. contra que. super quo. et ex qua causa. Et an ille a quo appellat deferat appellacioni vel non. et quare hoc faciat vel non. ut in. l. unica. ff. de libel. dimisso. et in. ca. cor. di. de app. libro. vi. Et notat in clemen. quis. de ap. eo. ti. et in specu. eo. ti. parte quarta. § penult. Et sunt plures species apostolorum. Nam quidam sunt conventionales. ut quando pars admittit appellationem sententie in iudicio iudice camrefutante vel tacente. ut de appel. sepe. et ca. oblate. siue extra iudicium. ut ibi. Alij sunt testimoniales. quia testificantur de appellatione facta coram iudice vel alijs honestis personis. Alij sunt dimissorii. per quos apparet q iudex appellationi derulit. et q appellatem a sua iurisdictione exemit. et causas ei ad que

De appellationibus

appellatum est remittit. Alij sunt reuerentia: les. ut quando propter superioris reuerenti am appellationi deferret. ut in. l. eos. §. sup. his. **C.** de appell. Alij sunt refutatorij p quos apparet q iudex non deferret appellationi. scilicet cum appellatio est frivola et frustratoria. Talibus enim appellanti⁹ non est deferendum a iudice. nec ius deferret. ut in. c. cu appellanombus. de ap. li. vi. Unde ut sciat cui appellationi deferendum sit an non. Est aduertendum q quadruplex est appellatio. Quia est appellatio manifeste frustratoria ut quando appellat in crimine notorio. Est et latens frustratoria. ut cu in appellatione exprimitur rationabilis causa. sed ista est falsa. Est ena latens pabilis. ut quando exprimitur in ea causa iusta. sed a iure non expressa. Item est aliqua manifeste pabilis. ut cu appellat ex causa iniusta in iure expressa manifeste notoria. ut lit. non cōtest. c. ij. et sic attendit qualitas appellationu. Attendit etiam qualitas iudicis. videlicet an sit delegatus cu clausula ap. re. vel sine tali clausula. seu ordinarius. Prima appellatio repellitur a iure et a iudice quocunq. Secunda repellitur a iure s admittitur a iudice quousq. constat de fallitate cause. Tertia admittitur a iure et iudice. nisi dato cu clausula ap. re. Iste non tenetur tali appellationi deferre. Quarta admittit a iure et iudice. ita post **De. et Ab. no. Jo. an. in. c. pastoralis. de ap.** Et quandoq. iudex assignat appellanti terminu in datione apostolorum ad appellationis sue prosecutione. ut in. c. cum sit romana. de ap. cum concord. **Dei** Unu istius termini assignatio habeat vim delationis. solet notari in. c. oblate. de ap. plenius. in. c. cu appellanombus. eo. n. li. vi. Et dicit ibi q non. q ista ponunt ibi ut diversa. Si vero dicat notari q iudex benigne recepit appellatione. an intelligat delatu no. in spe. ap. §. nunc dicamus. in fi. Et dicit **Gull.** ibi q non videt iudex detulisse. dicit tñ q clemens placebat contrariu. Si iudex simpliciter dat apostolos no exprimendo an deferat vel non dicit **Ab.** q deferre videt. ita no. ipe in. c. dilec. de ap. Item dicit q si dat acta paplis. qa tunc detulisse intelligit. ita est decusum i roia. An

aut postq iudex detulit appellatōi possit de latione ipam reuocare. no. de ap. cōstitut. ij. de accu. meminim. de ap. cu appellatōibus li. vi. Et tenet doc. q nō possit enā re integra. licet **Jo. an.** tenuerit pirariu p duas rōnes. Prima q interlocutoria p iudex reuocare ergo et delatione. Item q appellans p reuocare appellatione. pari rōe iudex delatione. s i rōes nō vrgent. ut ibi no. Et qñ iudex detulit appellatōi an post delatione possit statuere terminu appellan. enā no. in. c. cu appellanombus. **Erp. Bern.** in. c. ij. de matrimonio. cōtra. c. n. interdic. eccle. in. iij. glo. et tenet q sic. Et pbat **Jo. an.** in. c. cu appellatōibus. an no. uella. p ples rōes. ut ibi patet. Et est aduertendum q aliquādo iudex deferret appellatōi. aliquādo p appellata. s ob iudicialē reuerentiam iudex debet appellatione recipe. Pars vero dicit illā approbare appellatione. ut no. de ap. interposita. In potestate ergo est alterius. scz iudicis et appellantis approbare appellatione. Un appellat⁹ enā iudice inuito potest eā approbare et ecōtra. Iudex p eā admittere qzuis displiceat appellan. Et sic in B equiparāt iudex et appellat⁹. Sed iudex et appellator enā equipant in vno. videlicet in termino assignādo. ut in. c. psonas. et in. c. oblate de ap. Sed in potestate soli appellatoris ē an appellet vel nō. et sub qua forma. Caueat tñ ne erret. ut in. c. cordi. eo. n. li. vi. In potestate aut et arbitrio soli appellans ē an velit pncipale negociu tractari vel non. ut in. c. cordi. iam alle. Et effectus delatōis est q p eam abdicat iurisdicō a iudice a quo et in supiores ad quē trāsfundit. ut in. c. cu appellanombus. sepius alle. Effectus vō assignatōis termini ē q si in termino appellans nō psequit suas appellatione. induat renūciatio et deservio appellationis. et ac⁹ a quo emissa est appellatio manet rat⁹. ut in. c. cu sit. et in. c. repensibilis. et in. c. sepe. de ap. et termin⁹ bmo statuit vel ad iter arripiedu. vñ ad pntadu se supiori ad quē appellatū ē. d q in. c. psonas. i glo. ij. et sup ea. Ipli in termini diuersi surgūt et causantur effect⁹. fm qñ ipi assignandē aliq cōcurrūt vñ nō. Itā aliquā appellatio solū recipitur a iudice ita q cu assignandē termini pcurrit

Forma apostolorum

delatio iudicis. Aliquod solū approbat a parte. Aliquod cōcurrit vtrūq; q; recipit a iudice. et a parte approbat. Aliquod neutrum sit. q; nec recipitur nec approbat. Si ergo appellatio recipitur a iudice. vel etiā si approbat a parte. tunc terminus huiusmodi habet vim pemptoriam. ita quod non venietem constituit cōtumacē. sic quod in articulo appellationis contra eum ut cōtumacē potest pcedi. Et tenet mittere procuratorem sufficientem saltem ad articulum appellationis expediendum. ut in c. sepe. et c. Nicolaus. de appel. Ideo et fortius ubi vtrūq; cōcurrit. scilicet receptio iudicis et approbatio partis. Sed ubi neutrum interuenit quia nec recipitur a iudice appellatio. nec approbatur a parte. tunc sufficit mittere procuratores ad impediendum et contradicendum tantum. nec pcedere in articulo appellationis contra absentem ut non in dicio. c. Nicolaus. licet glossatores ibi videantur tenere contrarium. Si autem recipitur et approbat appellatio. et cum hoc petit appellatus quod veniat appellans instructus. tunc debet mittere procuratorem instructum sufficientem. ne dum ad articulum appellationis scilicet etiam ad causas principales. ut in c. cordi. de appel. li. vi.

Forma apostolorum qui dimisso non dicuntur est.

Sancillimus. non in christo patri ac domino domino Paulo diuina providentia sacrosancti romane ac vniuersalis ecclesie summo pontifici. Episcopus talis. vel talis officialis eius deuotus fidelis ac obediens deuota pedum oscula beatorum. **N**ouerit sanctitas vestra quod cum in causa que inter **A**. ex vna. et **B**. ex altera parte de et super domo vel fundo tali. seu debito tali coram me in iudicio vertebatur. sententiam predictam. et contra **B**. et nardum prefatum iuli diffinitiuam. vel interlocutoriam sic vel sic pronuntiando super exceptione tali. Et quia ab huiusmodi sententia diffinitiuam vel interlocutoriam idem **B**. ad. e. v. l. ad sanctam sedem apostolicam appellauit. Idcirco ipsum **B**. appellante a meo iudicio dimitto ad. v. l. ex. am. ex his litteris meis dirigo sibi litteras huiusmodi sigillo meo sigillatas concedens. In testimonium premissorum. **D**atum. Et hoc cum appellatus est ad papam. Si vero ad inferiorem puta ad episcopum vel archiepiscopum scribatur sub eadem forma.

verbis competenter mutatis. scribendo. **R**euerendo vel reuerendissimo. Aliqui non dirigunt superiori. sed scribunt. **U**niuersis. Alij breuiter sic concludendo dicunt ad appellantem verbo. vel in cedula nuda scribunt ista verba vel similia. Quia tu a me appellasti a tali sententia mea diffinitiuam vel interlocutoriam. Ideo ab obseruatione mei iudicij his apostolis te dimitto. et ad eius ad quem appellasti examen dirigo. Et si voluit sibi statuere terminum. iungit trium vel quattuor mensium spacium. Vel diem tale statuo pro termino ad iter accipiendum pro appellationis tue prosecutione facienda. vel ad presentandum te conspectui sedis aplice vel alterius superioris ad quem appellasti. et.

Forma apostolorum reuerentialium potest esse talis

Sancillimus vel reuerendo. et. ut supra. Talis actor vel talis reus in causa tali que inter ipsum vel talem ex vna. et talem parte ex altera de et super tali re et eius occasione in iudicio coram me vertebatur. a sententia diffinitiuam vel interlocutoriam. et. ad sanctitatem vestram vel reuerentiam appellauit. Et quamuis appellatio sua mihi frivola videatur. tamen ob reuerentiam vestram eidem sue defero appellatio. statuendo sibi terminum. et. ut supra.

Apostoli refutatorii possunt dari sub hac forma

Sancillimus vel reuerendissimo. et. ut supra. **N**ouerit sanctitas vel reuerentia vestra quod talis a me et interlocutoria sententia in tali causa que coram me inter ipsum et tales super re tali vertebatur. ad. e. l. v. seu ad vos appellauit. Et quia huiusmodi appellatio frivola est et frustratoria ex tali causa. ideoque cum huiusmodi appellationibus frivolis necius deferat nec sit ei per iudicem deferendum. eisdem appellationi non duxi deferendum neque deferro. et hos aplos refutatorios sibi tradidi atque irado. In quorum testimonium. et. ut supra. Et ponitur ista forma de interlocutorijs. quia quando a diffinitiuam appellatur tunc necesse est deferri. quia ius deferri. de iur. iuran. venientes. de appel. non solum. li. vi.

*Refutatorij dantur
appellanti ab interlocutoria
et.*

Forma apostolorum

nisi in casib⁹ ibi no. in glo. ut quia. Iudices modernis temporib⁹ raro dirigunt tales literas ad superiores. sed facile se d' istis apostolis expediētes dicunt verbo ad appellante vlt⁹ procuratorē sub hac forma.

Appellationi tue obreuerentiā sedis apostolice vel talis superioris ad quē est appellatum deferim⁹ seu defero. ⁊ tales tibi terminū prefigo ad appellationē tuā psequendā. Vel quia appellatio tua videt⁹ nobis frivola. ideo ei nō deferimus. hāc responsionē tibi p apostolis refutatorijs cōcedentes. Et hoc faciūt iudices p notariū scribi loco apostolorū. Et scribit notarius si vult appellationē ⁊ aploz dationē in eadem carta seu in vno instrumēto. ponēdo in fine instrumēti appellatōis formam. de qua supra. **I**n anno indictione pōtificatus qbus supra. die tali. mēse tali. Corā iudice p'dicto ac in mei notarij publici actū infirascriptoz p'sentia p'sonaliter cōstitutus p'dictus. **A**ppellans vel talis ipsi⁹ procurator. apostolos p predictū dñm iudicem super appellatione sua p'dicta sibi dari cū instantia humiliter postulauit. Cui ipse iudex dādo apostolos in hec verba respondit vel scriptā cedula tradidit. ⁊ in ea cōtenta p apostolis sibi dedit. cui⁹ tenor talis est. **E**t scribit tenorē seu formam apostolorū. ⁊ subiūgit postea. **S**up quib⁹ ⁊c. ut supra in instrumēto appellationis. Si autē iudex terminū datum vel dandū ad recipiēdū apostolos progar in aliū diē. an tūc iterato appellans teneatur cōparere seu apostolos petere. vlt⁹ si respōdet iudex apostolos se datū nullo certo termino prefixo. qd iuris sit legi⁹ ⁊ no. in clemē. qz iuris rigor. supra sepi⁹ alleg. Et ita sunt ista expedita que sequunt⁹ sniam qñ ab ea appellatur. quia tūc snia nō debet exequi. cū p appellationē sit suspensa. ut in dicto. c. veniētes. de iure iurā. **I**mo quidqd post sniam etiam ante appellationē p iudicē vel aduersariū fir. totū reuocabit p modū attemptati. De quo plene in. c. nō solū. supra alleg. ⁊ sic trāsire non in rem iudicatā. Si vero a snia nō fuerit appellatū. ⁊ sic trāsire in rem iudicatā. tunc ipsa snia debet exequi. als parū pdesset sentētiā dari si executioni non demādarent. vlt⁹ d

re iudi. cum aliquibus. **A**d uertendū tamen q sunt quedā sententię que nunqz transeunt in rem iudicatā. ut sunt sentētię quarū obseruantia induceret periculū anime. de re iudi. tenor. ⁊ c. consanguinei. d' fri. ⁊ male. fraternitatis. cum similib⁹. Quedam sunt que statim transeunt. ut est sententia excommunicatōis. de appella. pastoralis. de senten. excommu. per riuas. que tamen proprie nō est sententia. Et hoc verum q non statim in rem iudicatam quo ad priuatā vilitatem. Sed quo ad publicam vilitatem tangentem periculum animarū nunqz transit. ar. de except. pia. libro. vi. Nam semper auditur cōquerel de iniusta excommunicatione. de offic. delega. cum contingat. Sunt etiam quidam casus in quibus diffinitiuā sententia statim transeat in rem iudicatā. que notat⁹ de re iudica. super Rubrica. Quedam sententię tenent mediū. quia transeunt in rem iudicatam. sed non tamen statim. sed post decē dies. Et istō regulariter obinet in sententijs. predicta extrema sunt casualia. notat⁹ de re iudic. super Rubrica. ⁊ in. c. consanguinei. Et hoc quando sententia tenet licet sit iniusta. Secus si esset nulla. quia tunc non transit. de senten. et re iudic. c. j. Et modos nullitatis ponit Guilhelmus in specu. de senten. prola. §. iuxta propositionis. Et dicit⁹ sententia nulla. quia lata est contra ius cōstitutionis expresse. **I**niusta dicitur que est lata pira ius ligatoris. Nulla tamen non transit. iniusta sic ut dicit⁹ est. **D**istinguitur tamen. quia quandoqz sententia est nulla. nec seruatur. ut si contra ius cōstitutionis est lata expresse. Quandoqz est nulla. sed seruatur donec de nullitate constet ut si est lata per falsos testes seu falsa instrumenta. quia ista est nulla i veritate. sed est aliqua in opinione. de quo de excepti. cum venerabilis. Quandoqz nulla est ⁊ transit i rem iudicatam post triginta dies. ut ibi not. de q per Ostien. in. c. cum Bertold⁹. de re iudica. Sententia ergo que trāsire in rem iudicatam in actione personali demandabit executioni post tempus quadumēstre. quia istud tempus condemnatis in personali actōe cōceditur a iure. ut in. c. querenn. de offic. deleg.

Forma apostolorū

Potest tamen huiusmodi tempus artari vel plon-
gari per iudicē ex causa. sine causa hoc nō pōt.
Alias si artauerit sine causa supplebitur a le-
ge. vbi notat. et in specu. de sent. excom. §. vi.
dendum. in principio. Et fiet executio in bu-
iusmodi actione personali isto modo seu or-
dine. Quia precipiet reo qd pecuniā i qua cō-
demnatus est actori sibi soluat. Et an ipse cō-
demnatus ad ipsius pecunie solutionē preci-
se cogi debeat victore instāte et petere. recitat
Joh. and. ibi in addi. specu. qd. Si in ista q-
litione tenuit cōdemnatū. si habz in pecunia
ad illud teneri. Si vero nō habet victor in pe-
cunia vnde satisfacet executio fiet in rebz ip-
ius. Et pmo mobilibus. videlicet vt capianē
mobilia si possidet. Si mobilia non habz. re-
curritur ad imobilia. Si nec imobilia pos-
sidet peruenit ad nomina siue iura. scilicet ad
ipsi cōdemnan debuitores. sic tamē qd nomi-
na debitorū debuit confutentū et nō negantū
um pignora capiant. de quo in spe. de sentē.
exec. §. sequit videre. **I**n actione reali statū
fit executio postqz sententia transit in re iu-
dicatam. scz si regulariter post. x. dies. Unde
si actū est ad fundū vel domū zc. mittendus
est actor in possessionē eiusde rei. s. fundi vel
domus. de re iudi. cum Bertoldo. in fine. nec
sufficit dare pignora. sed requiritur corporalis
possessionis traditio. vt in. c. cum aliquibus
de re iudi. Et quomodo iudex mandat execu-
tori suo qd eandē re actori adiudicatā seu ei-
rei veraz et corporalē possessionē deripi acto-
ri. Si in. ponit formā in de sen. execu. in dicto
§. sequitur Quia preceptū huiusmodi scribi
debet in acubus per notariū. Talis iudex ta-
lis curie exequendo sententiā diffinitiuā in
causa tali per eū latam vel per talem inferio-
rem iudicē vel ipsius delegatū latam manu
talis notarij scriptā vel subscriptam. ac ipsi
iudicis sigillo vel p̄dicti notarij signo signa-
tam et sigillatā. Et precepit et iniunxit tali exe-
cutori seu cursori siue nuncio qd rem talē tali
actori per sententiā predictā adiudicatā. ac
eius nudam et possessionē corporalem det et
assignet eidē victori predictum. **A** reuz amo-
uendo ab eodem. Acta sunt hec zc.
Vel fit preceptū iudicis per litteras dirigen-

das executori. Et possunt tunc scribi sub hac
forma.

Iudex tali actori zc. **S**alutes in domino.
Idem ora inter talē actorem ex vna par-
te. et reum de et super tali fundo vel domo ex
eius occasione parte ex altera. materia que-
stionis et causa huiusmodi intentata et intro-
ducta in iudicio coram vobis. **N**os in cau-
sa eadem iure et iudiciario ordine obseruatū
procedentes. Sententiā tulimus diffinitiuā
predicto actori domū petitam per eundē ad-
iudicando. ac prefatū reum ad traditionem
seu restitutionē domus huiusmodi. et in ex-
pensis suis cōdemnando prout in ipsa sentē-
tia nostra plenius cōtinetur. **V**erū quia pa-
rum prodest sententias ferre nisi executioni
demandetur. **I**dcirco pro parte memorati
actoris humiliter requisiti ad predictē sentē-
tie executionē durimus procedendū. **V**obis
ergo in virtute sancte obediētie firmiter et di-
strictē p̄cipiendo mandam⁹. quatenus p̄fa-
tum. **A** actorē in corporalē et realem p̄dicte
domus sibi vt p̄fertur adiudicate possessio-
nem inducat. ac ipsam domū ac eius pos-
sessionem traderis et assignetis eius detento-
rem abinde remouendo. **A** donentes eundē
A reum quē nos presentib⁹ perempt. mone-
mus. vt infra sex dierū spacium a notificati-
ne presentii sibi facta computandū. quorū
duo pro primo zc. ab eiusdē domus detentio-
ne et occupationē desistens. eam prefato acto-
ri vacuam et liberam tradat. et ad ipsius cor-
poralem et pacificam possessionē illum ad-
mittat. sicqz summā talem florenorum seu li-
brarum denariorū talium pro expensis per
eum in lite predicta coram nobis factis resti-
tuat ac persoluat. et alias predictē sententie
nostre pareat humiliter et intendat. **A**lioqn
contra ipsum per censuram ecclesiasticam et
alia iuris auxilia. prout de iure poterimus.
procedemus. **D**iem vero zc. vt supra in for-
mis aliorū mandatorū. **E**t si executio il-
lius preteriti iudicis fit per cursorem seu nū-
cium habebit referri iudici diem et formaz ex-
ecutionis. **E**t quidquid factum est per eum
et huiusmodi relatio scribatur in actis. vide
licet.

Forma absolutionis

A talis curie cursor seu executor siue nuncius retulit se de mandato talis iudicis in vim executionis sine talis in tali causa lata de tali re dedisse et assignasse tali victori nudam et corporalem possessionem talis fundi eidem actori per eandem finem adiudicari quam talis victor de iure et occupauit

Utrum autem delegatus ordinarius possit eregere finem suam non in causa si quis contra de foro competente. Vel an hoc possint minores iudices non in causa cum ecclesiarum de offici ordinarii cum remissis. Et quia sunt opiniones potest dici quod delegatus ordinarius etiam alij minores iudices hoc possunt per consuetudinem ecclesiasticam que est simplicis iurisdictionis sed non per traditionem possessionis quod est mixtum imperij. Iudices tamen indifferenter erequunt finem suam per communicationes et permissiones. Et delegatus principis eregit finem suam infra annum post annum expirat totaliter ipsius potestas. Ita etiam quod excommunicatus per eum infra annum anno elapso non absoluit ut legitur et non de offici dele querenti. Iudices tamen erequent iudicialiter finem suam et per communicationem et permissionem. Et quibus causis vel per quas exceptiones impediri possit executio sententie plenè non in causa doctorum de re iudi. Et in specu de sen exco. §. ult. Sed quo iure petat executio non in specu eo. ii. §. breuiter. Et dicit ibi Guil. quod victor ibi habet duo auxilia per quod erequitur finem scilicet officium iudicis et actionem iudicari non autem per actionem in factum. Et in hoc dicit errare multos aduocatos et procedit summarie sine datione libel. et lit. prestat de quo dicitur dum est ut ibi. Licet autem finis transiit in rem iudicatam et sic facienda sit ipsius executio ut dictum est. Victor tamen quicquid releuat remedio supplicacionis ut in causa ex litteris de resti. i. integ. De quo in spe de supplicacionibus per totum. Vel beneficio restitucionis in integrum ut e. ii. per totum. Et tunc ex quo sic impetrat principaliter procedatur in causa restitucionis in integrum ordine iuris obseruato ut de offici iudi. c. ij. Et ista causa tunc finiri debet et expediri infra quadrennium ut in clem. vnica de resti. in inte. Et libellos in materia restitucionis ponit Guil. in spe. parte. iij. de resti. i. integ. Baro bic in partibus practica. igitur obmitto. Et quod ut dicitur

est aliquando reus non parces sine excommunicatur et aliquando per contumacia quod citatus non comparere ut visum est supra in principio processus. Et quia volens parere et absolui onem petens debet absolui ut in causa cum contingat de offici dele. Ideo ut habeant forme absolutionum sciendum quod si quis est excommunicatus per contumacia si vult cauere de parendo iuri est absolueudo sub forma iuris. Si offert cautionem de parendo iuri et soluendo expensas ratione sue per contumacie per aduersarium factas de appell. qua fronte. v. sane de iudi. c. j. Et hoc si sententia est iusta quod si est iniusta debet absolui sine difficultate de sen. ex. cum medicinali. l. vj. §. si quis cum per contumacia. Et intelligendum est etiam quando excommunicatus est per contumacia vel offensa dubia. Nam si quis est excommunicatus per contumacia vel offensa notoria non absoluit nisi satisfactio permissa ut c. ex pre. de ver. sig. quo ad offensam manifestam. De manifesta contumacia probatur ut in causa venerabilis an. §. secus de sen. exco. li. vj.

Sequitur forma absolutionis sub forma iuris

A talis iudex. etc. Rectori tali seu plebano salutem in domino. Quia talis excommunicatus a nobis per contumacia ad instantiam talis paratarum se offeri stare iuri coram nobis. Unde ipsum ab eodem excommunicacionis finem absoluiimus in dei nomine in his scriptis. Et dicitur talem in quo predicto actori satisfaciatur et iuri pareat coram nobis sibi per terminum peremptorium assignamus. Quare vobis mandamus quatenus eundem. Al. sic absolutum publice nunciemus. Volentes autem predictum terminum actori memorato tempestiue inuiare vel nunciare. Datu. etc. Vel breuius sic

Officialis vel iudex talis tali plebano salutem in domino. Quia talis excommunicatus a nobis per contumacia ad instantiam talis paratarum est die seu feria tali stare iuri coram nobis unde ipsum sub forma iuris absoluiimus. Al. mandamus vobis quatenus eundem. Al. sic absolutum publice nunciemus et predictum terminum volumus actori mature nunciari. Datu. etc. Et ista forma coram ordinario sic frequenter fit in aliquibus locis absoluit excommunicatus per iudicem

Forma absolutionis

a vinculo excommunicatōis et remittit ad sacerdotem ad reconciliandū p peccato inobedientie p quo fuit excommunicat⁹. Et hmoi reconciliatōis formā ponit. **S**uil. in spe. de sentē. pla. in v. debet aut fieri absolutio cū psalmo penitētiāli. **P**ossit etiā forma absolutōis extendi et dilari narrādo pcessum habituz et psumacie qualitatē et alia. sicut faciūt quidā delegati sub hac vel cōsimili forma.

A. pposit⁹ vel decan⁹ ecclesie talis iudex delegat⁹. **U**niversis et singulis prepositis. decanis. scolasticis. cantorib⁹. thesaurarijs. hebdomadarijs. plebanis. vicarijs. altaristis ceterisq; diuinorū rectorib⁹ et vices eorū tenētib⁹ seu gerentib⁹. clericis et notarijs publicis quibuscunq; p talē ciuitatē et dyoc. **A**dgunt. ac alia vbi libet cōstitutus q p sentib⁹ fuerint requisiti. **S**alutē in domino. et mādatis nostris imo verius apostolicis firmiter obedire. **E**ū in causa que inter talē actorē et vna parte. et talem reū pte ex altera de et sup tali re vel debito vertit coram nobis. et p dicit⁹ actor p fato reo libellū in scriptis obtuliss⁹. **N**os ei dem reo diem talē ad rēndendū eidē libello. vlt exceptiones dilatorias libi forsitan cōpetentes pponendū p termino peremptorio durimus assignandū. **S**ed qā in termino hmoi idem re⁹ minime cōparuit p se vel respōsālez et exceptiones aliquas pponere aut predicto libello rēndere psumaciter nō curauit. **I**ocirco idem **A**. re⁹ p psumacia hmoi monitōe pmissa p nos fuit et est excommunicatōis vinculo innodat⁹. **N**unc aut reus ipse se replectans corā nobis petijt humiliter et deuote ab hmoi excommunicatōis snia se absolui offerens se iudicio sisti seu de parendo iuris cautioni. etiā pstās et dicens se paratū p aduersesatisfacere congrue de expēsis. **U**n citato adhuc ipso aduersario. et p sēte vel psumaciter absēntē. ac recepto ab ipso excommunicato p iuramento fm formā iuris de parendo mandatis ecclesie. et cōgrua faciēda satisfactiōe expensaz eū ab hmoi excommunicatōis vinculo absolui⁹. **U**t supra. **E**t cautelam de custodiēda et reseruāda absoluiōe dat glōsa in c. pposuit. de cle. excommu. minis. **E**t **S**uil. in spe. de sen. plac. §. nūc aut. v. absol

lutionē aut. **S**ū verō excommunicat⁹ p debito vel p re iudicata. vel p crimine vel offensa manifesta satisfecit. tunc simpliciter absolueri sub hac forma.

Forma absolutionis super debito vel re iudicata.

Officialis. **Q**uia talis excommunicat⁹ p re iudicata vel p tali manifesta offensa ad instantiā talis de hmoi iudicato vel offensa satisfecit. **I**ocirco eū absolutionē petentē absolui⁹ in dei noie in his scriptis. **M**andantes. **U**t s. **D**e absoluiōe ad cautelā quō et q liter fiat. no. in c. aplice. de excep. et in c. solet. de sen. exco. li. vi.

De processu qui fit simpliciter et de plano.

Sum est supra de

Processu ordinario q in causis regulariter obseruat⁹. **S**z est qdam species alius pcessus q obseruat⁹ quādo iudex simpliciter et de plano sine strepitu et figura iudicii pcedit. **E**t q s ordo tūc seruand⁹ sit tradit in clemē. sepe. de ver. sig. q libell⁹ necessario nō offerit. **E**st in dāda petitio summaria in scriptis. vel faciēda verbo et in actis redigenda. **P**recedet sine litis ptest. ac sine cōclusionē. que tria in pcessu ordinario sunt de substantia. vbi ibi dictū est. **P**otest etiā ferre sniaz diffiniuiā stādo qd in alijs nō possit. vt etiā ibi nō. **E**t valet citatio ad sniam audiendā etiā nō pempt. que alis sufficiēs non esset. **I**tem i isto pcessu fortius qz in alio debet iudex amputare materiā dilatonūz. refrenare iurgia partū et testū multitudinē. **E**t pcedere pte pte feriarū. et in fauorē boim introductorū. **E**t ut sunt plura in h pcessu specialia. scz. xj. vel. xij. v. no. in illa cle. sepe. de ver. sig. an glo. j. **E**t pcessus hmoi aliqñ iudex tenet obseruare. aliqñ potest si vult. qz si pnceps mādāt sic pcedi vt faciat in pseruatorijs studioz. tunc ita iudex tenet pcedere. **V**aleat in pcessu si ordo iudiciari⁹ pnb⁹ oīno nō ptradiciētib⁹ fuerit obseruat⁹. vt sepe. alleg. **S**z potest iudex sic pcedere si vult. scz in causis pūlegiatis a iure sup tali pcessu. **E**t iste sunt qtuor species cause. beneficiales. matrimoniales.

gibcl

Si beneficiū est de iure patronatus. tunc benef. ciar⁹ sic format libellū suū. **D**orā vob⁹ zc. Et dicit q^d licet **A**l. p^rdict⁹ ad eccl^{iam} vel vicariā talē p^r morte q^undā C. vlt. rectoris eiusdē vacātis p^r **B**. clericū v^l laicū ip^si us eccl^{ie} v^l vicarie v^l patronū et in iure patronat⁹ eccl^{ie} vel vicarie eiusdē in possessione vel q^usi existēte. ac p^r aliū habitū cōiure et de^l putatū vob⁹ d^{no} p^rposito v^l archid^{ia} yac. v^l off^{ic} sic. infra ip^so debuit q^uo mēstre p^rntat⁹ existat **A**d inuestitū in p^rdict⁹ **B**. p^rsentatōi b^en^eoⁱ facte. et inuestiture faciēde se opposuit et oppoⁿit temere. ip^sediuit et impedit frivole. ac fecit et facit min⁹ iuste **Q**uo min⁹ p^rsentatō p^rdicta p^r vos admissa fuerit suūz debuit⁹ sortita.

Libellus iurispatronatus

atq; sortiatur effectum. Agit igitur et petit procura-
tor p[ro]dict[us] no[m]i[n]e quo s[ci]l[icet] p[ro]cognito q[ua]ntu[m] suffi-
ciat de p[re]missis p[ro]nu[n]ciari decerni et declarari p[re]-
sentatione de p[re]fato. Et p[er]f[ec]t[us] fuisse factam
esse admittenda[m] et admitti. ip[s]m q[ue]z. Et ad eccl[esi]a[m]
vel vicaria[m] p[ro]dicta[m] instituendu[m] et inuestiendu[m]
fore institui et inuestiri. Et in corpale ac reale
ip[s]i[us] eccl[esi]e seu vicarie. iur[u]m q[ue]z et p[er]tinentiarum
eiusde[m] possessionis vel q[ua]si inducendu[m] et induci.
p[ro]dicto q[ue]z. B. aduersario sup[er] oppositio[n]e et ipe
dimens ad eccl[esi]am seu vicaria[m] tale p[er]petuu[m] si-
lentiu[m] imponendu[m] et imponi. Et ab ip[s]is impe-
dimens ab oppositio[n]e esse co[m]pescendu[m] ac co[m]-
pesci vestra s[er]ua[n]tia diffinitiuam et celura eccl[esi]e
s[er]ua[n]tia mediate. Nec petit co[n]uicium et diuisim
vna cu[m] exp[er]sis suis etc. **I**sta petitio colligit[ur]
ex no[m]i[n]e p[ro]p[ri]o in. c. cu[m] Bertoldo. de re iudi. Et q[ua]-
dam addit in libello. I[ste]do p[re]sentatione me-
am admitti. et p[re]sentatione aduersarij p[ro]p[ri]o pa-
tronu[m] et eu[m] q[ua] nullu[m] ius p[re]tendi bz facias cal-
sari etc. De q[ua] in alle. c. cu[m] bertoldo. S[ed] non est
curandu[m]. Et si aduersari[us] p[re]tendat a no[n] patro-
no ia[m] esset institutus s[ecundu]m h[abitu]m formare[m] peti-
tio isto mo[do]. I[ste]do tale a non patrono nec iu-
repatronatus possessore p[re]tatu[m] et male insti-
tutu[m] ab illo b[en]eficio amoueri et mea[m] p[re]tatio[n]e[m]
a vo[stro] patrono facia[m] admitti ip[s]m b[en]eficiu[m] mi-
hi adiudicari et me ad illud institui et inuesti-
ri etc. ut in. c. cu[m] bertoldo. supra alle. Et si forte
p[re]tator in veritate no[n] est patron[us] sed solum
possidet iurispatronat[us] cu[m] bona fide. tunc p[re]sen-
tatus no[n] dicat in libello ip[s]m esse patronu[m]. s[ed]
ip[s]m fuisse t[em]p[or]e p[re]tatio[n]is et esse in possessione
vel quasi iurispatronat[us] et sufficit. ut in. c. co[n]-
sultationib[us]. de iurepatronat[us] etc. de q[ua] etiam
no. in. c. ij. de resti. in integ. cu[m] similib[us]. Cum
aut[em] de iurepatronat[us] agit inter patronos. q[ua]-
liter tunc co[m]p[ar]iat libell[us] ponit. B. uil. in spe. de
iurepatronat[us]. Et p[er] sic formari

**Libellus quando agitur de iurepa-
tronatus inter patronos**
Coram vobis etc. p[ro]ponit co[n]querendo in iure p[ro]-
curator no[m]i[n]e p[ro]curatorio discreti viri. Et laici
aduersum B. laicu[m]. Et dicit q[uo]d licet iurispatro-
nat[us] talis eccl[esi]e vel vicarie ad p[ro]dictu[m] Et p[re]t[er]-
neat et p[er]tinere debeat de iure. I[ste] p[er] q[ue]z. Et fue-
rit ipe spoliatio[n]is infra scripte in possessione.

vel quasi iurispatronat[us] eccl[esi]e vel vicarie eiu[s]de[m]
dem. Et p[ro]dict[us] B. die anno et mese tali que[n]-
da[m] B. ad eccl[esi]am seu vicaria[m] p[ro]dicta[m] tunc cer-
to modo vacante vobis p[re]tavit. ip[s]m a pos-
sessione vel quasi iurispatronat[us] p[ro]dicti spoli-
ando. Quare agit et petit p[ro]curator p[ro]dict[us]. q[ua]-
ten[us] vos d[omi]ne iudex p[ro]cognitis q[ua]ntu[m] sufficit d[omi]n[u]m
p[re]missis p[ro]nu[n]ciatis decernatis et declaratis
iurispatronat[us] eccl[esi]e vel vicarie p[ro]dict[us] ad p[re]fa-
tu[m] Et p[re]t[er]uisse et p[er]tinere. p[re]tatione[m] q[ue]z et spoli-
atione[m] p[ro]dictas et t[em]erarias et illicitas iniu-
stas esse et fuisse. ac eundem Et in p[re]stinu[m] statu[m]
possessione[m] seu q[ua]si eiusde[m] iuris reponendu[m] re-
stituendu[m] et reducendu[m] fore. restitui reponi et
reduci debere. Restituaturq[ue] reponatis et re-
ducatur p[er] vestra diffinitiuam s[er]ua[n]tia. Et p[er] istu[m]
libellu[m] intentat possessoru[m] et p[er]tinentiu[m]. I[ste]d[em]
set ena[m] alter[us] tantu[m] int[er]tari. ut dictu[m] est in alio
p[ro]cessu circa formas libelloru[m]. Et ista causa
sup[er] iurepatronat[us] no[n] est b[en]eficialis. cu[m] de ri-
tulo b[en]eficiali no[n] agat. Et in ea p[re]cedendu[m] e[st]
ordine iudiciario obseruato. Et sup[er] p[ri]mo li-
bello possunt sic formari posu[n]des et articuli
ut in p[ro]ab[us] formis. **I**n p[ri]mis ponit et p[ro]ba-
re int[er]dit q[uo]d in dyoc[esi]. Almagun[us]. in terra iburi-
gior[um] fuit ante. x. xx. xxx. vel. xl. annos citra vel
ultra. et a t[em]p[or]e de quo vel de cui[us] i[n]itio siue con-
trario memoria ho[m]i[n]u[m] no[n] existit. fuit et est q[uo]d
dam opidu[m] vocatu[m] co[n]ter opidu[m] Erforde[n].
b[en]e diuersas eccl[esi]as collegiatis et procbias
les. ac alia palia et notorie. I[ste] q[uo]d in eode[m] op[er]-
do Erford. inter alias eccl[esi]as ibide[m] fuit a p[re]-
dicto t[em]p[or]e et p[er] idem t[em]p[or]e. et est ena[m] collegiata eccl[esi]-
a beate marie yginis ab Erford. co[n]ter ap[er]-
pellata. b[en]e p[ro]positu[m] decanu[m] et capitulu[m]. cer-
tas ac distinctas p[re]bendas ac iura alia eccl[esi]-
e collegiate publice ac manifeste. I[ste] q[uo]d de p[re]-
missis et signat[ur] oib[us] fuit et est publica vox
et fama. I[ste] ponit et p[ro]bare int[er]dit q[uo]d sancissi-
mus in xpo pat[er] et d[omi]n[u]s noster Inno. diuina
p[ro]uidencia papa modern[us] p[ro]dicto Et. gram fa-
ciendo speciale die tali. mese tali. canonicu[m]
in eccl[esi]a p[ro]dicta p[ro]dicto. I[ste]. p[ro]ulit. et ip[s]m p[er] des-
cau[u]m et capitulu[m] recipi madauit i canonicu[m]
et fratre. stallu[m]q[ue] in choro et locu[m] in capitulo
cu[m] iuris canonici plenitudine eidem assignari
I[ste] q[uo]d p[re]benda si q[ua] tunc vacaret vel qua[m] i postez

*Postea a
archiep[iscop]o*

Libellus beneficalis

vacare pingeret ecclesia in eadē. eā p̄dicte. **A.** infra mēsis spaciū vni⁹ acceptaret. p̄dictus dñs noster papa eidē **A.** cū oib⁹ iurib⁹ et p̄i-
nētijs suis vniuersis p̄ferre et de ea sibi p̄uide-
ri. ac ip̄m ad eandē in ip̄s⁹ q̄z ac iuriū p̄uē-
nāz q̄z possessiōz eiusdē vel q̄i inuestiri et idu-
ci. induciū q̄z iuri et defendi voluit et manda-
uit. **Ite** q̄ idē dñs noster papa ad collandēz
p̄uisionē et inuestiturā. et alia p̄dicte grē debi-
tam et effectualē executionē faciendū certūz
certos executores deputa uit. **Ite** q̄ memora-
tus **A.** grām p̄dictā sibi vt p̄mittit faciā ratā
hñs et gratā sup̄ eū lrās in forma cōsuetā ex-
trahi. et p̄cessus p̄ executores fieri procurauit.
Ite q̄ de p̄missis oib⁹ et singulis fuit et ep̄u-
blica vox et fama. **Ite** ponit et p̄bare intendit
q̄ die anno dñi. **M.** cccclxxvij. die tali. mense
tali. et añ **Q.** **A.** fuit canonic⁹ et p̄dicte eccie
beate marie certos p̄bēdatus et certos cano-
nicatū et p̄bendā in eadē ecclesia habuit et pos-
sedit. **Ite** q̄ idē **A.** canonic⁹ anno et mēse pre-
dictis. die tali die suū extra romanā curiam
clausit extremū. Quodq̄z p̄ ip̄s⁹ obitū cano-
nicat⁹ et p̄bendā p̄dicti q̄s in p̄fata ecclesia ob-
tinebat vacare inceperūt et vacauerunt. et va-
care cōiter reputabant palam et manifeste.
Ite q̄ p̄dicte **A.** vel talis ei⁹ p̄curator p̄dicti-
cios canonicatū et p̄bendā sic vacātes tanq̄z
grāte p̄dicte vigore sibi et nulli alteri de iure
debitos. die tali. mēse tali. p̄dictis cū p̄stati-
one p̄suetā acceptauit. **Ite** q̄ p̄talē p̄dicte ḡ-
nie executorē **A.** p̄dicte canonicatū et p̄bendā
sibi cōferri de eis dē p̄uideri. ac se in ip̄s⁹ iur-
ium et p̄tinētiāz in earundē possessiōne seu
quali inuestiri obtinuit tali die. **Ite** q̄ de p̄e-
missis oib⁹ et singulis fuit et est publica vox et
fama. **Ite** ponit q̄ **A.** p̄dicte tpe grē sibi facit
ac collandē p̄uisionis et inuestiture p̄dictaz
fuit et est cleric⁹ vel sacerdos zc. in cōmuniōe
fidelīū de legitimo matrimonio p̄creat⁹. Et
alā abilis et idone⁹ ad ecclesiasticū bñficiū
maxime canonicatū et p̄bendā sup̄dictos
obtinendū. **Ite** q̄ **B.** aduersari⁹ añdict⁹ ad
p̄dictos canonicatū et p̄bendā post p̄dicti qñ-
dam **A.** morē se intrusit seu intrudi fecit et p̄-
curauit. ip̄s⁹ q̄z canonicatū et p̄bendā detinu-
it et occupauit. detinet et occupat fruct⁹ reddit⁹

tus et puenit⁹ ex eis dē pueniētes p̄cipit et p̄ce-
pit. inbursauit et inbursat. ac p̄fati impedit et
impediuit. fecitq̄z et facit p̄intrusionem occu-
pationē et alia p̄dicta quo min⁹ grātia colla-
tio p̄uisionis et inuestitura. et alia p̄missa suū de
biū sormiri poterint et sormant effectū. Et p̄di-
ctus **A.** possessiōne seu quasi possessiōne ca-
nonicat⁹ et p̄bende p̄dictoz assequi possit libe-
re et habere. **Bat** in sup̄ libellū p̄ pte sua obla-
tum. ac p̄ducta et p̄ducēda i hac causa in qñ-
tum faciūt p̄ pte sua p̄positionib⁹ et articulis
zc. **Ac** etiā denotatū lignis et sigillis saluo iu-
re addendi corrigēdi supplēdi declarandi zc.
vt moris est et stili.

Qñ bñficiū est de iure patronat⁹ tūc ex li-
bello seu petitiōe formant⁹ positiōes et articu-
li in hūc modū. **Positiōes** et articulos vt. s.
in alijs. **In** p̄mis ponit et p̄bare intendit q̄ in
opido **Erford.** **A.** sagunt. dyoc. a. x. xx. xxx. vl-
xl. annis citra vel vltra. et a tpe et p̄p̄s d̄ cui⁹
patronat⁹ seu initio nō est memoria hoim. fuit
et est certa ecclesia parrochial⁹ appellata cōmu-
niter sancti **Pauli** **Erforden.** Quodq̄z i ea-
dē ecclesia fuerūt et sunt certe vicarie p̄petue a
secularib⁹ clericis solite gubernari. **Ite** q̄ in-
ter alias vicarias p̄petuas in eadē ecclesia exis-
stētes fuit a tpe et p̄temp⁹. de q̄ supra. et est cer-
ta vicaria ad altare sancti talis palā et noto-
rie. **Ite** q̄ vicaria bñdī p̄petua p̄talē laicus
instaurata est et fundata ac de bonis suis do-
tata et p̄loci dyocesanū p̄firmata. **Ite** q̄ ius
patronat⁹ vicarie eius dē eidē instauratori et
suis heredib⁹ seruatiū existit ac p̄tinuit et p̄ti-
net ad eos dē. **Ite** q̄ de p̄missis oib⁹ et singulis
fuit et est publica vox et fama. **Ite** ponit q̄ su-
pradict⁹ **A.** fuit p̄fati qñdā instauratoris fi-
lius legitim⁹ et naturalis. Eidēq̄z patri suo i
bonis p̄eū relictis et maxime in iure patrona-
tus p̄dicte vicarie in solidū heres successit. ac
hereditas paterna cū iure p̄dicto fuit et est ad
eū tanq̄z vez heredē et primū deuoluta. **Ite**
q̄ idē **A.** fili⁹ et heres qñdā **B.** p̄dicte vicarie
vicariū ad eandē vicariā tūc certo modo va-
cantē vobis dño officiali p̄stauit. quodq̄z ea-
dem p̄statio p̄ vos admissa fuit. et idē quon-
dā p̄sentat⁹ ad p̄sentationē eandē ad p̄dictaz
vicariā instituit eā tenuit et pacifice possedit

Libellus matrimonialis

Item qd dicitur **A.** fuit et est in iure patronatus memorate vicarie possessione vel quasi. Item qd de premissis omnibus et singulis. Item qd de anno dni tali die tali mense tali bone memorie **B.** p dicitur vicarij vt pmutu vicarie p dicitur nouissimus fuit via vniuersale carnis ingressus. Item qd p eiusdem quondam **B.** nouissimu sepe dicitur vicarie rectoris morte ipa vacare incepit vicaria. vacauitqz et vacare reputata fuit palam et notorie. Item qd **A.** p dicitur ipi vicarie patroni et iuris patronatus eiusdem possessor p fatus. **A.** ad eandem vicariam sic vacantem die tali. mense tali. anno supradicto vobis domino officiali p certas lras suas ipsi sigillo sigillatas pntauit. Item qd p pntationis huiusmodi idem **A.** pntat fuit put est in etate legitima et in minoribus ordinibus et in cōione fideiū aliaqz abilis et idoneus ad beneficium hmoi obtinendi. Item qd **B.** aduersarij memorat pteritū eiusdem pntationis p nō patronū nec iuris patronatus possessorē de ipso p dicitur **A.** et pntatione de eo vt pferit p vix patronū facte opposuit de facto et opponit. impedit et impediunt. ac fecit et facit. Quo min⁹ eadē pntatio p vos admissa fuit et est p institutionem et iustitiam. ac alia suū debitu forma atqz fortitatur effectū. Item qd de pmissis etc. dat etia libellū seu petitionē saluo iure corrigendi etc. Et si pntat est a patrono sed nō est in possessione pntandi. vel si forte est possessor iuris patronatus bona fide. licet i veritate nō sit patronus. fm hoc formet articuli vt dictū est circa libellū in hac materia

In causa matrimoniali sic pōt cōcipi libellus

Corā vobis honorabili viro dño pposito vel officiali. pponit pcurator noie pcuratorio **A.** aduersus **B.** puellā et quēcūqz aliū p ipā **B.** legitime in iudicio interuenientem Et dicit in iure pquerēdo qd licet inter **A.** et **B.** p dicitur matrimoniu legitime sit piracium pmutu et simultaneū vtriusqz psumu vbi bis de pū ad Baptis vltro citroqz interminatu viroqz dicere. Ego recipio te in meā. et ego te in meū. nec te dimittā p meliori vel deteriori subarratione etiā mutua subsecuta. larris dans hinc inde et receptis. **L.** **B.** p dicitur

etia matrimoniu hmoi p corpale copulā cōsummare p dicitur **A.** tāqz marito suo adherere. et eū vxorali affectione piractare recusat i periculū aīe sue. Quare agit et petit pcurator p dicitur q supra noie p vos pntari decerni et declarari sententialiter et diffinitiu matrimoniu inter **A.** et **B.** supradictos fuisse et esse piractū. dicitqz **B.** eidē **A.** i vxorē adiudicandā. et ad matrimoniu de quo agit. et ipsi cōsummationē faciendū. ac vt sibi tāqz marito adherere. Et eū tā in lectio qz extra coniugali affectione piractet p demmandū et cōpellendū fore. adiudicareqz p denari cōpelli iusticia mediate **H.** **E**c petit vna cū expensis lris **I**tem potest etiā matrimoniu pirabi palia vba et qto in. c. ex litteris. et in. c. si inter. de spōn. Et sic formet libellū fm q se habebit factum. Si vō matrimoniu iā nō est corpale copula psummatū. et aliqz diu ipsi cōiuges cohabitauerūt s; tandē alter eorū ab alio se diuerit et eum dimittit. tūc dimissus p agere petitorio et possessione. s; cauti⁹ est agere possessione. **P**oportet tū restitutionē petentē pbare coniugiu et copulā. qā ista possessio nō habet sine iure. vt i. c. ex t rāmissa. de resti. spōl. Et tūc formet sic libellus

Corā vobis honorabili viro archidiacono. l offic. etc. pponit pcurator noie pcuratorio **A.** viri pquerēdo in iure aduersus **B.** mulierē Et dicit q licet dudū **B.** mulier supradicta cū p fatus **A.** piraxerit matrimoniu. et iraductioe ac carnali copula subsecuta sibi in loco tali p plures annos vel mēses cohabitauit tāqz vxorē eū in oib⁹ affectione vxorali piractando **L.** de anno tali die tali mense tali ipā **B.** nescitur quō spū deducta a p dicitur **A.** se diuerit sine iudicio ecclie. et eundē dimittit p pia temeritate eū possessione vel qsi ipsi et iuris coniugalis in ea destituēdo temere et spoliādo in animae suae detrimentū. Agit igit et petit p dicitur pcurator noie pcuratorio q supra. quaten⁹ p cognito qntū sufficu de pmissis pntiens. decernatis et declaratis. diuisionē. dimissionē et spoliationē p dicitur fuisse et esse temerarias illicitas et iniustas. temere illicite et iniuste et facto psumptas. **I**psūqz **A.** ad possessionē seu quasi p dicitur coniugis sue et iuris coniugalis

in ea restituendū et reducendū fore. ac reductis et restitutis. ac ipa B. ut ad eundem A. quē incōsulte dimisit. redeat et iugalia obsequia si bi p̄stet sicut p̄us p̄demnandā et cogendā eē. p̄dēns et cogens p̄ vestrā diffinitivā s̄nias et censurā ecclesiasticā et alia remedia oportuna. Hec petit zc. Si autē vxor opponeret marito restitutionē petēti. exceptionē p̄san / guinitatis i gōu p̄bīto. an faciēda sit restitu-
tūno no. et habet in. c. litteras. de resti. sp̄ol. de m̄g. enā libellū in. c. cōquestione. eo. ti. vbi d̄ B. Aliqñ autē agit inter iuges ad diuorciū. et hoc dupliciter. Quia qñqz p̄ separationē qñ-
tum ad vinculū. qñqz qñtū ad thoz tantū et mutuā seruitutē. In p̄mo cū agit ad separā-
tōnem vinculi salte de facto p̄tracti. tūc p̄cipit
sic libellus

Corā vobis zc. p̄ponit p̄curator nomine p̄curatorio A. viri aduersus B. mulierē. Et dicit q̄ licet A. et B. p̄dicti sibī inuicē amine-
ant et sint in tertio v̄ quarto gōu p̄ sanguini-
tatis cōiuncti. Et licet p̄dicti A. et B. affines existāt in p̄mo affinitatis genere. et in primo
vel secūdo v̄ tertio gradu. ipi in de facto ma-
trimoniū simul p̄traxerūt. illud enā carnaliter
p̄summando. Quare agit et petit p̄dict⁹ p̄-
curator noīe p̄curatorio quo supra p̄ vos p̄-
cognito qñtū sufficit de p̄missis. p̄nūciari de
cerni et declarari inter A. et B. p̄dictos p̄san-
guinitatis et affinitatis impedimēto p̄dicto
matrimonii nō esse nec subsistere posse. Ip-
sosqz sicut de facto cōtraxerūt. de facto diuor-
ciandos et sepandos fore. et cōhabitatōne ac
mutua seruitute ac vinculo facti absoluēdos
diuorciari separari et absolui. Variqz p̄dicto
A. licentiā ad vota alia p̄uolādi sentēcialiter
diffinitive. Hec petit vestrā ad hoc officiū bu-
militer implo. ādo Et idē de alijs impedimē-
tis q̄ habent de iure dirūpere matrimoniu.
mutatis mutādis In secūdo v̄o casu cū
agit ad separationē thori q̄ fit p̄pter adulteriū
sic cōcipit libell⁹ zc.

Corā vobis zc. p̄ponit p̄curator noīe procu-
ratorio A. mariti p̄querēdo in iure p̄ B. mu-
lierē eiusdē A. vxorē. et eam accusando seu de-
nūciando. dicit q̄ p̄dicta B. vxor post cōtra-
ctum inē ipam et p̄dictū A. matrimoniu de

anno tali die tali mēse tali. cū E. viro i tali lo-
co et in camera tali in legē p̄iugij cōmittēdo
et thoz violādo adulteriū p̄petrauit. seu eidē
E. adhesit publice et adheret cū eadē adulterā-
do. Quare petit p̄curator p̄dict⁹ q̄s nomie
quaten⁹ p̄cognito qñtū sufficit de p̄missis p̄-
nūciens decernans et declarētis p̄dictos A.
et B. iuges ad istātiā et p̄tentiōē ipi⁹ A. ma-
riti p̄pter p̄dictū adulteriū vxoris sepandos
et diuorciandos fore quo ad thoz et mutuā ser-
uitutē. atqz sepens p̄ vestrā diffinitivā s̄nias.

Aliqñ addit. atqz dotē eidē A. adiudicā-
dum et adiudicēns. ut in. c. plerūqz. de dona. i
ter vi. et vt. Istō modo agit de crimine adul-
terij ciuilit. Et d̄ in libello exp̄mi ip̄s et locus
s̄ inscriptō nō est necessaria De q̄ et de mate-
ria b̄mōi libelli in. c. tue. de p̄cura. vide. et in. c.
i. vt l̄c. nō p̄stet. cū remis. Et qñ sic agit de ad-
ulterio ad separationē thori nō est causa matri-
monialis. qz nō agit de federe matrimonij s̄
de crimine adulterij. et iō in p̄cessu talis cau-
se debet ordo iudiciari⁹ obseruari. Ita habe-
tur in. c. i. vt l̄c. non cōtest. sicut in simili dixi
de causa beneficiāli et causa super iure patro-
natus.

Super libello in causa matrimo-
niali quādo agitur de cōiugio positi-
ones et articuli sic formātur

Positiōes et articulos ut in p̄cedētib⁹ for-
mis articuloz. In p̄mis ponit et p̄bare inten-
dit q̄ de anno dñi. M̄. cccc. lxx. in mēse septē-
bri. A. et B. p̄dicti in domo vel in loco vel in
domo tali p̄uenerūt ad inuicē ad matrimo-
niū p̄trahēdū. et ibidē de p̄trahēdo p̄ eos ma-
trimonio simul p̄tract⁹ habuerūt. Itē q̄ tan-
dē p̄tractat⁹ b̄mōi ad p̄cordiā veniētes ma-
trimoniū p̄sensum mutuū et simultaneum
ibidē ad inuicē p̄traxerūt. Itē q̄ p̄sensu tal-
i modo matrimoniale idē A. et B. v̄bis de
p̄nū aptis v̄lro citroqz intimauerūt. exp̄sse
v̄troqz dicēte Ego te recipio i meā. et ego te re-
cipio in meū. vel p̄ meliori vel peiori te dimit-
tere nō intendo. Itē q̄ in signū matrimonij
inē eosdē. A. et B. vt p̄ferit p̄tracti. ip̄e A. eidē
B. sponse sue annulū vnū aureū tradidit. et
ip̄a B. eidē a sp̄so suo circulū vnū argenteū
tradidit. q̄ b̄n̄cūde sic data arre noīe recepes

matrimonialis

runt. Itē q̄ tpe p̄tract⁹ p̄articulan⁹ A. & B. p̄ dicti puberes & alii apti & idonei fuerunt ad matrimoniu⁹ p̄rahendu⁹ palā & notorie. Itē q̄ d̄ p̄missis oib⁹ & singulis fuit & est publica vox & fama. ¶ Possent positiones & articuli palui modū sic formari. In p̄mis ponit & p̄bare intēdit q̄ A. & B. p̄dicti die tali currens anni vna cū certis p̄sonis alijs fuerūt in tali loco cōgregati. Itē q̄ p̄dict⁹ A. p̄fare puelle lⁱ mulieri B. supplicauit vt cū eo matrimoniu⁹ cōtrahere seu ipm ad mariū recipe vt dūce^r redignaret. p̄mittēs eā habere in vxorē. & nū q̄z dimittere p̄ meliori seu deteriori. Itē q̄ p̄ dicta B. in ipsum A. p̄fennēs statim dixit q̄ cū eo libentē vellet p̄rahere. & eū ducere vel recipere seu habere in mariū. Itē q̄ idē A. & B. ibidē ad inuicē matrimoniu⁹ p̄raxerūt. vnus alterq̄ mutuo cōsensu v̄bis cōsuetis expressis recipiendo dicēte A. se ipsam B. recipe et de cetero habere velle in vxorē & eam nunq̄m p̄ meliori vel peiore dimittere. Et similiter B. dicēte q̄ ipm A. in suū recipet & habere eum vellet in mariū.

Cū agitur ad disiungēdum. p̄pter impedimentū positiones et articuli super libello sic formētur

¶ Positiones & articulos zc. Et ponem⁹ q̄ vocent⁹ Seyus & Luitia de quorū matrimoⁿio agit. In p̄mis ponit & p̄bare intēdit q̄ in tali loco opido vel villa erāt olim & morabānt quondā A. Martinus. & quondā Berta mulier palā & notorie. Itē q̄ idē A. & B. fuerunt soror & frater. & se tales nominauerunt gesserūt habuerūt ac tenuerūt. ac ab alijs cōiⁿtenti & noiati habiti & reputati fuerūt. Itē q̄ ex p̄dicto quondā A. descendit Lotharius. & fuit fili⁹ naturalis eiusdē qd̄ est palā et notorium Itē q̄ idē Lothari⁹ p̄dictū Seyum genuit. ipseq̄ Lothari⁹ pater fuit eiusdē Seyi naturalis. Itē q̄ ex alio latere de p̄dicta Berta mulier Beberga descendit ipsi⁹ Berte carnalis filia. Itē q̄ eadē Beberga Luitiā p̄dictam filiā suā p̄creauit. Itē q̄ de p̄missis oib⁹ bus & singulis fuit & est publica vox et fama. Itē q̄ Sey⁹ & Luitia p̄noiati sic existēs cōsanguinei. & in p̄anguinitatis ḡdu tūo coniuncti tali tpe inuicē de facto & q̄ntū i eis fuit

matrimoniu⁹ p̄raxerūt. & carnali copula sibi secuta sibi tanq̄z coniuges mutuo adheferunt. & adherēt de facto

In actione iniuriarum quando agitur ciuilit^r ad interesse cōcipitur sic libellus

¶ Corā vobis p̄ponit p̄curator p̄curatorio noie discreti viri iunij cōquerendo in iure aduersus Sempzoniu⁹ seu quēcunq̄z aliuz pro iplo in iudicio legiūte interuenientē. Et dicē q̄ licet Luiti⁹ p̄fatus fuerit ab annis discretōnis sue. & sit homo pacific⁹ & bone fame. status integri. laudabilis vite. & conuersatiōis honeste. de legitimo genu⁹ matrimonio. Et vt talis ac p̄ tali cōmuniter habitus. tentus nominat⁹. & reputat⁹. Tamen de anno corrente. videlicet. M. cccc. lxx. die tali. mēse tali. in tali domo vel vico p̄dictus Sempzonius nescit quo spiritu ducit⁹ memoratū Luitium animo sibi iniuriandi verbis affectit iniuriolis dicendo exp̄sse & nominando ipm Luitiū filiū meretricis vel bereuciū seu nequaz pessimum. vel de eo malū cantauit canticum seu carmē famosum. seu libellū famosum d̄ ipso scripsit. videlicet i tali forma zc. Quā iniuriā eidē Luitio p̄eundē Sempzoniu⁹ illatā. idēz Luitius reuocauit & reuocat ad animum. ac eā sua estimauit ac sua estimat interesse ad tot marcas florenoz seu libraz denariozum malēs de suo tantū p̄dere si haberet cōmodē q̄z tali fauore iniuriā sibi irrogataz tolerare. vestra tñ iudiciali taxatione ip̄ salua. Eligit igit & petit procurator p̄dictus quo supra. q̄ tenus postq̄z cōstituit de p̄missis p̄nūciatis & declaretis p̄dicta v̄ba p̄ Sempzoniu⁹ p̄dictum de p̄dicto Luitio seu p̄tra eū vt p̄fertur dicta & plata seu alio modo p̄sumpra fuisse & esse temeraria illicita & iniuriosa. temere illicite & iniuriose p̄sumpra. Et in p̄dicti Luitij iniuriā attemptata. ipsumq̄z Sempzoniu⁹ p̄pterea eidē Luitio ad interesse teneri. ac euz sibi in p̄dicta marcaz seu florenoz seu libraz rum summa noie interesse. vestra vt p̄mittēt taxatione salua iudiciali cōdemnandum. et ad satisfacionē compellendū fore. & ac cōdēnens & compellens per vestram diffiniūnaz sententiam

Defensiones beneficiales

Positiones et articuli in actione
hmoi possunt sic formari

Positiones et articulos ut in forma supra
In primis ponit et probare intendit qd Liti-
us predictus ab annis discretionis sue fuit et
est hodie homo pacificus bone fame, opini-
nis illese, vite comendabilis, et conversationis
boneste. Et ut talis ac pro tali tentus comu-
niter nominatus et reputatus palam est et no-
torius. Item qd de anno recurrente die tali me-
sis septembris Sempromi predictus malo ut
credit spiritus ducit, vrbis turpibus et iniuriis
Litum predictum affectat, sibiqz conuictum publi-
ce dicens cum meretricis filium vel bereticum seu
nequam pessimum nominando expresse et appel-
lando turpissimum temere animo sibi iniuria-
di, vel tale de eo cantauit canicum vel carmen
tale famosum, vel tale conscripsit librum fa-
mosum. Item qd Litius predictus iniurias pas-
sus, eandem iniuriam statim postqz eam sibi ir-
rogatam intellexit, reuocauit prout reuocat
ad animam, et ipsam estimauit et estimat pro
suo interesse ad tot marcas vel florenos vel libras
denariorum talis monete, pro quibus noller in
iuriam tali modo sustinere, vestra salua iu-
diciali taxatione. Item qd predictus Sempromi-
us tempore illate iniurie supradicte fuit do-
li capax, sane mentis, et alis talis qui potest i-
iuriam irrogare. Item qd de premissis om-
nibus et singulis fuit et est publica vox et fa-
ma. Et ita habemus libellos et articulos in
causis beneficialibus matrimonialibus et
iniuriarum etc.

De defensionibus in istis causis
beneficialibus matrimonialibus et
iniuriarum

Nunc de defensionibus reorum in huiusmo-
di causis videamus. Et primo in causa bene-
ficiali potest reus copere in vim perempti-
defensionem illo modo ut prentsa beneficiali cau-
sa que inter A. ex vna parte, et B. ex altera p-
te venit coram vobis domino iudice, procurator
nomine procuratorio B. predicti pponit et
dicit excipiendo qd beneficium de quo est que-
ritio inter partes predictas A. minime debet, nec
ius aliquod habet in eo vel ad illud, maxime
ex eo quia gratia prentsa per eum impetrata fuit

et est surrepticia per veritatem iuritate, vel fal-
si expressionem obtenta. Tacuit enim eam impe-
trando se beneficium in tali ecclesia obtinere, d-
quo nullam in huiusmodi gratie imperati-
one fecit mentionem, vel expressit fructus talis
beneficii decem marcarum valores annuum non
excedere, cum tamen valeat quiddecim marcas
annuatim. Vel false expressit se clericum cum no-
dum habuerit primam tonsuram. Vel benefici-
um est post impetrationem gratie affectus, qd
cum beneficio de quo est controuersia diuere tene-
re non potest, pro qd gratie hmoi prentse renun-
ciavit iuris dispositione. Vel similes prentse oppo-
nere exceptiones.

Quando beneficium est de iure pa-
tronatus et agitur inter presentatos
potest sic excipi

Procurator nomine procuratorio B. p-
sentati proponit in vim perempti. Et dicit exci-
piendo qd presentatio predicti B. per vos do-
minum iudicem admittenda est de iure. Et idem
B. presentatur ad beneficium de quo agit in-
stituendus, quia et si non constat eum esse pa-
tronum, et ipsi beneficii ius patronatus habe-
re a quo talis B. est presentatus. Fuit tamen
presentationis tempore, et sic est idem presentator
in possessione seu quasi ipsius iuris patrona-
tus bona fide. Unde dato etiam qd ex aduerso
esset probatum presentatorem alterius partis di-
ci beneficii fore patronum. Quia tamen ius
patronatus non ipse sed presentator predicti
B. possedit et possidet. Unde ipsius possessio-
ris presentatio est preferenda de iure et admi-
tenda. Vel dicit excipiendo qd cum ipse B. p-
patronos numero plures presentatur existat, et
plures patronorum voces habeat preferendus
est tanquam in iure ponitur et instituendus, cum
ipse a tribus et alter a duobus tantum sit pre-
sentatus.

In causa matrimoniali quando agi-
tur de coniugendo potest reus dicere ex-
ciendo ad libellum.

Ad elidendum intentionem actoris ta-
lis in causa quam supra prentso matrimo-
nio prosequitur aduersus talem ream in iudi-
cio coram vobis procurator nomine cura-
torio eiusdem ree pponit excipiendo, et dicit qd

Libellus appellatorius

ipsius actoris intentio quo ad vinculum matrimoniale non est legitime preta seu in aliquo fundata. Et dato quod de contractu prento sufficienter constaret. Quia tamen ipse actor et rea sibi attinent et sunt consanguinei in tertio vel quarto gradu. vel sunt affines in primo genere affinitatis in tertio vel quarto gradu. vel inest eis cognatio spiritualis. cum pater ipsius revelauit actorem de sacro baptismo. Unde huiusmodi affinitatis vel consanguinitatis vel spiritualis cognationis impedimento obstat inter eos. matrimonium esse non potest. Quare petit procurator predictus quo supra nomine per vos pronunciari matrimonium inter ipsas partes legitime contrahi. vel contrarium subsistere non posse. Dicatque rea ab actoris impetitione absoluum fore. Et eadem actori silentium est imponendum. ac absoluas et imponas diffinitive.

¶ Quando agit ad matrimonium dirimendum propter aliquod legitimum impedimentum potest reus sic excipere.

¶ Procurator nomine procuratorio talis ree proponit in modum exceptionis ad perimendum intentionem talis mulieris seu uxoris matrimonium minus iuste accusantis. Et dicit dato quod consanguinitatis vel affinitatis vel spiritualis cognationis impedimentum per parte ipsius actoris allegatum sufficienter et legitime sit probatum. Matrimonium tamen inter eos contrarium huiusmodi assignati vel passignati impedimentum occasione non est dirimendum. cum suprali impedimento prento per sedem apostolicam dudum sit dispensatum. et ipso impedimento sublato ut videtur. Et ideo eo nequaquam obstat inter eos matrimonium legitime potest contrahi. seu ipse actor et reus in matrimonio praeactolice remanere. Quare petit procurator predictus prefato nomine quatenus pronuncietis decernatis et declaretis prefate mulieri super accusatione sue denunciande matrimonij occasione passeri vel passignati impedimentum silentium imponendum fore. et ipsonetis diffinitive. **¶** Quando autem agit ad separationem ibori propter adulterium excipit primo modo.

¶ Excipiendo per vim pempti. proponit procurator nomine procuratorio talis mulieris preta maritum suum de prelo adulterio accusato ad separationem ibori. Et dicit quod si adulterium prentum

ipsius mulieris esset sufficienter probatum. dinonitum tamen propter maritum desideratum et petitum non est inter ipsos coniuges celebrandum ex eo quod ipse maritus eandem uxorem suam tradidit adulterando vel ipsa mulier fuit violenter expressa. vel ipse maritus post adulterium ab ea commissum eam sibi reconciliauit. vel ipsam de tali modo adulterij commissi minime accusare iurauit. Quare petit etc.

¶ In actione iniuriarum potest reus sic se defendere excipiendo.

¶ Propter viri discreti. B. rei propter ipsius procuratoris procuratorio nomine coram vobis domino iudice. Et dicit excipiendo quod prenta iniuria quam actor per B. predictum sibi asseruit irrogatam probata non est legitime. nec ipsius actoris intentio fundata per testes vel instrumenta aut quis alio modo vel genere probatis sed dato minime tamen concessio quod de iniuria huiusmodi prenta postea ipsa tamen asseruit iniuria dissimulatione vel lapsu anni dudum est sublata et tacite vel expresse remissa. Nam eo die quod iniuria ipsa illata prentatur et postquam B. ipse A. iniuriam vel conuicium dixit idem A. et B. simul comederunt. Quare predictus procurator nomine quo supra petit B. reum prefatum a memorati A. impetitione absolui. et eadem A. super iniuria prenta et eius prosecutione perpetuum silentium imponi. ac eundem predicto B. in expensis suis condemnari.

In causis appellationum libelli formantur finalis formas ipsarum appellationum. **¶** Unum quedam est appellatio iudicialis. et est etiam extraiudicialis. Item iudicialis aliquando imponit ante sententiam. aliquando ab ipsa sententia diffinitiva. Si ergo appellatur in iudicio ante sententiam diffinitivam. potest appellatorius libellus sic formari.

¶ Libellus quando appellatur a gravamine.

¶ Coram vobis honorabili viro domino iudice officio in causa appellationum et prius infrascriptarum a sede apostolica delegatus. Vel coram vobis domino officio curie episcopalis talis etc. vel archiepiscopalis procurator nomine procuratorio discreti viri tunc appellantis adversus Sempronium appellatum. et quicumque alium pro eo in iudicio legitime intervenientem. proponit et dicit quod licet

Libellus appellatori⁹

questione seu causa que vertit inter **Litū** et **Semproniu** p̄dictos de et sup̄re tali v̄l debito tali corā tali iudice ordinario v̄l delegato in iudicio vertebat p̄ parte p̄dicti **Litij** p̄positum fuerit. excipiendo q̄ libello p̄tento p̄ p̄dictum **Semproniu** sibi oblato non erat r̄ndendū sibi ex tali cārei. vel q̄ positiōi tali que impūes erat nō esset r̄ndendū. v̄l licet p̄ p̄dicti **Litij** p̄ **Semproniu** p̄dictū tūc actores fuerit opposita exceptio excōicatiōis et p̄bata quā obstante idem actor v̄l p̄ter⁹ sup̄ p̄secutiōne causē protense nō erat audiend⁹. s̄ ab agēdo fuit repellend⁹. Idē tū iudex exceptionē huiusmodi admittere denegauit. vel eā non esse admittendā interlocuendo pronūciauit perperā et iniuste. vel eā tacite repellendo in causa eadē ad talem vel talē actū eidē exceptiōi sue contrariū processit. Unde p̄dictus **Litius** se p̄ hoc grauati sentiens. a denegatione admissione huiusmodi vel a repulsiōne et non admissione p̄dicte exceptionis sue. vel a p̄dicta sentētia interlocutoria iudicis tanq̄ iniqua et iniusta. ad sedē apostolicā vel ad dominū episcopū vel archiepiscopū p̄dictū et eius curiā in scriptis appellauit. fra. x. dies. ac super appellatiōe huiusmodi apostolos tempe cōgruo petiuit. et recepit huiusmodi appellatiōis causam p̄ sanctissimū in christo patrē ac dñm nostrū dñm **Paulū** papā modernū vobis obuiuit delegare. et hoc quādo est delegat⁹. Quare p̄curator p̄dictus quo supra nomine p̄uenit p̄ vos p̄nunciari decerni et declarari p̄dictū iudicē male perperā et iniuste p̄cessisse. vel p̄ eum male et inique interlocutū seu p̄nūciatū fuisse. Dicitū quoq̄ **Litū** bene atq̄ legitime ab eo appellasse. seu per dictū **Litū** ab eadē interlocutoria p̄tenta bene et legitime appellatū fore. Ipsumq̄ p̄cessum seu interlocutoriā p̄assertam iudicis prioris cassandā et reuocandū esse et reuocari et cassari. Sentētiāq̄ excōicatiōis post appellatiōē p̄dictā per eundem iudicem **Litū** de facto latā. Et quidquid post appellatiōē eandē per eundē iudicem vel p̄tem aduersarij in huiusmodi negocio in aliam partē vel ipsius appellantis p̄iudiciū fuerit attemperatū per modū innouati seu at

temptati. reuocari ac cassari irritum. et nullū pronūciari. Et p̄dictū **Semproniu** eidē **Litio** in expensis lris legitimis cōdemnari. Nec petit cōiunctim et diuisim saluo iure corrigendi. vt est moris

Libellus in causa appellationis iter posite a diffinitiuā sic formatur

Coram vobis etc. vt supra. proponit p̄curator nomine procuratorio **Litij** appellantis aduersus **Semproniu** appellatū. et alius quēcūq̄ pro eo in iudicio legitime interuenientem. Et dicit q̄ nuper in causa que inter **Litū** et **Seyum** p̄dictos de et super retali vel debito tali vel eius occasione vertebatur in iudicio coram tali iudice. p̄posito. archidiacono vel officiali. Idem iudex p̄dicto **Litio** non vocato de meritis causē sufficienter non cognito iure et iudiciario ordine p̄termisso et ex abrupto. et precipitanter sentētiā si sententiē nomen habere meret. pro **Sempronio** p̄dicto et contra eundē **Litū** tulit diffinitiuā. Ipsumq̄ **Litū** eidem **Sempronio** ad petita et nihilominus in lris. expensis cōdemnando. vel eundē **Sempronium** ab ipsius impetitione absoluen-do. Et eidē **Litio** super petitis per eū imponendo silentium perperā et iniuste. Et quia pro p̄te eiusdem **Litij** a sententiā p̄tenta huiusmodi tāq̄ iniqua et iniusta fuit in scriptis appellatū infra decē dies. vel in continenti postq̄m ip̄a sententiā nūcupata lata fuerat. **Paulus** q̄ iudex ipse proferens ad alia se diuerteret. v̄l a voce apud acta ad sedē apostolicā v̄l ad p̄dictū dominū episcopū seu archiepiscopū et eius curiā appellatū. ac apostoli cōgruo modo petiit et recepit. Et huiusmodi causē cognitio et decisiō per sedē p̄dictā vobis demandata. si est delegatus. Idcirco p̄curator p̄dictus nomine quo supra petit. quatenus pronūcietis. decernatis. et declaretis sententiā p̄dictā fuisse et esse iniquā et iniustā perperā inique et iniuste latā. Ip̄samq̄ cassandā infirmandā irritandā et retractandā et reuocandā fore cassari. infirmari. tractari. et reuocari debere. atq̄ cassatis. infirmatis. retractatis. reuocatis et irritatis etc. p̄dictūq̄ **Semproniu** **Litio** p̄dicto ad petita

Libellus appellatorius

cōdemnandū. et ad traditionē restitutionē si
ue spoliationē siue solutionē ad p̄demnandū
et cōpellendū. ac cōpellatis et cōdenentis p̄ ves
tram diffinitivā sniam. Et si appellās fuit
actor. Si fuisset re^{us} dicat. Ip̄m tñū a p̄dicti
sempronij impetitionē absoluedū ac absolua
tis. et eidē sempronio silētiū p̄petuū imponē
dū et imponatis p̄ vestrā diffinitivā sniam.
Aliqui perēdo sic p̄cludūt. **P**eto p̄nunciari
decerni et declarari sniam p̄dictā cū omnibus
inde et obeā securis nullā fore cassam et irritā
ip̄lo iure. **U**el si p̄p̄ defectū p̄bationū v̄l alīs
appellauit ip̄am tanq̄z iniustā cassandā an
nullandam irritandā et infirmandam fore.
Et tñc etiā in narrandē libelli ponit quō sen
tentia est lata et nulla ex tali causa. sic q̄ ab ea
necesse appellare nō fuisset. tñ ad cautelā tātū.
et ne ip̄e cōtra quē lata fuit eā ratificare inten
deret. s; v̄t sibi p̄videret saluo nullitatis bñfi
cio. ip̄e ab ea appellauit. de q̄ in c. dilecto. d̄ ap
pel. Et ibi **O**sti. tradit formā

Super primo libello appellatorio
positiones et articuli pos. unt sic for
mari

Positiones et articulos infra scriptos et p̄tēta
ac descripta in eis. oīa et singula narrative et
dispositiue dat facit et exhibet p̄curator noīe
p̄curatorio. **T**uij appellantis in causa appella
tiōis q̄ inter eundē tñū ex vna. et semproniuz
appellatū p̄te ex altera verū corā vobis dñe
iudice. **Q**uib⁹ oib⁹ et singulis p̄ semproniuz
p̄dictū petit rñderi sigillatim sufficiēt et cla
re p̄iuramentuz offerēs se negata necessaria
probatuz necessaria dūtarat p̄batiōe. **I**n
p̄mis ponit et p̄bare intēdit q̄ nup̄ int̄ **T**ui
um et semproniū p̄dictos de et super fundo
agro seu domo tali vel tali debito. tot libras
denarioz tal̄ monete. corā tali iudice subor
ta et suscitata fuit materia q̄stionis. **U**el sic.

In p̄mis ponit et p̄bare intēdit q̄ sempro
niuz p̄dict⁹ p̄fatū tñū de et sup̄ tali re v̄l debi
to tali et ei⁹ occasiōe corā tali iudice in iudici
um traxit. Et in cām perēdo in libello p̄tēso
quē obtulit. eundē tñūz sibi p̄denari et p̄pelli
ad restitutionē rei p̄dictē v̄l debiti solutionem
supradicti. **I**tē q̄ in cām bñm corā p̄dicto dño
iudice fuit p̄ p̄tētiū añdicti p̄positū excipien

do q̄ et libello p̄asserto ex causa tali p̄ p̄tēti
us tñū nō erat rñdendū ac p̄tētiū s; p̄ p̄dictū
iudicē p̄nunciari. et ip̄m tñū a sui instātia iu
diciū absolui. **U**el q̄ positiōi tali ip̄l⁹ tñū p̄o
eo q̄a impetnēs erat. nō fuit rñdendū zc. v̄t in
libello. **I**tē q̄ iudex p̄dict⁹ bñm̄i exceptiones
admittere denegauit. v̄l eā nō esse admitterē
dam p̄ suā interlocutoriā p̄tēsamq̄z quā tu
lit in scriptis p̄nunciavit v̄l eandē exceptionē
tacite repellēdo in cām p̄dictā ad v̄teriora ad
actū talē vel talē p̄fate exceptiōi p̄tētiū p̄ces
sit p̄perā et iniq̄. **I**tē q̄ ip̄e tñū p̄ bñe ḡuatu
seniēs ab bñm̄i admissiōe denegatiōe seu re
pulsione. et nō admissiōe dicte exceptiōis sue
vel a p̄dicta p̄tēse interlocutiōis iudicis p̄dicti
snia tanq̄z iniq̄ et iniusta ad sc̄rāz sedē applicā
et lancillimū in x̄po patrē ac dñm noltz do
minū paulū papā modernū. tñm̄ ep̄m vel
archiepm̄ et ei⁹ curiā in scriptis infra .x. dies
appellauit. **I**tē q̄ i appellatiōe bñm̄i idē tñū
appellās ap̄los a iudice p̄dicto instāter et cō
gruo tpe p̄tēti et recepit. **I**tē q̄ sup̄ appellatiō
ne bñm̄i idē tñū appellās memorat⁹ p̄dictē
appellatiōis sue p̄secutiōi insistēs bñm̄i appel
lationis cām infra tpus debiti p̄dictū dñm
noltz papā obtinuit vob̄ delegari. **U**el sic si
est ordinari⁹. dicat infra tps debiti corā vob̄
bis iroduxit. et alīs circa p̄secutiōes bñm̄i in
stetit. put̄ instat corā vob̄. **I**tē q̄ de p̄missis
omnib⁹ et singulis fuit et est publica vox et fa
ma. **E**t licet sic possent formari libelli et ar
ticuli i causis appellationū añ diffinitivaz. in
aliq̄ iudices et p̄tētiū i curia romana nō fa
ciūt dare libellū et articulos i bñm̄i causis. **D**e
quo an debeat dari an nō nō. de testa. **B**ay
nal. in glo. et ita et sup̄ ea. cū remissionib⁹. **S**z
in eis procedūt isto modo. q̄ p̄mo p̄s absen
ciat ad procedendū et p̄cedi videndū in cau
sa bñm̄i. put̄ de iure debeat procedi. **E**t si par
tes in bñm̄i termino cōpareāt producit ap
pellās suā appellationem et alia iura et mun
mēta fundātia iurisdictionē iudicis appella
tiōis. videlicet faciēda ad deuolutionē cause.
Quib⁹ productis citet p̄s. v̄l si est p̄s dat̄ sit
bi termin⁹ ad dicendū et excipiendū appella
tionem et alia producta. **D**einde assignat ter
minūz ip̄s parib⁹. videlicet appellanti ad

Exceptiones appellati

iustificandū appellatiōe et impugnandū pro
cessum iudicis pōis. Et eōdē ipi appellato
ad iustificandū pcessum et appellatiōe ipu/
gnandū. In causa aut appellatiōis a diffini/
tiua snia seruat ordo iuris sicut in pncipali.
qā ibi articuli appellatiōis nō est separat a ne/
gocio pncipali. Et sic sic formant positōes
et articuli. Idōitōes et articulos zc. In pmiss/
ponit et pbare intēdit q pōde de anno tali co/
ram tali iudice pposito vel decano vel offiē.
inter Litiū actorē ex vna et sempromiū supra/
dictos de et sup domo vel fundo. vel sup tali
debito et ei occasione pter altera qstio fuit
et causa in iudicio vertebat. Sic q pōdit ius/
dex i causa hmoi taliter qualiter ex obrupto
et iure atq iudiciario ordine ptermissio pce/
dens causa ad plenū nō examinata. nec ipo
L. vocato sniam diffinitiuā. si ita nūcupari
meret. tulit p pōdicto Sempromio et ptra Li/
tiū antedictū. p quā eundē Litiū eidē Sem/
promio ad petita cōdemnauit. vel p quā ab/
soluit eundē sempromiū ab impetiōe Litiū
supradicti. Eidē etiā Litiū silentiū imponē/
do ppetuū sup petitis petiū imponēdo perpe/
ram et iniq. Sic q ab eadē snia tanqz iniq et
iniusta perperā. et iniq lata fuit p parte ipsi/
Litiū in scriptis infra decē dies vel in conti/
nenti pūsqz iudex ad actiō alios se diuerteret.
et eo adhuc sedēte p tribunali vna voce apō/
acta ad sedē apostolicā. vel ad dñm epm vel
archiep̄m zc. et ipsi curiā appellatū apostoli/
qz petiū tpe cōgruo et receptū. Sic q pōdictus
Litiū appellans zc. vt in forma pcedēti in alia
positiōe. Sic q de pmissis zc. Et si post sen/
tentiā vel appellatiōe interpositā p iudicem
vel aduersariū in negotio aliqd est attēpta/
tum in p̄iudiciū appellantis zc. De hoc etiā
in articulis. Et potest sic formari articulus
Positiōes et articuli quādo aliquid antem/
piatur in p̄iudiciū appellantis. Sic ponit q p/
sniam latā vel appellatiōe interpositā iudex
memorat in negotio hmoi in ipsi appellā/
tis p̄iudiciū pcessit ad tale vel talē actū vt in
ipsum appellantē tulit sniam. ex cōicatiōis de
facto. vel pōdit aduersariū appellatū ipm ap/
pellantē domo vel fundo pōdicto. et ipsi pos/
sessione spoliavit. vt supra in alijs formis

Exceptiones appellati cōtra appellantem.
Appellatus autē potest se sic defendere exapi/
endo contra appellatiōe. et ipsam impugnā/
do hoc modo

Procurator pcuratorio noīe Sempromi/
ni appellati exapiēdo contra appellatiōem
p̄tentiam Litiū appellantis. Et eandē appellati/
ōem impugnādo proponit et dicit q ipa p/
tensa ipsi Litiū appellatio nulla est et cassa p/
eo q non est interposita infra x. decē dies. vel
interposita est p eum qui mandatū non ha/
buit appellandi. vel licet ab interlocutorio vt
grauamine vel etiā a diffinitiuā ex interual/
lo sit appellatū. non tamen in scriptis sed vbo/
tantiū. Vel quia licet fuerit interposita appel/
latio. apostoli tamen infra temp⁹ congruū
petiū non fuerunt nec recepti. vel ipa appella/
tio iusto cessante impedimento infra termi/
num talē a iudice statutū vel infra annū nō
est p appellantē prosecuta. Vbi iurisdicōe et
dispositiōe deserta est appellatio derelicta et
dimissa. et causa ipa corā priore iudice tractā/
da et finiēda. vel sentētia diffinitiuā executō/
ni debite demandāda. Vel licet sit appellatū.
ipsa tamen appellatio ex falsa et frustratoria
causa est omissa. et male ac iniuste interposi/
ta. Et p priorem iudicē bñ et iuste processus ex/
tali vel tali causa. Quare petiū pcurator p̄/
dictus nomine quo supra. quaten⁹ pronun/
ciens decernatis et declaretis p̄dictam appel/
latiōe p̄tentiam ex causis pmissis fuisse et eē
irritam nullā et inanē. vel desertā derelictam
et dimissam. vel p̄dictū Litiū male et friuole
appellatū. Et p iudicē a quo bene et legitime
pcessum vel iuste p̄nunciatū et interlocutū
Ipsa qz asserta appellatiōe nō obstāte p̄du/
ctum iudicē priore sua posse et debere iurisdic/
tione vti et pcedere in pncipali. vel sniam p/
dictā fuisse et esse executōi demandāda. et ipz
appellantē eidē appellatio i expensis legitimis
p̄demnandū. atqz p̄dēntis iusticia exigēte.
saluo iure corrigēdi addēdi mutādi diminu/
endi. vt est moris. Et tantū de appellatiōib⁹
et plurib⁹ alijs dicta sufficiāt.